

**RAPORT Z POSTĘPU WDRAŻANIA
PROGRAMU SAŚIEDZTWA POLSKA-BIAŁORUŚ-UKRAINA
INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006
(część polska)**

CCI: 2004 CB 16 0 PC 001
zatwierdzony w dniu 5 listopada 2004 r.

Raport końcowy z realizacji Programu, sporządzony
zgodnie z art. 37 rozporządzenia Rady (WE) 1260/1999

Warszawa, październik 2010

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE	3
II.	INFORMACJE OGÓLNE.....	8
III.	OPIS ZMIAN W ZAKRESIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH I POLITYK KRAJOWYCH MAJĄCYCH WPŁYW NA REALIZACJĘ PROGRAMU	9
IV.	PRZEBIEG REALIZACJI I POSTĘP RZECZOWY PROGRAMU.....	16
V.	POSTĘP FINANSOWY PROGRAMU.....	32
VI.	DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ INSTYTUCJĘ ZARZĄDZAJĄCĄ I KOMITET MONITORUJĄCY DLA ZAPEWNIENIA PRAWIDŁOWOŚCI I SPRAWNOŚCI WDRAŻANEGO PROGRAMU.....	34
VII.	MONITORING I EWALUACJA.....	38
VIII.	INFORMACJA O PRZEPROWADZONYCH KONTROLACH I STWIERDZONYCH NIEPRAWIDŁOWOŚCIACH W TRAKCIE REALIZACJI PROGRAMU	41
IX.	WYKORZYSTANIE POMOCY TECHNICZNEJ	57
X.	WYPEŁNIANIE ZOBOWIĄZAŃ W ZAKRESIE INFORMACJI I PROMOCJI PROGRAMU	59
XI.	INFORMACJA O ZGODNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU Z ZASADAMI POLITYK WSPÓLNOTOWYCH.....	64
XII.	PODSUMOWANIE, WNIOSKI KOŃCOWE.....	64
XIII.	OŚWIADCZENIE INSTYTUCJI ZARZĄDZAJĄCEJ.....	69

I. WPROWADZENIE

1. Raport końcowy z postępu wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG III A/TACIS CBC 2004 – 2006 został opracowany zgodnie z art. 37 rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 z dnia 21 czerwca 1999 r. *ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych*. Ponadto przy sporządzaniu raportu wzięto pod uwagę wytyczne Komisji Europejskiej, określone w szczególności w „*Wytycznych dotyczących zamknięcia pomocy (2000-2006) finansowanej z funduszy strukturalnych*” (COM(2006)3424, 4 sierpnia 2006 r.) oraz „*Wytycznych dot. zamknięcia Programów Interreg III 2000-2006*” (COCOF 07/0078/02, 27 lutego 2008 r.)

2. Granicznymi datami okresu sprawozdawczego były: 5 listopada 2004 r. czyli dzień zatwierdzenia Programu na mocy decyzji Komisji Europejskiej nr CCI: 2004 CB 16 0 PC 001 oraz 31 grudnia 2009 r. - dzień kończący wydłużony na mocy decyzji Komisji Europejskiej (KE) z dnia 19 lutego 2009 r. okres kwalifikowalności wydatków. Okres ten stanowił fazę wdrażania Programu poprzez realizację projektów współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), przyjętych do dofinansowania na I, II, III oraz IV posiedzeniu Wspólnego Komitetu Sterującego, mikroprojektów zatwierdzonych na mocy decyzji Wspólnego Podkomitetu Monitorującego oraz projektów dofinansowanych w ramach dodatkowej kontraktacji.

3. Dane finansowe zamieszczone w raporcie przedstawiają stan na 31 stycznia 2010 r.

4. Program Sąsiedztwa został zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej K (2004) 4366 z 5 listopada 2004 r. Zmiany w Programie zostały wprowadzone na mocy Decyzji KE K (2007) 1608 z 2 kwietnia 2007 r. i na mocy Decyzji KE K (2009) 1201 z 19 lutego 2009 r.

5. Nadrzędnym celem Programu było podniesienie poziomu życia i społeczno-gospodarczej integracji regionów sąsiadujących na obszarze pogranicza polsko-białorusko-ukraińskiego.

6. Rolę Instytucji Zarządzającej (IZ) dla Programu Sąsiedztwa pełniło Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Współpracy Terytorialnej.

7. Zasięg terytorialny Programu obejmował:

Polska - osiem podregionów: białostocko-suwalski i łomżyński (województwo podlaskie); bialskopodlaski, chełmsko-zamojski i lubelski (województwo lubelskie); rzeszowsko-tarnobrzeski i krośnieńsko-przemyski (województwo podkarpackie); ostrołęcko-siedlecki (województwo mazowieckie). Podregiony lubelski i rzeszowsko-tarnobrzeski zostały objęte regułą 20%, co oznacza, że na tych obszarach nie mogło być wydatkowanych więcej niż 20% środków Programu.

Białoruś - trzy obwody: Grodzieński, Brzeski, 7 zachodnich rejonów obwodu Mińskiego,

Ukraina – trzy obwody: Wołyński, Lwowski i Zakarpacki (mapa 1)

8. Środki z EFRR przeznaczone na realizację Programu wynosiły **37,8 mln EUR**, a łącznie ze współfinansowaniem krajowym przewidziano 50,4 mln EUR. Z programu **Tacis CBC** zarezerwowano **7 mln EUR**.

Według zapisów Programu, przewidziano następujące alokacje EFRR:

Priorytet 1 Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego przez modernizację i rozwój infrastruktury transgranicznej - **21 102 930 EUR**

Priorytet 2 Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicach Unii Europejskiej - **14 068 619 EUR**

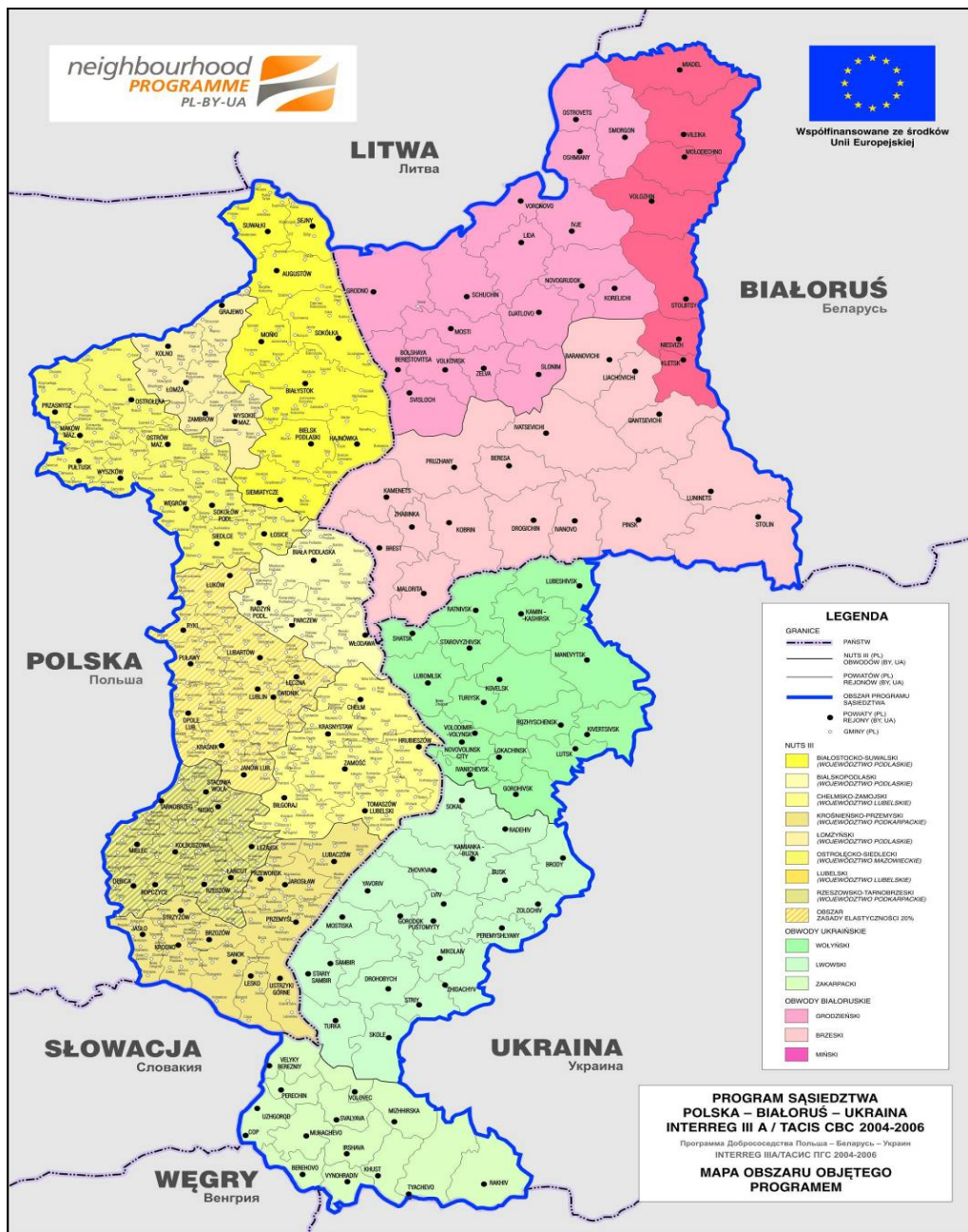
Priorytet 3 Pomoc Techniczna - **2 647 321 EUR**

Po realokacjach (ostatnia zatwierdzona przez KE w kwietniu 2007 r.) alokacja dla Programu przedstawiała się następująco:

Priorytet 1 Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego przez modernizację i rozwój infrastruktury transgranicznej - **21 477 930 EUR**

Priorytet 2 Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicach Unii Europejskiej - **14 068 619 EUR**

Priorytet 3 Pomoc Techniczna - **2 272 321 EUR**

Mapa 1. Obszar objęty Programem Sąsiedztwa.

9. W Programie przewidziane były następujące priorytety i działania:

Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego przez modernizację i rozwój infrastruktury transgranicznej

Działanie 1.1: Modernizacja i rozwój istniejących systemów transportowych w celu poprawy dostępności regionu

Celem tego działania było polepszenie jakości infrastruktury transportowej umożliwiające szybszą i bezpieczniejszą komunikację wewnątrz i poprzez pogranicze. Infrastruktura transportowa jest czynnikiem, który może mieć znaczący pozytywny wpływ na napływ kapitału do tego regionu. W związku z tym, w ramach niniejszego działania zaplanowano modernizację i rozwój systemu transportowego, co miało na celu umocnienie potencjału dla działalności gospodarczej na tym obszarze i stworzenie warunków dla wzmożonego ruchu turystycznego. Wspólne strategie, studia i koncepcje infrastruktury dostępu służące jako podstawa dla dużych inwestycji miały zostać opracowane w celu stworzenia spójnego transgranicznego systemu transportowego.

Działanie 1.2: Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego

Celem tego działania była ochrona cennych zasobów naturalnych pogranicza, poprzez wsparcie modernizacji i budowy odpowiedniej infrastruktury z zakresu ochrony środowiska i przyrody. W ramach niniejszego działania zaplanowano również tworzenie obszarów chronionych, siedlisk, ochronę zagrożonych gatunków oraz zapobieganie i zwalczanie skutków katastrof naturalnych.

Działanie 1.3: Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystyki

Celem tego działania było wsparcie infrastruktury turystycznej, a w konsekwencji wzmocnienie tego sektora gospodarki jako jednej z potencjalnych kluczowych dziedzin, stanowiących o konkurencyjności obszaru nadgranicznego. W związku z tym w ramach niniejszego działania zaplanowano rozwój i modernizację infrastruktury turystycznej, wdrażanie projektów ochrony wspólnego dziedzictwa kulturowego, tworzenie centrów informacji oraz ośrodków działań kulturalnych i wytwarzających produkty związane z kulturą, rozwój transgranicznych centrów informacji turystycznej oraz zapewnienie obszarów dla rozwoju biznesu związanego z turystyką (w tym rozwoju MŚP) wyposażonych w urządzenia i infrastrukturę dla sektora usług.

Priorytet 2: Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicach Unii Europejskiej

Działanie 2.1: Wzmocnienie instytucjonalnej współpracy transgranicznej oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego

Celem tego działania było wspieranie tworzenia stałych struktur współpracy pomiędzy organizacjami i instytucjami lokalnymi i regionalnymi oraz stymulowanie wzrostu zatrudnienia w regionie nadgranicznym. Działanie miało promować tworzenie sieci tematycznych obejmujących najważniejsze

aspekty życia społeczno - ekonomicznego i kulturalnego pogranicza. Struktury te miały za zadanie przyczynić się do rozwoju kulturalnego, społecznego, gospodarczego i środowiskowego regionu poprzez wymianę informacji i doświadczeń, budowania relacji pomiędzy MŚP i związanego z tym transferu wiedzy i technologii, a także poprawy bezpieczeństwa pogranicza.

Działanie 2.2. Wsparcie inicjatyw społeczności lokalnych (Wsparcie mikroprojektów)

Ogólnym celem niniejszego działania było wzmocnienie transgranicznej współpracy lokalnej oraz pogłębianie wzajemnego zrozumienia i wiedzy na temat sąsiadów poprzez wsparcie dla projektów nie-inwestycyjnych, realizowanych na małą skalę, o charakterze wspólnych inicjatyw społeczności lokalnych (typu "people to people") w dziedzinie współpracy społecznej, kulturowej i edukacyjnej.

**SPRAWOZDANIE KOŃCOWE Z REALIZACJI
PROGRAMU SĄSIEDZTWA POLSKA-BIAŁORUŚ-UKRAINA
INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006**

Sprawozdanie	roczne	końcowe
		X

II. INFORMACJE OGÓLNE

1.	Numer sprawozdania	K/Program Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006/06, 14, 18, 20
2.	Numer i nazwa programu	2004 CB 16 0 PC 001 Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006
3.	Nazwa Instytucji Zarządzającej	Departament Współpracy Terytorialnej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
4.	Adres	ul. Wspólna 2/4 00-926 Warszawa
5.	Osoba odpowiedzialna w ramach Instytucji Zarządzającej za realizację programu	Marceli Niezgoda Podsekretarz Stanu MRR
6.	Osoby kontaktowe w ramach Instytucji Zarządzającej programem	Agnieszka Dobrzycka, Zespół ds. Programów Sąsiedztwa w Białymstoku MRR
7.	Numer telefonu i faksu	Telefon: + 48 85 741 56 50, Fax: + 48 85 732 54 24,
8.	Adres poczty elektronicznej	Agnieszka.Dobrzycka@mrr.gov.pl

III. OPIS ZMIAN W ZAKRESIE UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH I POLITYK KRAJOWYCH MAJĄCYCH WPLYW NA REALIZACJĘ PROGRAMU

III-1. Ogólna charakterystyka sytuacji społeczno-ekonomicznej

Analiza zmian sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru wsparcia Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 w latach 2004-2009 została umieszczona w *załączniku nr 1* do sprawozdania.

III-2. Powiązanie realizacji programu operacyjnego z politykami wspólnotowymi i krajowymi

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego jako IZ koordynująca wdrażanie Programu w Polsce było odpowiedzialne za zapewnienie jego zgodności z politykami wspólnotowymi, za koordynację z innymi programami realizowanymi w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004 – 2006 (NPR), jak również za zapobieganie podwójnemu finansowaniu.

Priorytety Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004 - 2006 były spójne z celem strategicznym NPR 2004 - 2006, który brzmi: *rozwój konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zdolnej do długoterminowego zharmonizowanego rozwoju, aby zapewnić wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym.*

Program Sąsiedztwa finansowany po stronie polskiej z EFRR stanowił jeden z programów przyczyniających się do wdrażania piątej osi rozwoju określonej w NPR: *Wzmocnienie potencjału rozwoju regionów i przeciwdziałanie marginalizacji pewnych obszarów.* Oś rozwoju została wdrożona poprzez Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR), jak również Inicjatywę Wspólnotową INTERREG IIIA, w ramach której funkcjonował Program Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC.

Program Sąsiedztwa był komplementarny z następującymi programami, realizowanymi w ramach NPR 2004-2006:

- *Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego* (finansowany z EFRR),
- *Sektorowy Program Operacyjny Transport* (finansowany z EFRR),
- *Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich* wspierany w ramach Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOGR).

Procedury krajowe służące współfinansowaniu programów w ramach Celu 1 polityki strukturalnej miały na celu unikanie podwójnego finansowania, m. in. poprzez regularną współpracę organów odpowiedzialnych za fundusze publiczne na poziomie krajowym (ministerstwa) i regionalnym (urzędy

województwie i marszałkowskie). Podwójnemu dofinansowaniu zapobiegała również weryfikacja wniosków o dofinansowanie z EFRR przez Wspólny Sekretariat Techniczny na etapie oceny formalnej i technicznej. Wnioskodawcy Programu Sąsiedztwa po stronie polskiej byli zobowiązani do złożenia wraz z wnioskiem o dofinansowanie oświadczenia, że nie ubiegają się o współfinansowanie dla danej propozycji projektu z innych programów UE dostępnych w Polsce. Także kontrola na miejscu realizacji projektów umożliwiała weryfikację powyższej kwestii.

Aby uniknąć nakładania się działań finansowanych z Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC i innych programów operacyjnych, w szczególności: *Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego* i *Sektorowego Programu Operacyjnego Transport*, dla projektów finansowanych z Programu Sąsiedztwa stosowane było kryterium „**efektu transgranicznego**”, określone w Uzupełnieniu Programu. Celem strategicznym ZPORR było tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską. Z kolei projekty realizowane w ramach działań SPO Transport służyły zwiększeniu spójności transportowej kraju oraz polepszeniu dostępności przestrzennej miast, obszarów i regionów Polski w układzie Unii Europejskiej.

Podczas przygotowywania Programu Sąsiedztwa zastosowano zasadę komplementarności i dodatkowości w odniesieniu do *Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej*. Aby zapobiec nakładaniu się inwestycji przewidzianych do finansowania z obu źródeł, przyjęto zasadę, że projekty w zakresie rozwoju obszarów wiejskich kwalifikujące się do realizacji w ramach Programu Sąsiedztwa muszą wykazać znaczący efekt transgraniczny. Działania o charakterze komercyjnym nie mogły być przedmiotem finansowania z Programu.

Działania realizowane w ramach Programu Sąsiedztwa w zakresie modernizacji infrastruktury transportu i ochrony środowiska były komplementarne z działaniami w ramach *Funduszu Spójności*. Fundusz Spójności współfinansował tylko wielkie projekty inwestycyjne lub grupy projektów tworzące spójną całość (w rozporządzeniu (WE) nr 1164/94 postanowiono, że koszt projektów powinien wynosić 10 mln EUR). Działania w ramach Funduszu Spójności skupiały się zatem na finansowaniu takich dużych przedsięwzięć inwestycyjnych jak np. budowa autostrad oraz dróg ekspresowych i krajowych. Z drugiej strony projekty infrastrukturalne w ramach Programu Sąsiedztwa koncentrowały się na oddziaływaniu transgranicznym, przyczyniając się do rozwoju i modernizacji infrastruktury transportu i ochrony środowiska w Polsce.

Program Sąsiedztwa był także spójny z innym instrumentem UE, a mianowicie *Funduszem Schengen*, który służył polepszeniu kontroli na nowych zewnętrznych granicach UE oraz budowaniu struktur administracyjnych i instytucjonalnych. *Fundusz Schengen* po polskiej stronie regionu granicznego finansował inwestycje w infrastrukturę przejść granicznych (modernizacja i budowa), konieczny sprzęt,

jak również podstawowe i specjalistyczne szkolenia dla personelu przejść granicznych, w tym Straży Granicznej.

Program Sąsiedztwa był również zgodny z dokumentem strategicznym *Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013* (NSRO), stanowiącym kontynuację okresu programowania 2004 – 2006 zatwierdzonym w dniu 29 listopada 2006 r. przez Radę Ministrów oraz zaakceptowanym przez Komisję Europejską 9 maja 2007 r., a w szczególności z 5. celem horyzontalnym *Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej*. We wspomnianym celu podkreśla się m.in. znaczenie współpracy z regionami państw wschodnioeuropejskich, konieczność rozwoju współpracy przygranicznej, rozbudowy infrastruktury granicznej, transportowej, turystycznej i służącej ochronie środowiska, jak również przekazania polskich doświadczeń regionom wschodnich sąsiadów Polski. Rozwój współpracy zagranicznej polskich województw z ich sąsiadami należy uznać za warunek konieczny dla wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej, przemysłanej rozbudowy infrastruktury transportowej, a w konsekwencji rozwoju gospodarki¹.

Program Sąsiedztwa był zgodny z Programem Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013 w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa, który kontynuuje i rozszerza współpracę transgraniczną wschodnich regionów Polski z obszarami przygranicznymi Białorusi i Ukrainy, prowadzoną w okresie programowania 2004–2006 w ramach Programu Sąsiedztwa. Całkowity budżet na lata 2007-13 wynosi 202,9 mln EUR (186,2 mln EUR ze środków UE). Głównym celem polsko-białorusko-ukraińskiego Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013 jest wspieranie transgranicznych procesów rozwojowych.

Priorytety i działania Programu obejmują:

Priorytet 1. Wzrost konkurencyjności obszaru przygranicznego

Działanie 1.1. Lepsze warunki dla przedsiębiorczości

Działanie 1.2. Rozwój turystyki

Działanie 1.3. Poprawa dostępności obszaru

Priorytet 2. Poprawa jakości życia

Działanie 2.1. Ochrona środowiska w obszarze przygranicznym

Działanie 2.2. Bezpieczne i sprawnie funkcjonujące granice

Priorytet 3. Współpraca sieciowa oraz inicjatywy społeczności lokalnych

Działanie 3.1. Rozwój regionalnych i lokalnych możliwości współpracy transgranicznej

Działanie 3.2. Inicjatywy społeczności lokalnych.

¹ Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013, Warszawa, maj 2007 r. s. 68 - 73

Ponadto Program Sąsiedztwa pod względem swojego charakteru i zakresu projektów był komplementarny z:

- Programem Operacyjnym *Infrastruktura i Środowisko* 2007-2013;
- Programem Operacyjnym *Innowacyjna Gospodarka* 2007-2013;
- Programem Operacyjnym *Rozwój Polski Wschodniej* 2007-2013;
- *Regionalnymi Programami Operacyjnymi* za lata 2007-2013 dla województw: podlaskiego, mazowieckiego, lubelskiego i podkarpackiego;
- Programem Operacyjnym *Kapitał Ludzki* 2007-2013;
- Programem Operacyjnym *Pomoc Techniczna* 2007-2013.

Co do zasady, projekty współfinansowane przez EFRR w ramach Programu Sąsiedztwa musiały być zgodne z przepisami Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, politykami i działaniami Wspólnoty (co wynikało z art. 12 Rozporządzenia WE Nr 1260/1999) oraz punktem 7 Komunikatu Komisji Europejskiej do Państw Członkowskich z dnia 2 września 2004 r. *ustanawiającego wytyczne dla inicjatywy wspólnotowej w dziedzinie współpracy transeuropejskiej, która ma zachęcać do harmonijnego i zrównoważonego rozwoju obszaru Europy Interreg III* (2004/C 226/02) włączając: zasady konkurencji, zamówień publicznych, ochrony i poprawy środowiska naturalnego, promowania równości kobiet i mężczyzn, rozwoju technik informacyjno-komunikacyjnych.

W całym okresie sprawozdawczym IZ Programu Sąsiedztwa czuwała nad zgodnością procesu wdrażania z założeniami polityk wspólnotowych i prawodawstwem krajowym. Mając na uwadze założenia polityk horyzontalnych: równości szans, ochrony środowiska, społeczeństwa informacyjnego oraz prawo zamówień publicznych, IZ nie stwierdziła uchybień w przedmiotowej sprawie. W trakcie przygotowania zarówno dokumentu programowego, jak i dokumentów uzupełniających, a także w trakcie procesu wdrażania nie zostały naruszone żadne z powyższych zasad. Wszystkie opracowane dokumenty spełniały warunek zgodności z politykami wspólnotowymi i krajowymi.

Równocześnie, zgodnie z wymogami art. 4 rozporządzenia Komisji (WE) nr 438/2001 ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 dotyczącego zarządzania i systemów kontroli pomocy udzielanej w ramach funduszy strukturalnych, system monitorowania i kontroli, stworzony dla Programu zapewniał zastosowanie mechanizmów umożliwiających zagwarantowanie zgodności projektów składanych i realizowanych przez beneficjentów końcowych z politykami wspólnotowymi dotyczącymi zamówień publicznych, pomocy państwa, ochrony środowiska oraz równości szans.

III- 3. Zagadnienia związane z krajowym współfinansowaniem

W całym okresie wdrażania Programu Sąsiedztwa nie pojawiły się problemy związane z krajowym współfinansowaniem mogące zagrozić jego prawidłowej realizacji.

Na współfinansowanie projektów w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III została zaplanowana rezerwa celowa budżetu państwa. Ogólne zasady dotyczące współfinansowania krajowego w ramach Programu określała corocznie przyjmowana przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego procedura ubiegania się o środki rezerwy celowej budżetu państwa na programy rozwoju regionalnego.

Daty zatwierdzania poszczególnych procedur przedstawiały się następująco:

- Procedura rezerwy celowej na rok 2004 została zatwierdzona przez Komitet Europejski Rady Ministrów dnia 21 września 2004 r.
- Procedura rezerwy celowej na rok 2005 została przyjęta 22 lutego 2005 r.
- Procedura rezerwy celowej na rok 2006 została zatwierdzona 20 kwietnia 2006 r.
- Procedura rezerwy celowej na rok 2007 została zatwierdzona w lutym 2007 r.
- Procedura rezerwy celowej na rok 2008 została zatwierdzona 17 marca 2008 r., przy czym 17 lipca 2008 r. została zaakceptowana nowa Procedura, zastępująca wcześniej obowiązującą wersję.
- Procedura rezerwy celowej na rok 2009 została zaakceptowana 23 marca 2009 r., przy czym 14 sierpnia 2009 r. została zaakceptowana zmieniona Procedura przyznawania/ zapewniania finansowania przedsięwzięcia ze środków rezerwy celowej budżetu państwa na rok 2009 (część 83, poz. 8) dla programów i projektów realizowanych z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006, Mechanizmu Finansowego EOG, Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy, Projektów TEN-T oraz kontraktów wojewódzkich. Zastąpiła ona wcześniej obowiązującą wersję.

Beneficjenci występowali z wnioskami o uruchomienie środków z rezerwy celowej dotyczącymi zapotrzebowania na środki budżetu państwa w poszczególnych latach zgodnie z odpowiednim montażem finansowym projektu, zapisami odpowiedniej umowy/ decyzji o dofinansowanie projektu/ dokumentem poświadczającym przyznanie dofinansowania, harmonogramem płatności, i zgodnie ze zobowiązaniami wynikającymi z uczestnictwa w Programie lub zatwierdzonym budżetem Pomocy Technicznej. Uprawnieni do aplikowania o dofinansowanie projektów ze środków EFRR byli jedynie beneficjenci projektów (Partnerzy Wiodący/ Wnioskodawcy, Główni Partnerzy Finansowi oraz inni partnerzy, wymieni enumeratywnie w Uzupełnieniu Programu Sąsiedztwa) wnoszący środki publiczne lub środki pokrewne do publicznych (stanowiące element kategorii „inne środki publiczne”) zgodnie z tabelą finansową zamieszczoną w programie.

W ramach rezerwy celowej można było wnioskować o środki na współfinansowanie projektów pomocy technicznej programu, współfinansowanie mikroprojektów oraz koszty operacyjne jednostek zaangażowanych w proces zarządzania, wdrażania i promocji.

W przypadku Programu Sąsiedztwa istniała możliwość dofinansowania z rezerwy celowej przewidzianej w rocznym budżecie państwa 25% wartości projektów Pomocy Technicznej oraz 100% wartości działań finansowanych w ramach kosztów operacyjnych związanych z procesem zarządzania, wdrażania i promocji Inicjatywy.

W ramach Programu Sąsiedztwa istniała również możliwość dofinansowania mikroprojektów do 10% wartości kosztów kwalifikowalnych (polska część). Za mikroprojekty uznano projekty finansowane w ramach Priorytetu II działania 2.2 Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina, w których dofinansowanie z EFRR nie przekraczało 50 000 EUR. W tym przypadku z wnioskiem o dofinansowanie występował właściwy miejscowo Wojewoda na podstawie wystąpienia uprawnionego beneficjenta mikroprojektu. Do wniosku należało dołączyć kopię umowy o dofinansowanie mikroprojektu zawartą z Euroregionem, kopię dokumentu poświadczającego przyznanie dofinansowania dla projektu przez właściwy komitet, gdy z przyczyn niezależnych od Euroregionu, umowa o dofinansowanie mikroprojektu nie została zawarta. W 2004 r. w związku z rozpoczynającym się procesem wdrażania programu oraz z uwagi na fakt rozpoczęcia naboru wniosków w roku kolejnym, podstawą do sporządzenia wniosków o dofinansowanie z rezerwy celowej miały być poniesione w związku z przygotowaniem realizacji programu koszty operacyjne oraz prognozy zapotrzebowania na środki na współfinansowanie projektów pomocy technicznej i mikroprojektów.

Ostateczne terminy składania wniosków o finansowanie projektów z rezerwy celowej w ramach programów inicjatywy INTERREG III A, obowiązujące w poszczególnych latach wdrażania Programu Sąsiedztwa wyznaczono:

- 20 października 2004 r.
- 7 października 2005 r.
- 17 października 2006 r.
- 3 października 2007 r.
- 3 października 2008 r.
- 2 października 2009 r.

Zgodnie z decyzjami Ministra Finansów w sprawie zmian w budżecie państwa na poszczególne lata na realizację Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004 - 2006 przyznawane były środki przeznaczone do wykorzystania w danym roku. Istniała możliwość przesuwania części niewydatkowanych kwot do wykorzystania w roku następnym w postaci środków niewygasających.

- W 2004 r. kwota rezerwy celowej przyznana na realizację Programu Sąsiedztwa wynosiła 101 104,00 zł

- W 2005 r. kwota rezerwy celowej przyznana na realizację Programu Sąsiedztwa wynosiła 2 164 655,00 zł
- W 2006 r. kwota rezerwy celowej przyznana na realizację Programu Sąsiedztwa wynosiła 2 786 462,00 zł
- W 2007 r. kwota rezerwy celowej przyznana na realizację Programu Sąsiedztwa wynosiła 4 166 960,00 zł
- W 2008 r. kwota rezerwy celowej przyznana na realizację Programu Sąsiedztwa wynosiła 718 153,00 zł
- W 2009 r. kwota rezerwy celowej przyznana na realizację Programu Sąsiedztwa wynosiła 348 397,00 zł

Przykładowe wykorzystanie przyznaných kwot w latach 2004-2009 przedstawiało się następująco:

- Z przyznanej kwoty w 2004 r. wykorzystano 5 456,95 zł, 50 597,05 zł zwrócono do budżetu państwa, natomiast 45 050,00 zł przesunięto w ramach środków niewygasających.
- W 2005 r. przyznane środki z rezerwy celowej budżetu państwa w kwocie 2 164 655,00 zł w prawie 86% były przeznaczone na koszty Wspólnego Sekretariatu Technicznego, pozostała kwota 305 725,00 zł była przeznaczona dla pozostałych instytucji (IZ, Instytucje Pośredniczące, Urzędy Marszałkowskie, Euroregiony), które wykorzystaly łącznie 114 900,33 zł, 11 198,67 zł zwrócono do budżetu państwa, natomiast 179 626,00 zł przesunięto w ramach środków niewygasających.
- Z przyznanej kwoty 2 659 706,00 zł² w 2006 r. wykorzystano 981 087,35 zł, 156 701,65 zł zwrócono do budżetu państwa, natomiast 1 521 917,00 zł przesunięto w ramach środków niewygasających.
- Z przyznanej kwoty w 2007 r. wykorzystano 1 916 786,11 zł, 180 593,58 zł zwrócono do budżetu państwa, natomiast 2 033 288,00 zł przesunięto w ramach środków niewygasających, których wykorzystanie w roku następnym wyniosło 661 253,30 zł
- Z przyznanej kwoty w 2008 r. wykorzystano 678 550,81 zł, 16 475,19 zł zwrócono do budżetu państwa, natomiast 23 127,00 zł przesunięto w ramach środków niewygasających, których wykorzystanie w roku następnym wyniosło 22 599,20 zł
- Z przyznanej kwoty w 2009 r. wykorzystano 265 027,87 zł, 83 369,13 zł zwrócono do budżetu państwa, przy czym w 2009 r. nie istniała możliwość przesuwania kwot niewykorzystanych w danym roku w ramach środków niewygasających do wykorzystania w 2010 r.

Środki z rezerwy celowej były przeznaczane na:

- współfinansowanie projektów pomocy technicznej realizowanych przez IZ,
- koszty operacyjne wdrażania Programu Sąsiedztwa przez IZ,

² Kwota nie obejmuje kosztów operacyjnych działalności WST.

- współfinansowanie projektów pomocy technicznej realizowanych przez WST,
- współfinansowanie projektów pomocy technicznej realizowanych przez Urzędy Wojewódzkie,
- koszty operacyjne wdrażania Programu przez Urzędy Wojewódzkie,
- koszty operacyjne wdrażania Programu przez Urzędy Marszałkowskie,
- współfinansowanie projektów pomocy technicznej realizowanych przez Euroregiony,
- koszty operacyjne wdrażania Programu przez Euroregiony,
- współfinansowanie realizacji mikroprojektów w ramach działania 2.2.

IV. PRZEBIEG REALIZACJI I POSTĘP RZECZOWY PROGRAMU

IV-1. Opis przebiegu realizacji programu w okresie objętym sprawozdaniem

W okresie sprawozdawczym przypadającym na lata 2004-2009 wdrożono wszystkie procedury niezbędne do realizacji programu, uregulowano kwestie podziału kompetencji pomiędzy instytucjami włączonymi w jego struktury oraz w oparciu o nie dokonano realizacji Programu. Przeprowadzono łącznie 4 nabory projektów o wartości dofinansowania pow. 50 000 EUR, uzupełniając tę listę, w celu efektywnego wykorzystania środków zaangażowanych w realizację Programu o projekty w ramach dodatkowej kontraktacji. W tym samym czasie 4 Euroregiony odpowiedzialne za wdrożenie działania 2.2 przeznaczonego na realizację mikroprojektów zorganizowały dwa nabory. W analizowanym okresie zakontraktowano, wdrożono i rozliczono wszystkie zatwierdzone do dofinansowania projekty.

1. Nabór i ocena wniosków

I nabór projektów rozpoczęto 17 stycznia, natomiast zamknięto 7 marca 2005 r. Obejmował on działania: 1.1-1.3 i 2.1 Programu, finansowane wyłącznie z EFRR. Wnioskodawcy złożyli łącznie 188 wniosków aplikacyjnych o łącznej wartości niemal 75 mln. EUR, z tego około 50% aplikacji dotyczyło działania 1.1. Najwięcej aplikacji zostało złożonych przez partnerów wiodących z województwa podkarpackiego (35% wszystkich wniosków), następnie podlaskiego (32%), mazowieckiego (20%). Najmniej wniosków pochodziło z województwa lubelskiego (niecałe 13% wszystkich wniosków). W przypadku wniosków z priorytetu 1, złożyli je głównie przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, zaś w przypadku działania 2.1 – głównie stowarzyszenia i fundacje.

II nabór projektów przeprowadzony w okresie od 10 czerwca do 31 sierpnia 2005 r., dotyczący działań 1.1-1.3 i 2.1 Programu, dopuszczał finansowanie zarówno z EFRR, jak i funduszu TACIS CBC. W jego wyniku wpłynęły łącznie 334 aplikacje, w tym 265 złożono w ramach priorytetu 1 i 69 w ramach priorytetu 2. Wartość dofinansowania złożonych wniosków sięgała ponad 98 mln. EUR z EFRR i ponad 5,6 mln. EUR ze środków TACIS CBC. Pod względem rodzaju dofinansowania wnioskodawcy złożyli łącznie 287 wniosków o dofinansowanie projektów wyłącznie z EFRR (prawie 85,5% wszystkich aplikacji), 18 wniosków o dofinansowanie wyłącznie z funduszu TACIS CBC (prawie 5%) oraz 29 wniosków wspólnych (prawie 9%). W przypadku projektów finansowanych tylko z EFRR, wszystkie

zostały złożone przez wnioskodawców z Polski. O dofinansowanie projektów ze środków TACIS CBC wnioskowały instytucje z Ukrainy (14 wniosków) i Białorusi (3 wnioski) oraz z Polski (1 wniosek). W przypadku projektów wspólnych, 28 z nich zgłosili polscy Partnerzy Wiodący, zaś w jednym przypadku wnioskodawca z Ukrainy. Najwięcej wniosków o dofinansowanie projektów zostało złożonych przez podmioty z województwa lubelskiego (35% wszystkich wniosków), następnie podkarpackiego (29%). Mniejsze zainteresowanie odnotowano w województwie podlaskim (21%) i mazowieckim (nieco ponad 9% wszystkich wniosków). W przypadku wniosków z Ukrainy – wnioski z obwodu lwowskiego stanowiły 2,5% wniosków, z pozostałych obwodów oraz z Białorusi – 1%. Podobnie jak w przypadku I naboru, wnioski złożone do priorytetu 1 pochodziły przede wszystkim od jednostek samorządu terytorialnego. W działaniu 2.1 jako wnioskodawcy zdecydowanie dominowały organizacje pozarządowe – stowarzyszenia i fundacje. Poza nimi dużą grupę wnioskodawców stanowiły jednostki samorządu terytorialnego, w tym powiaty, gminy a także administracja ukraińska na poziomie miast i siół oraz uczelnie wyższe.

III nabór projektów (drugi wspólny) współfinansowanych z EFRR oraz funduszu TACIS CBC, obejmujący aplikacje z działania 2.1, przeprowadzono w okresie od 24 lipca do 20 października 2006 r. Ogółem przyjęto 83 wnioski (z czego 64 zostały złożone przez polskich beneficjentów) na kwotę dofinansowania z EFRR ok. 6,1 mln EUR i ze środków TACIS CBC około 4 mln EUR. Wnioskodawcy złożyli łącznie 54 wnioski o dofinansowanie projektów wyłącznie z EFRR (65% wszystkich aplikacji), 18 wniosków o dofinansowanie wyłącznie z TACIS CBC (prawie 22%) oraz 11 wniosków wspólnych, co stanowi nieco ponad 13% wszystkich wniosków. Najwięcej wniosków zostało złożonych przez podmioty z województwa lubelskiego (prawie 34% wszystkich wniosków), następnie podkarpackiego (30%), podlaskiego (8,5%) i wreszcie mazowieckiego (prawie 5% wszystkich wniosków). W przypadku wniosków z Ukrainy – projekty z obwodu wołyńskiego stanowiły 11% wniosków, z lwowskiego – nieco ponad 3,5%, z Zakarpacia – niemal 2,5%, zaś z Białorusi – 6%. Aplikacje dotyczą przede wszystkim projektów z zakresu działań kulturalnych (18%). W III naborze znaczna grupa projektów dotyczyła także współpracy gospodarczej (17%) oraz współpracy w zakresie promocji i turystyki (14,5%). Z innych dziedzin wymienić należy także projekty z zakresu współpracy instytucjonalnej oraz dotyczące zagadnień ekologii (po 11%).

IV nabór projektów (trzeci wspólny) współfinansowanych z EFRR oraz TACIS CBC został przeprowadzony w 2007 r. (19 marca – 18 maja). Obejmował aplikacje z wszystkich działań. Ogółem zarejestrowano 171 wniosków (z czego 136 zostały złożone przez polskich wnioskodawców, 26 przez ukraińskich oraz 9 przez białoruskich). Wnioskowana kwota dofinansowania z EFRR wyniosła ok. 14 mln EUR i ok. 16 mln EUR z TACIS CBC. Najwięcej wniosków zostało złożonych przez podmioty z województwa lubelskiego (ponad 32% wszystkich wniosków), następnie podkarpackiego (28%), podlaskiego (17%) i wreszcie mazowieckiego (niepełna 2% wszystkich wniosków). W przypadku wniosków z Ukrainy – wnioski z obwodu lwowskiego stanowiły nieco ponad 9% wszystkich złożonych

wniosków, z wołyńskiego ponad 3% z Zakarpacia – niemal 2%, zaś z Białorusi niecałe 5% (ponad 3% z obwodu brzeskiego, 1% z obwodu grodzieńskiego oraz 0,06% z obwodu mińskiego).

Ogółem w wyniku wszystkich naborów WST programu zarejestrował 776 wniosków aplikacyjnych złożonych w ramach Priorytetu 1 i 2.

2. Projekty zatwierdzone do realizacji (Priorytet 1 i 2)

Na pierwszym posiedzeniu WKS Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG III A/TACIS CBC 2004 - 2006, które odbyło się w dniach 7-8 lipca 2005 r. zatwierdzono do realizacji 40 projektów (łącznie z 4 wnioskami parasolowymi Euroregionów) w ramach priorytetu I i II (11 z województwa podkarpackiego, 11 z województwa podlaskiego, 14 z województwa lubelskiego i 4 z województwa mazowieckiego). Dwóch beneficjentów z województwa podkarpackiego z działania 2.1 (Regionalne Centrum Rolno – Przemysłowe oraz Centrum Rozwoju Społeczno – Ekonomicznego) oraz jeden beneficjent z województwa lubelskiego z działania 1.2 (Gmina Wola Uhruska) zrezygnowali z przyznanego im dofinansowania.

Podczas drugiego posiedzenia, które odbyło się w dniach 26-27 kwietnia 2006 r., WKS wybrał do realizacji łącznie 40 projektów. 39 wniosków współfinansowanych było z EFRR, z czego 17 z województwa lubelskiego (z tego 1 projekt wspólny współfinansowany również z TACIS CBC), 4 z województwa mazowieckiego, 7 z województwa podkarpackiego (z tego 1 projekt wspólny), 11 z województwa podlaskiego (z czego 2 projekty wspólne), oraz 1 projekt z obwodu zakarpackiego, finansowany wyłącznie ze środków programu TACIS CBC. Poza powyższymi projektami na drugim posiedzeniu WKS wybrano 3 projekty warunkowo (2 z województwa podkarpackiego i 1 z obwodu lwowskiego), które mogły być realizowane pod warunkiem, iż dwie aplikacje, współfinansowane z TACIS CBC, w których udział biorą partnerzy białoruscy nie uzyskałyby do wyznaczonego terminu odpowiedniej zgody centralnych władz białoruskich. Ze względu na wydanie w terminie odpowiedniej decyzji władz białoruskich wspomniane 3 projekty nie zostały skierowane do realizacji. W ramach 40 projektów, zatwierdzonych na II posiedzeniu WKS wybrano także 4 wnioski Euroregionów Niemen, Puszcza Białowieska, Bug i Karpacki na realizację działania 2.2 (*Wsparcie inicjatyw społeczności lokalnych*) - tak zwane wnioski „parasolowe”. Jeden z wnioskodawców z działania 2.1 (Lubelska Izba Rzemieślnicza) zrezygnował z przyznanego mu dofinansowania i wycofał się z realizacji projektu.

Podczas trzeciego posiedzenia Wspólnego Komitetu Sterującego, które odbyło się 13 marca 2007 r. w Białowieży zatwierdzono do realizacji 31 projektów z działania 2.1 (17 z woj. lubelskiego, 9 z podkarpackiego, 3 z podlaskiego oraz 2 z woj. mazowieckiego). Wśród nich znalazły się dwa projekty wspólne EFRR/TACIS CBC. Komitet Sterujący zatwierdził również do realizacji 5 projektów współfinansowanych ze środków TACIS CBC (3 projekty ukraińskie po jednym z obwodu lwowskiego, wołyńskiego i zakarpackiego oraz 2 projekty białoruskie pochodzące z obwodu brzeskiego). Dwóch beneficjentów z województwa podkarpackiego (Gmina Sanok oraz Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska) zrezygnowało z przyznanego im dofinansowania.

Na czwartym posiedzeniu Komitetu Sterującego, które miało miejsce 9 października 2007 r. w Lublinie zatwierdzono do realizacji łącznie 56 projektów w tym 50 złożonych przez polskich wnioskodawców oraz 6 złożonych przez wnioskodawców ukraińskich i białoruskich. Wśród 56 zatwierdzonych projektów 49 stanowiły przedsięwzięcia finansowane z EFRR. Nie zatwierdzono żadnego projektu wspólnego. Najwięcej wniosków pochodziło z województwa lubelskiego – 18, następnie 17 z woj. podkarpackiego, 12 z woj. podlaskiego (w tym 1 projekt TACIS) oraz z 3 projekty z woj. mazowieckiego. Zatwierdzono również 5 projektów złożonych przez ukraińskie organizacje (3 projekty z obwodu lwowskiego i 2 projekty z obwodu wołyńskiego) oraz jeden projekt białoruski pochodzący z obwodu brzeskiego. Komitet Sterujący postanowił również umieścić 12 projektów (w tym 2 projekty TACIS) na liście rezerwowej.

Podczas posiedzenia Wspólnego Komitetu Monitorującego w Użgorodzie, które odbyło się 13 grudnia 2007 r., z uwagi na ryzyko nadkontraktacji będące następstwem deprecjacji euro w stosunku do złotego, podjęto decyzję o przesunięciu na listę rezerwową 9 projektów współfinansowanych z EFRR, zatwierdzonych do dofinansowania na posiedzeniu WKS w dn. 9 października 2007 r. Były to projekty o niższej pozycji na liście rankingowej.

W marcu 2008 r. z uwagi na dostępne środki w działaniu 1.3 Instytucja Zarządzająca podjęła decyzję o dofinansowaniu dodatkowego projektu z listy rezerwowej projektów zatwierdzonych podczas czwartego posiedzenia Wspólnego Komitetu Sterującego kwotą 156 300,00 zł.

W związku ze zmianami kursu walutowego, oszczędnościami pojawiającymi w realizowanych projektach oraz ryzykiem, że niektóre zakontraktowane projekty nie zostaną zrealizowane, w Programie Sąsiedztwa powstały wolne środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Wobec powyższej sytuacji oraz w związku z wyrażeniem zgody na dodatkową kontraktację ze strony Wspólnej Instytucji Płatniczej (IP), WKS Programu 12 listopada 2008 r. w drodze procedury obiegujowej podjęła decyzję o dodatkowej kontraktacji środków, która dotyczyła projektów z IV naboru, zatwierdzonych do dofinansowania decyzją WKS podjętą na posiedzeniu w dniu 9 października 2007 r., umieszczonych na liście rezerwowej oraz projektów, które uzyskały ponad 65 punktów w procesie oceny technicznej i zostały rekomendowane przez Wspólny Sekretariat Techniczny (WST) do dofinansowania. Po przeprowadzeniu przez Wspólną Instytucję Zarządzającą (IZ) oraz WST analizy projektów możliwych do dodatkowego zakontraktowania oraz po zebraniu informacji od wnioskodawców w kwestii zainteresowania realizacją projektów, została sporządzona i przedstawiona Członkom WKS lista dodatkowych projektów. Zostały one zatwierdzone w sposób warunkowy, co oznaczało, iż podpisanie umów o dofinansowanie zostało uzależnione od zatwierdzenia przez WST i IZ ewentualnych zmian w harmonogramach projektów. Ostatecznie, po spełnieniu warunków przez wnioskodawców, przyznano dofinansowanie 7 projektom z listy rezerwowej oraz 3 rekomendowanym przez WST w związku z osiągniętą punktacją w procesie oceny technicznej przekraczającą poziom 65 punktów. Wśród zatwierdzonych projektów znalazły się 4 przedsięwzięcia w ramach działania 1.1, 1 w ramach działania

1.2, 2 w ramach działania 1.3 oraz 2 w ramach działania 2.1. Ponadto w działaniu 1.3 przyznano dodatkowe dofinansowanie do projektu nr NEB/PL/PDK/1.3/07/83, który wcześniej w związku z niewystarczającą ilością środków EFRR, uzyskał jedynie częściowe dofinansowanie. Pod względem rozkładu terytorialnego było to 5 projektów z województwa lubelskiego, 2 nowe projekty z województwa podkarpackiego i dodatkowe dofinansowanie do wcześniej zawartej umowy oraz 2 projekty z województwa podlaskiego. Ponadto w 2008 r. jeden z beneficjentów, którym przyznano dofinansowanie podczas IV posiedzenia WKS z województwa podkarpackiego (Euroregionalne Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych) zrezygnował z przyznanego mu dofinansowania.

W 2009 r. ze względu na przedłużony okres kwalifikowalności wydatków, pojawiające się oszczędności w realizowanych projektach oraz zmiany kursu walutowego, zatwierdzono do realizacji jeden projekt w ramach Priorytetu 1 (działanie 1.3) – NEB/PL/PDL/1.3/07/69 pt. „Rozbudowa i modernizacja transgranicznej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej w Hajnówce: etap I opracowanie dokumentacji” z woj. podlaskiego na kwotę z EFRR 261 302,95 zł. Projekt ten pochodził z listy rezerwowej projektów zatwierdzonych na IV posiedzeniu Komitetu Sterującego, które odbyło się w 9 października 2007 r. w Lublinie.

Od początku uruchomienia Programu ogółem z realizacji swoich przedsięwzięć zrezygnowało łącznie 7 beneficjentów. Środki przyznane im przez WKS zostały zwrócone do budżetu Programu Sąsiedztwa.

Rodzaje projektów zatwierdzonych do realizacji przez Wspólny Komitet Sterujący Programu od uruchomienia Programu:

Analizując zatwierdzone projekty z punktu widzenia **typów wspieranych działań** zatwierdzono:

Projekty zatwierdzone do realizacji przez WKS³

Priorytet/Działanie	Projekty zatwierdzone od uruchomienia Programu
Priorytet 1	81
Działanie 1.1	29
Działanie 1.2	31
Działanie 1.3	21
Priorytet 2	93
Działanie 2.1	84
Działanie 2.2	9
Razem	174

Biorąc za kryterium analizy **rodzaj projektu pod względem dofinansowania** w okresie od uruchomienia Programu do końca 2009 r. z zatwierdzonych do realizacji 174 projektów w ramach Priorytetu 1 i 2, 155 projektów to projekty INTERREG narodowe polskie, 6 to projekty wspólne

³ Zestawienie obejmuje projekty zatwierdzone do realizacji, których wnioskodawcy zrezygnowali z realizacji oraz projekty dofinansowane z funduszu TACIS CBC.

INTERREG/TACIS CBC oraz 13 to projekty współfinansowane wyłącznie ze środków funduszu TACIS CBC.

Rozpatrując projekty pod względem **wartości całkowitej**, od uruchomienia programu zatwierdzono 39 projektów o wartości dofinansowania przekraczającej 250 000 EUR. Projekty te dotyczą przede wszystkim rozwoju infrastruktury drogowej, turystycznej oraz ochrony środowiska.

3. Umowy z Beneficjentami (Priorytet 1 i 2)

W całym okresie wdrażania Programu Sąsiedztwa podpisano umowy o dofinansowanie projektów zawarte pomiędzy Instytucjami Pośredniczącymi a Partnerami Wiodącymi projektów współfinansowanych z EFRR oraz umowy grantowe zakontraktowane przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej na wszystkie projekty zatwierdzone podczas I, II, III i IV posiedzenia WKS oraz w ramach dodatkowej kontraktacji.

Od początku realizacji Programu podpisano łącznie 154 umowy o dofinansowanie współfinansowane z EFRR w ramach Priorytetu 1 i 2. Wartość środków EFRR zakontraktowanych w ramach Programu, z uwzględnieniem aneksów do umów oraz oszczędności z tytułu rozliczenia końcowego projektów wyniosła prawie 31,4 mln EUR⁴, co stanowi ponad 88% całości zobowiązań na lata 2004-2006 dla Priorytetu 1 i 2. W trakcie realizacji dwie umowy w działaniu 1.1 zostały rozwiązane w wyniku zgodnej woli stron na skutek wystąpienia okoliczności, które uniemożliwiły dalsze wykonywanie obowiązków w nich zawartych. W konsekwencji beneficjenci obu projektów otrzymali zwrot kosztów poniesionych w związku z ich częściową realizacją.

Liczba i wartość podpisanych umów współfinansowanych z EFRR od uruchomienia Programu

Priorytet/Działanie	Liczba podpisanych umów	Wartość podpisanych umów, EFRR w EUR*	Relacja: kwota wniosków zakontraktowanych do kwoty alokacji na lata 2004-2006 [%]
Priorytet 1	74	19 915 841,57	92,73
Działanie 1.1	28	10 280 945,50	90,58
Działanie 1.2	27	5 949 807,25	98,95
Działanie 1.3	19	3 685 088,82	89,55
Priorytet 2	80	11 475 275,37	81,57
Działanie 2.1	72	5 680 177,25	80,75
Działanie 2.2	8**	5 795 098,12	82,38
OGÓŁEM	154	31 391 116,94	88,31

* Według kursu 1€=4,1635 zł

**Dotyczy projektów parasolowych wdrażanych przez Euroregiony

Najwięcej umów - 80 podpisano w ramach priorytetu II, ich wartość (prawie 11,5 mln EUR) stanowi ponad 32% łącznej alokacji na lata 2004-2006 przeznaczonych na priorytet I i II. W przypadku priorytetu I podpisano łącznie 74 umowy na kwotę prawie 20 mln EUR tj. ponad 56% alokacji na lata 2004 – 2006 przeznaczonych na priorytet I i II. Najwięcej umów z beneficjentami projektów podpisano w

⁴ Według kursu 1€=4,1635 zł.

województwie lubelskim – 66, w województwie podkarpackim - 38, w województwie podlaskim - 37, natomiast w województwie mazowieckim - 13 umów.

Szczegółowe zestawienie projektów realizowanych w całym okresie wdrażania Programu znajduje się w *załączniku 2*.

4. Mikroprojekty

W ramach działania 2.2 realizowane były projekty o charakterze „people to people” o wartości od 5 tys. EUR do 50 tys. EUR. Za proces wdrożenia mikroprojektów odpowiedzialne były 4 Euroregiony: Niemen, Puszcza Białowieska, Bug i Karpacki. Euroregiony wystąpiły z wnioskami i uzyskały akceptację WKS na realizację „projektów parasolowych”. Każdy z Euroregionów złożył w sumie po dwa wnioski w ramach działania 2.2. Pierwsze 4 „projekty parasolowe” zostały zatwierdzone podczas I posiedzenia WKS w 2005 r., kolejne rok później, podczas II posiedzenia Komitetu. Następnie każdy z wnioskodawców podpisywał umowy o dofinansowanie z właściwą Instytucją Pośredniczącą. Kolejnym krokiem na ścieżce wdrażania działania 2.2 było zorganizowanie naboru mikroprojektów. Każdy z Euroregionów przeprowadził po 2 nabory, po 1 do każdego „projektu parasolowego”.

I nabór projektów do działania 2.2 Programu, finansowanych wyłącznie z EFRR przeprowadzono w okresie od 10 października do 19 grudnia 2005 r. Ogółem złożono 247 wniosków, o łącznej wartości dofinansowania ponad 6 mln. EUR. Najwięcej wniosków - 112 (45% wszystkich wniosków), złożono do Euroregionu Bug (woj. lubelskie), następnie do Euroregionu Karpacki Polska w województwie podkarpackim (31,5%), Euroregionu Niemen – 12,5% (wszystkie wnioski złożyły podmioty z województwa podlaskiego) i Puszcza Białowieska (11%). Z 27 wniosków złożonych do Euroregionu Puszcza Białowieska, 22 złożyły podmioty z województwa podlaskiego, 5 z województwa mazowieckiego. Największą grupę wnioskodawców stanowiły jednostki samorządu terytorialnego (36% wszystkich potencjalnych beneficjentów), następnie stowarzyszenia i fundacje (29%). Trzecią co do wielkości grupę beneficjentów stanowiły jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego – domy kultury, szkoły, muzea itp. (23%). Inne instytucje złożyły 25 wniosków – były to między innymi instytucje naukowe, uniwersyteckie etc. II nabór projektów poszczególne Euroregiony przeprowadzały w 2006 r. W przypadku Euroregionu Niemen nabór trwał od 30 stycznia 2006 r. do 20 marca. Pozostałe trzy Euroregiony ogłosiły nabory w lipcu 2006 r. Wnioski przyjmowano, w zależności od Euroregionu do 6 lub 9 października 2006 r. Łącznie do Euroregionów złożono wówczas 248 wniosków na kwotę dofinansowania z EFRR w wysokości prawie 6 mln. EUR. Pod względem liczby złożonych wniosków na pierwszym miejscu znalazł się Euroregion Bug (105 wniosków o wartości dofinansowania z EFRR prawie 2,4 mln. EUR), następnie Euroregion Karpacki, do którego wpłynęło 79 wniosków o wartości dofinansowania z EFRR ponad 2 mln. EUR, Euroregion Niemen, który zarejestrował 33 wnioski na kwotę dofinansowania z EFRR około 890 tys. EUR, najmniej wniosków zgłoszono do Euroregionu Puszcza Białowieska – 31 wniosków na kwotę dofinansowania około 590 tys. EUR.

Po dokonaniu weryfikacji i oceny przyjętych aplikacji, ostateczną decyzję o wyborze mikroprojektów do dofinansowania podejmował każdorazowo Wspólny Podkomitet Sterujący:

- W dniach 27-28 marca 2006 r. zorganizowano I posiedzenie Wspólnego Podkomitetu Sterującego w Augustowie, na którym wybrano mikroprojekty złożone do I naboru.
- II posiedzenie Wspólnego Podkomitetu Sterującego odbyło się w Klukach 5-6 czerwca 2006 r. Wybrano wówczas mikroprojekty złożone w Euroregionie Niemen w II naborze.
- Ostatnią grupę mikroprojektów, złożonych do Euroregionów wybrano w dniach 18-19 grudnia 2006 r. podczas III posiedzenia Wspólnego Podkomitetu Sterującego w Chełmie.

Zatwierdzone do dofinansowania mikroprojekty były następnie kontraktowane, monitorowane i rozliczane przez Euroregiony.

W ramach projektów „parasolowych” Euroregionu Niemen, Puszcza Białowieska, Bug i Karpacki współfinansowanych z EFRR zrealizowano łącznie od uruchomienia Programu 322 mikroprojekty na kwotę 5,8 mln EUR (24 127 891,00 PLN), w tym za pośrednictwem Euroregionu Bug – 118, Euroregionu Karpacki - 89, Euroregionu Niemen – 71 i Euroregionu Puszcza Białowieska – 44. Realizacja rzeczowa i finansowa wszystkich mikroprojektów została zakończona w 2008 r.

IV-2. Informacja odnośnie do stopnia osiągnięcia zakładanych wartości wskaźników w okresie objętym sprawozdaniem

Od początku realizacji Programu zakończono realizację rzeczową i finansową wszystkich 154 projektów współfinansowanych z EFRR w tym:

- z działania 1.1 - 28 projektów,
- z działania 1.2 – 27 projektów,
- z działania 1.3 – 19 projektów,
- z działania 2.1 – 72 projektów,
- z działania 2.2 – 8 projektów parasolowych Euroregionów, w tym 322 mikroprojekty.

W projektach, których realizacja rzeczowa zakończyła się, wskaźniki produktu osiągnięte zostały w większości w 100%, osiągnięto także wskaźniki rezultatu. Dwa projekty z działania 1.1, w przypadku których doszło do rozwiązania umów charakteryzowały się jedynie częściową realizacją zakładanych wskaźników. Stopień osiągnięcia wskaźników produktu sprawdzany był każdorazowo podczas przeprowadzanych kontroli na miejscu realizacji projektu. Beneficjenci, przedkładający do zatwierdzenia sprawozdania końcowe, proszeni byli o dostarczenie wraz ze sprawozdaniem oświadczenia o konieczności osiągnięcia i zachowania po zakończeniu realizacji projektu określonych we wnioskach aplikacyjnych wskaźników rezultatu i oddziaływania.

Wskaźniki produktu, rezultatu i oddziaływania na poziomie programu i priorytetów określone w dokumencie programowym zostały wyliczone wg przyjętych założeń na podstawie analizy liczby zrealizowanych projektów zgodnie ze stanem na koniec realizacji Programu (Tabela A). W latach 2004 i 2005 nie zakończono realizacji żadnego z projektów wdrażanych w ramach priorytetu 1 i 2. W związku z zatwierdzeniem Programu decyzją Komisji Europejskiej, podjętą pod koniec 2004 r., pierwsze nabory zostały przeprowadzone w 2005 r., natomiast pod koniec 2005 r. rozpoczęto proces podpisywania umów o dofinansowanie projektów oraz realizację pierwszych 27 projektów.

Wskaźniki produktu na poziomie działań w większości przypadków, szczególnie w Priorytecie 2 przekroczyły w znacznym stopniu wielkości szacowane przed rozpoczęciem wdrażania Programu (Tabela B). Wskaźniki skumulowane odnoszące się do poszczególnych działań wykazały wartości dwu a nawet prawie trzykrotnie wyższe od zakładanych. Pojawiły się natomiast trudności z wyliczeniem wartości wskaźników rezultatu na poziomie działań. Wskaźniki określone w Uzupełnieniu Programu nie przekładały się bezpośrednio na kategorie wskaźników wykazywane przez wnioskodawców w sprawozdaniach z realizacji projektów. Zasadniczą trudność stanowiła znaczna różnorodność wskaźników liczonych w ramach poszczególnych projektów, a także występowanie znacznej liczby wskaźników niemierzalnych i o charakterze jakościowym. Brak możliwości agregacji i wykazania tych wskaźników skutkowało znacznymi niedoborami osiągnięcia zakładanych wartości.

Analizując w sposób szczegółowy osiągnięte wartości wskaźników produktu w ramach poszczególnych działań, można zauważyć, iż jedynie nieliczne wskaźniki nie wykazały poziomu prognozowanego na początku realizacji Programu. W działaniu 1.1 wskaźnik dotyczący innych projektów infrastruktury technicznej został osiągnięty poniżej szacowanego poziomu z uwagi na fakt dużego zainteresowania wnioskodawców realizacją typowych projektów wpisujących się w to działanie. W przypadku działania 1.2 niską popularnością cieszyły się projekty dotyczące infrastruktury zarządzania odpadami miejskimi i przemysłowymi. Ma to uzasadnienie głównie w ograniczonych możliwościach finansowych Programu, ponieważ przedsięwzięcia tego typu są z reguły wysoce kapitałochłonne. W ramach analizowanego działania nie realizowano inicjatyw poprawiających atrakcyjność turystyczną. Połączenie przedsięwzięć z dziedziny ochrony środowiska z turystyką okazało się trudne i nie wzbudziło zainteresowania beneficjentów, którzy skoncentrowali się na projektach bezpośrednio realizujących cele środowiskowe. W działaniu 1.3 inicjatywy dotyczące rozwoju biznesu nie zostały zrealizowane z uwagi na fakt, iż ze środków Programu nie były wspierane przedsięwzięcia podmiotów prywatnych, środki zaplanowane na działanie były zbyt małe do wsparcia dużych przedsięwzięć, wspierających przedsiębiorczość, wnioskodawcy wykazali większe zainteresowanie realizacją pozostałych rodzajów projektów. Priorytet 1 był przeznaczony na działania inwestycyjne, takie rodzaje projektów przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości są wysoce kapitałochłonne. Natomiast przedsięwzięcia nieinwestycyjne z zakresu tego wskaźnika były zgłaszane w ramach priorytetu 2.

W działaniu 3.1 przewidziane w Uzupełnieniu Programu wskaźniki nie odzwierciedliły w sposób szczegółowy szerokiego zakresu projektów zrealizowanych w jego ramach. Stopień szczegółowości wskaźników w działaniu 3.1 znacznie się różnił w stosunku do działania 3.2, w ramach którego przewidziano mniejsze środki i zrealizowano skromniejszą liczbę projektów o węższym zakresie.

IV-3. Informacja odnośnie do oddziaływania programu

W 2009 r. na zlecenie Instytucji Zarządzającej zostało wykonane badanie efektów Programu Sąsiedztwa pt. Ocena wpływu Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA/TACIS CBC Polska-Białoruś-Ukraina 2004-2006 na osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na obszarze transgranicznym objętym wsparciem. Celem głównym badania była ocena wpływu Programu na spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną na obszarze transgranicznym objętym wsparciem - w tym wyjaśnienie mechanizmów odpowiedzialnych za skalę i jakość tego wpływu. Badaniem objęto m.in. dwa rodzaje efektów - podnoszenie standardów życia oraz integrację społeczno-gospodarczą obszarów przygranicznych, tym samym analizując kwestię realizacji celu strategicznego Programu, którym było podniesienie standardu życia oraz społeczno-ekonomiczna integracja sąsiadujących regionów, realizowanego poprzez szereg celów szczegółowych takich jak:

- rozwój sektora turystycznego;
- rozwój i poprawa infrastruktury transgranicznej;
- współpraca instytucjonalna;
- skuteczniejsze zabezpieczenie granic.

Z głównych wniosków przeprowadzonej analizy wynikało, iż realizowany Program miał charakter silnie przygraniczny, tym samym jego efekty były odczuwalne głównie w skali lokalnej. Zdaniem autorów ewaluacji, biorąc pod uwagę wysoce trudny kontekst działania Programu, do którego przyczyniał się m.in. niski poziom rozwoju, granica jako wysoce nieprzepuszczalna bariera, fakt, że w tak niesprzyjających warunkach zrealizowano dużą liczbę projektów w partnerstwach, stanowi niewątpliwy sukces Programu.

W badaniu zidentyfikowano pięć głównych kwestii dotyczących efektów Programu.

1. Dysproporcja między aktywnością polskich a wschodnich uczestników Programu

Zidentyfikowana dysproporcja wynikała z czterech czynników natury kontekstowej. Pierwszym, była znacząca dysproporcja w środkach finansowych alokowanych przez Komisję Europejską dla strony polskiej w ramach INTERREG IIIA (w sumie 37,8 mln EUR) oraz strony białoruskiej i ukraińskiej w ramach TACIS CBC (7 mln EUR). Drugim znaczącym czynnikiem był fakt, iż partnerzy z Ukrainy i Białorusi byli po drugiej stronie granicy będącej coraz silniejszą i szczelną barierą (przepustowość przejść granicznych, jak i ograniczenia wizowe, odmienność przepisów). Trzecim czynnikiem determinującym poziom aktywności było doświadczenie potencjalnych beneficjentów. Ukraińskie i

białoruskie instytucje miały dużo niższy know how z zakresu ubiegania się o środki z programów unijnych niż polscy partnerzy. Wreszcie, wyższa aktywność polskiej strony wynikać mogła również z tego, iż polscy beneficjenci mieli często gotowe pomysły na projekty.

2. Program skoncentrował się głównie na lokalnej jakości życia

Podstawą dla tego wniosku były wyniki oceny najznacniejszych pod kątem finansowym grup projektów systemów transportowych i ochrony środowiska. Ich rzeczywiste efekty dotyczyły podnoszenia jakości życia przy jednoczesnym, niższym wskaźniku transgraniczności (a więc były to efekty odczuwalne głównie dla lokalnej społeczności). Czynnikiem kontekstowym był niski poziom rozwoju obszaru nadgranicznego. Potencjalni beneficjenci starali się zabezpieczyć swoje podstawowe potrzeby rozwojowe – głównie natury infrastrukturalnej. Jednocześnie jednak potencjalna „transgraniczność” działań była blokowana przez wysoką nieprzepuszczalność granicy (w tym nieprzystawanie systemów ITNERREG/TACIS CBC). W praktyce więc strona polska, mając znacznie utrudnione prowadzenie wspólnych inwestycji. Mała skala tych projektów ograniczała „promieniowanie” ich efektów na drugą stronę granicy. Kolejną ważną przyczyną był też czynnik wynikający z regulacji Komisji Europejskiej dotyczących zasad wdrażania INTERREG i TACIS CBC oraz samego procesu wyboru projektów. Program przeznaczył duże środki na działania infrastrukturalne, praktycznie niedostępne dla partnerów wschodnich (z uwagi na regulacje TACIS CBC), a jednocześnie nie określał wyraźnej linii demarkacyjnej między środkami INTERREG IIIA a innymi programami dostępnymi dla polskich beneficjentów. W praktyce więc na polskim obszarze, w polu wsparcia infrastruktury nałożyły się finansowanie ze ZPORR, INTERREG IIIA, programów wiejskich (PROW), a z czasem i RPO, co znacznie zaburza obraz oddziaływania programu.

3. Podnoszenie jakości życia miało charakter lokalny i przygraniczny

Główną przesłanką była skala interwencji (środki Programu stanowiły 2% środków UE zainwestowanych w analizowanych regionach polskich), wielkość poszczególnych projektów (zwykle dużo poniżej 1 mln EUR) oraz ich znaczne przestrzenne rozproszenie. Efekty były niewidoczne i niepoliczalne w skali regionalnej. O lokalności efektów świadczą też wyniki analiz eksperckich i wizyt studyjnych projektów. Program podnosił jakość życia na terenach polskich, a więc terenach znacznie wyżej rozwiniętych, podczas gdy po stronie białoruskiej i ukraińskiej realizowano pojedyncze inicjatywy infrastrukturalne (5 projektów). Możliwe są projekty infrastrukturalne, które będąc realizowane po jednej stronie granicy promieniują i przynoszą pozytywne efekty transgraniczne. Wymaga to jednak inwestycji dużej, skoncentrowanej na kwestiach ważnych dla wszystkich partnerów. Takie przypadki nie miały miejsca w Programie PBU a wyniknęło to z dwóch czynników. Po pierwsze fundusze Programu były zbyt małe, by mogły wesprzeć inwestycje o prawdziwie ponadgranicznej skali. Po drugie, mimo nadania priorytetu pasowi przygranicznemu, środki zostały silnie rozproszone.

4. Integracja transgraniczna nastąpiła głównie na poziomie instytucjonalnym a w mniejszym stopniu na poziomie grup docelowych

O integracji instytucjonalnej świadczyła wysoka liczba i struktura partnerstw oraz pozytywne wyniki oceny partnerstw. Pozytywnymi przesłankami były też wyniki analizy Działania 2.1., które wykazały integrację branż i grup zawodowych oraz powiązania między projektami Priorytetu 2 i 1 (mniejsze projekty, szczególnie mikroprojekty budowały fundamenty pod większe inicjatywy). Analiza mikroprojektów pokazuje brak samopodtrzymującego się mechanizmu i niską przenikalność projektów do szerszych grup docelowych. Wyjaśnieniem tej sytuacji jest mieszanka kilku czynników. Po pierwsze, teoria wdrażania Programu wyraźnie zmuszała do partnerstw instytucjonalnych (aplikujący otrzymywali dużo punktów przy ocenie wniosków za wykazanie partnerstwa). Po drugie w przypadku projektów, których finansowanie pochodziło tylko z jednego źródła (INTERREG) zasady kwalifikowalności kosztów uniemożliwiały przenoszenie dużych imprez na stronę ukraińską czy białoruską. Siłą rzeczy efekty organizowanych imprez docierały tylko do społeczności po jednej stronie granicy i wybranych, zaproszonych gości. Po trzecie, warunki wdrażania, jak tematyka zgłaszanych projektów przyczyniły się do wypracowania głównie eksperckiej formuły inicjatyw Działania 2.1. Po czwarte, w przypadku projektów Działania 2.2. część z nich było realizowanych według utartych schematów, rzadko budowane były oddolnie przez społeczności lokalne.

5. Projekty z zakresu turystyki i bezpieczeństwa dały najwyższe efekty jakości życia i integracji

Dowodem na to stwierdzenie były wyniki analizy eksperckiej opartej na danych zebranych systemu monitoringu, bezpośrednio od beneficjentów oraz w trakcie wizyt terenowych. Wyjaśnienia tej obserwacji są dwa. Po pierwsze projekty kubaturowe dawały dużo większe możliwości zagospodarowania niż lokalne projekty drogowe i ochrony środowiska. Po drugie można je było łączyć – i to często właśnie robiono - z kolejnymi inicjatywami o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i transnarodowym. Tym samym dawały one kolejne efekty mnożnikowe jak i zwiększały trwałość inwestycji. Specyficzną podgrupą były projekty związane z bezpieczeństwem. Ich tematyka z natury rzeczy miała charakter transgraniczny, zaś po podpisaniu stosownych porozumień ich produkty mogły być wykorzystywane przez wszystkich partnerów. To zwiększało poziom integracji a jednocześnie wpływało na poziom bezpieczeństwa, a co za tym idzie i jakości życia.

IV-4. Wskaźniki postępu rzeczowego realizacji programu

Tabela A. Osiągnięte wskaźniki dla programu i priorytetów

Numer i nazwa programu/priorytetu	Jednostka miary wskaźnika	Osiągnięta wartość wskaźników w w 2004 r.	Osiągnięta wartość wskaźników w 2005 r.	Osiągnięta wartość wskaźników w 2006 r.	Osiągnięta wartość wskaźników w 2007 r.	Osiągnięta wartość wskaźników w 2008 r.	Osiągnięta wartość wskaźników w 2009 r.
1	2	4	5	6	7	8	9
PROGRAMU SĄSIEDZTWA POLSKA-BIAŁORUŚ-UKRAINA INTERREG III A/TACIS CBC 2004-2006							
Wskaźnik oddziaływania							
Intensywność współpracy transgranicznej	szt	0	0	30	45	78	1
Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego poprzez modernizację i rozwój infrastruktury transportowej							
Wskaźniki produktu							
Liczba projektów, których celem jest budowa i modernizacja infrastruktury transgranicznej	szt	0	0	13	6	9	0
Liczba wdrożonych projektów z dziedziny ochrony środowiska	szt	0	0	8	9	10	0
Liczba przedsięwzięć biznesowych/turystycznych, którym udzielono wsparcia	szt	0	0	5	7	6	1
Wskaźniki rezultatu							
Wzrost liczby ulepszonych elementów infrastruktury transgranicznej	szt	0	0	26	22	25	1
Wskaźnik oddziaływania							
Wzrost potencjału gospodarczego obszaru pogranicza	szt	0	0	26	22	25	1
Priorytet 2: Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicy Unii Europejskiej							
Wskaźniki produktu							
Liczba inicjatyw szkoleniowych i współpracy, którym udzielono wsparcia	szt	0	0	4	17	51	0
Liczba wdrożonych projektów społeczności lokalnych	szt	0	0	0	6	2	0
Wskaźniki rezultatu							
Wzrost liczby ustanowionych kontaktów instytucjonalnych	szt	0	0	4	23	53	0
Wskaźnik oddziaływania							
Wzrost aktywności społecznej i instytucjonalnej w regionie	szt	0	0	4	23	53	0
Komentarz	Przedstawione w tabeli dane nie są spójne z wykazanymi w poprzednim okresie sprawozdawczym z uwagi na wprowadzone korekty.						

Tabela B. Osiągnięte wskaźniki dla działań

Numer i nazwa programu/priorytetu/działania	Jednostka miary wskaźnika	Wartość wskaźników określona w programie (dla programu i priorytetów) i jego uzupełnieniu (dla działań)	Osiągnięta wartość wskaźników w okresie objętym sprawozdaniem	Osiągnięta wartość wskaźników od początku realizacji programu	% - stopień realizacji wskaźnika (iloraz kol5/kol3 *100%)
1	2	3	4	5	6
Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina					
Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego poprzez modernizację i rozwój infrastruktury transportowej					
Działanie 1.1: Modernizacja i rozwój istniejącej transgranicznej sieci transportowej w celu poprawy dostępności					
Wskaźniki produktu :					
Przedsięwzięcia poprawiające integrację transgraniczną, w tym:	szt	10	28	28	280%
...studia i strategie	szt	4	6	6	150%
...dotyczące infrastruktury transportu publicznego, które poprawiają integrację transgraniczną (i rozwój turystyki)	szt	3	20	20	667%
...inne projekty dotyczące infrastruktury technicznej	szt	3	2	2	67%
Wskaźniki rezultatu:					
Nowe/ulepszone transgraniczne usługi w transporcie publicznym i/lub przypadki poprawy integracji istniejących usług	szt	5	8	8	160%
Wielkość populacji korzystającej z nowych/ulepszonych powiązań infrastrukturalnych	os	50 000	0	0	0%
Działanie 1.2: Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego					
Wskaźniki produktu:					
Przedsięwzięcia poprawiające stan środowiska naturalnego, w tym:	szt	10	27	27	270%
...studia i strategie	szt	1	6	6	600%
...infrastruktura do zarządzania odpadami miejskimi i przemysłowymi	szt	3	1	1	33%
...kanalizacja i oczyszczalnie, włączając infrastrukturę związaną z wodą pitną	szt	2	13	13	650%
...inne projekty związane z ochroną środowiska	szt	2	5	5	250%
...świadomość ekologiczna i inicjatywy redukujące zagrożenia ekologiczne	szt	1	2	2	200%
...inicjatywy poprawiające atrakcyjność turystyczną	szt	1	0	0	0
Wskaźniki rezultatu					
Populacja korzystająca z nowej/ulepszonej infrastruktury ekologicznej	os	5 300	8 018	8 018	151%

Działanie 1.3: Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystyki					
Wskaźniki produktu					
Przedsięwzięcia transgraniczne, w tym:	szt	10	19	19	190%
...studia związane z turystyką transgraniczną, strategię	szt	2	6	6	300%
...projekty infrastruktury turystycznej	szt	3	10	10	333%
...inicjatywy promujące i ochraniające dziedzictwo kulturowe	szt	2	2	2	100%
...projekty związane z rozwojem biznesu	szt	2	0	0	0
... inicjatywy dotyczące szkoleń/marketingu turystycznego	szt	1	1	1	100%
Wskaźniki rezultatu					
Partnerzy/organizacje zaangażowane/korzystające z projektów dotyczących turystyki i dziedzictwa	szt	10	21	21	210%
Nowe tymczasowe miejsca pracy	szt	50	0	0	0
Nowe stałe miejsca pracy	szt	10	14	14	140%
Stworzone/zaadaptowane szlaki turystyczne (szlaki górskie, ścieżki rowerowe, drogi wodne, ścieżki zdrowia)	km	13	2	2	15%
Inicjatywy mające na celu promocję/marketing/informację turystyczną	szt	4	3	3	75%
Priorytet 2: Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicy Unii Europejskiej					
Działanie 2.1 Wzmocnienie instytucjonalnej współpracy oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego					
Wskaźniki produktu					
Liczba wspieranych projektów transgranicznych, w tym:...	szt	25	72	72	288%
...projekty kulturalne lub społeczne	szt	5	25	25	500%
...projekty szkoleniowe lub edukacyjne	szt	5	23	23	460%
...projekty o wymiarze gospodarczym, łącznie z tymi, które rozwijają biznes i turystykę	szt	7	3	13	186%
...projekty wspierające służby ds. bezpieczeństwa/sytuacji kryzysowych/ratownictwa na obszarze przygranicznym	szt	5	6	6	120%
... projekty transferów technologii/nauki	szt	3	5	5	167%
Wskaźniki rezultatu					
liczba organizacji zaangażowanych w realizację projektów	szt	15	44	44	293%
stworzone/zaangażowane sieci lub partnerstwa współpracy transgranicznej (w odpowiednich dziedzinach)	szt	10	17	17	170%
małe i średnie przedsiębiorstwa zaangażowane w przedsięwzięcia projektów transgranicznych	szt	120	0	0	0

Działanie 2.2 Wsparcie inicjatyw społeczności lokalnych (Wsparcie mikroprojektów)					
Wskaźniki produktu					
Liczba wspieranych projektów transgranicznych, w tym...	szt	115	322	322	280%
...projekty kulturalne lub społeczne	szt	45	127	127	282%
...projekty szkoleniowe lub edukacyjne	szt	25	71	71	284%
...projekty o wymiarze gospodarczym, łącznie z tymi, które rozwijają biznes i turystykę	szt	35	100	100	286%
...projekty wspierające służby ds. bezpieczeństwa/sytuacji kryzysowych/ratownictwa na obszarze przygranicznym	szt	5	11	11	220%
... projekty transferów technologii/nauki	szt	5	13	13	260%
Wskaźniki rezultatu					
Zaangażowane organizacje	szt	60	402	402	670%
Stworzone/zaangażowane sieci lub partnerstwa współpracy transgranicznej (w odpowiednich dziedzinach)	szt	100	190	190	190%
Małe i średnie przedsiębiorstwa zaangażowane w działania projektów transgranicznych	szt	55	75	75	136%
Priorytet 3: Pomoc techniczna					
Działanie 3.1 Zarządzanie, wdrożenie oraz kontrola					
Wskaźniki produktu					
Powołanie Wspólnego Sekretariatu Technicznego		1	1	1	100%
Uruchomienie działania 2.2		4	4	4	100%
Założenie systemów monitorowania i kontroli		1	1	1	100%
Działanie 3.2 Informacja o programie, promocja i ocena programu					
Wskaźniki produktu					
konferencje		-	30	30	-
wydawnictwa w tym:		11	9	9	82%
... biuletyny	szt/tytuł	8	5	5	63%
... biuletyny	szt/nakład	-	8 450	8 450	-
... broszury i ulotki	szt/tytuł	1 ¹⁾	1	1	100%
... broszury i ulotki	szt/nakład	-	80 000	80 000	-
... plakaty	szt/tytuł	1 ¹⁾	1	1	100%
... plakaty	szt/nakład	-	1 000	1 000	-
... inne publikacje	szt/tytuł	1 ¹⁾	7	7	700%
... inne publikacje	szt/nakład	-	9 550	9 550	-
szkolenia	szt	-	64	64*	-
liczba osób przeszkolonych	szt	1 200	2 841	2 841	237%
artykuły prasowe	szt	-	9	9	-
ogłoszenia prasowe	szt	-	42	42	-
audycje radiowe	szt	-	5	5	-
audycje telewizyjne	szt	-	35	35	-
odwiedziny strony internetowej ³⁾	os	15 000	130 303	130 303**	869%

odwiedziny RPK	os	-	2 372	2 372	-
materiały promocyjne	szt/rodz	-	44	44	-
materiały promocyjne	szt	-	17 970	17 970	-
Komentarz	1) wskaźnik minimalny * szkolenia zorganizowane przez WST ** tylko WST				

V. POSTĘP FINANSOWY PROGRAMU

V-1 Ogólne informacje dotyczące postępu finansowego

Według zapisów Programu Sąsiedztwa na lata 2004-2006, przewidziano następujące alokacje środków EFRR:

Priorytet 1 Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego przez modernizację i rozwój infrastruktury transgranicznej - 21 477 930 EUR

Priorytet 2 Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicach Unii Europejskiej - 14 068 619 EUR

Priorytet 3 Pomoc Techniczna - 2 272 321 EUR

Łączna wartość środków EFRR wyniosła 37 818 870 EUR.

1. Wnioski o płatność składane do Instytucji Pośredniczących (Priorytet 1 i 2)

W całym okresie wdrażania Programu beneficjenci przedłożyli do Instytucji Pośredniczących w ramach Priorytetu 1 i 2 wnioski o płatność na kwotę 131 166 134,24 zł z EFRR, co stanowi równowartość według kursu rocznego⁵ 31 503 815,12 EUR. Na kwotę tą składają się: 211 wniosków o płatność beneficjentów w województwie lubelskim na kwotę 10 570 358,28 EUR (44 009 686,69 PLN), 151 wniosków o płatność beneficjentów w woj. podkarpackim (9 460 706,38 EUR, 39 389 651,01 PLN), 128 wniosków w woj. podlaskim (8 634 692,33 EUR, 35 950 541,50 PLN), 32 wnioski w woj. mazowieckim (2 838 058,13 EUR, 11 816 255,04 PLN).

Od początku realizacji Programu Sąsiedztwa, na rzecz beneficjentów poświadczono i przekazano kwotę 130 533 741,42 zł z EFRR, co stanowi równowartość 35 055 210,96 EUR⁶. Najwięcej środków przekazano beneficjentom z województwa lubelskiego w kwocie 43 813 437,00 zł (11 588 957,47 EUR), następnie beneficjentom z województwa podkarpackiego w kwocie 39 111 453,06 zł. (10 591 529,33 EUR), beneficjentom z województwa podlaskiego – 35 889 944,33 zł (9 734 576,77 EUR) oraz beneficjentom z województwa mazowieckiego – 11 718 907,03 zł (3 140 147,39 EUR).

Najwięcej środków wydatkowano na realizację Priorytetu 1 – 82 919 606,38 zł (21 991 754,28 EUR), w tym w ramach działania 1.1 przekazano beneficjentom kwotę w wysokości 42 804 716,58 zł (11 347 172,28 EUR)

⁵ Według kursu 1€=4,1635 zł.

⁶ Według kursów dziennych NBP w dniach przekazywania środków z konta Instytucji Pośredniczącej do beneficjentów.

2. Poświadczenie i zestawienie wydatków oraz wniosek o refundację od Instytucji Zarządzającej do Instytucji Płatniczej

W okresie od uruchomienia Programu Instytucja Zarządzająca przekazała do Instytucji Płatniczej wnioski o refundację na kwotę 37 290 455,88 EUR z EFRR⁷. Instytucja Płatnicza przekazała do Komisji Europejskiej wnioski o refundację na łączną kwotę 37 040 347,29 EUR z EFRR. Kwota refundacji, którą Instytucja Płatnicza otrzymała z Komisji Europejskiej wynosi łącznie 29 876 907,30 EUR. Ponadto 22 marca 2005 r. na rachunek Instytucji Płatniczej wpłynęła z Komisji Europejskiej zaliczka z EFRR w wysokości 6 051 019,20 EUR.

Kwota odsetek narosłych od środków zgromadzonych na rachunkach poszczególnych instytucji (Instytucji Płatniczej, Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących) wyniosła 311 002,35 EUR⁸. Na powyższe środki składa się suma odsetek narosłych w poszczególnych latach, przedstawionych w poniższej tabeli:

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Kwota narosłych odsetek w EUR	0,00	77 947,09	92 154,00	60 108,95	77 519,24	3 212,46	60,61

Zgodnie z Uzupelnieniem Programu środki te zostały przeznaczone na realizację Programu.

Na zapewnienie współfinansowania krajowego zostało wykorzystane 1.157.101,28 PLN (312.613,28 EUR) z odsetek narosłych na rachunkach bankowych oraz odsetek umownych.

V-2. Porównanie zakładanego stopnia realizacji zobowiązań z osiągniętym w danym okresie sprawozdawczym

Płatności z EFRR przekazane na rzecz beneficjentów w ramach priorytetu 1 i 2 od uruchomienia Programu osiągnęły prawie 98,8⁹% alokacji na oba priorytety na lata 2004 - 2006 oraz ponad 92,82% całkowitej alokacji Programu na lata 2004 - 2006.

Załączniki:

Załącznik 3. Zestawienie faktycznie poniesionych i poświadczonych przez Instytucję Płatniczą wydatków kwalifikowalnych (w EUR)

Załącznik 4. Zestawienie całkowitych kosztów kwalifikowalnych (zobowiązania) dla lat 2004 – 2006 i certyfikowanych w danym roku przez Instytucję Płatniczą (w EUR) od uruchomienia programu

⁷ Wg stanu na koniec października 2010 r.

⁸ Według stanu na koniec grudnia 2010 r.

⁹ Liczone stosunkiem kwoty refundacji przekazanych na rzecz beneficjentów według kursów dziennych NBP w dniach przekazywania środków do alokacji programu.

VI. DZIAŁANIA PODJĘTE PRZEZ INSTYTUCJĘ ZARZĄDZAJĄCĄ I KOMITET MONITORUJĄCY DLA ZAPEWNIENIA PRAWIDŁOWOŚCI I SPRAWNOŚCI WDRAŻANEGO PROGRAMU

VI -1 Działania Komitetu Monitorującego i Instytucji Zarządzającej służące poprawie wdrażania programu

W całym okresie realizacji Programu podjęto następujące działania służące poprawie jego wdrażania:

Komitety Monitorujące

- I posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego odbyło się w Lublinie 27 stycznia 2005 r., podczas którego zatwierdzono Uzupełnienie Programu i przyjęto Regulaminy Komitetu Monitorującego, Komitetu Sterującego i Podkomitetu Sterującego, a także zatwierdzono budżet Pomocy Technicznej Programu Sąsiedztwa na lata 2004-2006;
- II posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego odbyło się we Lwowie 7 października 2005 r., podczas którego wprowadzono zmiany do Uzupełnienia, Regulaminu Podkomitetu Sterującego, zmiany w budżecie Pomocy Technicznej Programu Sąsiedztwa, a także przyjęto rekomendacje dla Komitetu Sterującego oraz zaakceptowano decyzję Komitetu Sterującego dotyczącą przyjęcia czterech wniosków euroregionów o pomoc techniczną na obsługę i zarządzanie środkami z działania 2.2. Komitet przyjął także propozycje Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w sprawie podwyższenia maksymalnej wartości dofinansowania mikroprojektu finansowanego ze środków TACIS CBC do 20 000 EUR;
- Procedurą obiegową w 2006 r. Wspólny Komitet Monitorujący dokonał zmiany w Uzupełnieniu Programu Sąsiedztwa (22 maja 2006 r.) w brzmieniu rozdziału 6.6 (zmieniono zapis, który uniemożliwiał mikroprojektom, współfinansowanym z EFRR rozpoczęcie realizacji przed podpisaniem umowy o dofinansowanie) oraz realokacji środków pomiędzy działaniami 1.1, 1.2 oraz 1.3 (2 czerwca 2006 r.). Przesunięte zostały środki z działania 1.2 do działania 1.1 w wysokości 335 000 EUR oraz z działania 1.2 do 1.3 w wysokości 50 000 EUR (EFRR wraz z towarzyszącymi środkami budżetowymi). 2 czerwca 2006 r. zatwierdzono zmiany w budżecie Pomocy Technicznej;
- III posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego odbyło się w Białymstoku 30 czerwca 2006 r., podczas którego dokonano zmian w Uzupełnieniu Programu dotyczących wysokości dofinansowania projektów współfinansowanych ze środków TACIS CBC. Zatwierdzono również kolejne zmiany w budżecie Pomocy Technicznej;
- IV posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego odbyło się w Rzeszowie 20 grudnia 2006 r., podczas którego wprowadzono zmiany w Uzupełnieniu Programu w zakresie wdrażania funduszu mikroprojektów współfinansowanych ze środków TACIS CBC. Zmiany spowodowane były wprowadzeniem New Modality Scheme. Podjęto również uchwałę o realokacji części środków z działania 3.1 do działań 1.1 i 1.3, a także przyjęto zmiany w budżecie Pomocy Technicznej. Podjęto

także decyzję o ograniczeniu IV (III wspólnego) naboru projektów, współfinansowanych z EFRR do przedsięwzięć z zakresu studiów, dokumentacji technicznej i strategii w priorytecie 1, by skuteczniej realizować odpowiednie cele programu i wypełniać wskaźniki na poziomie poszczególnych działań we wspomnianym priorytecie;

- procedurą obiegową 23 lutego 2007 r. Wspólny Komitet Monitorujący zatwierdził zaktualizowany budżet pomocy technicznej, natomiast w listopadzie 2007 r. zakończono procedurę obiegową, która dotyczyła realokacji środków z działania 1.2 do działania 1.3;
- V posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego odbyło się w Użgorodzie na Ukrainie 13 grudnia 2007 r., podczas którego zatwierdzono zmiany w Uzupełnieniu Programu poprzez wprowadzenie procedury obiegowej do regulaminów Komitetu Sterującego i Wspólnego Podkomitetu Sterującego, przeniesiono część projektów wybranych podczas obrad KS (Lublin 9 październik 2007r.) na listę rezerwową w związku z nadkontraktacją środków w Programie przekraczającą 10% oraz zatwierdzono zmiany w budżecie pomocy technicznej Programu Sąsiedztwa;
- VI posiedzenie Wspólnego Komitetu Monitorującego odbyło się we Lwowie na Ukrainie 16 grudnia 2008 r., podczas którego WKM podjął decyzję o wprowadzeniu zmian w Uzupełnieniu Programu oraz budżecie Pomocy Technicznej. Zmiany dotyczyły realokacji środków w budżecie Programu w ramach Priorytetu I: z działania 1.2 do działania 1.1 i działania 1.3. Wymienione zmiany miały na celu jak najlepsze wykorzystanie środków i związane były z dodatkową kontraktacją - dofinansowaniem projektów rezerwowych oraz projektów zatwierdzonych procedurą obiegową;
- 30 grudnia 2008 r. WKM w drodze nadzwyczajnej procedury obiegowej wyraził zgodę na wystąpienie IZ do KE z prośbą o przedłużenie okresu kwalifikowalności wydatków z Pomocy Technicznej Programu do końca 2009 r.;

Uwarunkowania formalno-prawne realizacji Programu (działania Instytucji Zarządzającej)

- Podpisano porozumienia trójstronne w sprawie zarządzania finansowego w ramach Programu między Ministrem Finansów, Ministrem Gospodarki i Pracy (obecnie MRR) a Wojewodą (odpowiednio: z Wojewodą Podlaskim 4 sierpnia 2005 r., z Wojewodą Lubelskim 4 sierpnia 2005 r., z Wojewodą Mazowieckim 5 sierpnia 2005 r. oraz z Wojewodą Podkarpackim 9 sierpnia 2005 r.).
- Minister Finansów oraz Minister Gospodarki i Pracy (obecnie MRR) podpisali w dniu 5 września 2005 r. Porozumienia Dwustronne określające wzory dokumentów mających zastosowanie we wdrażaniu Programu, w tym wzory umów o dofinansowanie, wzory sprawozdań monitoringowych, wzory wniosków o płatność.
- Podpisano Porozumienia w sprawie podziału kompetencji w procesie wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 zawarte przez Ministra Gospodarki i Pracy (obecnie MRR) odpowiednio z: Samorządem Województwa

Podlaskiego – 19 maja 2005 r., z Samorządem Województwa Lubelskiego – 4 marca 2005 r., z Samorządem Województwa Podkarpackiego – 31 marca 2005 r. oraz z Samorządem Województwa Mazowieckiego – 12 kwietnia 2005 r.

- W 2006 r. dokonano nowelizacji zawartych porozumień administracyjnych wprowadzając zmiany w umowach o dofinansowanie projektu, wydłużając okres sprawozdawczy z kwartału do półrocza, wprowadzając uproszczenia we wzorach sprawozdań Instytucji Pośredniczących i Instytucji Zarządzającej oraz umożliwiając dokonywanie kolejnych zmian systemowych w załącznikach drogą uproszczonej procedury wymiany pism między stronami Porozumień.
- W 2007 r. dokonano kolejnych uproszczeń w dokumentach finansowych wykorzystywanych w procesie wdrażania Programu;
- 8 grudnia 2008 r. Minister Rozwoju Regionalnego wystąpiła z oficjalną prośbą do Komisji Europejskiej o wyrażenie zgody na przedłużenie kwalifikowalności wydatków m.in. w programach inicjatywy INTERREG do 30 czerwca 2009 r.;

VI-2 Informacja o dokonanych modyfikacjach/usprawnieniach systemu wdrażania.

Procedury

- W 2005 r. Instytucja Zarządzająca opracowała projekty podręczników procedur zarządzania i kontroli finansowej Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczącej, które w kolejnych latach poddawane były niezbędnym nowelizacjom.
- Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej na Ukrainę i Białoruś w 2005 r. zatwierdziło wzór raportu okresowego/rocznego/końcowego z postępu wdrażania dla beneficjentów TACIS CBC.
- W okresie sprawozdawczym opracowano, następnie nowelizowano przy okazji kolejnych naborów pakiet wytycznych, podręczników, instrukcji i wniosków beneficjenta końcowego Programu.

Późne uruchomienie procesu wdrażania Programu w 2005 r. skutkowało powstaniem opóźnień na kolejnych etapach wdrażania, m.in. kontraktowania i wydatkowania środków. W celu efektywnego wdrażania Programu Instytucja Zarządzająca podjęła intensywne prace mające w konsekwencji prowadzić do wyeliminowania barier opóźniających proces kontraktowania i sporządzania wniosków płatniczych. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego wdrożyło w roku 2006 zatwierdzony przez Radę Ministrów „Program naprawczy zwiększający absorpcję funduszy strukturalnych w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004 – 2006” oraz program „Uproszczenia i naprawa wdrażania programów IW INTERREG IIIA 2004 – 2006”. W celu realizacji założeń z ww. programów Instytucja Zarządzająca podjęła szereg działań. Do najważniejszych z nich należały:

- Umożliwiono częstsze niż raz na kwartał przekazywanie wniosków o płatność przez beneficjentów oraz Instytucje Pośredniczące do Instytucji Zarządzającej oraz od Instytucji Zarządzającej do Instytucji Płatniczej, a dalej do Komisji Europejskiej.

- Dopuszczono roboczą weryfikację zbiorczych wniosków o refundację od Instytucji Pośredniczących (przyjmowanie wniosków płatniczych drogą poczty elektronicznej), poświadczenie wydatków niezrefundowanych, a także poprawę nieistotnych błędów we wnioskach o płatność bez ponownego odsyłania ich do Instytucji Pośredniczących.
- Uproszczono wzory dokumentów finansowych, m.in. dostosowano formularz wniosku beneficjenta o płatność oraz instrukcji.
- Wprowadzono rozwiązanie umożliwiające IZ weryfikację dokumentacji finansowej na podstawie losowo wybranej próby dokumentów.
- Uproszczono proces sprawozdawczości – wprowadzono uproszczone wzory dokumentów oraz wydłużono terminy sprawozdawcze z trybu kwartalnego na półroczny.
- Wprowadzono nowe wzory umów: o dofinansowanie projektu obejmującego realizację mikroprojektów, o dofinansowanie mikroprojektu oraz o dofinansowanie projektu i o dofinansowanie projektu pomocy technicznej.
- Wprowadzono uproszczenie w zakresie przepływów finansowych w pomocy technicznej polegające na przekazywaniu przez IZ środków na rachunki beneficjentów pomocy technicznej (innych niż IZ oraz IPOś) z pominięciem przepływu środków przez rachunek Instytucji Pośredniczącej.
- MRR wyraziło zgodę na ograniczenie kontroli na miejscu realizacji projektu wyłącznie do kontroli po złożeniu wniosku o płatność końcową rezygnując z obowiązku prowadzenia przez Instytucje Pośredniczące kontroli na miejscu powiązanych z wnioskiem o płatność pośrednią.

Inne

- Utworzono bazę danych w WST na potrzeby ewidencji projektów w ramach Programu do bieżącego monitorowania postępu wdrażania Programu.
- Instytucja Zarządzająca wraz ze Wspólnym Sekretariatem Technicznym sporządzała informacje miesięczne, raporty kwartalne, później półroczne dla Instytucji Zarządzającej PWW w MRR, która prowadziła strategiczny monitoring programów współfinansowanych z funduszy strukturalnych w Polsce w ramach NPR 2004-2006, oraz dla Instytucji Płatniczej w Ministerstwie Finansów.
- W 2006 r. IZ zdecydowała o prowadzeniu bieżącego (tygodniowego) monitoringu w zakresie kontraktowania i wnioskowania o płatności przez beneficjentów – „ręczne sterowanie” – w ramach działań nadzwyczajnych rozwiązywano problemy dotyczące konkretnego beneficjenta/ projektu. Ponadto było to narzędzie pomocne w zachowaniu zasady n+2.
- Również w 2006 r. przekazano z rezerwy celowej budżetu państwa dodatkowe środki w celu zaangażowania w Instytucjach Pośredniczących dodatkowych osób do wsparcia procesu weryfikacji wniosków o płatność oraz sporządzania wniosków zbiorczych od Instytucji Pośredniczącej do IZ.

- W związku ze zmianami kursu walutowego, oszczędnościami pojawiającymi w realizowanych projektach oraz ryzykiem, że niektóre zakontraktowane projekty nie zostaną zrealizowane, w Programie Sąsiedztwa powstały wolne środki z EFRR. Wobec powyższej sytuacji oraz w związku z wyrażeniem zgody na dodatkową kontraktację ze strony Wspólnej Instytucji Płatniczej, Wspólny Komitet Sterujący Programu 12 listopada 2008 r. w drodze procedury obiegujowej podjął decyzję o dodatkowej kontraktacji środków.
- W 2009 r. Instytucja Zarządzająca zleciła wykonanie bazy mikroprojektów zrealizowanych w ramach Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina.
- W 2009 r. Instytucja Zarządzająca zleciła wykonanie badania efektów Programu.

VII. MONITORING I EWALUACJA

VII – 1 Opis przyjętego systemu monitoringu

Sprawozdania monitoringowe z realizacji Programu Sąsiedztwa współfinansowanego z EFRR tj. odpowiednio wdrażania projektu, Programu w województwie, Programu w kraju, sporządzane były na podstawie wzorów określonych przez MRR jako instytucję koordynującą wdrażanie programów Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A w Polsce. Sprawozdania obejmują wszystkie istotne informacje związane z realizacją projektu/działania/programu.

Instytucjami zaangażowanymi w proces monitorowania Programu w Polsce były:

1) Instytucja Płatnicza

Departament Instytucji Płatniczej, Ministerstwo Finansów

Prowadziło monitoring finansowy wdrażania programów Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA realizowanych w Polsce, którego przedmiotem były zobowiązania finansowe (przestrzeganie limitów), płynność dostępu środków (na rachunkach bankowych w momencie płatności) i terminowość ich wydatkowania (zasada wygasania środków, „n+2”).

2) Instytucja Zarządzająca

Departament Współpracy Terytorialnej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

Prowadził monitoring z realizacji Programu w kraju w oparciu o ilościowe i jakościowe wskaźniki zdefiniowane w Programie i jego Uzupełnieniu, w przekroju program/priorytet/działanie. Na poziomie IZ następowała konsolidacja i weryfikacja informacji zawartych w sprawozdaniach z realizacji Programu w województwie, przekazywanych przez Instytucje Pośredniczące.

Do kompetencji IZ należało:

- sporządzanie, na podstawie informacji otrzymanych od Instytucji Pośredniczących, zbiorczych sprawozdań monitoringowych (półrocznych, rocznych i końcowego) z realizacji programów w Polsce w przekroju program/priorytet/działanie,
- przekazywanie zbiorczych sprawozdań do Komisji Europejskiej (po zatwierdzeniu ich przez Wspólny Komitet Monitorujący).

Sprawozdania z realizacji programów INTERREG IIIA po stronie polskiej przekazywane były dodatkowo:

- Instytucji Zarządzającej Podstawami Wsparcia Wspólnoty (IZ PWW), której funkcje pełnił Departament Koordynacji Wdrażania Funduszy Unii Europejskiej w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego (MRR),
- Instytucji Płatniczej (MF).

3) Instytucja Pośrednicząca

Urząd Wojewódzki

Instytucja Pośrednicząca przedkładała informacje o wydatkach zrealizowanych w ramach Programu na obszarze województw wchodzących w skład polskiej części obszaru wsparcia w Polsce w oparciu o dane od beneficjentów krajowych/Euroregionów, to jest weryfikowała i zatwierdzała sprawozdania monitoringowe z realizacji projektów, sporządzała sprawozdania monitoringowe: półroczne, roczne i końcowe z realizacji Programu w województwie, przekazywała sprawozdania IZ.

Dla projektów finansowanych ze środków EFRR monitorowanie rzeczowe i finansowe dokonywane przez Instytucję Pośredniczącą odbywało się na podstawie sprawozdań z realizacji projektów dostarczanych przez polskich beneficjentów. Każdy beneficjent miał obowiązek monitorowania swojego projektu poprzez badanie postępu w realizacji projektu i sporządzania sprawozdań w odniesieniu do upływającego okresu sprawozdawczego, zgodnie z zawartą umową i wskazaniem instytucji, której przedkładane było sprawozdanie.

Do kompetencji Urzędu Wojewódzkiego należało:

- weryfikowanie i zatwierdzanie sprawozdań monitoringowych z realizacji projektów otrzymanych od polskich beneficjentów,
- sporządzanie sprawozdań monitoringowych: półrocznych, rocznych i końcowych z realizacji Programu w województwie,
- przekazywanie informacji o wydatkach zrealizowanych w ramach Programu na obszarze województwa w oparciu o dane od beneficjentów krajowych.

Za monitorowanie finansowe i raportowanie stopnia wykorzystania funduszu TACIS CBC odpowiedzialna była **Instytucja Kontraktująca**, czyli Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej na Ukrainę i Białoruś.

Zasady monitorowania i sprawozdawczości dla projektów, współfinansowanych z TACIS CBC – określone zostały w artykule 16 Aneksu II (*General Conditions applicable to European Community-financed grant contracts for external actions*) umowy grantowej oraz w Podręczniku beneficjenta, zatwierdzonym przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Kijowie.

W przypadku projektów współfinansowanych z TACIS CBC, w zależności od wartości i trwania projektu, wnioskodawca zobowiązany był do wykonania trzech sprawozdań: sprawozdania z postępu wdrażania projektu (tzw. progres report), rocznego (przedkładanego Przedstawicielstwu Komisji Europejskiej w Kijowie i Wspólnemu Sekretariatowi Technicznemu) oraz końcowego, zaś w przypadku projektów współfinansowanych z TACIS CBC o wartości powyżej 100 000 EUR i trwających dłużej niż 12 miesięcy wnioskodawca zobowiązany był do wykonania dodatkowo raportu pośredniego (tzw. *Interim report*). Każde sprawozdanie z realizacji projektu powinno było zawierać informacje tożsame z zakresem podanym dla EFRR.

VII-2 Opis działań związanych z monitoringiem i ewaluacją

Przed przedłożeniem Programu Komisji przeprowadzono ewaluację ex-ante. Ewaluacja ex-post powinna zostać przeprowadzona przez niezależną instytucję oceniającą i powinna obejmować kwestie wykorzystania zasobów i skuteczności oraz efektywności pomocy, a także jej wpływ i oddziaływanie na sytuację społeczno-gospodarczą obszaru objętego Programem Sąsiedztwa. Zgodnie z artykułem 43 rozporządzenia nr 1260/1999, ewaluacja ex-post należy do obowiązków Komisji i powinna zostać przeprowadzona przy współpracy z państwami członkowskimi i Instytucją Zarządzającą.

Założono koordynację ewaluacji Programu z działaniami ewaluacyjnymi planowanymi w ramach programów Celu 1 dla Polski.

W celu koordynowania działań ewaluacyjnych w ramach NPR/PWW powołana została Krajowa Jednostka Oceny (KJO), której zadaniem było wyznaczanie standardów oceny programu w ramach NPR, wspomaganie prac IZ/IK. KJO umiejscowiona została w Departamencie Koordynacji Polityki Strukturalnej MRR. Kwestie ewaluacji Programu były poruszane w ramach grupy sterującej ewaluacją NPR/PWW powołanej przez Krajową Jednostkę Oceny. Do zadań tej Jednostki należało: rozpowszechnianie wiedzy na temat stosowanych w Unii Europejskiej standardów ewaluacji skuteczności i efektywności wykorzystania funduszy strukturalnych UE, koordynacja działań z zakresu ewaluacji oraz organizowanie i nadzór nad przebiegiem ewaluacji Narodowego Planu Rozwoju.

KJO opracowała standardy i wytyczne do przeprowadzania procedur ewaluacji Programu zawarte w Poradniku KJO pt. *Ewaluacja Narodowego Planu Rozwoju i programów operacyjnych w Polsce*, (maj 2005 r.).

Działania monitoringowe były prowadzone w odniesieniu do wszystkich projektów, realizowanych w ramach Programu Sąsiedztwa. Polegały one na analizie dokumentacji z raportów monitoringowych za półrocza, raportów rocznych oraz raportów końcowych dla projektów o dofinansowaniu powyżej 50 000 EUR (z działań 1.1 – 2.1) oraz sprawozdań z realizacji mikro-projektów.

Dane ze sprawozdań beneficjentów były na bieżąco porównywane z danymi, zawartymi w bazie danych BASILEUS, zawierającej wszystkie istotne z punktu widzenia Wspólnego Sekretariatu Technicznego informacje na temat projektów, takie jak dane operacyjne beneficjenta, harmonogram realizacji projektu, wskaźniki produktu, rezultatu, harmonogramy płatności.

Na zlecenie Komisji Europejskiej, Instytucji Zarządzającej PWW czy Instytucji Płatniczej, IZ miała obowiązek sporządzania także raportów *ad hoc* oraz raportów z wybranych aspektów wdrażania. MRR miało zajmować się również organizacją ich oceny/ewaluacji, zgodnie z wymogami przyjętego systemu ewaluacji w Polsce oraz zgodnie z ustaleniami z partnerami zagranicznymi.

Załącznik 5. Uchwały Komitetu Monitorującego

Załącznik 6. Lista członków Komitetu Monitorującego

VIII. INFORMACJA O PRZEPROWADZONYCH KONTROLACH I STWIERDZONYCH NIEPRAWIDŁOŚCIACH W TRAKCIE REALIZACJI PROGRAMU

VIII-1 Informacje wstępne

Zgodnie z art. 10 – 12 rozporządzenia KE nr 438/2001 z dnia 2 marca 2001 r. dokumenty programowe wprowadzają wymóg sprawdzenia co najmniej 5% wydatków poniesionych w ramach Programu w celu sprawdzenia skuteczności istniejących systemów zarządzania i kontroli oraz wykazania czy ewentualnie napotkane problemy mają charakter systemowy, pociągający za sobą ryzyko dla innych beneficjentów lub instytucji wdrażających. Oznacza to, że dla potrzeb takich kontroli należało wybrać przedsięwzięcia obejmujące 5% całkowitego budżetu Programu. Po stronie polskiej kontrolę zgodnie z zapisami art. 10 rozporządzenia nr 438/2001 przeprowadzał Departament Certyfikacji i Poświadczeń Środków z Unii Europejskiej działający w ramach Ministerstwa Finansów oraz Urzędy Kontroli Skarbowej, które dokonywały weryfikacji poniesionych wydatków.

Instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu Sąsiedztwa (Instytucja Zarządzająca, Instytucja Pośrednicząca, Euroregiony) wykonywały swoje obowiązki w zakresie kontroli na podstawie art. 4 Rozporządzenia KE nr 438/2001 z dnia 2 marca 2001 r. Instytucje te były uprawnione do kontroli realizacji projektów. Po stronie polskiej IZ w swoich działaniach kontrolnych, koncentrowała się na badaniu systemu wdrażania Programu poprzez badanie realizacji zadań w instytucjach zaangażowanych w realizację Programu. Elementem systemu kontroli środków pochodzących z UE po stronie polskiej było ponadto zobowiązanie każdej z instytucji uczestniczących w realizacji Programu (Instytucja

Zarządzająca, Instytucje Pośredniczące, Euroregiony) do opracowania podręcznika, zawierającego wszelkie procedury związane z procesem realizacji Programu oraz systemem kontroli w ramach Programu, w tym te dotyczące weryfikacji dostarczania towarów i usług współfinansowanych ze środków funduszy strukturalnych. Szczegółowe informacje na temat systemu kontroli finansowej zawierał raport, sporządzany na podstawie art. 5 Rozporządzenia nr 438/2001.

Kontrole na podstawie art. 10 rozporządzenia KE nr 438/2001 i kontrole na podstawie art. 4 rozporządzenia KE nr 438/2001

W latach 2004-2009 IZ oraz IPOś przeprowadziły następujące kontrole systemowe:

Instytucja Zarządzająca

1) 6-9 czerwca 2006 r. Instytucja Zarządzająca przeprowadziła planową kontrolę systemową w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim. Zakres kontroli obejmował:

- Proces oceny projektów do dofinansowania;
- Proces podpisywania i aneksowania umów o dofinansowanie;
- Wywiązywanie się z zadania kontroli realizacji projektów na miejscu;
- Realizację obowiązków w zakresie monitorowania i sprawozdawczości z realizacji Programu w województwie;
- Proces weryfikacji i potwierdzania wydatków w projektach oraz przekazywania środków refundacji beneficjentom końcowym.

Instytucja Zarządzająca nie stwierdziła nieprawidłowości.

2) 10 – 11 lipca 2006 r. IZ przeprowadziła kontrolę planową systemu zarządzania i kontroli w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podlaskiego w Białymstoku. Przedmiotem kontroli była ocena prawidłowości i efektywności realizacji zadań Samorządu Województwa w okresie od 19 maja 2005 r. do 30 czerwca 2006 r. określonych w Porozumieniu w sprawie podziału kompetencji w procesie wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 oraz innych programów IW INTERREG III w województwie podlaskim. Zakresem kontroli objęto w szczególności wdrażanie Programu, informację i promocję Programu oraz doradztwo i opiniowanie projektów w ramach Programu. W wyniku przeprowadzonej kontroli IZ przekazała zalecenia pokontrolne.

3) 19-20 grudnia 2006 r. IZ przeprowadziła kontrolę planową systemu zarządzania we Wspólnym Sekretariacie Technicznym. Przedmiotem kontroli było:

- Zarządzanie procesem składania wniosków, w tym informowania i doradztwa dla potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów;
- Przyjmowanie i rejestracja wniosków;
- Dokonywanie oceny formalnej i technicznej wniosków;
- Organizowanie i prowadzenie szkoleń dla beneficjentów Programów w zakresie przygotowania i realizacji projektów;

- Zapewnienie właściwej promocji Programów na obszarze wsparcia.

W zakresie zadań objętych kontrolą zespół kontrolujący ustalił, że WST wywiązuje się prawidłowo ze swoich obowiązków.

- 4) 13-16 marca 2007 r. IZ przeprowadziła kontrolę planową systemu zarządzania w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim. Przedmiotem kontroli było zbadanie:

- Procesu podpisywania, aneksowania oraz rozwiązywania umów o dofinansowanie;
- Procesu weryfikacji i potwierdzania wydatków w projektach;
- Sposobu ewidencji księgowej środków finansowych w ramach Programu;
- Wywiązywania się z zadania kontroli realizacji projektów na miejscu;
- Realizacji obowiązków w zakresie monitorowania i oceny wdrażania projektów, działań i Programu, a także sprawozdawczości z realizacji Programu w województwie.

W zakresie zadań objętych kontrolą zespół kontrolujący pozytywnie ocenił działania Lubelskiego UW związane z koordynacją i wdrażaniem INTERREG IIIA.

- 5) 20-22 czerwca 2007 r. IZ przeprowadziła kontrolę planową systemu zarządzania w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim. Przedmiotem kontroli było zbadanie:

- Procesu podpisywania, aneksowania oraz rozwiązywania umów o dofinansowanie;
- Procesu weryfikacji i potwierdzania wydatków w projektach;
- Sposobu ewidencji księgowej środków finansowych w ramach Programu;
- Wywiązywania się z zadania kontroli realizacji projektów na miejscu;
- Realizacji obowiązków w zakresie monitorowania i oceny wdrażania projektów, działań i Programu, a także sprawozdawczości z realizacji Programu w województwie.

W zakresie zadań objętych kontrolą zespół kontrolujący pozytywnie ocenił działania Mazowieckiego UW związane z koordynacją i wdrażaniem INTERREG IIIA.

- 6) 5-7 września 2007 r. IZ przeprowadziła kontrolę doraźną Instytucji Pośredniczącej – Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego. W wyniku kontroli IZ przedstawiła następujące zalecenia:

- Przekazywanie wszelkich dokumentów w terminach określonych procedurami lub ustaleniami z IZ;
- Stworzenie rejestru nieprawidłowości;
- Stworzenie rejestru dłużników;
- Zatwierdzanie sprawozdań przez Kierownika Oddziału – modyfikacja list sprawdzających;
- Powołanie się na odpowiednią podstawę prawną przeprowadzenie kontroli u beneficjenta;

IPOś zastosowała się do wszelkich uwag.

- 7) W I półroczu 2008 r. IZ przeprowadziła kontrolę planową systemu zarządzania w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim. Przedmiotem kontroli było zbadanie:

- Procesu podpisywania i aneksowania umów o dofinansowanie;

- Procesu weryfikacji i potwierdzania wydatków w projektach;
- Wywiązywania się z zadania kontroli realizacji projektów na miejscu;
- Systemu informowania o nieprawidłowościach.

W zakresie zadań objętych kontrolą zespół kontrolujący wystosował uwagi i zalecenia dotyczące przestrzegania zasady „dwóch par oczu”, weryfikacji sprawozdań z realizacji projektów oraz informowania o nieprawidłowościach.

Podlaski Urząd Wojewódzki

- 1) 30 października i 14 listopada 2006 r. Podlaski UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/05/189 „Realizacja mikroprojektów na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim – Euroregion Puszcza Białowieska” realizowanego przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 2) 30 listopada 2006 r. Podlaski UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.20/05/192 „Fundusz mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Niemen. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 3) 4 grudnia 2007 r. Podlaski UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/06/02 „Realizacja mikroprojektów na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim – Euroregion Puszcza Białowieska” realizowanego przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 4) 16 grudnia 2007 r. Podlaski UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/06/03 „Mikroprojekty Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Niemen. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 5) 8 września 2008 r. Podlaski UW przeprowadził kontrolę systemową w związku z zakończeniem realizacji projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/05/189 „Realizacja mikroprojektów na pograniczu polsko-białorusko-ukraińskim – Euroregion Puszcza Białowieska” realizowanego przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 6) 27 lutego 2009 Podlaski UW przeprowadził kontrolę systemową w związku z zakończeniem realizacji projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/06/02 „Mikroprojekty na pograniczu polsko – białorusko – ukraińskim – Euroregion Puszcza Białowieska” realizowanego przez Euroregion Puszcza Białowieska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 7) 2 marca 2009 Podlaski UW przeprowadził kontrolę systemową w związku z zakończeniem realizacji projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/05/192 „Fundusz Mikroprojektów Polska

– Białoruś – Ukraina w Euroregionie Niemen” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Niemen. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.

- 8) 6 marca 2009 Podlaski UW przeprowadził kontrolę systemową w związku z zakończeniem realizacji projektu parasolowego NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/06/03 „Mikroprojekty Polska – Białoruś – Ukraina w Euroregionie Niemen” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Niemen. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.

Lubelski Urząd Wojewódzki

- 1) 27 grudnia 2006 r. oraz 13 i 30 kwietnia 2007 r. Lubelski UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/LUB/2.2/05/190 „Realizacja FMP jako pogłębienie współpracy społeczności lokalnych Euroregionu Bug” realizowanego przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 2) 17-19 marca 2008 r. Lubelski UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/LUB/2.2/06/04 „Realizacja mikroprojektów jako pogłębienie współpracy społeczności lokalnych Euroregionu Bug” realizowanego przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.

Podkarpacki Urząd Wojewódzki

- 1) 26-28 czerwca 2006 r. Podkarpacki UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDK/2.2/05/191 „Realizacja Mikroprojektów na pograniczu polsko – ukraińskim w Euroregionie Karpackim Polska” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości. Wydano zalecenia pokontrolne.
- 2) 2-5 stycznia 2007 r. Podkarpacki UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDK/2.2/05/191 „Realizacja Mikroprojektów na pograniczu polsko – ukraińskim w Euroregionie Karpackim Polska” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości. Wydano zalecenia pokontrolne.
- 3) 11-15 stycznia 2007 r. Podkarpacki UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDK/2.2/06/01 „Realizacja Polsko-ukraińsko-białoruskich Mikroprojektów na obszarze Euroregionu Karpackiego” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości. Wydano zalecenia pokontrolne.
- 4) 13-18 grudnia 2007 r. Podkarpacki UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDK/2.2/05/191 „Realizacja Mikroprojektów na pograniczu polsko-ukraińskim w Euroregionie Karpackim Polska” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości. Wydano zalecenia pokontrolne.
- 5) 13-28 grudnia 2007 r. Podkarpacki UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDK/2.2/06/01 „Realizacja Polsko-ukraińsko-białoruskich Mikroprojektów

na obszarze Euroregionu Karpackiego” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości. Wydano zalecenia pokontrolne.

- 6) 12 maja – 5 czerwca 2008 r. Podkarpacki UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDK/2.2/05/191 „Realizacja Mikroprojektów na pograniczu polsko-ukraińskim w Euroregionie Karpackim Polska” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.
- 7) 12 maja – 5 czerwca 2008 r. Podkarpacki UW przeprowadził planową kontrolę systemową projektu parasolowego NEB/PL/PDK/2.2/06/01 „Realizacja Polsko-ukraińsko-białoruskich Mikroprojektów na obszarze Euroregionu Karpackiego” realizowanego przez Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska. Kontrola nie wykazała nieprawidłowości.

Mazowiecki Urząd Wojewódzki nie uczestniczył we wdrażaniu projektów parasolowych, nie był zobowiązany więc do przeprowadzania kontroli systemowych.

Równolegle w okresie sprawozdawczym Instytucje Pośredniczące i Instytucja Zarządzająca przeprowadziły kontrole planowe na miejscu realizacji wszystkich przedsięwzięć w związku ze złożeniem przez beneficjenta wniosku o płatność końcową. Ponadto Instytucje Pośredniczące kontynuują proces przeprowadzania wizyt monitorujących trwałość projektów. W wyniku dotychczas przeprowadzonych kontroli nie wykryto poważnych naruszeń.

Pozostałe kontrole

Ministerstwo Finansów

- 30-31 października 2006 r. Ministerstwo Finansów przeprowadziło kontrolę w Instytucji Zarządzającej Programem Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006. Przedmiotem kontroli były wnioski o refundację od Instytucji Zarządzającej do Instytucji Płatniczej za okres od 1.03.2006 do 18.08.2006. W wyniku przeprowadzonej kontroli przekazano zalecenia pokontrolne, które zostały wdrożone.

- 6-7 sierpnia 2007 r. Ministerstwo Finansów przeprowadziło kontrolę w Instytucji Pośredniczącej dla Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG Polska-Białoruś-Ukraina w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim. W wyniku przeprowadzonej z kontroli załączono informację pokontrolną.

- 6-7 września 2007 r. Instytucja Pośrednicząca Podlaski Urząd Wojewódzki została poddana kontroli doraźnej przeprowadzonej przez Instytucję Płatniczą, której konsekwencją było wydanie zaleceń dotyczących: stosowania list sprawdzających podczas weryfikacji rocznych planów kontroli, wzmocnienia nadzoru nad przestrzeganiem procedur dot. informowania o nieprawidłowościach, - aktualizacja podręcznika procedur, opracowanie rejestru dłużników, przekazywanie wszelkich dokumentów w terminach określonych procedurami. Instytucja Pośrednicząca zastosowała się do wszelkich uwag.

- 26-27 czerwca 2008 r. Ministerstwo Finansów przeprowadziło kontrolę w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego pełniące funkcje instytucji zarządzających/krajowych programami Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA, w tym Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina. Celem kontroli była ocena poprawności systemu zarządzania i kontroli. Nie stwierdzono żadnych uchybień.

- 4-5 sierpnia 2008 r. Ministerstwo Finansów przeprowadziło wizytę sprawdzającą dla IW INTERREG IIIA, której przedmiotem był system zarządzania i kontroli w roku 2007 w Instytucji Pośredniczącej Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim, w tym w szczególności: funkcjonowanie systemu kontroli, systemu ewidencjonowania i raportowania o wykrytych nieprawidłowościach oraz sprawozdawczość i monitoring. W trakcie wizyty sprawdzającej przeprowadzono również weryfikację wniosków o płatność składanych przez Instytucję Pośredniczącą do Instytucji Zarządzającej, a ujętych w wybranym „Poświadczeniu i zestawieniu wydatków oraz wniosku o refundację od Instytucji Zarządzającej do Instytucji Płatniczej/Subpłatniczej”. Wynikiem przeprowadzonej wizyty sprawdzającej były wydane zalecenia.

- w III kwartale 2007 r. Ministerstwo Finansów przeprowadziło w WST audyt systemu zarządzania i kontroli dot. Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina. W raporcie pokontrolnym praca WST oceniona została pozytywnie. Władza Wdrażająca Programy Europejskie pełniąc funkcję WST dla Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina przyjęła przedstawione przez MF w raporcie pokontrolnym rekomendacje.

- 15-17 października 2008 r. Instytucja Płatnicza przeprowadziła kontrolę w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim – Instytucji Pośredniczącej w Programach IW INTERREG IIIA: Polska-Republika Słowacka 2004-2006 i w Programie Sąsiedztwa Polska- Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006. Wydano zalecenie pokontrolne. Kontrola dotyczyła systemu zarządzania i kontroli Inicjatywą Wspólnotową w ramach obu programów w 2007 r., w tym w szczególności funkcjonowanie systemu kontroli oraz systemu ewidencjonowania i raportowania o wykrytych nieprawidłowościach. Została również przeprowadzona weryfikacja wniosków o płatność oraz sprawozdań z realizacji programów. Wystosowano zalecenia pokontrolne dotyczące: prawidłowości oraz sensowności zatwierdzania wykonanych czynności przez osoby, które je wykonują, odpowiedności wypełniania list sprawdzających do wniosków o płatność, w sposób umożliwiający potwierdzenie poprawnej weryfikacji i akceptacji przelożonych, przesyłania informacji pokontrolnych w terminach określonych w odpowiednich przepisach. Zalecenia zostały przyjęte do stosowania w bieżącej pracy Instytucji Pośredniczącej.

- 8-9 grudnia 2008 r. w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim przeprowadzona została kontrola systemu zarządzania i kontroli przez Instytucję Płatniczą. W jej wyniku wydano zalecenia pokontrolne dotyczące m.in. przestrzegania terminów określonych przepisami w zakresie weryfikacji wniosków o płatność, aktualizacji Podręcznika procedur, sporządzania list sprawdzających.

- 16-17 lutego 2009 r. Ministerstwo Finansów przeprowadziło kontrolę w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim. Celem kontroli była ocena poprawności systemu zarządzania i kontroli w I Poś dla Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA (Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006) w tym w szczególności funkcjonowanie systemu kontroli oraz ewidencjonowania i raportowania o wykrytych nieprawidłowościach.

- 20-21 stycznia 2011 r. Ministerstwo Finansów przeprowadziło kontrolę Instytucji zarządzającej. Celem kontroli była weryfikacja dokumentacji składającej się na końcowy wniosek o płatność od Instytucji Zarządzającej do Instytucji Płatniczej. Nieprawidłowości nie stwierdzono.

Urzędy Kontroli Skarbowej (*kontrole na podstawie art. 10 rozporządzenia KE nr 438/2001*)

- 29 stycznia 2007 r. Podlaski Urząd Wojewódzki został poddany kontroli wszczętej przez Urząd Kontroli Skarbowej w Białymstoku. Kontrola miała na celu ustalenie celowości i zgodności z prawem gospodarowania środkami publicznymi oraz środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA. UKS rekomendował uszczegółowienie list sprawdzających do wniosków o płatność, listy kontroli, w zakresie weryfikacji kwalifikowalności wydatków, zgodności z zasadami udzielania zamówień publicznych oraz informację, czy status prawny beneficjenta nie uległ zmianie i czy nadal pozostaje on upoważniony do uzyskania dofinansowania. Instytucja Pośrednicząca zastosowała się do zaleceń UKS wprowadzając odpowiednie zapisy do list sprawdzających. Ponadto I Poś została zobligowana do zaktualizowania Podręcznika Procedur Instytucji Pośredniczącej dla Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006.

– w I półroczu 2007 r. Urząd Kontroli Skarbowej przeprowadził postępowanie kontrolne w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim. Zakres kontroli obejmował celowość i zgodność z prawem gospodarowania środkami publicznymi oraz środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej w ramach inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III komponent A.

- w 2007 r. w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim przeprowadzona została kontrola przez Urząd Kontroli Skarbowej w zakresie wykorzystania funduszy strukturalnych w ramach realizowanej w Polsce Inicjatywy Wspólnoty INTERREG IIIA 2004-2006. Urząd Kontroli Skarbowej przekazał zalecenia pokontrolne dotyczące przestrzegania terminu zawierania umów z Beneficjentami, stosowania procedur weryfikacji wniosków o płatność, przestrzegania stosowania zasady „dwóch par oczu”. Ponadto ustalono, iż księgi w Oddziale Rozliczeń Europejskich w Wydziale Finansów i Budżetu powinny być prowadzone w formie wydruków komputerowych.

- w I półroczu 2007 r. Urząd Kontroli Skarbowej przeprowadził postępowanie kontrolne w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim w zakresie prawidłowości wdrażania Programu IW INTERREG IIIA Polska-Republika Słowacka 2004-2006 i Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006. W wyniku przeprowadzonej kontroli wydano zalecenia.

- w II kwartale 2007 r. Urząd Kontroli Skarbowej przeprowadził kontrolę w zakresie wdrażania przez WST Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC. Praca WST została oceniona pozytywnie, nie zgłoszono żadnych zastrzeżeń.

- ponadto w I półroczu 2007 r. Urząd Kontroli Skarbowej przeprowadził postępowania kontrolne w :

- Gminie Ustrzyki Dolne - projekt nr NEB/PL/PDK/1.1/05/14 „Podnoszenie atrakcyjności terenów gospodarczo-inwestycyjnych w mieście przy ulicy Kolejowej w Ustrzykach Dolnych” ,
- Gminie Miasto Przemyśl - projekt nr NEB/PL/PDK/1.1/05/146 „Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów przygranicznych poprzez modernizację ulicy Bakończyckiej w Przemyślu”
- Gminie Cieszanów - projekt nr NEB/PL/PDK/1.3/05/108 „Budowa przygranicznego Centrum Kultury i Sportu Wędrowiec w Cieszanowie”

- w I półroczu 2009 r. Urząd Kontroli Skarbowej przeprowadził kontrolę celowości i zgodności z prawem gospodarowania środkami publicznymi oraz pochodzącymi z UE i wywiązywania się z warunków finansowania pomocy w ramach realizacji Programów INTERREG IIIA u trzech beneficjentów z województwa Podkarpackiego:

- w dniach 13.01. – 15.04.2009 r. w Gminie Żurawica, projekt nr NEB/PL/PDK/1.2/05/08 Budowa mechaniczno - biologicznej oczyszczalni ścieków w Żurawicy;
- w dniach 14.01. – 6.03.2009 r. w Stowarzyszeniu Euroregion Karpacki Polska projekt nr NEB/PL/PDK/2.2/05/191 Realizacja Mikroprojektów na pograniczu polsko-ukraińskim w Euroregionie Karpackim.

- w II półroczu 2009 r. miała miejsce kontrola projektu NEB/PL/PDK/2.1/07/126 Tacy inni a tacy podobni współpraca pomiędzy Gminą Boguchwała a miastem Żowkwa – przyjaźń i partnerstwo. W wyniku przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości, nie wydano rekomendacji.

- 21 października 2009 r. Urząd Kontroli Skarbowej przeprowadził kontrolę stosownych dokumentów z realizacji przez Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug (woj. lubelskie) projektu „Realizacja mikroprojektów jako pogłębianie współpracy społeczności lokalnych Euroregionu Bug” w ramach Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA

- 4 listopada 2009 r. Urząd Kontroli Skarbowej przeprowadził kontrolę stosownych dokumentów z realizacji przez Miasto Biała Podlaska (woj. lubelskie) projektu „Budowanie partnerstwa na rzecz rozwoju turystyki w regionie Biała Podlaska - Brześć”

- w II półroczu 2009 r. Urząd Kontroli Skarbowej w Białymstoku przeprowadził kontrolę projektu pomocy technicznej „Zarządzanie mikroprojektami przez Euroregion Puszcza Białowieska” TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1/06/04 w siedzibie beneficjenta. Swoim zakresem kontrola objęła celowość i zgodność z prawem gospodarowania środkami publicznymi oraz środkami pochodzącymi z Unii Europejskiej oraz wywiązywanie się z warunków finansowania pomocy w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA Polska – Białoruś – Ukraina przyznanych na realizację przedmiotowego projektu. W trakcie czynności kontrolnych nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli

- pod koniec IV kwartału 2006 roku NIK przeprowadził kontrolę wdrażania Programu w Instytucji Zarządzającej. W wystąpieniu pokontrolnym z dnia 29 stycznia 2007 r. NIK pozytywnie ocenił działania Ministerstwa Rozwoju Regionalnego związane z koordynacją i wdrażaniem inicjatywy INTERREG IIIA, jednocześnie zwracając uwagę na nieznaczne nieprawidłowości.

- 20 listopada – 20 grudnia 2006 r. NIK przeprowadził kontrolę we Wspólnym Sekretariacie Technicznym. Na podstawie przeprowadzonej kontroli pozytywnie oceniono realizację zadań przez WST. Zgodnie z wystąpieniem pokontrolnym oraz złożonymi przez WST zastrzeżeniami do wystąpienia pokontrolnego, NIK dopatrył się jedynie drobnych uchybień.

- w II półroczu 2006 r. roku w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim przeprowadzona została kontrola przez Najwyższą Izbę Kontroli w zakresie wykorzystania funduszy strukturalnych w ramach realizowanej w Polsce Inicjatywy Wspólnoty INTERREG IIIA 2004-2006 w okresie od 1 maja 2004 r. do 30 listopada 2006 r. Realizacja zadań nałożonych na Instytucję Pośredniczącą została oceniona pozytywnie, pomimo stwierdzonych uchybień, które nie miały jednak zasadniczego wpływu na kontrolowaną działalność. Zalecenia pokontrolne wnosiły o usprawnienie procedury weryfikacji wniosków aplikacyjnych w celu przestrzegania 30 dniowego terminu zawierania umów z beneficjentami oraz przestrzeganie poszczególnych terminów weryfikacji formalnej-merytorycznej i finansowej wniosków o płatność.

- w II półroczu 2006 r. NIK Delegatura w Rzeszowie przeprowadziła kontrolę prawidłowości wdrażania Programu IW INTERREG IIIA Polska-Republika Słowacka 2004-2006 i Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 w Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim. Wydano zalecenia przestrzegania terminowości zawierania umów z beneficjentami o dofinansowanie projektów i weryfikowania wniosków o płatność. Zalecenia przyjęto.

- również w II półroczu 2006 r. przeprowadzono kontrolę w Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie. Jednocześnie zostało przeprowadzone badanie audytowe, którym objęto komórki zaangażowane w realizację działania 2.2 na poziomie Lubelskiego UW jako Instytucji Pośredniczącej oraz Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug pełniące rolę Instytucji Wdrażającej. Audytem został objęty m.in. proces przygotowania i podpisania umowy parasolowej, proces naboru i wyboru mikroprojektów, proces przygotowania i podpisywania umów o dofinansowanie mikroprojektów w ramach projektu parasolowego oraz przepływy finansowe w ramach Programu.

- 4 września – 29 grudnia 2006 r. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła kontrolę również w Instytucji Pośredniczącej w Białymstoku. NIK ocenił pozytywnie wykorzystanie funduszy strukturalnych INTERREG IIIA w Programie Sąsiedztwa na terenie województwa podlaskiego.

- ponadto w 2006 r. NIK przeprowadził kontrolę projektów: nr NEB/PL/PDK/1.1/05/ oraz nr NEB/PL/MAZ/1.2/05/44, gdzie nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości.

Inne

- w I półroczu 2008 r. dokumentacja Podkarpackiego UW jako Instytucji Pośredniczącej we wdrażaniu Programem Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 dotycząca 5 projektów realizowanych w ramach Programu była przedmiotem audytu Komisji Europejskiej, nie stwierdzono nieprawidłowości.

Planowane kontrole w następnym okresie sprawozdawczym

N/D

VIII-2 Zapewnienie wykorzystania EFRR zgodnie z zasadami zarządzania finansowego

W Programie Sąsiedztwa w projektach lub częściach projektów, realizowanych po stronie polskiej, dofinansowanie z EFRR mogło sięgać 75% kosztów kwalifikowanych. Dofinansowanie odbywało się na zasadzie refundacji, na podstawie wniosków o płatność, które mogły być składane po realizacji projektu lub jego poszczególnych etapów. Do wniosku o płatność musiały być dołączone dowody finansowe potwierdzające rzeczywiste poniesienie wydatków.

Instytucja Płatnicza poświadczala deklaracje wydatków okresowych i końcowych zgodnie z art. 9 rozporządzenia nr 438/2001.

Komisja Europejska przekazywała środki EFRR w ramach INTERREG na specjalny rachunek Instytucji Płatniczej w Polsce w ramach zobowiązania przyjętego przez Komisję Europejską zgodnie z zasadami Programu. Instytucja Płatnicza przekazywała środki EFRR INTERREG na rachunki utworzone na szczeblu Urzędów Wojewódzkich, rachunek bankowy w MRR dla środków Pomocy Technicznej. Instytucja Płatnicza przekazywała Komisji Europejskiej (na podstawie dokumentów otrzymanych od Instytucji Zarządzającej) poświadczone wnioski o płatności okresowe oraz wnioski o dokonanie wypłaty salda końcowego.

W przypadku projektów lub ich części realizowanych po stronie białoruskiej i ukraińskiej, dofinansowanie działań odbywało się w drodze rozliczania umowy grantowej, stanowiącej załącznik do PRAG. Zapisy w Programie Sąsiedztwa oraz Uzupelnieniu wymagały od beneficjenta wykazania wkładu własnego oraz gwarancji (zawartej w samej aplikacji), iż wnioski składane do Programu nie były składane do innych programów współfinansowanych ze środków strukturalnych Unii Europejskiej.

VIII-3 Przedstawienie najważniejszych problemów, które pojawiły się podczas procesu zarządzania pomocą, wraz z rekomendacjami oraz podjętymi środkami zaradczymi

1. Późne uruchomienie procesu wdrażania Programu, skutkujące opóźnieniami w procesie kontraktowania i wydatkowania środków.

IZ podjęła szereg działań mających na celu przyspieszenie wdrażania Programu, w tym w szczególności kontraktowania oraz wydatkowania środków realizując założenia „Programu naprawczego

zwiększającego absorpcję funduszy strukturalnych w ramach Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006” oraz programu „Uproszczenia i naprawa wdrażania programów IW INTERREG IIIA 2004-2006”.

Ponadto podjęto następujące środki zaradcze:

- Zaangażowanie służb Euroregionów w celu wsparcia procesu przygotowania wniosków o płatność dla beneficjentów;
- Spotkania, apele o intensyfikację działań przez Instytucje Pośredniczące w obszarze kontraktowania środków i generowania wniosków o refundację do IZ;
- Bezpośredni kontakt z beneficjentem;
- Wprowadzenie bieżącego monitoringu stanu kontraktowania i rozliczania projektów.

2. Istotnym problemem jaki pojawił się w okresie sprawozdawczym były terminy procedur przeprowadzanych przez Urząd Zamówień Publicznych, dotyczyły one w szczególności terminów przeprowadzania kontroli postępowania przetargowego i przedstawiania wyników kontroli następczej.

3. Problemem zagrażającym sprawnej realizacji Programu był także sygnalizowany przez Instytucje Pośredniczące niedobór kadrowy w części obowiązków związanych z wdrażaniem Programu. IZ podjęła szereg działań w celu dodatkowego wsparcia zatrudnienia w Instytucjach Pośredniczących w ramach Programu.

4. Niestaranne przygotowanie przez beneficjentów wniosków o płatność co znacznie wydłuża okres refundacji. Rodziło to także konieczność dostarczania do Instytucji Pośredniczącej licznych korekt dokumentów, zwłaszcza wniosków o płatność oraz sprawozdań. W celu wyeliminowania problemu prowadzone były indywidualne konsultacje z poszczególnymi beneficjentami, podczas których omawiano popełniane błędy i wskazywano sposoby poprawnego wypełnienia wniosku ale pomimo tego w kolejnych wnioskach powtarzane były te same błędy i robione kolejne.

5. Nieterminowe składanie wniosków o płatność w stosunku do terminów wskazanych w harmonogramach płatności nadsyłanych przez beneficjentów. W konsekwencji pojawiała się konieczność aneksowania umów, w celu wydłużenia terminów realizacji projektów.

6. Instytucje Pośredniczące zgłaszały zbyt małą liczbę szkoleń w celu podniesienia kwalifikacji kadry obsługującej Program. Problem dotyczył głównie tych urzędów, w których miała miejsce częsta rotacja kadry zajmującej się wdrażaniem programu.

7. Problematyczna okazała się agregacja wskaźników na poziomie działań i priorytetów w województwach, a w konsekwencji również na poziomie Programu. Główną przyczyną tego stanu było błędne lub niespójne określenie wskaźników we wnioskach aplikacyjnych, a także występowanie dużej ilości wskaźników niemierzalnych oraz o charakterze jakościowym. W kwestii problemów z określeniem wskaźników, racjonalnym sposobem rozwiązania problemu wydaje się opracowanie zamkniętej listy wskaźników do zastosowania we wnioskach aplikacyjnych oraz wpisanie ich w spójny, przejrzysty

system agregacji umożliwiający kalkulację wskaźników skumulowanych na poziomie działań, priorytetu i programu. Działanie to może być jednak zastosowane na etapie tworzenia dokumentów programowych w celu umożliwienia jego zastosowania w stosunku do wszystkich wniosków zgłoszonych do dofinansowania w ramach Programu.

Podsumowując efekty realizacji programu oraz biorąc pod uwagę problemy i trudności z którymi musiały się zmierzyć instytucje zaangażowane w proces jego wdrażania a także wyniki badania, autorzy analizy pt. Ocena wpływu Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA/TACIS CBC Polska-Białoruś-Ukraina 2004-2006 na osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na obszarze transgranicznym objętym wsparciem, wysunęli następujące rekomendacje, które mogą zostać wykorzystane w kolejnych perspektywach finansowych:

Rekomendacje

Bazując na wnioskach z ewaluacji efektów Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006, przedstawiono 5 grup rekomendacji dla przyszłego Programu.

Rekomendacja 1: Zmaksymalizowanie transgraniczności Programu

Należy wyraźnie ukierunkować Program na współpracę i integrację transgraniczną, z zaznaczeniem, że cel "podnoszenia jakości życia" dotyczy obszaru ponadgranicznego a nie przygranicznych, lokalnych działań korzystnych i odczuwalnych tylko dla jednej strony granicy. Zaproponowano trzy sposoby: wprowadzenie wyraźnego kryterium transgraniczności jako kryterium „filtrującego” udział w Programie (składane propozycje projektów musiałyby wykazywać we wniosku jasno w jaki sposób przyczynią się do celu integracji transgranicznej), rezygnacja z projektów drogowych i ochrony środowiska o zasięgu wyłącznie lokalnym i przygranicznym (np. lokalne drogi, wodociągi, lokalne stacje uzdatniania wody, oczyszczalnie ścieków zlokalizowane z dala od granicy), umożliwiając tym samym finansowanie wyłącznie projektów ciągów komunikacyjnych bezpośrednio prowadzących do przejść granicznych, lub projektów środowiskowych, które są zdolne wykazać się jasnym i silnym efektem transgranicznym, oraz zwiększenie środków dostępnych dla puli projektów z zakresu rozwoju infrastruktury okołobiznesowej i turystyki, które mają bardzo duży potencjał, dużą siłę oddziaływania jak i pociągają za sobą efekty mnożnikowe. Jednocześnie zasugerowano zaostrzenie nadzoru i zwiększenie wsparcia merytorycznego dla powyżej rekomendowanych projektów infrastrukturalnych. Doświadczenia z obecnego Programu pokazały, że zdarzały się projekty mające poważne opóźnienia, problemy z procedurami, etc. Wynikały one z jednej strony z braku doświadczenia a z drugiej ze zbyt optymistycznego i często pobieżnego planowania na etapie składania wniosku. W odniesieniu do tej kwestii sugerowano, by projekty, które wygrały konkurs zostały uważnie sprawdzone przed podpisaniem ostatecznej umowy, a ich założenia organizacyjno-proceduralne dokładnie przedyskutowane i uszczegółowione w ścisłej współpracy z beneficjentem. Taka procedura wpłynie na podniesienie skuteczności wdrażania, wiedzę beneficjentów, i pozwoli także uniknąć wielu błędów i opóźnień w kontrakcie.

Rekomendacja 2: Zwiększenie wsparcia inicjatyw sprawności instytucjonalnej oraz aktywności społeczności lokalnych

Wyzwaniem dla skutecznego wykorzystania środków rozwojowych jest posiadanie przez lokalne i regionalne instytucje odpowiedniej kultury organizacyjnej, zarówno know how (efektywne procedury, procesy, przejrzyste zasady) jak i umiejętności strategicznego planowania rozwoju społeczno-gospodarczego. Sugerowano więc stworzenie większej puli dla projektów transferu doświadczeń i praktyk administracyjnych między instytucjami publicznymi. Drugą – równie ważną stroną tego procesu - jest wzmacnianie aktywności społeczności lokalnych, a więc inicjatyw oddolnych, wychodzących bezpośrednio z lokalnych społeczności i ich organizacji pozarządowych. W tym kontekście rekomendowano zwiększenie środków dla mikroprojektów, ale tylko takich, które aktywnie angażują społeczności lokalne.

Rekomendacja 3: Zintensyfikowanie działań na rzecz zwiększenia przepuszczalności granicy

Zasadnym wydaje się podejmowanie takich inicjatyw, które będą – w choć ograniczonym zakresie – zwiększać przepuszczalność tej granicy. Sugerujemy stworzenie działania poświęconego bezpieczeństwu i przepuszczalności granicy. W jego ramach finansowane byłyby projekty infrastrukturalne przejść granicznych, a przede wszystkim wszelkie innowacyjne projekty poprawy procedur, płynności ruchu wizowego, informacji, bezpieczeństwa i komfortu ruchu granicznego. Tutaj miałyby też swoje miejsce wspólne projekty bezpieczeństwa np. drogowego, ochrony środowiska, koordynacji służb ratunkowych.

Rekomendacja 4: Poprawienie systemu monitoringu Programu

Sugerujemy elastyczne podejście do wskaźników. Oznacza ono jasną, krótką i wspólną dla całego Programu listę wskaźników na poziomie produktów i rezultatów (z możliwym podziałem na grupy tematyczne projektów) oraz deklaratywne podejście do wskaźników rezultatów i oddziaływania specyficznych dla każdego z projektów. Bazą dla nowego systemu mogą być prace European Policies Research Centre, Strathclyde University wykonane w 2003 roku na zlecenie Władzy Wdrażającej Programy Europejskie.

Rekomendacja 5: Odniesienie do szerszej debaty europejskiej na temat spójności terytorialnej

Unia Europejska jest dopiero w trakcie wypracowywania wspólnej i jasnej koncepcji „spójności terytorialnej”. Na obecnym etapie prac wiadomo jedynie, że termin ten sugeruje bardziej horyzontalne, systemowe podejście do kwestii spójności. Głos rządu polskiego w tej debacie wskazuje na konieczność podejścia funkcjonalnego i zintegrowanego – a więc zorientowanego na rozwój endogenicznych potencjałów, ułatwiania przepływów i wzmacniania funkcjonalnych powiązań między obszarami. W świetle tych interpretacji przyszłe programy współpracy polsko-białorusko-ukraińskiej powinny odchodzić od inicjatyw przygranicznych na rzecz transgranicznej współpracy traktującej jako pole działania obszar ponadgraniczny (terytoria po trzech stronach granicy) i wspierającej inicjatywy oraz projekty, które są w stanie rozwijać połączenia funkcjonalne między lokalnymi i regionalnymi

partnerami oraz obszarami po trzech stronach granicy. Budowanie połączeń funkcjonalnych i rozwoju opartego na endogenicznym potencjale wymaga oczywiście diagnozy własnych zasobów i szans rozwoju (znalezienia niszy i zdefiniowania własnej przewagi komparatywnej). Warto więc rozważyć dopuszczenie projektów traktujących pogranicze jako wspólny zasób, tworzących wspólne badania diagnostyczne oraz wspólne strategie rozwoju dla obszaru ponadgranicznego definiowanego jako całość, a nie suma działań oddzielnych aktorów.

VIII-4 Przedstawienie finansowych skutków ewentualnych nieprawidłowości oraz działań służących ich skorygowaniu oraz, o ile nastąpiły, związanych z nimi zmian dokonanych w zakresie zarządzania i kontroli.

W I półroczu 2007 r. w projekcie nr NEB/PL/LUB/1.3/05/464 „Utworzenie transgranicznego Ośrodka Współpracy Kulturalno-Turystycznej w Krasnymstawie” realizowanym przez Stowarzyszenie Integracyjne Magnum Bonum Lubelski Urząd Wojewódzki stwierdził podejrzenie wystąpienia nieprawidłowości. Zamawiający (beneficjent) przeprowadził osiem oddzielnych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego dotyczących budowy ośrodka, każde w trybie przetargu nieograniczonego o wartości niższej niż równowartość wyrażonej w złotych kwoty 60 000 EUR, czym mógł naruszyć art. 32 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych. W omawianym przypadku jeżeli łączna wartość zamówienia udzielonego stanowiłaby sumę poszczególnych części, z których każda stanowiła przedmiot odrębnego postępowania, należało stosować wobec każdego przeprowadzonego postępowania rygory ustawowe (w tym w zakresie publikacji ogłoszeń) przewidziane dla postępowania o wartości szacunkowej odnoszącej się do całego zamówienia. W ww projekcie ogłoszono w BZP jeden przetarg nieograniczony, pozostałe zaś przeprowadzano zgodnie z procedurą poniżej 60 tys. EUR. Z przedłożonych przez Beneficjenta wyjaśnień dotyczących względów finansowych, wynikała jedynie zasadność podziału całego zamówienia na części. Lubelski Urząd Wojewódzki zwrócił się pismem do prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z prośbą o wyjaśnienie, czy wątpliwości dotyczące naruszenie przepisów prawa zamówień publicznych były uzasadnione. W odpowiedzi Prezes Urzędu Zamówień Publicznych stwierdził, że zamawiający naruszył art. 32 ust. 1,2 i 4 ustawy oraz art. 7, ust. 3 ustawy, który stanowi, iż zamówienia udziela się wyłącznie wykonawcy wybranemu zgodnie z przepisami ustawy. Niezależnie od tego poinformowano, iż znaczne naruszenie przepisów ustawy należy zawsze oceniać w świetle konkretnego stanu faktycznego i prawnego danego postępowania w oparciu o jego dokumentację. Oznacza to, że oceny stwierdzonych naruszeń powinna ostatecznie dokonać instytucja kontrolująca dane postępowanie. Jednocześnie beneficjent zwrócił się do Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych z prośbą o ponowne przeanalizowanie procedur przeprowadzonych postępowań przetargowych z uwzględnieniem opisanych przez nich okoliczności i faktów oraz do Dyrektora Departamentu Współpracy Terytorialnej w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego z prośbą o przeanalizowanie kwestii uznania siedmiu przetargów za uzasadnione, powołując się m.in. na prawo Unii Europejskiej dotyczące zamówień publicznych, zwłaszcza zaś na punkt 9 preambuły do Dyrektywy

2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 31 marca 2004 roku w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi (Dz.U.W.E:L134/1), stanowiące, iż „Z uwagi na różnorodność zamówień na roboty budowlane, instytucje zamawiające powinny mieć możliwość oddzielnego lub łącznego udzielania zamówień na zaprojektowanie lub wykonanie robót budowlanych. Ostatecznie na podstawie otrzymanych opinii i odpowiedzi uznano, iż kwota nieprawidłowości dotyczyła jedynie jednego z postępowań przetargowych i wynosiła 11 941,32 zł, co wraz z odsetkami stanowiło kwotę 13 591,37 zł. Kwota nieprawidłowości została odzyskana na podstawie wystosowanego do beneficjenta wezwania zapłaty. Nieprawidłowość uznano za usuniętą wraz z dniem odzyskania nienależnie wypłaconej kwoty tj. 27 grudnia 2007 r.

W 2007 r. podczas kontroli projektu realizowanego przez Powiat Lubaczów, umowa nr IG-2004/PL-UB/2.18/1.1/U-8/05/1/06, wniosek nr NEB/PL/PDK/1.1/05/109, Modernizacja drogi powiatowej Nr 16 57 R na odcinku Cieszanów – Brusno w celu zwiększenia dostępności terenów przygranicznych (województwo podkarpackie) w trakcie kontroli kontrolujący stwierdzili, że nadpłacono beneficjentowi kwotę z tytułu wykonanej dokumentacji w roku 2005, do wykonania której zobowiązali się partnerzy w projekcie. Beneficjent zwrócił bez wzywania do zwrotu kwotę nadpłaconą wraz z odsetkami – łącznie 40.172,46 zł. Na wniosek IZ Podkarpacki Urząd Wojewódzki przygotował raport o nieprawidłowościach podlegających raportowaniu do KE na wyżej opisaną nieprawidłowość.

30 lipca 2008 r. Lubelski Urząd Wojewódzki przekazał do Ministerstwa Rozwoju Regionalnego zestawienie nieprawidłowości niepodlegających raportowaniu. Nieprawidłowość dotyczyła projektu realizowanego przez beneficjenta Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie – „Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości transgranicznej”. Raportowana kwota nieprawidłowości wyniosła 7 450,19 EUR (całkowita kwota nieprawidłowości – 9 933,59 EUR). Raportowana nieprawidłowość polegała na zakwestionowaniu gospodarności wydatku w jednej z pozycji budżetu określonego we wniosku aplikacyjnym. Wniosek o płatność, zawierający wydatek, stanowiący przedmiot zestawienia nieprawidłowości niepodlegających raportowaniu został poświadczony przez Instytucję Pośredniczącą jako zgodny z wnioskiem aplikacyjnym i zawartą umową o dofinansowanie.

W I półroczu 2008 r. Instytucja Pośrednicząca Mazowiecki Urząd Wojewódzki przekazała dwa raporty dotyczące nieprawidłowości podlegających raportowaniu do Komisji Europejskiej, przy czym dokumenty te dotyczyły jednej nieprawidłowości wykrytej podczas kontroli problemowej projektu nr NEB/PL/MAZ/1.2/05/518 „Transgraniczny system ratownictwa chemiczno – ekologicznego – budowa bazy zintegrowanych służb ratowniczych” realizowanego przez Komendę Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Sokołowie Podlaskim. Wartość wykrytej nieprawidłowości wynosiła 189 012,00 zł, w tym 189 012,00 zł z EFRR. W ramach niniejszej kontroli, Zespół Kontrolujący wysunął podejrzenie wystąpienia nieprawidłowości związanej z zamówieniami publicznymi w ramach robót budowlanych polegających na budowie Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej w ramach projektu. W związku z powyższym,

Wojewoda Mazowiecki zwrócił się do Urzędu Zamówień Publicznych z prośbą o przeprowadzenie kontroli niniejszego postępowania przetargowego. Nieprawidłowość została usunięta.

28 stycznia 2009 r. Lubelski Urząd Wojewódzki przekazał Instytucji Zarządzającej informację o nieprawidłowościach za IV kwartał 2008 r. W zestawieniu zawarto nieprawidłowość, jaka wystąpiła w projekcie nr NEB/PL/LUB/2.1/05/492, realizowanym przez Katolicki Uniwersytet Lubelski. Raportowana nieprawidłowość wykryta została podczas kontroli na zakończenie realizacji projektu (stwierdzenie braku sprzętu, skutkujące uznaniem uprzedniej refundacji za nienależną). Stwierdzono nieprawidłowość (wezwanie do zapłaty) na kwotę 3 383,31 EUR (całkowita kwota nieprawidłowości – 4 511,08 EUR).

Podkarpacki Urząd Wojewódzki przekazał Instytucji Zarządzającej raport kwartalny nr INT/08/P12/00044 sporządzony 16.10.2008 r. za III kwartał 2008 r. , w którym zawarto informacje o nieprawidłowości nr 08/P12/00044 dotyczącej projektu NEB/PL/PDK/2.1/07/110 Polsko – Ukraińska Eurostrada Sportowa.

W III kwartale 2009 r. Podlaski Urząd Wojewódzki przygotował kwartalne zestawienie nieprawidłowości niepodlegających raportowaniu do Komisji Europejskiej. Pismem z dnia 22 października 2009 r. przekazane ono zostało do Instytucji Zarządzającej. W wyniku kontroli trwałości przeprowadzonej w 25.05.2009 r. Instytucja Pośrednicząca stwierdziła, iż Gmina Narew realizująca projekt NEB/PL/PDL/1.2/05/42 „Rozbudowa infrastruktury Krainy Otwartych Okiennic – budowa wodociągu we wsi Soce” dokonała zmian zapisów umowy zawartej pomiędzy "dzierżycielem" Gospodarstwem Pomocniczym przy Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urządzeń Wodnych a Gminą Narew, dotyczących odpłatnej sprzedaży wody. Wobec powyższego, w konsekwencji zmiany nieodpłatnego przekazania inwestycji w używanie odpłatne, podatek VAT w kwocie 6 238,31 zł został uznany za koszt niekwalifikowalny projektu, w tym kwota nadpłacona z EFRR 4 678,74 zł. Beneficjent zwrócił nienależnie pobrane środki na konto Instytucji Pośredniczącej 16.10.2009 r. (rodzaj nieprawidłowości – A, numer nieprawidłowości – INT/2009/P13/00001).

IX. WYKORZYSTANIE POMOCY TECHNICZNEJ

Budżet pomocy technicznej Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 został zatwierdzony podczas pierwszego posiedzenia Wspólnego Komitetu Monitorującego w styczniu 2005 r. Poddano go następnie kolejnym korektom podczas III, IV, V i VI posiedzenia Wspólnego Komitetu Monitorującego w 2006, 2007 i 2008 r. Budżet uwzględniał wydatki związane z kosztami: wyposażenia i utrzymania biura WST, zarządzania budżetem w ramach działania 2.2 przez Euroregiony, stworzenia i prowadzenia systemu informatycznego w WST na potrzeby Programu, działań o charakterze szkoleniowym i informacyjnym, tłumaczeń, przygotowania posiedzeń komitetów, a także kosztami prowadzenia monitoringu i ewaluacji oraz kosztami ponoszonymi w związku z obsługą Programu przez Instytucję Zarządzającą i Instytucje Pośredniczące.

W całym okresie realizacji Programu Wspólny Komitet Monitorujący zatwierdził łącznie 62 projekty pomocy technicznej instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu na łączną kwotę dofinansowania z EFRR 7 949 361,49 zł wynoszącą w przeliczeniu 1 909 297,82 EUR¹⁰. 48 projektów na łączną kwotę 6 551 242,95 zł (1 573 494,16 EUR) realizowano w ramach działania 3.1, natomiast 14 projektów o łącznej wartości 1 398 118,54 zł (335 803,66 EUR) dotyczyło działania 3.2. Najwięcej projektów do dofinansowania i na najwyższą wartość zgłosił Wspólny Sekretariat Techniczny. WST łącznie zrealizował 12 projektów o wartości 4 671 099,67 zł (1 121 916,58 EUR), po 6 w ramach każdego działania, co stanowi prawie 60% wartości wszystkich zrealizowanych wniosków w ramach Priorytetu 3.

Od uruchomienia Programu przekazano na rzecz podmiotów realizujących projekty pomocy technicznej kwotę 7 949 361,49 zł z EFRR (z czego 6 551 242,95 zł z EFRR zostało zrefundowanych w ramach działania 3.1 oraz 1 398 118,54 zł z EFRR w ramach działania 3.2) co stanowi równowartość 1 909 297,82 EUR¹¹. Kwota refundacji wniosków pomocy technicznej stanowi 84,02% całej alokacji w ramach Priorytetu 3.

Płatności przekazane na rzecz beneficjentów pomocy technicznej od początku realizacji Programu

Priorytet/Działanie	Wartość płatności EFRR (EUR)
Priorytet 3	1 909 297,82
Działanie 3.1	1 573 494,16
Działanie 3.2	335 803,66
OGÓŁEM	1 909 297,82

Dodatkowo, poza środkami EFRR, w Programie Sąsiedztwa określony został budżet pomocy technicznej w ramach środków TACIS CBC na mocy umów zawartych z Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Kijowie. Środki te w całości wdrażane były przez Wspólny Sekretariat Techniczny w Warszawie (Władza Wdrażająca Programy Europejskie). WST podpisał w tym zakresie 2 umowy grantowe z Przedstawicielstwem KE:

1. Pierwsza z umów grantowych w ramach budżetu TACIS CBC 2004 została podpisana przez WST z Przedstawicielstwem KE w marcu 2006 r. na kwotę 130.000 EUR;
2. Druga umowa w ramach budżetu TACIS CBC 2005 została podpisana pomiędzy ww. stronami we wrześniu 2007 na kwotę 220.000 EUR.

W przeważającej części ze środków pomocy technicznej TACIS CBC finansowana była działalność Punktu Informacyjnego Programu Sąsiedztwa „Dobrosusidstvo” we Lwowie (Ukraina), w tym wynagrodzenia 3 ekspertów, koszty działań informacyjno – szkoleniowych, organizacja posiedzeń KM i

¹⁰ Według kursu 1€=4,1635 zł.

¹¹ Według kursu 1€=4,1635 zł.

KS po stronie białoruskiej i ukraińskiej, działania promocyjne (konferencje, w tym konferencja końcowa), zakup sprzętu i utrzymanie biura Punktu Informacyjnego. Dodatkowo ze środków tych finansowano lub refundowano wydatki związane z kosztami podróży i pobytu członków ukraińskiej i białoruskiej części Komitetu Monitorującego i Komitetu Sterującego na ich posiedzeniach.

Na mocy obu kontraktów, od początku realizacji Programu Instytucja Kontraktująca przekazała WST w ramach pomocy technicznej TACIS kwotę 246 002,53 EUR (w ramach kontraktu TA TACIS 2004 – 80 892 EUR oraz w ramach kontraktu TA TACIS 2005 – 165 110,53 EUR).

X. WYPEŁNIANIE ZOBOWIĄZAŃ W ZAKRESIE INFORMACJI I PROMOCJI PROGRAMU

Działania informacyjne i promocyjne w ramach Programu Sąsiedztwa realizowano na podstawie Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1159/2000 z dnia 30 maja 2000 r. w sprawie prowadzenia przez państwa członkowskie działań informacyjnych i reklamowych dotyczących pomocy udzielanej z funduszy strukturalnych. Zapisy dotyczące sposobu upowszechniania informacji i promocji Programu zawarte były w podstawowych dokumentach programowych, którymi są Program Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina IINTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 (rozdział Promocja programu i rozpowszechnianie informacji) oraz Uzupełnienie Programu (rozdział Strategia informacyjna i komunikacyjna).

Celem tych działań określonych w Uzupełnieniu Programu było zwiększenie świadomości społecznej i przejrzystości działań UE oraz rozpowszechnianie informacji dotyczących Programu. Grupy docelowe stanowili przede wszystkim potencjalni beneficjenci, a także instytucje uczestniczące w Programie, media i społeczeństwo.

Zgodnie z ww. dokumentami za działania w tym zakresie odpowiadała Instytucja Zarządzająca, która wiele z nich powierzyła WST. Bardzo aktywnie w prace dotyczące rozpowszechniania informacji oraz promocji zaangażowane były wszystkie pozostałe instytucje funkcjonujące w strukturach Programu. Po stronie polskiej były to: Regionalne Punkty Kontaktowe (Urzędy Marszałkowskie województw: podlaskiego, mazowieckiego, lubelskiego i podkarpackiego), Instytucje Pośredniczące (Urzędy Wojewódzkie), Euroregiony: Niemen, Puszcza Białowieska, Bug i Karpacki. Po stronie białoruskiej i ukraińskiej działania prowadził i koordynował Punkt Informacyjny Programu Sąsiedztwa we Lwowie „Dobrosusidstvo”.

Szkolenia i konferencje

Instytucje zaangażowane we wdrażanie Programu zorganizowały i brały udział w dużej ilości szkoleń i konferencji związanych z Programem Sąsiedztwa. Organizatorami tych wydarzeń w głównej mierze były Instytucja Zarządzająca i Wspólny Sekretariat Techniczny. Szkolenia skierowane były zarówno do potencjalnych wnioskodawców oraz beneficjentów Programu, jak i instytucji zaangażowanych w jego wdrażanie. Niektóre wydarzenia realizowane były przy współpracy z programem INTERACT lub

ekspertami zewnętrznymi. Organizatorami lub współorganizatorami szkoleń były również Regionalne Punkty Kontaktowe działające przy Urzędach Marszałkowskich województw podlaskiego, mazowieckiego, lubelskiego i podkarpackiego oraz Punkt Informacyjny „Dobrosusidstvo”. Miało miejsce również szereg spotkań z udziałem mikrobeneficjentów, których inicjatorami były Euroregiony: Niemen, Puszcza Białowieska, Bug i Karpacki. Ponadto przedstawiciele instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu brali udział w licznych spotkaniach, konferencjach, seminariach podczas których prezentowane były informacje o Programie Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006.

Szkolenia dla wnioskodawców prowadzono przed ogłoszeniem naboru projektów oraz w trakcie jego trwania (w latach 2005-2006), równoległe po stronie polskiej, ukraińskiej i białoruskiej (na przykład przed pierwszym i drugim naborem projektów, tylko po stronie polskiej w 70 szkoleniach wzięło udział ok. 2 500 osób). Dotyczyły one warunków, na jakich instytucje mogą korzystać ze środków Programu, kwalifikowalności projektów, kosztów, beneficjentów, kryteriów oceny i wyboru wniosków, wypełniania formularza wniosku, harmonogramu zatwierdzania wniosków oraz podstawowych wymogów w zakresie realizacji projektów. Osobne szkolenia poświęcono przygotowaniu studium wykonalności projektów infrastrukturalnych. Szkolenia dla beneficjentów dotyczyły szczegółowych wymogów związanych z realizacją projektów, z uwzględnieniem działań informacyjnych i promocyjnych, wypełniania wniosków o płatność oraz sporządzania raportów okresowych i końcowych. Prowadzone były systematycznie od 2005 do 2008 roku. Szkolenia dla instytucji zaangażowanych w struktury Programu dotyczyły takich zagadnień jak: Prawo zamówień publicznych, ocena formalna i merytoryczna projektów, weryfikacja studium wykonalności, pomoc publiczna *de minimis*, kwalifikowalność wydatków w ramach EFRR, zasady TACIS CBC. Szkolenia prowadzone były we wszystkich regionach objętych działaniem Programu, w takich miastach jak: Białystok, Lublin, Ostrołęka, Rzeszów, Lwów, Łuck, Użgorod, Grodno, Brześć, Mińsk. Oprócz szkoleń organizowano również konferencje, których celem było upowszechnienie wiedzy nt Programu i jego efektów wśród mieszkańców po obu stronach granicy.

Jako jedno z licznych przykładów wydarzeń powyższego typu można wymienić:

- szkolenie dotyczące kwalifikowalności wydatków w ramach EFRR oraz raportowania, monitoringu i kontroli pierwszego stopnia zorganizowane przez IZ 20 lipca 2005 r. w Warszawie;
- 9-10 listopada 2006 r. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w Warszawie przeprowadziło międzynarodową konferencję „Od Inicjatywy INTERREG do Europejskiej Współpracy Terytorialnej”. Głównym celem konferencji było przedstawienie stanu wdrażania programów Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG z udziałem Polski oraz przygotowań do wdrażania programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007-2013. Do udziału w konferencji zostali zaproszeni przedstawiciele instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu Sąsiedztwa;

- szkolenie dla beneficjentów Programu nt sprawozdawczości z realizacji projektów z dofinansowaniem TACIS CBC prowadzone przez WST w Łucku 20 marca 2008 r.;
- dwie konferencje podsumowujące Program Sąsiedztwa – listopad 2008 r., Czarna w województwie podkarpackim oraz Lwów, Ukraina – grudzień 2008 r.

Publikacje, materiały informacyjne i promocyjne

Już w 2004 r. na zlecenie WST wydrukowano 80 000 ulotek informacyjnych o Programie w języku polskim, które rozprowadzane były wśród potencjalnych wnioskodawców Programu. W tym samym czasie IZ zleciła druk ulotek na temat wszystkich programów inicjatywy INTERREG IIIA (w tym 2 000 ulotek na temat Programu Sąsiedztwa). W 2005 r. z inicjatywy WST wydrukowano 1 000 plakatów, 4 000 tekstów Programów i Uzupełnienia Programu oraz 4 000 egzemplarzy pakietu informacji dla wnioskodawców, a także 2 450 egzemplarzy podwójnego numeru biuletynu Programu (w wersji polsko-rosyjskiej). W kolejnym roku wydrukowano 500 egzemplarzy pakietu informacji dla wnioskodawców w języku rosyjskim oraz 1 000 ulotek w tym języku (w ramach serwisu na pomoc techniczną dla TACIS CBC), a także 2 000 egzemplarzy trzeciego numeru biuletynu Programu (w wersji polsko-rosyjskiej). Również w 2006 r. IZ wydała publikację „Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III – Polskie doświadczenia w latach 2004-2006”. W publikacji zaprezentowano wybrane projekty realizowane w ramach wszystkich programów transgranicznych, transnarodowych i międzynarodowych INTERREG III z udziałem Polski. W 2007 r. Wspólny Sekretariat Techniczny wydał w wersji polsko-rosyjskiej dwie edycje biuletynu programowego o łącznym nakładzie 8 000 szt. (po 4 000 szt. IV i V edycji). Euroregiony zaangażowane we wdrażanie Programu wydawały publikacje dotyczące realizacji mikroprojektów.

W zakresie opracowania i rozpowszechnienia publikacji i materiałów promujących osiągnięcia Programu w 2009 r. wykonano na zlecenie IZ analizę partnerstwa w zrealizowanych mikroprojektach w ramach Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina 2004-2006 oraz stworzono bazę wszystkich mikroprojektów realizowanych w ramach programu.

Na zakończenie realizacji Programu została wydana również publikacja podsumowująca wykonana na zlecenie WST.

Kolejnym działaniem promocyjnym zrealizowanym przez Instytucję Zarządzającą w 2009 r. było opracowanie i wykonanie map w wersji elektronicznej, drukowanej ściennej i składanej przedstawiających polsko-białorusko-ukraiński obszar wsparcia.

W proces rozpowszechniania materiałów informacyjno-promocyjnych w postaci ulotek oraz opracowań zaangażowane były również Regionalne Punkty Kontaktowe.

W 2004 r. zakupiono pierwsze materiały reklamowe programu zamówione przez WST oraz z logo Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG w Polsce na zamówienie IZ (długopisy, ołówki, notatniki, kalendarze, teczki papierowe, papier firmowy, naklejki, zestawy długopis + pióro, podkładki pod mysz,

kubeczki, logosmycze, parasole, torby materiałowe na dokumenty, torby reklamowe, otwieracze do butelek, polary, kurtki „wiatrówki”, torebki papierowe, słodczyce reklamowe). Dodruk i dodatkowa dostawa materiałów miały miejsce również w późniejszym okresie. Materiały te były rozdawane potencjalnym wnioskodawcom w ramach programu podczas szkoleń i spotkań, rozdysponowano je także wśród pracowników Instytucji Zarządzającej, WST, Regionalnych Punktów Kontaktowych oraz członków Komitetu Monitorującego.

W II półroczu 2009 r. zamówiono przeprowadzenie wieloaspektowej ewaluacji Programu pt. „Ocena wpływu Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 na osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na obszarze transgranicznym objętym wsparciem”, która po wykonaniu została opublikowana na stronie internetowej prowadzonej przez IZ.

Informacja bezpośrednia

Zarówno Wspólny Sekretariat Techniczny jak i Regionalne Punkty Kontaktowe udzielały informacji o możliwościach ubiegania się o dofinansowanie w ramach kolejnych naborów projektów potencjalnym beneficjentom zgłaszającym się osobiście, telefonicznie, a także za pośrednictwem poczty elektronicznej.

RPK prowadziły współpracę z organizacjami pozarządowymi i instytucjami w tym urzędami pracy, szkołami, uczelniami i innymi placówkami oświatowymi oraz partnerami społecznymi działającymi na rzecz poszczególnych grup odbiorców, którzy mogli występować jako potencjalni projektodawcy.

W procesie dystrybucji informacji bezpośredniej uczestniczyła również Instytucja Zarządzająca i Euroregiony w zakresie wdrażania mikroprojektów.

Internet

Uruchomiono i na bieżąco aktualizowano stronę internetową Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III w Polsce <http://www.interreg.gov.pl> prowadzoną przez IZ oraz stronę internetową Programu <http://pbu.wppwp.gov.pl> administrowaną przez WST (w języku polskim, rosyjskim i angielskim). Obie strony zawierały kluczowe informacje dot. funkcjonowania Programu, aktualności, wzorcowy formularz wniosku, dokumenty programowe, dodatkowe komunikaty IZ i WST, serwis na temat projektów zakończonych.

RPK umieszczały aktualizowane informacje o Programie na stronach internetowych Urzędów Marszałkowskich.

Elektronicznym źródłem danych na temat Programu były również publikacje Instytucji Pośredniczących na stronach internetowych Urzędów Wojewódzkich.

Strony internetowe Euroregionów Niemen, Puszcza Białowieska i Karpacki zawierały pełne informacje dotyczące wdrażania mikroprojektów. Informacje o programie były również dostępne na stronach internetowych Punktu Informacyjnego „Dobrosusidstvo” i Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej w Kijowie.

Adresatem tego działania byli przede wszystkim wnioskodawcy i beneficjenci Programu, ale także szerszy odbiorca zainteresowany sposobem wykorzystania środków UE, np. media, organizacje pozarządowe, studenci itp.

Tylko na stronie internetowej WST odnotowano w latach 2005-2008 ponad 130.000 wejść.

Informacje w prasie i TV

Informacje dotyczące Programu były szeroko nagłaśniane w mediach na obszarach przygranicznych. W prasie ogólnokrajowej oraz regionalnej po stronie polskiej, ukraińskiej i białoruskiej ogłaszano informacje o otwarciu kolejnych naborów wniosków o współfinansowanie ze środków EFRR i Tacis CBC oraz o naborze wniosków o dofinansowanie mikroprojektów (po stronie polskiej m.in. w Gazecie Wyborczej i prasie regionalnej, w prasie regionalnej na Ukrainie – obwodzie lwowskiego, zakarpackiego i wołyńskiego, i Białorusi – obwodzie brzeskiego, mińskiego i grodzieńskiego). Łącznie w okresie sprawozdawczym opublikowano w prasie 42 ogłoszenia o naborze projektów oraz 9 innych artykułów. Prowadzono monitoring artykułów prasowych na temat realizacji projektów na terenie danego regionu. Ponadto emitowano spoty reklamowe w regionalnym radiu – 5 edycji), telewizji publicznej (3 edycje). W mediach pojawiały się także informacje nt. realizacji poszczególnych projektów.

Celem właściwego przygotowania Strategii Komunikacji Programu w ramach Europejskiego Instrumentu Partnerstwa i Sąsiedztwa 2007-2013 w IV kwartale 2007 roku firma zewnętrzna dokonała ewaluacji wykonania Strategii Informacji i Promocji Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina Interreg IIIA/TACIS CBC 2004-06. Ewaluacja ta wykazała, iż:

- działania informacyjno-promocyjne doprowadziły do osiągnięcia zakładanych rezultatów. Zastosowanie wielu różnorodnych kanałów komunikacji i produktów było sposobem dotarcia do szerokiej grupy potencjalnych wnioskodawców,
- zapisane w Planie działania kluczowe wskaźniki celów bezpośrednich zostały osiągnięte, tzn.: informacje na temat Programu przekazano potencjalnym wnioskodawcom, liczba wydrukowanych ulotek i broszur oraz odwiedzin strony internetowej Programu oraz liczba wniosków o wsparcie osiągnęły zakładane wielkości.

W 2009 r. Instytucja Zarządzająca złożyła zamówienie na wyprodukowanie 10-minutowego filmu reklamowego dotyczącego Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 w polskiej wersji językowej. Film został wyemitowany na antenie 4 ośrodków regionalnych w woj. podlaskim, mazowieckim, lubelskim i podkarpackim łącznie 32 razy. Ponadto zlecono wyprodukowanie 3-minutowego filmu reklamowego w polskiej, rosyjskiej i ukraińskiej wersji językowej. Wykonawcą obu produkcji była telewizja Polska S.A. Oddział TP w Białymstoku.

Bazy danych

WST prowadził na bieżąco bazę danych dot. projektów. Zawierała ona wszystkie istotne informacje, które były wymagane do przygotowywania odpowiednich raportów z realizacji Programu, przygotowywanych przez Wspólny Sekretariat Techniczny. Bezpośrednim użytkownikiem bazy był WST, a dzięki gromadzonym tam kompleksowo informacjom i przekazywaniu na tej podstawie sprawozdań, także inne jednostki zaangażowane w Program.

Regionalne Punkty Kontaktowe przy Urzędach Marszałkowskich województw prowadziły na własne potrzeby bazy danych beneficjentów i potencjalnych beneficjentów z uwzględnieniem poszczególnych grup docelowych.

Wszelkie materiały promocyjne, prezentacje szkoleniowe, umowy oraz oficjalne dokumenty opatrzone były logo programu i flagą Unii Europejskiej, zgodnie z Rozporządzeniem nr 1159/2000 z 30 maja 2000 r. *w sprawie prowadzenia przez Państwa Członkowskie działań informacyjnych i reklamowych dotyczących pomocy udzielanej z funduszy strukturalnych.*

XI. INFORMACJA O ZGODNOŚCI REALIZACJI PROGRAMU Z ZASADAMI POLITYK WSPÓLNOTOWYCH

XI-1 Zgodność realizowanego Programu z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych.

Dokumenty programowe przygotowane dla Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 zapewniały zgodność z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych.

IZ oraz WST zobowiązane były stosować procedury przetargowe, w tym zasady nadzoru i kontroli zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych* i stosownymi rozporządzeniami. W przypadku projektów lub ich części, realizowanych po zewnętrznej stronie granicy UE, Instytucja Kontraktująca była uprawniona do stosowania procedur przetargowych, opisanych w PRAG.

W okresie realizacji Programu Sąsiedztwa zatwierdzono szereg nowelizacji do przepisów prawa zamówień publicznych. W dniu 11 czerwca 2007 r. weszła w życie ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. *o zmianie ustawy - Prawo zamówień publicznych i niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2007 r. Nr 82 poz. 560) wprowadzająca znaczące zmiany zapisów ustawy z 29 stycznia 2004 r. Najistotniejszą zmianą było podniesienie progu stosowania przepisów Prawa zamówień publicznych. Wcześniej określona w art. 4 pkt 8 kwota 6 000 EUR, po przekroczeniu której powstawał obowiązek stosowania przepisów o zamówieniach publicznych, została podniesiona do 14 000 EUR. Wprowadzono także szereg zmian mających na celu ułatwienie dostępu do środków publicznych małym firmom oraz wydatkowania środków pochodzących z programów operacyjnych UE, gdyż zniesiono obowiązek części beneficjentów

do stosowania przepisów Prawa zamówień publicznych poprzez podwyższenie kwoty wskazanej w art. 4 pkt 8.

24 października 2008 r. oraz 27 grudnia 2008 r. weszły w życie kolejne nowelizacje ustawy Prawo zamówień publicznych. Wprowadzone zmiany miały na celu usunięcie niezgodności z prawem europejskim, w związku z zastrzeżeniami zgłoszonymi przez Komisję Europejską, doprowadzenie do usprawnienia prowadzonych postępowań o udzielenie zamówienia oraz zmianę przepisów, które w ocenie zamawiających lub wykonawców wywoływały wątpliwości interpretacyjne.

Każdy beneficjent w umowie o dofinansowanie projektu został zobowiązany do stosowania w ramach projektu zasad Prawa zamówień publicznych. Wypełnianie tych wymogów było monitorowane w sprawozdaniach z realizacji projektów, działań oraz całego Programu Sąsiedztwa. W sytuacji gdy beneficjent naruszał procedury ustawy lub obowiązki w zakresie przygotowania i przeprowadzenia postępowania o udzielanie zamówień publicznych i jeżeli naruszenie to zostałoby stwierdzone prawomocną decyzją organu upoważnionego do orzekania w sprawie prawidłowości prowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, Instytucja Zarządzająca/Pośrednicząca mogła rozwiązać umowę/decyzję o dofinansowanie.

Po stronie ukraińskiej i białoruskiej, jako podstawy udzielania zamówień obowiązywały przepisy Komisji Europejskiej zebrane w Przewodniku ds. zawierania kontraktów w ramach środków zewnętrznych Unii Europejskiej (PRAG, potem GAPP). W przedmiotowych dokumentach znajdowały się szczegółowe wytyczne, procedury, a także wzory dokumentów, niezbędne do przeprowadzenia postępowań w sprawie zamawiania dostaw, usług i robót budowlanych w każdym zakresie finansowym. Kontrolą i monitoringiem prawidłowości stosowania ww. procedur zajmowała się tzw. Instytucja Kontraktująca czyli Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Kijowie – strona podpisująca umowy grantowe z beneficjentami.

XI-2 Zgodność Programu z polityką ochrony środowiska

Dokumenty programowe przygotowane dla Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006 zapewniały zgodność z prawodawstwem w zakresie polityki ochrony środowiska.

Projekty współfinansowane z Programu Sąsiedztwa, musiały spełniać wymagania dotyczące ochrony środowiska, co wiązało się z koniecznością wykazania przez beneficjenta wpływu projektu (inwestycji) na środowisko. Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko było przeprowadzane w oparciu o ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska*¹² oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. *w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco*

¹² Dz. U. Nr 62, poz. 627 ze zm.

*oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko*¹³.

Ocena bądź raport oddziaływania na środowisko był przedmiotem analizy w trakcie oceny formalnej i technicznej dokonywanej przez WST Programu Sąsiedztwa, a stopień powiązania projektu z polityką ochrony środowiska był punktowany w trakcie oceny technicznej.

Należy podkreślić, iż jedno z działań Programu poświęcone było w całości zagadnieniom ochrony środowiska (działanie 1.2). Łącznie zrealizowano 27 projektów z tego działania. W Programie istniała również możliwość wdrażania projektów miękkich, których tematem była ochrona środowiska na obszarze transgranicznym – w ramach działań priorytetu 2.

Od 2005 r. jednym z wymaganych załączników do wniosku o dofinansowanie projektu w ramach programów INTERREG IIIA składanych przez beneficjentów było *Oświadczenie organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów sieci NATURA 2000* (tj. właściwego terytorialnie wojewody) zgodnie z zapisami Dyrektywy 92/43/EWG dotyczącymi ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej flory i fauny.

XI-3 Zgodność realizowanego Programu z polityką równych szans.

Monitoring respektowania reguły równych szans dokonywany był w oparciu o sprawozdania z realizacji projektów, działania i programu i prowadzony był w sposób ciągły. W trakcie ewaluacji technicznej wniosków, WST przeprowadzał ocenę stopnia powiązania projektu z polityką równych szans i znajdowało to odzwierciedlenie w punktacji wniosku.

Zrównoważony udział kobiet i mężczyzn zapewniony został przy tworzeniu składów Komitetu Monitorującego i Sterującego. Komitet Monitorujący nadzorował stosowanie zasady polityki równych szans, co dodatkowo wzmacniało zapewnienie równouprawnienia we wdrażaniu Programu Sąsiedztwa.

Aby zapewnić zgodność z kwestią równości szans, w czasie realizacji Programu odpowiednio dużo miejsca poświęcono zapewnieniu równości szans dla kobiet w celu zredukowania wertykalnych i horyzontalnych czynników zawodowych oraz zmniejszeniu rozbieżności między mężczyznami i kobietami oraz niwelowaniu defaworyzacji niepełnosprawnych, mniejszości etnicznych i religijnych.

XI-4 Zgodność Programu z zasadami pomocy publicznej.

W Programie Sąsiedztwa dopuszczalne było udzielenie pomocy publicznej w oparciu o zasadę *de minimis*. Wg obowiązującego w Polsce tzw. systemu zaświadczeń, zgodnie z art. 37 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. *o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej* (Dz. U. 123 poz. 1291), podmiot ubiegający się o pomoc *de minimis* był zobowiązany do przedstawienia podmiotowi udzielającemu pomocy, wraz z wnioskiem o udzielenie pomocy także wszystkich zaświadczeń o pomocy *de minimis*, jakie otrzymał w ciągu 3 ostatnich lat poprzedzających dzień wystąpienia z wnioskiem

¹³ Dz. U. z 2004 r. nr 257 poz. 2573 oraz z 2005 r., Nr 92, poz. 769.

o udzielenie pomocy. Zaświadczenia te były wydawane przez podmioty udzielające pomocy, które były ponadto zobowiązane do sporządzania i przekazywania do Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów sprawozdań z udzielonej przez nie pomocy. W przypadku Programu Sąsiedztwa były to Instytucje Pośredniczące, Euroregiony i Instytucja Kontraktująca (jedynie w przypadku podpisywania umów grantowych z podmiotami polskimi).

Zgodność z zasadami pomocy publicznej była monitorowana na poszczególnych etapach wdrażania Programu. WST w trakcie oceny formalnej wniosku sprawdzał, czy wniosek podlega zasadom pomocy publicznej, a jeśli tak, to czy jest on zgodny z przepisami w zakresie pomocy publicznej. Było to jedno z istotnych kryteriów, według których WST dokonywał weryfikacji propozycji projektowych, co zostało podkreślone w Uzupełnieniu Programu. Weryfikacja ta dotyczyła części wniosku, w której wnioskodawca zawierał informację o wysokości środków przyznanych jako pomoc publiczna w okresie ostatnich trzech lat. Instrukcja do wniosku zawierała informacje o konieczności wypełnienia części wniosku dotyczącej pomocy publicznej oraz o fakcie, iż każdy projekt zakwalifikowany do współfinansowania z funduszy strukturalnych musiał być zgodny z polskim ustawodawstwem dotyczącym pomocy publicznej oraz polityki konkurencji, a także z Rozporządzeniem Rady (WE) Nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. *wprowadzającym szczegółowe przepisy zastosowania Artykułu 93 TWE*.

Ponadto w sprawozdaniach z realizacji projektów, działań oraz Programu, odpowiednie punkty raportów odnosiły się do oceny zgodności realizacji z zasadami polityk wspólnotowych, w tym pomocy publicznej.

Program Sąsiedztwa był realizowany w pełnej zgodności z wyżej wymienionymi politykami wspólnotowymi Unii Europejskiej.

XII. PODSUMOWANIE, WNIOSKI KOŃCOWE

Podsumowując należy stwierdzić, iż realizacja Programu zakończona została pełnym sukcesem. Mimo istotnych trudności związanych w znacznej mierze z faktem, iż dla trzech krajów był to pierwszy program wspierany ze środków EFRR i TACIS CBC, mający na celu rozwijanie polsko-ukraińsko-białoruskiej współpracy transgranicznej po akcesji Polski do UE, a więc pierwszy raz konieczne było spełnienie przez Polskę takich samych wymogów jak inne państwa członkowskie, korzystające z funduszy Inicjatywy INTERREG od lat, cele Programu zostały osiągnięte, a środki wykorzystano w bardzo wysokim stopniu. Skutecznie przezwyciężono także barierę kluczową w kontekście sprawniej realizacji Programu, wynikającą z zasadniczych różnic między trzema krajami w zakresie procedur wdrażania środków EFRR i TACIS CBC, prawa krajowego, administracji, języka, systemu finansów, dotychczasowych doświadczeń i wypracowanych rozwiązań dotyczących wdrażania programów oraz wielu innych dziedzin. Podkreślić należy aktywność beneficjentów projektów, których wysiłek zdecydował o efektywnym wykorzystaniu funduszy. Również instytucje odpowiedzialne za właściwe

funkcjonowanie Programu w trzech państwach wykazały zaangażowanie i nawiązały współpracę ponad podziałami, na bieżąco rozwiązując pojawiające się problemy.

Wielkość środków zaangażowanych w realizację Programu była stosunkowo skromna, a po stronie białoruskiej i ukraińskiej wręcz znikoma. Jego wdrożenie umożliwiło jednak stworzenie mechanizmów i sprawdzenie rozwiązań, które można będzie zastosować na znacznie większą skalę w kolejnych perspektywach finansowych. W Programie Sąsiedztwa wykorzystano wiele wzorców wypracowanych w poprzednim okresie w ramach pre-akcesyjnego Programu Współpracy Przygranicznej Phare – chociaż nigdy na tych granicach nie działał typowy program wspierający współpracę transgraniczną. Jednak realizacja Programu Sąsiedztwa pozwoliła na zebranie unikalnych, wcześniej niemożliwych do zdobycia doświadczeń związanych z wydatkowaniem środków Funduszy Strukturalnych oraz zewnętrznych środków Unii Europejskiej, które to doświadczenia powinny procentować w dalszej współpracy polsko-ukraińsko-białoruskiej.

Do istotnych wniosków zebranych podczas realizacji Programu można zaliczyć:

1. Istnieje duże, zapotrzebowanie na realizację wspólnych, polsko-ukraińskich, polsko-białoruskich oraz trójstronnych projektów. Świadczy o tym fakt, iż liczba przedsięwzięć zgłoszonych do wsparcia w Programie była kilkunastokrotnie większa od zatwierdzonej alokacji, a liczba projektów spełniających kryteria Programu kilkakrotnie przewyższała dostępną kwotę.
2. Zbyt duża ilość składanych wniosków o dofinansowanie może wynikać ze zbyt szeroko zakreślonych ram terytorialnych Programu. Ten sam czynnik wpływał na stosunkowo dużą ilość projektów charakteryzujących się ograniczonym lub minimalnym efektem transgranicznym. W przyszłej perspektywie rekomenduje się zawężenie obszaru wsparcia dla projektów infrastrukturalnych do bezpośredniego przygranicza, przy realizacji projektów miękkich na większym obszarze.
3. Następca omawianego Programu - Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP) – już z samych założeń wypełnia postulat ujednolicenia procesu programowania i wyboru projektów oraz większego zintegrowania procesów implementacyjnych.
4. Przyszłe programy powinny w jak największym stopniu wykorzystać struktury i doświadczenia instytucji od wielu lat działających w obszarze współpracy transgranicznej na polskiej granicy wschodniej tzn. euroregionów Niemen, Puszcza Białowieska, Bug i Karpacki.
5. Z uwagi na niewielkie doświadczenia szerokich rzesz partnerów ukraińskich i białoruskich we wdrażaniu projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej należy położyć szczególny nacisk na podnoszenie ich wiedzy i umiejętności poprzez systematyczne szkolenia i treningi gdyż niedostatki w tym zakresie mogą stanowić istotną barierę realizacji wspólnych, partnerskich przedsięwzięć.

XIII. OŚWIADCZENIE INSTYTUCJI ZARZĄDZAJĄCEJ

Oświadczam, iż informacje zawarte w niniejszym sprawozdaniu są zgodne z prawdą.

Data:

Pieczęć i podpis:

Imię i nazwisko osoby, która złożyła oświadczenie*	Iwona Brol, Dyrektor Departamentu Współpracy Terytorialnej
Adres	ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
Numer telefonu kontaktowego i faksu	Tel. (022) 330 31 04 Fax (022) 330 31 56
Adres poczty elektronicznej	iwona.brol@mrr.gov.pl

**wypełnić, jeśli osoba ta nie jest tożsąma z osobą wymienioną w pkt.I.5*

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW:

1. Załącznik 1: Analiza sytuacji społeczno – ekonomicznej
2. Załącznik 2. Lista projektów realizowanych w ramach Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006
3. Załącznik 3. Zestawienie faktycznie poniesionych i poświadczonych przez Instytucję Płatniczą wydatków kwalifikowalnych (w EUR)
4. Załącznik 4. Zestawienie całkowitych kosztów kwalifikowalnych (zobowiązania) dla lat 2004-2006 i certyfikowanych przez Instytucję Płatniczą (w EUR) od uruchomienia Programu
5. Załącznik 5. Uchwały Komitetu Monitorującego
6. Załącznik 6. Lista członków Komitetu Monitorującego

Załącznik 1. Analiza sytuacji społeczno – ekonomicznej

1. SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA OBSZARU WSPARCIA – CHARAKTERYSTYKA ZBIORCZA¹

Obszar wsparcia Programu składa się z regionów znajdujących się na różnym etapie transformacji gospodarczej, a co więcej podążających różnymi trajektoriami rozwoju. Tym niemniej mimo oczywistych różnic związanych m.in. z warunkami działania małych i średnich przedsiębiorstw czy postępami prywatyzacji przedsiębiorstw publicznych, można było zaobserwować pewne cechy wspólne takie jak np.: niski poziom rozwoju gospodarczego, wysoki udział zatrudnienia w rolnictwie, czy słabo rozwinięta infrastruktura techniczna.

Tab.1.1. Ludność																		
Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Liczba ogółem	6 247 927	3 014 700	4 874 285	6 238 455	2 979 700	4 881 300	6 228 726	2 962 600	4 861 458	6 216 158	2 941 500	4 826 336	6 204 900	2 925 100	4 814 890	6 201 278	2 856 800	4 838 800
Ruch ludności (przyrost naturalny i saldo migracji) rocznie	-10 737	-15 850	-21 362	-12 552	-16 100	-16 912	-10 423	-17 100	-16 655	-14 406	-17 100	-12 738	-12011	-12 868	-11 442	-5 059	b.d.	-6 308
udział ludności w wieku produkcyjnym (%)	60,0%	59,0%	59,2%	60,0%	59,6%	59,4%	61,7%	60,1%	59,8%	62,2%	60,4%	60,2%	62,7%	60,8%	60,5%	63%	60,7%	61,7%
Stopa bezrobocia (%)	19,5	3,2	9,3	18,6	2,7	9,7	17,8	1,8	8,5	16,0	1,6	8,1	13,6	1,2	7,4	11,7	0,9	7,4

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Pod względem liczby ludności największy udział w obszarze wsparcia mają mieszkańcy Polski (ok. 44%), następnie Ukrainy (35%) i Białorusi (21%). Jednak to właśnie Białoruś jest krajem, w którym obszar wsparcia potencjalnie obejmuje największy odsetek społeczeństwa – prawie 1/3 ogółu ludności. Po polskiej stronie Programem objęte jest ok. 16% ludności, natomiast na Ukrainie – 10%. W krótkim okresie nie można się spodziewać żadnych znaczących zmian w tej strukturze. Procesy demograficzne wskazują na

¹ W tej części przedstawiono w formie tabelarycznej dane dla okresu 2003-2008. Dostępne dane dla 2009 r. zawarto w załączniku 1 (Tabele źródłowe) i odniesiono się do nich wyłącznie w opisie wybranych zjawisk.

stopniowe zmniejszanie się liczby ludności w polskiej części obszaru wsparcia (w okresie 2003-2008 prawie o 46,6 tys.). Mniej klarowne są wahania po stronie ukraińskiej, ale w ostatnich latach także tam liczba ludności maleje (w okresie 2003-2008 prawie o 35,5 tys.). Dane białoruskie wskazują na spadek o ok. 157,9 tys. w latach 2003-2008. We wszystkich trzech krajowych obszarach wsparcia łączne saldo migracji i przyrostu naturalnego w całym analizowanym okresie pozostaje ujemne. Warto jednak podkreślić, że w przypadku Ukrainy i Białorusi saldo to, pochodzące z oficjalnych danych, nie jest w pełni zgodne z podawanymi jednocześnie zmianami liczby ludności. Dane za rok 2009 potwierdzają wcześniejsze trendy – liczba ludności spada w całym obszarze wsparcia.

Struktura wieku ludności w przygranicznych regionach wszystkich trzech krajów jest bardzo zbliżona; nieco ponad 60% populacji stanowią mieszkańcy w wieku produkcyjnym. Wart odnotowania jest systematyczny wzrost odsetka ludności w wieku produkcyjnym w całej populacji obszaru wsparcia. Największy przyrost dokonał się w polskiej części – o 3 pkt. procentowego między latami 2003 i 2008. W części ukraińskiej wzrost tego wskaźnika wyniósł w tym czasie 2,5 pkt. procentowego, a na Białorusi – 1,7 pkt.

Znaczące są różnice w sytuacji na rynkach pracy w regionach polskich, ukraińskich i białoruskich. Zdecydowanie najwyższa stopa bezrobocia notowana jest w polskiej części obszaru wsparcia – 13,9% w 2009 r. W całym analizowanym okresie liczba bezrobotnych wyraźnie spadała, co spowodowało obniżenie stopy bezrobocia o 5,6 pkt między 2003 i 2009 r. Najniższe bezrobocie zanotowano w roku 2008 – 11,7%. W roku kolejnym nastąpił wyraźny wzrost – o 2,2 pkt. procentowego. Na ukraińskich terenach przygranicznych stopa bezrobocia wynosiła pod koniec 2008 roku 7,4% i także wykazywała tendencję spadkową. Zdecydowanie najniższe bezrobocie obserwujemy na Białorusi (0,9% w 2009 r. z tendencją spadkową w analizowanym okresie), jednak jest prawdopodobne, że gospodarka białoruska charakteryzuje się znaczącym bezrobociem „ukrytym”, charakterystycznym dla gospodarki centralnie sterowanej. W przypadku polskiego pogranicza prawdopodobny jest znaczny wpływ pracy nierejestrowanej na zawyżenie oficjalnej stopy bezrobocia.

Przygraniczne obszary Polski i Ukrainy należały do najslabiej rozwiniętych gospodarczo regionów tych państw, przy dalszym pogarszaniu sytuacji w części ukraińskiej (PKB na mieszkańca wynosił odpowiednio 70% i 64% średniej krajowej w 2008 r.). Natomiast białoruski region przygraniczny stopniowo nadrabiał dystans do pozostałych obszarów kraju (w 2008 r. PKB na mieszkańca wynosił 90% średniej krajowej). W latach 2003-2008 tempo wzrostu gospodarczego było zbliżone do średniej krajowej w polskim i białoruskim obszarze wsparcia Programu Sąsiedztwa i niższe w ukraińskiej części obszaru. W efekcie udział regionów przygranicznych w gospodarce krajowej utrzymał się w na poziomie 11,5% w Polsce i 26,6% na Białorusi w 2008 r., podczas gdy na Ukrainie regiony przygraniczne odnotowały spadek z 7,3% w 2003 r. do 6,5% udziału w krajowym PKB w 2008 r. Natomiast realny poziom rozwoju gospodarczego mierzony w EUR był najwyższy w polskim regionie przygranicznym i w 2008 r. wynosił 6,7 tys. EUR na mieszkańca, podczas gdy na Białorusi 3,8 tys. EUR, a na Ukrainie zaledwie 1,6 tys. EUR. Należy jednocześnie zauważyć, że na skutek aprecjacji walut krajowych poziom zamożności obszarów przygranicznych wyrażony w EUR bardzo szybko rósł.

Tab.1.2. Gospodarka																		
Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
PKB (mln EURO)	21 704,2	4 112,7	3 171,6	23 515,0	4 919,4	3 673,68	27 988,8	6 532,3	4 764,5	30 939,6	7 695,6	5 892,4	31 106,4	7 639,1	7 018,4	41 599,8	7 708,0	7 982,1
Dynamika PKB (Rok poprzedni=100)	103,5	102,8	109,6	103,5	113,6	109,6	102,9	110,3	99,5	105,0	108,6	106,3	106,7	112,0	107,6	105,8	103,0	99,4
Wartość sprzedana przemysłu (w cenach bieżących) (w mln EURO)	11 055,3	1 973	1 674,6	12 076,1	2 091	1 924,0	14 085,9	2 235	1 965,8	15 775,1	2 457	2 252,9	20 507,1	2 436	2 771,2	18 834,3	2 544,7	2 705,3
Liczba MSP na 1000 mieszkańców	69,6	1,6	15,5	71,6	1,8	16,8	69,0	1,9	17,2	68,7	2,2	18,6	69,2	2,5	19,0	69,8	4,9	17,0
Zatrudnienie według sektorów:																		
Rolnictwo (%)	40,7%	17,5%	26,9%	40,6%	16,9%	25,0%	40,2%	16,6%	23,2%	39,6%	15,9%	22,5%	38,7%	15,2%	21,3%	38,1%	15,3%	20,5%
Przemysł i budownictwo (%)	21,3%	31,6%	20,2%	21,1%	32,1%	20,6%	21,0%	32,4%	21,0%	21,5%	32,8%	20,1%	22,1%	33,3%	19,9%	21,9%	34,3%	20,0%
Usługi i inne (%)	38,0%	51,0%	53,0%	38,4%	51,0%	54,5%	38,8%	51,0%	55,8%	38,9%	51,3%	57,4%	39,2%	51,4%	58,8%	40,0%	50,4%	59,5%

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Bardzo duże różnice między poszczególnymi częściami obszaru wsparcia dotyczyły poziomu przedsiębiorczości, który był najwyższy w polskiej części, średni w ukraińskiej i najniższy w części białoruskiej obszaru wsparcia. Tym niemniej w polskiej części obszaru wsparcia poziom przedsiębiorczości był stosunkowo stabilny i wahał się w granicach około 70 podmiotów zarejestrowanych na każdy 1000 mieszkańców. Należy jednocześnie pamiętać, że na podstawie szacunków ogólnopolskich można ocenić, że około 30% z tych firm, w których dominującym udział miały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, było nieaktywne. Natomiast w ukraińskiej części w latach 2003-2007 obserwowano stopniowy wzrost liczby podmiotów z 15,5 do 19,0 na 1000 mieszkańców, który został zahamowany w 2008 r. (spadek do 17 podmiotów na 1000 mieszkańców), prawdopodobnie na skutek kryzysu gospodarczego. Wpływ kryzysu nie był pod tym względem widoczny na Białorusi, w której w 2008 r. odnotowano skokowy niemal dwukrotny wzrost liczby podmiotów z 2,5 do 4,9, podczas gdy w poprzednich latach odnotowywano niewielki wzrost na poziomie 0,2 podmiotu na 1000 mieszkańców rocznie.

Regiony trzech państw dość wyraźnie różniły się między sobą także strukturą zatrudnienia. Polski obszar przygraniczny w ujęciu rynku pracy był zdominowany przez rolnictwo (38,1%), którego udział spadał dość wolno, ale systematycznie (2,5 pkt % w latach

2004-2008). Regiony białoruskie były z kolei najsilniej uprzemysłowione (34,3% w 2008 r.), a stopień tego uprzemysłowienia wzrósł w latach 2004-2008 o 2,2 pkt %, co wynikało prawdopodobnie z dostępu do tanich surowców rosyjskich. Na Ukrainie z kolei dominował sektor usług (59,5%), którego udział szybko rósł kosztem rolnictwa (20,5% w 2008 r.), które straciło w latach 2004-2008 około 4,5 pkt % udziału w zatrudnieniu. Zatrudnienie w rolnictwie było jednak najmniejsze na Białorusi i wynosiło w 2008 r. 15,3% (stabilizacja w porównaniu z 2007 r.).

Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu utrzymywała się w 2008 r. na bardzo wysokim poziomie na Białorusi, podczas gdy w Polsce i na Ukrainie zaznaczył się wyraźny wpływ światowego kryzysu gospodarczego, który zaowocował spadkiem wartości sprzedanej przemysłu o 2,2% w Polsce i około 3,0% na Ukrainie. Kolejny rok przyniósł pogłębienie spadków wartości produkcji, co dotknęło również Białoruś. Należy jednocześnie odnotować, że stopień innowacyjności produktów wytwarzanych na obszarze wsparcia wciąż był niski, co wynikało z niewielkich nakładów na prace badawczo-rozwojowe (przykładowo w polskiej części regionu przygranicznego, choć następował wzrost tych wydatków, to w 2006 r. stanowiły one zaledwie 47% średniej krajowej na mieszkańca; z kolei w białoruskich regionach przygranicznych zatrudnienie w działalności B+R stanowiło mniej niż 10% całkowitego zatrudnienia krajowego).

Tab. 1.3. Turystyka

Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Obiekty noclegowe (szt.)	913	102	151	912	102	149	891	98	164	916	96	176	871	101	201	878	101	239
Liczba miejsc noclegowych	57 310	11 289	11 800	56 994	11 098	11 846	55 045	10 618	13 814	55 841	10 219	14 882	55 738	10 100	15 656	55 585	6 275	18 585
Korzystający z noclegów	1 498 780	8 810	384 500	1 504 447	9 125	411 100	1 588 712	9 616	426 100	1 639 977	10 119	489 500	1 777 335	10 710	552 600	1 864 060	436 980	593 400

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

W latach 2003-2008 stan bazy turystycznej w obszarze wsparcia nie zmienił się znacząco. W części polskiej odnotowano spadek liczby obiektów noclegowych i miejsc noclegowych, a w części ukraińskiej wzrost. Na białoruskim obszarze Programu sytuacja pod tym względem jest stabilna (należy jednak zaznaczyć, że dane o korzystających z noclegów w latach 2003-2007 są mało wiarygodne). We wszystkich trzech krajach wzrosła natomiast liczba gości w obiektach noclegowych, co świadczy o lepszym wykorzystaniu istniejącej infrastruktury. Po stronie polskiej wzrost liczby korzystających z noclegów wyniósł 24%. Na Ukrainie wzrost

ten był wyraźnie wyższy i wyniósł 54%. Stały wzrost liczby gości w obiektach noclegowych na pograniczu jest zjawiskiem pozytywnym, świadczącym o otwieraniu się pogranicza na turystów. W przypadku Białorusi decydujące znaczenie dla rozwoju funkcji turystycznej obszarów przygranicznych będzie jednak miała ewolucja sytuacji politycznej w tym kraju. W związku z tym trudno jest przewidzieć dalszy rozwój sektora turystycznego na tym obszarze.

Większe otwarcie ukraińskiego pogranicza (w stosunku do białoruskiego) jest widoczne w statystyce przejść granicznych. Np. w 2004 r. granicę polsko-ukraińską przekroczyło 12 mln 77 tys. osób, podczas, gdy polsko-białoruską 7 mln 953 tys.

Mimo napływu gości, przemysł turystyczny zachodniej Ukrainy jest ciągle słabo rozwinięty w porównaniu do polskiej strony granicy. Na jednego korzystającego (w ciągu całego roku) z noclegu na terytorium ukraińskiego obszaru wsparcia przypadało w 2007 r. 8,2 mieszkańców tego obszaru. Po polskiej stronie na jednego korzystającego z noclegu przypada średnio 3,3 mieszkańca, a w części białoruskiej 6,5. Podobnie wypada bezpośrednie porównanie liczby dostępnych miejsc noclegowych. Na polskim pograniczu na jedno takie miejsca przypadało w 2007 r. 111 mieszkańców, podczas gdy po stronie ukraińskiej 260, a po białoruskiej 455.

Tab. 1.4. Rolnictwo i leśnictwo

Rok	2003	2003	2003	2004	2004	2004	2005	2005	2005	2006	2006	2006	2007	2007	2007	2008	2008	2008
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL*	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Powierzchnia arealów rolnych i leśnych (w tys. ha)	6 761 650	5 712 000	4 845 515	6 764 082	5 600 116	4 867 400	6 780 499	5 594 764	4 863 200	6 103 382	5 578 333	4 887 596	6 336 680	5 591 870	4 885 574	6 396 886	5 599 775	49 655 000
Ogólny udział arealów rolnych i lasów w ogólnej powierzchni (%) w tym	89,9%	82,5%	88,4%	89,9%	80,9%	88,8%	90,1%	80,8%	88,8%	81,1%	80,6%	88,8%	84,2%	80,8%	88,8%	85,0%	80,9%	90,7%
Areal rolny (%)	61,7%	46,9%	50,8%	61,7%	45,2%	50,8%	61,8%	45,1%	50,8%	52,7%	44,8%	50,8%	55,7%	44,6%	50,8%	56,4%	44,5%	52,1%
Lasy (%)	28,1%	35,6%	37,6%	28,2%	35,7%	38,0%	28,3%	35,8%	38,0%	28,4%	35,8%	38,0%	28,5%	36,3%	38,0%	28,6%	36,4%	38,6%

* Dane o areale rolnym w 2006 r. pochodzą reprezentacyjnego badania struktury gospodarstw rolnych przeprowadzonego w czerwcu 2005 r. i nie są porównywalne z wcześniejszymi danymi szacunkowymi.

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Udział terenów zielonych (arealów rolnych i lasów) w powierzchni obszaru wsparcia Programu Sąsiedztwa był bardzo wysoki we wszystkich trzech regionach przygranicznych. Udział lasów w powierzchni był największy w ukraińskiej części obszaru wsparcia,

gdzie wynosił około 38% (lasy karpackie). Na Białorusi odsetek gruntów leśnych w regionie przygranicznym był nieznacznie niższy i wynosił 36,3% (mniej niż przeciętnie w tym kraju – około 40%). Najślabiej zalesiona była polska część obszaru wsparcia – 28,6% (również słabiej niż przeciętnie w kraju), ale odsetek powierzchni leśnej systematycznie wzrasta (o 0,1% rocznie, czyli około 7,5 tys. ha). Udział lasów w powierzchni rósł także w latach 2004-2008 na Białorusi (0,7%) i Ukrainie (0,6%). Należy jednak pamiętać o tym, że w ostatnim okresie szybko rósł popyt na drewno, co może (na niektórych obszarach) prowadzić do nadmiernej eksploatacji lasów.

W polskiej części obszaru wsparcia największą część powierzchni zajmowały użytki rolne (55,7%). W strukturze użytków rolnych przeważały grunty orne, ale w niektórych subregionach znaczący był udział użytków zielonych (woj. podlaskie około 35%). W strukturze własnościowej gruntów dominowało rolnictwo indywidualne zajmujące około 97% powierzchni, a przeciętna powierzchnia gospodarstwa nieznacznie rosła i wynosiła od 4 ha w województwie podkarpackim do 12 ha w woj. podlaskim. Na Białorusi udział rolnictwa indywidualnego był znacznie niższy i wynosił około 10%, co oznaczało wyraźną dominację własność państwowej i spółdzielczej (w związku z tym przeciętna powierzchnia gospodarstw była znacznie większa, niż w Polsce). Na Ukrainie procesy przekształceń własnościowych w rolnictwie były w skali kraju znacznie bardziej zaawansowane niż na Białorusi. W 2006 r. około 50% gruntów rolnych należało do rolników indywidualnych i przedsiębiorstw prywatnych.

Tab. 1.5. Infrastruktura drogowa i kolejowa

Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Długość dróg o nawierzchni twardej (km)	50 485	25 298	17 100	50 996	25 654	17 200	51 559	26 483	17 200	51 991	26 711	17 200	52 796	26 968	17 242	53 777	26 996	17 200
Gęstość dróg (km/100 km kw.)	67,1	36,6	31,2	67,8	37,1	31,4	68,5	38,3	31,4	69,1	38,6	31,4	70,2	39,0	31,5	71,5	39,0	31,4
Długość linii kolejowych (km)	3 267,1	1 967,1	2 523,7	3 246,9	1 967,0	2 516	3 224,2	1 967,0	b.d.	3 224,2	1 963,7	2 514	3 224,2	1 958,7	2 514	3 438,8	1 958,7	2 483
Gęstość dróg kolejowych (km/100 km kw.)	4,3	2,8	4,6	4,3	2,8	4,6	4,4	2,8	b.d.	4,4	2,8	4,6	4,4	2,8	4,6	4,6	2,8	4,5
Przekroczenia granicy																		
Polsko-Białoruskiej (w tys. osób)	8 833	-	-	7 954	-	-	8 791	-	-	-	-	-	9 349	-	-	5 279	-	-
Polsko-Ukraińskiej (w tys. osób)	11 632	-	-	12 077	-	-	17 754	-	-	-	-	-	19 126	-	-	16 180	-	-

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Infrastruktura transportowa ma szczególne znaczenie w rozwoju obszarów przygranicznych m.in. w związku z koniecznością obsługi granicznego ruchu tranzytowego. Obszar wsparcia charakteryzuje się dość wysoką gęstością sieci drogowej, przy czym jest ona dość silnie zróżnicowana. Gęstość sieci w polskiej części regionu wsparcia (71,5 km na 100 km² w 2008 r.) jest prawie dwukrotnie wyższa, niż w części białoruskiej i ukraińskiej (odpowiednio 39 i 31,4 km na 100 km²). Jednocześnie gęstość ta jest niższa, niż przeciętnie w Polsce (około 80 km na 100 km²). W latach 2004-2008 na obszarze wsparcia odnotowano wzrost gęstości sieci drogowej o 3,7 km na 100 km² w części polskiej i 1,9 km na 100 km² w białoruskiej części regionu, podczas gdy na Ukrainie nie nastąpił wyraźny przyrost długości sieci drogowej. Należy jednak pamiętać, że po pierwsze gęstość nie jest jedynym wskaźnikiem zaspokojenia potrzeb transportowych, a po wtóre gęstość w dużej mierze odzwierciedla strukturę sieci osadniczej – im bardziej rozproszone osadnictwo tym większa długość dróg. O stopniu zaspokajania potrzeb transportowych w większym stopniu świadczy długość dróg publicznych wysokiej jakości przystosowanych do obsługi ciężkiego ruchu towarowego (115 KN na oś) (nośność) oraz udział dróg ekspresowych i dwujezdniowych (przepustowość). Tymczasem rozwój sieci drogowej w polskiej części obszaru wsparcia związany był przede wszystkim wciąż z budową dróg gminnych. Pod tym względem infrastruktura drogowa obszaru wsparcia wciąż odbiega, poza nielicznymi odcinkami dróg, od standardów europejskich. Pośrednio o słabości infrastruktury drogowej w przypadku polskiej części obszaru świadczy wyższa, niż przeciętnie w kraju liczba wypadków drogowych na 100 000 osób (13,0 wobec 12,3 w 2006 r.).

W 2008 r. został spowolniony regres transportu kolejowego w polskiej części obszaru wsparcia o czym świadczy wzrost długości eksploatowanych linii kolejowych o około 200 km (wykorzystanie istniejących linii). Nie zmienia to faktu, że kolejnictwo przeżywa stały regres, gdyż udział kolei w pracy przewozowej stale zmniejsza się, podobnie jak udział kolejowych przejść granicznych w obsłudze ruchu granicznego. Gęstość eksploatowanych linii kolejowych w regionach polskim i ukraińskim jest zbliżona i wynosi około 4,5-4,6 km na 100 km² (na Białorusi sieć kolejowa jest rzadsza – 2,8), ale także na Białorusi i Ukrainie nie dochodziło do zamykania kolejnych odcinków trakcji kolejowej. Wyraźną barierą wzrostu konkurencyjności transportu kolejowego były m.in. zły stan infrastruktury towarzyszącej oraz mała elastyczność oferty przewozowej przy jednoczesnym szybkim rozwoju indywidualnego transportu samochodowego (w latach 2003-2008 w polskiej części obszaru wsparcia nastąpił wzrost liczby zarejestrowanych samochodów osobowych z 25,5 do 37,5 pojazdów na 100 osób).

Infrastruktura transportowa w programie wsparcia była wykorzystywana również do obsługi przepływów granicznych towarowych i osobowych. W przypadku tych ostatnich można było zaobserwować następujące prawidłowości w latach 2003-2009. Na granicy polsko-ukraińskiej ruch osobowy rósł dynamicznie w latach 2003/2004-2006/2007 z około 12 mln przekroczeń do około 19 mln przekroczeń. W wyniku wejścia Polski do strefy Schengen oraz kryzysu gospodarczego na Ukrainie odnotowano spadek tego ruchu o około 3 mln osób w 2008 r. i o kolejne 4,5 mln osób w 2009 r., a zatem do poziomu 11,5 mln osób, czyli wartości zbliżonej do obserwowanej na początku badanego okresu. W przypadku granicy polsko-białoruskiej dynamika w okresie 2003-2007 była znacznie

mniejsza i wahała się w przedziale od 7,9 mln w 2004 r. do 9,7 mln w 2006 r. Dramatyczny spadek o prawie 4 mln osób nastąpił natomiast w 2008 r., a 2009 r. nie przyniósł wyraźnej zmiany pod tym względem – liczba przekroczeń wyniosła 5,9 mln. W efekcie oznacza to spadek obciążenia infrastruktury transportowej obszaru wsparcia przepływami o charakterze transgranicznym w odniesieniu do ruchu osobowego.

Tab. 1.6. Gospodarka wodna, ochrona środowiska i ochrona przyrody

Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Wodociągi - długość (km)	45 488	9 188,0	2 855,2	47 564	9 188,0	b.d.	48 974	9 188,0	b.d.	50 553	b.d.	2 799,4	51 909	b.d.	b.d.	52 926	b.d.	b.d.
Kanalizacja - długość (km)	12 787	4 819,0	1 342,1	14 144	4 819,0	b.d.	15 311	4 819,0	b.d.	16 314	b.d.	1 240,2	17 132	b.d.	b.d.	18 134	b.d.	b.d.
Oczyszczalnie ścieków (szt.)	552	193	b.d.	568	193	b.d.	589	193	b.d.	613	b.d.	b.d.	623	b.d.	b.d.	636	b.d.	b.d.
Obszary chronione (ha)	2 230 914	846 800	230 300	2 234 189	846 800	230 300	2 239 894	846 800	230 000	2 181 025	b.d.	230 000	2 181 095	b.d.	230 000	2 181 685	b.d.	269 200

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Wyposażenie w infrastrukturę wodno-ściekową stanowi z jednej strony wskaźnik ilustrujący jakość życia mieszkańców, a z drugiej pozwala ocenić stopień oddziaływania człowieka na środowisko naturalne. W latach 2004-2008 długość linii wodociągowej i kanalizacyjnej w polskiej części obszaru wsparcia szybko rosła i w 2008 r. wynosiła odpowiednio 52 926 km i 18 134 km (w latach 2004-2008 wzrost o odpowiednio 11% i 28%). Mimo nadrobienia zaległości w odniesieniu do rozwoju sieci kanalizacyjnej (budowa około 800 km rocznie) jej długość wciąż stanowiła zaledwie 34% długości wodociągów. W efekcie, przy założeniu małej efektywności istniejącego systemu składowania i odbioru ścieków, paradoksalnie rozwój sieci wodociągowej może prowadzić do wzrostu presji na środowisko naturalne. Było to łagodzone przez budowę i unowocześnianie komunalnych oczyszczalni ścieków, których liczba w latach 2004-2008 w polskim regionie przygranicznym wzrosła z 568 do 636 obiektów.

Stan rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej był słabszy w ukraińskiej części obszaru wsparcia – w szczególności niższa, niż w części polskiej była gęstość tej infrastruktury na 100 km². Z drugiej strony udział komunalnych ścieków oczyszczonych wynosił ponad 60%, ale przy jednoczesnej niższej jakości istniejących oczyszczalni. Natomiast sieć kanalizacyjna była relatywnie (w stosunku do długości wodociągów) lepiej rozwinięta (stosunek 0,47) niż w Polsce, choć w statystykach odnotowano niepokojący spadek długości tej sieci, co może wynikać ze stopniowej dekapitalizacji istniejącej infrastruktury. Na Białorusi, mimo braku oficjalnych danych statystycznych, można na podstawie danych przekazanych przez stronę białoruską przyjąć, że sytuacja była w latach 2003-2005 trochę lepsza, niż na Ukrainie. Świadczy o tym większa gęstość infrastruktury komunalnej oraz wyższy stosunek sieci kanalizacyjnej

do wodociągowej (0,52). Tym niemniej można zakładać, że większość z istniejących w regionie białoruskim 193 oczyszczalni ścieków wymaga rozbudowy i modernizacji w celu osiągnięcia standardów europejskich. Braki w wyposażeniu w infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną są też dość powszechne na obszarach wiejskich i dotyczą odpowiednio 29% i 34% mieszkań (dane dla całego kraju).

Obszar wsparcia charakteryzuje się wysoką jakością środowiska naturalnego i stosunkowo niedużym stopniem jego przekształcenia w porównaniu do obszarów gęściej zaludnionych. Tym niemniej udział obszarów chronionych w całkowitej powierzchni w przypadku polskiego regionu przygranicznego wynosi tylko 29,0% i nie przejawia tendencji wzrostowych, mimo iż jest wyraźnie niższy od średniej krajowej (32,1%). Oznacza to potencjalną możliwość rozszerzania listy obszarów chronionych o kolejne ekosystemy. Wysoki udział powierzchni chronionej w polskiej części w porównaniu do części białoruskiej (12,0%) i ukraińskiej (4,2%) wynika z uwzględnienia po polskiej stronie obszarów chronionego krajobrazu, które charakteryzują się słabym reżimem ochronnym, ale jednocześnie stanowią około 2/3 całej powierzchni chronionej. Pewną poprawę pod tym względem można było odnotować w obwodzie wołyńskim, w którym powierzchnia obszarów chronionych wzrosła o 2%, co zbliżyło ten region do średniej dla ukraińskiej części obszaru wsparcia.

Ewentualna bezpośrednia międzynarodowa współpraca w zakresie szkolnictwa powszechnego jest utrudniona ze względu na odmienność systemów edukacji w trzech krajach. W Polsce obowiązuje 10-letnie obowiązkowe kształcenie zaczynające się w wieku 6 lat i wyraźnie podzielone na dwa etapy, które uczeń odbywa w dwóch rodzajach placówek (szkoła podstawowa, gimnazjum). Także dalsze, nieobowiązkowe, kształcenie jest pod względem instytucjonalnym wyraźnie oddzielone od poprzednich etapów. Tymczasem na Ukrainie i Białorusi obowiązuje 9-letni okres obowiązkowej edukacji, który często odbywa się w ramach jednej placówki. Co więcej uczeń może pozostawać w jednej placówce nawet 11 lat, uzyskując w ten sposób wykształcenie średnie. Istnieją także osobne szkoły ponadpodstawowe oferujące kształcenie na poziomie odpowiadającym polskiemu gimnazjum lub szkoły średniej. Taki „mieszany” system powoduje, że oficjalne statystyki nie uwzględniają podziału na uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, gdyż często są to te same placówki.

W szkolnictwie podstawowym i średnim w całym obszarze wsparcia w okresie 2003-2008 jest widoczny niż demograficzny, przyczyniający się do spadku liczby placówek i uczniów do nich uczęszczających. W latach 2003-2008 we wszystkich trzech omawianych regionach przygranicznych spadek liczby uczniów był podobny i wynosił około 20%.

Tab. 1.7. Edukacja																		
Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Szkoły podstawowe*	3 397	1 487	3 035	3 281	1 442	3 028	3 225	1 403	3 019	3 199	1 358	3 000	3 140	1 290	2 996	3 051	1 262	2 974
Uczniowie*	505 863	428 900	714 000	480 470	409 700	687 000	456 093	392 300	657 000	434 232	374 616	632 000	414 358	363 088	604 000	397 842	346 282	581 000
Szkoły średnie (w tym gimnazja)	3 124	.	.	3 013	.	.	2 871	.	.	2 770	.	.	2 616	.	.	2 581	.	.
Uczniowie	627 833	.	.	620 318	.	.	594 207	.	.	574 093	.	.	550 271	.	.	526 154	.	.
Szkoły i uczelnie wyższe	55	9	33	59	9	34	61	9	37	61	9	b.d.	60	7	37	58	7	37
Studenci	258 933	44 000	149 600	266 147	48 700	152 800	265 566	53 700	171 700	259 931	56 000	b.d.	255 611	59 800	190 700	255 498	62 100	193 700
Struktura wykształcenia (%) w tym:																		
Wykształcenie wyższe	8,3%	18,4%	11,4%	b.d.	19,1%	b.d.	b.d.	18,9%	b.d.	b.d.	20,2%	b.d.	17,6%	20,9%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Wykształcenie średnie	30,1%	75,4%	37,0%	b.d.	75,4%	b.d.	b.d.	76,4%	b.d.	b.d.	75,6%	b.d.	61,0%	75,7%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Wykształcenie podstawowe	61,7%	6,2%	51,6%	b.d.	5,5%	b.d.	b.d.	4,7%	b.d.	b.d.	4,3%	b.d.	21,4%	3,4%	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

* dla Białorusi i Ukrainy łącznie szkoły podstawowe i średnie
Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Rosnąca liczba studentów szkół wyższych we wszystkich regionach należących do obszaru wsparcia świadczy o rosnącym znaczeniu wiedzy w poszczególnych gospodarkach i na lokalnych rynkach pracy. Polska i ukraińska część obszaru charakteryzuje się podobną liczbą studentów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców: w 2007 było to odpowiednio 41,2 i 40 studentów. Strona białoruska z 21,7 studentami na 1000 mieszkańców wyraźnie odstaje pod tym względem. Należy zwrócić uwagę, że liczba studentów w polskiej części obszaru wsparcia Programu w latach 2003-2008 pozostawała na stałym poziomie. Natomiast zarówno w przypadku strony ukraińskiej jak i białoruskiej odnotowano dynamiczny przyrost liczby studentów (odpowiednio o 30% i 41%).

Struktura wykształcenia ogółu ludności w częściach obszaru wsparcia należących do różnych krajów wykazuje znaczne zróżnicowanie. Częściowo jest to wynikiem odmiennych metod pomiaru stosowanych w poszczególnych krajach. Część ukraińska charakteryzuje się wysokim, przekraczającym 50%, udziałem ludności z wykształceniem podstawowym (w tej kategorii mieści się także niepełne średnie). Natomiast wykształcenie wyższe miało 11,4 % mieszkańców.

Polski obszar wsparcia Programu charakteryzuje się najwyższym odsetkiem ludności z wykształceniem średnim (61%) i dość wysokim odsetkiem ludności z wykształceniem wyższym (17,6%). Należy jednak podkreślić, że przedstawiane dane pochodzą z badania przeprowadzonego przez CBOS i powinny zostać zestawione z wynikami kolejnego spisu powszechnego.

Według danych białoruskich we wschodniej części tego kraju ok. 60% ludności posiada wykształcenie średnie, 19% – wyższe, a tylko ok. 20% podstawowe lub niższe. Jednak w odróżnieniu od Polski i Ukrainy, badania struktury wykształcenia na Białorusi obejmują tylko osoby pracujące, co ma duży wpływ na wartości wskaźników i znacząco utrudnia porównania z Polską i Ukrainą. Ponadto dane dla Polski z 2007 roku dotyczą jedynie osób pełnoletnich (tzn. mających 18 lat i więcej).

Nasylenie instytucjami kultury na analizowanym obszarze jest bardzo zróżnicowane. Ponadto na wynik analiz ilościowych mają wpływ różnice definicyjne i metodologiczne wynikające z odmiennych systemów zbierania i analizowania danych w 3 omawianych krajach.

W 2008 r. na jedną instytucję kultury na polskim obszarze objętym Programem przypadało 3149 osób, w części ukraińskiej 1828. Nasylenie największe było w części białoruskiej gdzie na jedną instytucję przypadało przeciętnie 753 osób. We wszystkich omawianych krajach w latach 2003-2008 nastąpił spadek liczby instytucji kultury. Największy spadek odnotowano na białoruskim obszarze Programu – o 18%. W części ukraińskiej spadek też był znaczący i wyniósł 10,3%. W części polskiej liczba omawianych instytucji zmniejszyła się o 3,7%.

Tab. 1.8. Kultura																		
Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Ogółem	2 044	4 623	2 951	2 020	4 422	2 749	2 006	4 311	2 759	1 995	4 213	2 738	1 986	3 972	2 680	1 969	3 792	2 647
Biblioteki	1 831	b.d.	2 536	1 813	b.d.	2 496	1 797	b.d.	b.d.	1 783	b.d.	2 310	1 774	b.d.	2 472	1 764	b.d.	2 452
Kina	108	b.d.	351	102	b.d.	201	98	b.d.	b.d.	98	b.d.	17	96	b.d.	155	92	b.d.	142
Muzea	105	b.d.	46	105	b.d.	34	111	b.d.	b.d.	114	b.d.	33	116	b.d.	35	113	b.d.	35
Inne instytucje kultury (teatry)	b.d.	b.d.	18	b.d.	b.d.	18	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	18	b.d.	b.d.	18	b.d.	b.d.	18

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Organizacje pozarządowe są ważnym przejawem prawidłowego działania społeczeństwa obywatelskiego. Ich liczba i jakość jest tym ważniejsza dla Programu, że część jego środków jest w założeniu przeznaczona dla tego rodzaju organizacji, lub wymaga współpracy sektora samorządowego, prywatnego i pozarządowego. Na podstawie dostępnych danych można stwierdzić, że sektor pozarządowy w polskiej i ukraińskiej części obszaru wsparcia ulega szybkiemu rozwojowi. Wschodnie obszary Polski charakteryzują się zdecydowanie największym nasyceniem organizacjami pozarządowymi. Na 1000 mieszkańców w 2007 r. przypadały tam ponad 2 organizacje (2,4 – wzrost o 0,7 w porównaniu do 2003 r.), podczas gdy w zachodniej części Ukrainy – 1,1. Dane ukraińskie są dla roku 2007 szacunkowe, jednak, jeśli utrzymała się tendencja z lat poprzednich, to liczba organizacji powinna wzrosnąć w latach 2003-2007 o ponad połowę. Tempo rozwoju sektora NGO na Ukrainie zachodniej jest więc znacznie większe niż w Polsce wschodniej, jednak pod względem nasycenia organizacjami nadal występuje silna dysproporcja na korzyść polskiego obszaru wsparcia.

Tab. 1.9. Życie społeczne

Rok	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Kraj (obszar wsparcia)	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA	PL	BY	UA
Liczba zarejestrowanych NGO	10 567	181	3 411	12 391	181	3 838	13 868	181	4 362	14 102	b.d.	5 013	14 817	b.d.	5 424	b.d.	b.d.	b.d.
Liczba zarejestrowanych kościołów i zw. wyznaniowych	b.d.	135	b.d.	b.d.	135	b.d.	b.d.	135	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Liczba stwierdzonych przestępstw na 1000 mieszkańców	279	128	73	275	134	70	262	167	67	240	152	59	226	147	60	212	152	60
Liczba lekarzy wszystkich specjalności na 10 000 mieszkańców	21,8	39,1	48,2	19,8	39,7	b.d.	19,7	40,3	48,9	19,5	41	50,2	20,5	43,1	48,1	21,8	39,1	48,2

Źródło: opracowanie własne (patrz część 1).

Na Białorusi liczba organizacji sektora pozarządowego jest, w zestawieniu z sąsiadami, śladowa. Nie notuje się też żadnego wzrostu liczby NGOs.

Poziom przestępczości mierzonej zarejestrowanymi przypadkami na 10 tys. mieszkańców w obszarze wsparcia był dość niski w porównaniu do średnich ogólnokrajowych. W Polsce wynosi ok. 70% średniej, na Ukrainie – ok. 60%, a na Białorusi ok. 80%.

Bezpośrednie porównanie wskazuje że, najwyższy poziom przestępczości występuje w polskiej części obszaru wsparcia, najniższy zaś – w ukraińskiej. W latach 2003-2008 poziom zagrożenia przestępczością systematycznie spadał w regionach polskich i ukraińskich (odpowiednio o 24% i 17,8%), natomiast na Białorusi wzrósł o 18%.

Dostęp do usług medycznych mierzony liczbą lekarzy przypadającą na 10 tys. mieszkańców najlepszy jest na Ukrainie. W 2008 roku przypadało tam około 48 lekarzy na 10 tys. ludności. Na Białorusi wskaźnik ten jest nieco niższy (około 39 lekarzy na 10 tys. mieszkańców). Natomiast jest znacząco niższy w polskiej części obszaru wsparcia – w 2008 r. na 10 tys. osób przypadało 22 lekarzy. W okresie 2003-2008 nie zanotowano istotnych zmian omawianego wskaźnika w obszarze wsparcia.

2. ZRÓŻNICOWANIA WEWNĄTRZREGIONALNE

Wśród regionów wchodzących w skład obszaru wsparcia największe zróżnicowania wewnątrzregionalne występują w jego polskiej części. Każde z trzech województw, a także podregion ostrołęcko-siedlecki, tworzące obszar wsparcia Programu po polskiej stronie granicy, ma wyraźną specyfikę, która nie uległa większym zmianom w badanym okresie. Województwo podlaskie charakteryzuje się małą gęstością zaludnienia, korzystną strukturą użytkowania gruntów (duży udział łąk i pastwisk) oraz strukturą wielkościową gospodarstw, dzięki czemu na jego terenie wytworzył się rozwinięty kompleks mleczarski – podobnie jak w podregionie ostrołęcko-siedleckim położonym we wschodniej części woj. mazowieckiego, w którym rozwinięty jest sektor przetwórstwa rolno-spożywczego. Ponadto te obszary stanowią część tzw. zielonych płuc Polski, które charakteryzują się wysokim odsetkiem obszarów chronionych w ogólnej powierzchni, w tym zwłaszcza parków narodowych (30% ich ogólnej powierzchni w Polsce). Woj. lubelskie ma również charakter wybitnie rolniczy, ale jednocześnie charakteryzuje się bardzo dużym rozdrobnieniem gospodarstw i słabym wyposażeniem w infrastrukturę techniczną. Woj. podkarpackie jest z kolei najbardziej uprzemysłowione, co jest w pewnej mierze rezultatem przedwojennej industrializacji w ramach Centralnego Okręgu Przemysłowego. Ma również najlepiej rozwinięte zasoby kapitału ludzkiego, co wyraża się m.in. najwyższym odsetkiem ludności z wykształceniem średnim.

Dość duże są zróżnicowania ukraińskiej części regionu granicznego. Wynikają one głównie ze struktury osadniczej obszaru wsparcia oraz barier fizyczno-geograficznych. Region lwowski, dzięki obecności dużej metropolii – Lwowa (ponad 1 mln mieszkańców w zespole miejskim), skupia 60% PKB całego obszaru oraz charakteryzuje się największym stopniem uprzemysłowienia oraz rozwojem usług wyspecjalizowanych przy jednoczesnym najmniejszym zatrudnieniu w rolnictwie. Obwód wołyński ma z kolei charakter wybitnie rolniczy, podczas gdy o specyfice regionu zakarpackiego decyduje izolacja geograficzna oraz wysoka lesistość.

Z kolei zróżnicowanie wewnątrzregionalne na Białorusi jest najmniejsze. Jest to efektem działania gospodarki centralnie planowanej i wdrażanego przez dziesięciolecia modelu terytorialnych kompleksów produkcyjnych. Rozmieszczenie działalności gospodarczej (mimo pewnych różnic strukturalnych wewnątrz poszczególnych sektorów) jest dość równomierne, a co więcej podobny jest stopień uprzemysłowienia, struktura sieci osadniczej, produkcja rolna, a nawet użytkowanie ziemi. Na tle całego kraju wyraźnie wyróżnia się właściwie tylko stołeczny obwód miasta Mińsk z uwagi na pełnione funkcje administracyjne.

W latach 2003-2008 region przygraniczny rozwijał się stosunkowo równomiernie. We wszystkich subregionach za wyjątkiem rzeszowsko-tarnobrzeskiego w Polsce spadła liczba mieszkańców, co było szczególnie widoczne na Białorusi oraz w podregionie

chełmsko-zamojskim w Polsce. W dużej mierze wiązało się to z procesami starzenia się ludności, gdyż skala procesów migracyjnych, zwłaszcza tych rejestrowanych, była wciąż relatywnie niewielka.

W okresie 2003-2008, dla którego dostępne były dane statystyczne na poziomie regionalnym, nie ujawniło się w pełni oddziaływanie światowego kryzysu gospodarczego, które silnie dotknęło gospodarki Ukrainy i Białorusi w 2009. W efekcie w latach 2003-2008 tempo wzrostu gospodarczego było najniższe w polskich subregionach – zwłaszcza w białkopodlaskim. Relatywnie najlepiej po polskiej stronie rozwijały się podregiony rzeszowsko-tarnobrzeski i lubelski, ale i one ustępowały przygranicznym regionom Białorusi i Ukrainy. Wraz z udostępnianiem danych o Produkcie Krajowym Brutto w wymiarze regionalnym należy oczekiwać znaczących zmian tego obrazu związanych przede wszystkim z poprawą sytuacji polskich podregionów na tle wschodnich sąsiadów.

We wszystkich subregionach obszarów wsparcia następował spadek udziału pracujących w rolnictwie. Relatywnie najniższy był on w polskich podregionach przygranicznych za wyjątkiem białostocko-suwalskiego. Najgłębsze zmiany strukturalne pod tym względem zachodziły na Ukrainie oraz w podregionach łomżyńskim i ostrołęcko-siedleckim w Polsce.

Pod względem zmian liczby studentów widoczny był zwłaszcza przyrost ich liczby w trzech polskich potencjalnych obszarach metropolitalnych położonych w obszarze wsparcia tzn. w Lublinie, Białymstoku i Rzeszowie, a także w obwodzie lwowskim. Tym niemniej rozwój filii wyższych uczelni oraz powstawanie niepublicznych szkół wyższych doprowadziło do tego, że liczba studentów rosła również w pozostałych podregionach.

Pod względem rozwoju infrastruktury transportowej widoczny był wyraźny postęp w polskiej części obszaru wsparcia, w której i tak infrastruktura drogowa była relatywnie najlepiej rozwinięta w stosunku do wschodnich sąsiadów. W szczególności można było odnotować jej rozwój w podregionie ostrołęcko-siedleckim oraz łomżyńskim, a także w województwie podkarpackim. Natomiast w ukraińskiej części obszaru wsparcia w badanym okresie nie odnotowano pod tym względem znaczącego postępu.

3. WPŁYW ŚWIATOWEGO KRYZYSU GOSPODARCZEGO

Gospodarki badanych krajów w różnym sposób zareagowały na światowy kryzys gospodarczy, który rozpoczął się w połowie 2008 r. W pierwszym roku załamanie koniunktury światowej doprowadziło do niewielkiego spowolnienia wzrostu w Polsce (5,0% w stosunku do 6,6% w 2007 r.) i większego na Ukrainie (3,2% w stosunku do 8,9% w 2007 r). Natomiast na Białorusi tempo wzrostu wciąż było bardzo wysokie i wynosiło 10%. W kolejnym roku w Polsce nastąpił dalszy spadek dynamiki PKB do 1,7%, a na Białorusi rozpoczął się kryzys w wyniku, którego gospodarka skurczyła się o 4,3%. Natomiast Ukraina doświadczyła załamania gospodarki - wyrażonego 15% spadkiem PKB - którego skala była porównywalna z pierwszym okresem transformacji gospodarczej w latach 90-tych.

Znaczące pogorszenie koniunktury krajowej siłą rzeczy miało duży wpływ na sytuację obszaru wsparcia, ale dane regionalne z reguły nie pozwalają na jego precyzyjną ocenę, gdyż większość szeregów istotnych danych kończy się w 2008 r. W przypadku Polski należy oczekiwać (G. Gorzelak (red.), 2009, Geografia polskiego kryzysu Kryzys peryferii czy peryferia kryzysu?), że spowolnienie gospodarcze relatywnie mniejsze było w obszarach wsparcia Programu, gdyż regiony te były relatywnie mało uprzemysłowione, a ich powiązania eksportowe były dość słabo rozwinięte. Z drugiej strony zagrożeniem może być relatywnie większe znaczenie w obrotach handlu zagranicznego wschodnich partnerów silniej dotkniętych przez kryzys. Tymczasem w przypadku ukraińskiej i białoruskiej części obszaru wsparcia już w 2008 r. widoczna była znacznie słabsza koniunktura w obszarze przygranicznym. Regiony ukraińskie już w pierwszym roku kryzysu odnotowały realny spadek PKB (o 0,6%), a regiony białoruskie miały znacznie niższą dynamikę wzrostu niż przeciętnie w kraju (103% w porównaniu do 110%). Tym niemniej trudno jest na tej podstawie ocenić czy sytuacja ta okazała się trwała w kolejnych latach.

Bardziej szczegółowe analizy dotyczące wpływu kryzysu na układy lokalne przeprowadzono w polskiej części obszaru wsparcia. Nawet w tym przypadku należy jednak zwrócić uwagę na niewielki zakres użytecznych danych statystycznych, które objęły takie aspekty jak: sytuacja na rynku pracy (wyrażona stopą bezrobocia rejestrowanego) w okresie między czerwcem 2008 a czerwcem 2010, koniunktura w przemyśle (wyrażona dynamiką produkcji sprzedanej) między grudniem 2007 i grudniem 2008 r. oraz stan sektora turystycznego (korzystający z noclegów) w okresie 2007-2009 na poziomie powiatów.

W polskiej części obszaru wsparcia największe problemy na rynku pracy (**Mapa 1.**) odnotowano w woj. podkarpackim, w tym w przygranicznych powiatach: przemyskim i bieszczadzkim, a także w dość silnie uprzemysłowionych powiatach takich jak: mielecki, stalowowolski, niżański, leżajski i krośnieński. W woj. podlaskim szczególnie duży wzrost bezrobocia nastąpił w Białymstoku i otaczającym go powiecie ziemskim, a także w powiecie sokólskim. Relatywnie najlepsza była sytuacja pod tym względem dynamiki bezrobocia była obserwowana na Lubelszczyźnie oraz we wschodniej części woj. mazowieckiego, gdzie za wyjątkiem pow. świdnickiego wzrost był stopy bezrobocia rejestrowanego był niewielki, a w niektórych dużych przygranicznych miastach i otaczających je powiatach ziemskich takich jak: Chełm czy Zamość obserwowany był nawet spadek stopy bezrobocia (co mogło wskazywać na ożywienie współpracy przygranicznej).

Zmiana PKB w latach 2007-2008 nie wykazała wyraźnych tendencji w wymiarze subregionalnym, co dotyczyło również obszaru wsparcia (**Mapa 2.**). Ogólnie rzecz ujmując w północnej części obszaru wsparcia tj. woj. podlaskim oraz podregionie ostrołęcko-siedleckim odnotowano przyrost PKB niższy od średniej krajowej wynoszącej 4,8% (ale przy wzroście PKB nawet w przypadku najsłabszego podregionu łomżyńskiego wynoszącym 0,6%). Natomiast część południowa obszaru wsparcia rozwijała się w tempie zbliżonym do średniej krajowej lub szybszym: podregion rzeszowski (11,3%), puławski (9,2%) i lubelski (8,6%).

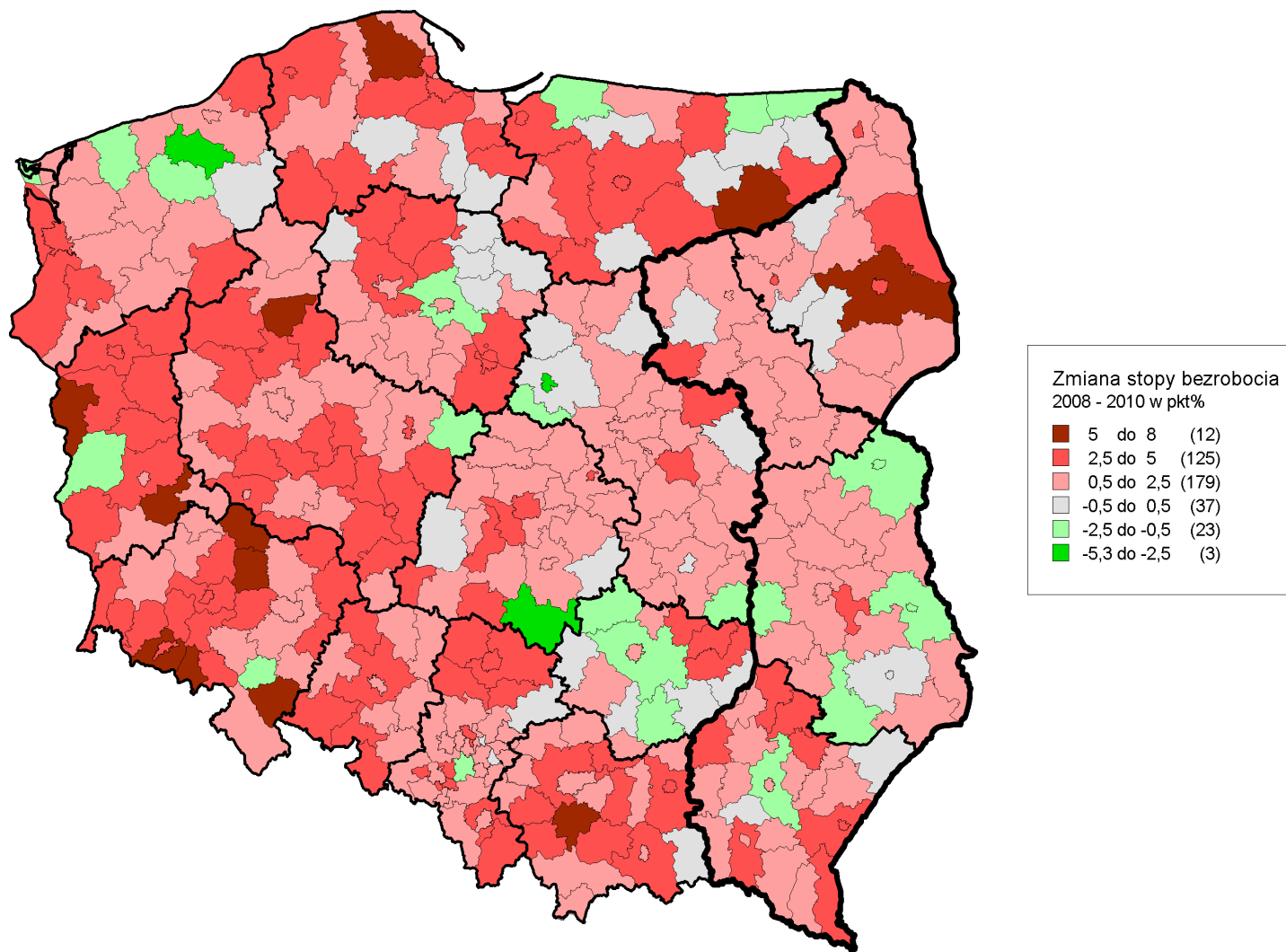
Roczna zmiana koniunktury w przemyśle w okresie 2007-2008 wskazała miała układ mozaikowy, który nie pozwalał na przyjęcie istotniejszych generalizacji (**Mapa 3.**). Tym niemniej należy zauważyć, że na obszarze wsparcia przeważała jednak negatywna tendencja spadku produkcji sprzedanej w przemyśle szczególnie widoczna w podregionach: białostockim, bielsko-podlaskim oraz w części zamojskiej podregionu chełmsko-zamojskiego. Spadek zaobserwowano również w uprzemysłowionych powiatach województwa podkarpackiego położonych w jego zachodniej i północnej części.

Dość wyraźny układ przestrzenny miała natomiast zmiana liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON w sektorze prywatnym (**Mapa 4**). Spadki były widoczne w szczególności w niektórych powiatach Polski centralnej oraz w woj. wielkopolskim i lubuskim, podczas gdy na obszarze wsparcia ucierpiały wyłącznie powiaty subregionu ostrołęckiego oraz łomżyńskiego, południowej części białostocko-suwałskiego oraz północno-zachodnie obszary woj. podkarpackiego. Z drugiej strony w części powiatów wszystkich województw obszarów wsparcia liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o co najmniej 5% - podregion siedlecki, północna i środkowa część woj. podlaskiego, środkowa i wschodnia część lubelskiego oraz zachodnia i południowa część podkarpackiego.

Kryzys w niewielkim stopniu wpłynął na sektor turystyczny (**Mapa 5.**), który ponadto nie stanowił istotnej gałęzi gospodarki w wymiarze regionu wsparcia. Atrakcyjność turystyczna miała wpływ na rozwój tylko nielicznych układów lokalnych zwłaszcza dużych miast i powiatów położonych przy przejściach granicznych i wzdłuż dróg dojazdowych. W tym kontekście należy zauważyć, że powiaty przygraniczne poza włodawskim i hrubieszowskim odnotowały spadek korzystających z noclegów, który przekraczał np. w powiecie tomaszowskim 20% a chełmskim nawet 50%. Z drugiej strony pogorszenie koniunktury turystycznej nie wpłynęło na korzystających z noclegów zatrzymujących się w miastach wojewódzkich – w Rzeszowie odnotowano wzrost o 18%, w Lublinie o 7%, a w Białymstoku o 2%. Ogólnie rzecz ujmując sytuacja była pod tym względem zróżnicowana i nie można było stwierdzić jednoznacznych konsekwencji kryzysu dla obszaru wsparcia w ujęciu całościowym.

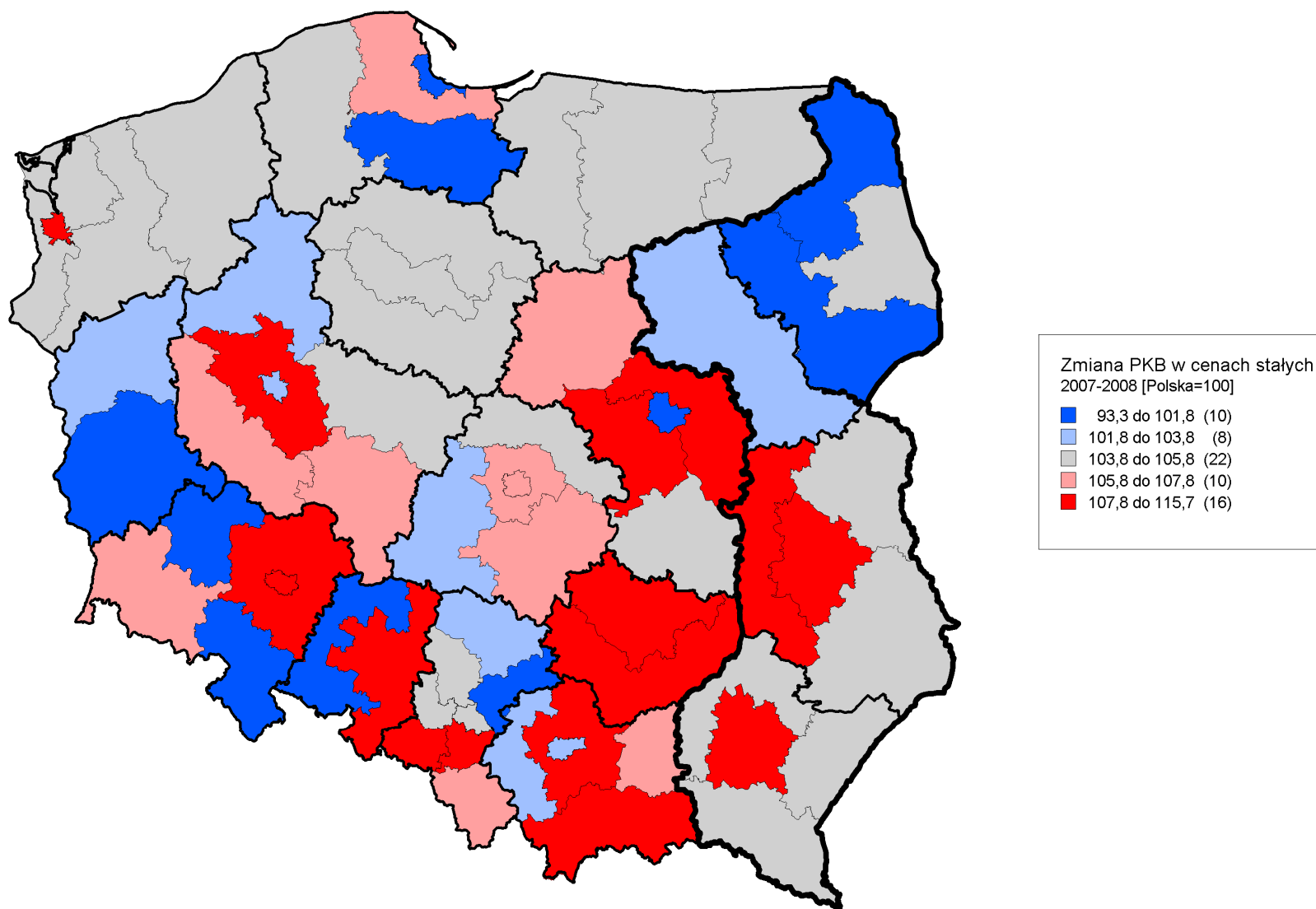
Mapa 1. Zmiana stopy bezrobocia między czerwcem 2008 a czerwcem 2010 [pkt%]

Źródło: opracowanie własne.

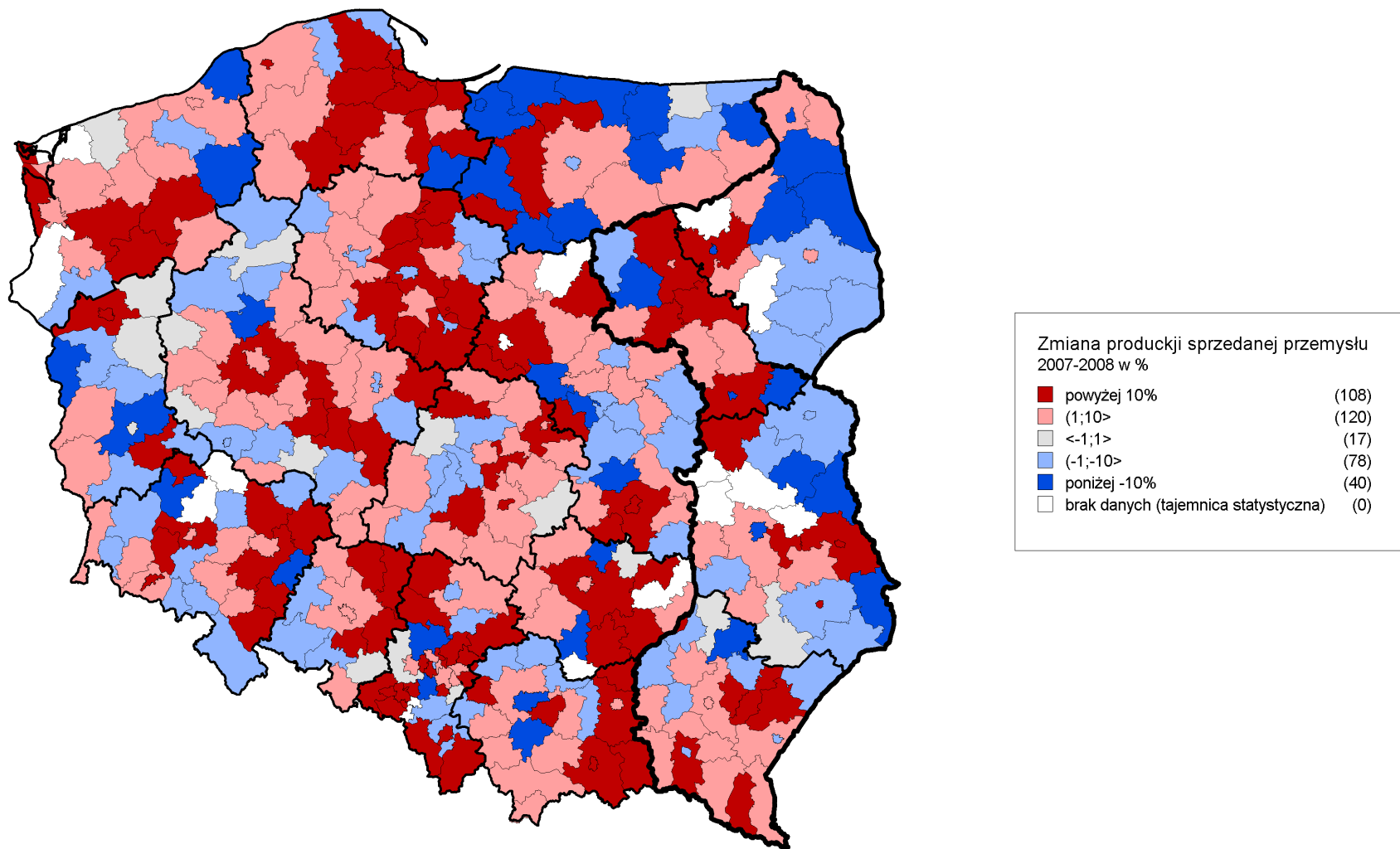
(i)

Mapa 2. Zmiana PKB w cenach stałych w latach 2007-2008 [Polska=100] [legenda rozbieżna względem średniej]

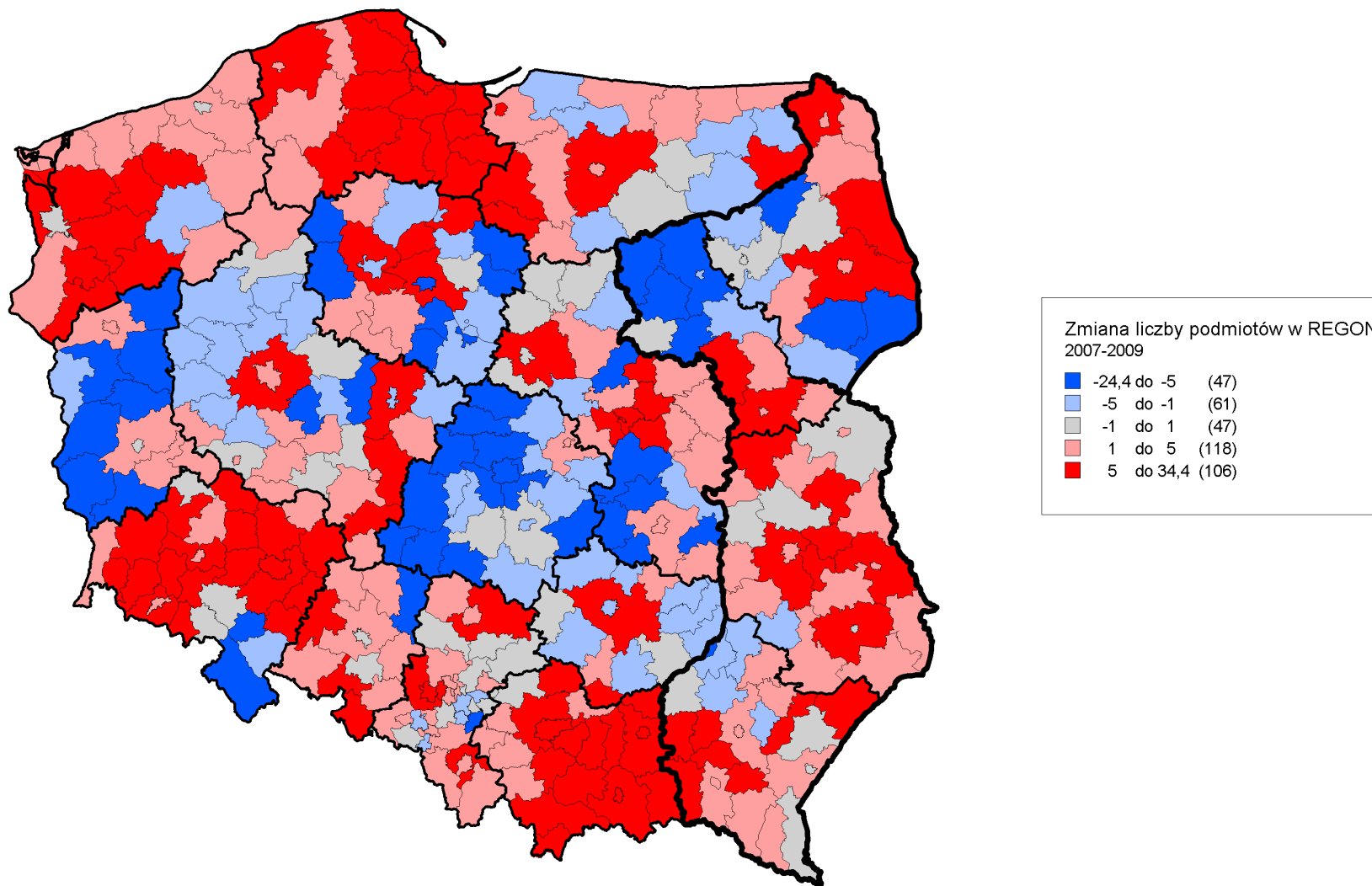
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 3. Zmiana produkcji sprzedanej przemysłu w latach 2007-2008 [%]
(ceny bieżące, podmioty zatrudniające powyżej 9 osób)

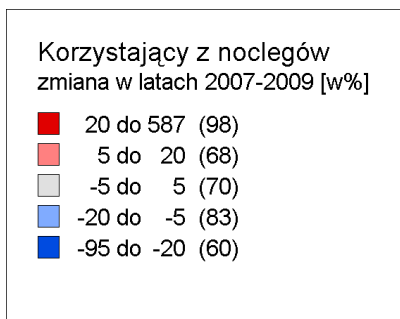
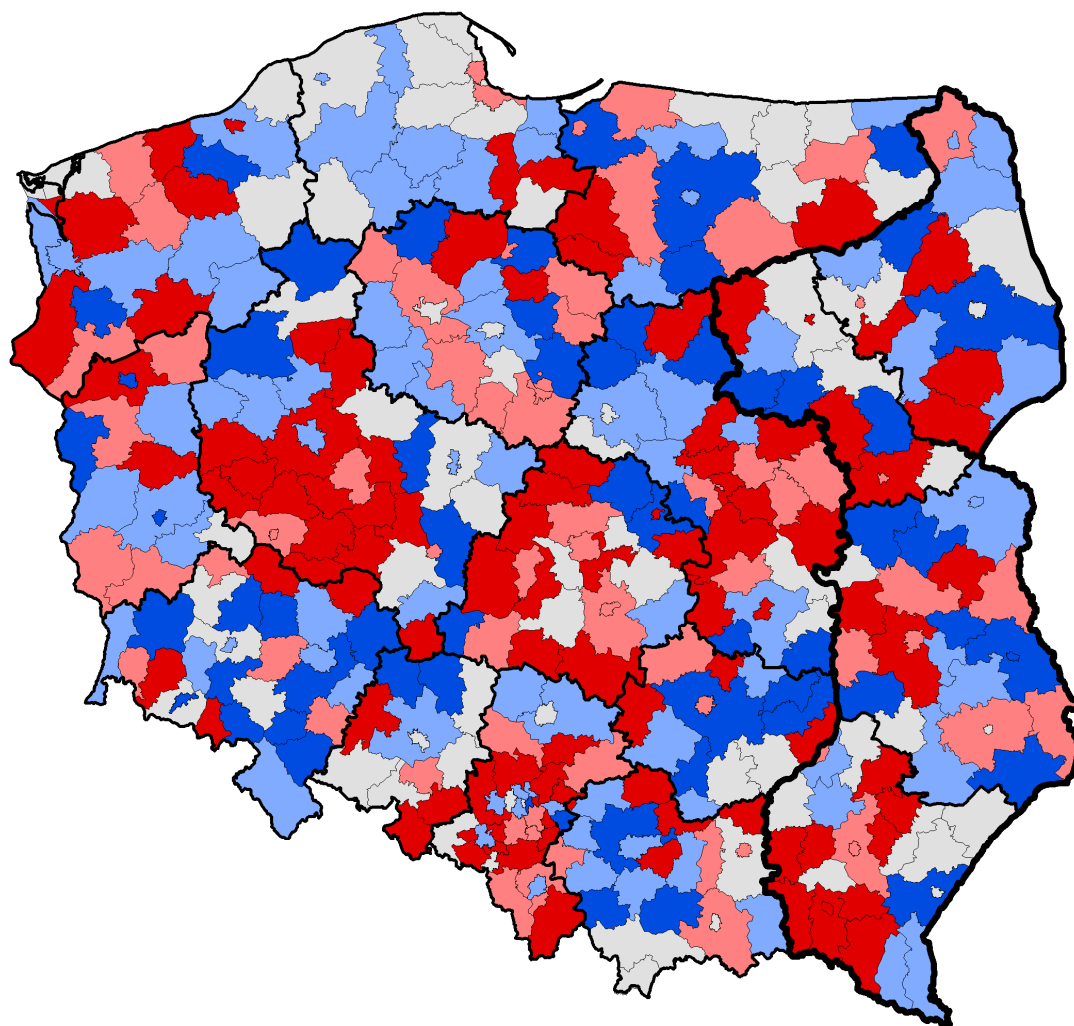
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 4. Zmiana liczby podmiotów w REGON w sektorze prywatnym w latach 2007-2009 [%]

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 5. Zmiana liczby korzystających z noclegów w latach 2007-2009 [%]

Źródło: opracowanie własne.

4. WPŁYW PROGRAMU NA SYTUACJĘ SPOŁECZNO-GOSPODARCZĄ NA OBSZARZE WSPARCIA

Ocena wpływu Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA / Tacis CBC Polska-Białoruś-Ukraina 2004-2006 na sytuację w obszarze wsparcia została przeprowadzona w ramach szeroko zakrojonego badania empirycznego zrealizowanego w 2009 r. pt. „Ocena wpływu Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA / Tacis CBC Polska-Białoruś-Ukraina 2004-2006 na osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na obszarze transgranicznym objętym wsparciem”¹. W kontekście niniejszego opracowania dotyczącego zmian społeczno-gospodarczych na obszarze wsparcia najważniejsze są wnioski z przywołanego badania opisane niżej.

Po pierwsze, uwarunkowania rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru wsparcia są niekorzystne. Obejmuje on słabo rozwinięte obszary słabo rozwiniętych państw. W tym sensie jest to podwójna peryferia, w rozumieniu nie tylko dostępności transportowej do centrum (w tym przypadku Europy Zachodniej oraz centrów rozwojowych poszczególnych krajów: Białorusi, Polski i Ukrainy), ale też peryferii społecznej (niskie wskaźniki rozwoju społecznego) i gospodarczej (niskie PKB, niekorzystna struktura gospodarcza, małe znaczenie dla gospodarek krajowych, relatywnie niska atrakcyjność inwestycyjna). Dodatkowo granica ma charakter „twardy” – jest to silna bariera (prawna, polityczna i ekonomiczna). Granica tworzy duży dystans i praktycznie uniemożliwia wspólne inwestycje infrastrukturalne i inne większe przedsięwzięcia.

Po drugie, środki przeznaczone na realizację programu były bardzo małe. Procentowy udział wkładu Programu w ogóle kwoty dofinansowania ze wszystkich funduszy europejskich z okresu 2004-2006 dla województwa podlaskiego, lubelskiego i podkarpackiego wynosił około 2% (według danych <http://www.fundusze-strukturalne.gov.pl>). Ponadto należy zauważyć, że po uwzględnieniu wszystkich nakładów inwestycyjnych publicznych i niepublicznych udział programu będzie dużo niższy. Jeszcze mniejsza była skala wsparcia przeznaczona dla Ukrainy i Białorusi – w sumie 8 mln EURO. Wobec małych środków przeznaczonych na realizację Programu nie należy oczekiwać mierzalnych efektów w skali całego obszaru wsparcia. Chociaż realizacja poszczególnych projektów mogła mieć lokalnie duże znaczenie.

Po trzecie, zdecydowaną większość projektów zrealizowano na terenie polskiego obszaru wsparcia. Stąd też potencjałe oddziaływanie programu ogranicza się w zasadzie do polskiej części obszaru wsparcia (po stronie białoruskiej i ukraińskiej zrealizowano jedynie 5 projektów infrastrukturalnych).

¹ EGO (2009). „Ocena wpływu Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA / Tacis CBC Polska-Białoruś-Ukraina 2004-2006 na osiągnięcie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej na obszarze transgranicznym objętym wsparciem”. http://www.ewaluacja.gov.pl/Wyniki/Documents/1_076.pdf

Po czwarte, większość środków programu została przeznaczona na inwestycje o charakterze infrastrukturalnym, dotyczące modernizacji dróg lokalnych i rozbudowy infrastruktury ochrony środowiska (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków). Oddziaływanie takich projektów polegało przede wszystkim na podnoszeniu jakości życia w skali lokalnej, nie miało natomiast przełożenia na ogólną sytuację społeczno-gospodarczą.

PODSUMOWANIE

Podsumowując zebrany materiał statystyczny można spróbować udzielić odpowiedzi na pytanie czy zachodzące zmiany społeczno-gospodarcze w latach 2003-2008 w istotny sposób wpłynęły na zidentyfikowane w dokumentach programowych silne i słabe strony obszaru wsparcia Programu Sąsiedztwa.

Regiony wchodzące w skład obszaru wsparcia wciąż należą, za wyjątkiem Białorusi, do najslabiej rozwiniętych w obrębie poszczególnych krajów. Ponadto tylko regiony białoruskie nieznacznie poprawiają swoją pozycję, podczas gdy w Polsce region przygraniczny utrzymuje swoją pozycję (głównie dzięki rozwojowi dużych ośrodków miejskich: Rzeszowa, Lublina oraz Białegostoku), a na Ukrainie zachodnie obszary przygraniczne tracą dystans do pozostałych regionów kraju, co było też widoczne w pierwszym roku kryzysu. Tym niemniej procesy konwergencji w wymiarze krajowym związane z aprecjacją walut (PLN, BYR, UAH) prowadzą do wyraźnego wzrostu PKB na mieszkańca wyrażonego w EUR, choć zwłaszcza na Ukrainie poziom ten jest wciąż bardzo niski (poniżej 2000 EUR *per capita*). Światowy kryzys gospodarczy jak dotychczas w największym stopniu dotknął ukraińską część obszaru wsparcia, choć również na Białorusi jego oddziaływanie było negatywne. W przypadku polskiej części odnotować można natomiast spowolnienie gospodarcze, którego skala nie odbiegała jednak od tendencji ogólnokrajowych. Struktura gospodarcza obszaru wsparcia wskazuje na małą konkurencyjność regionów przygranicznych, co jest wynikiem dużego udziału niskowydajnych sektorów gospodarki. Dotyczy to przede wszystkim dużego udziału rolnictwa w rynku pracy przy jednoczesnym niedorozwoju i słabości przemysłowej bazy ekonomicznej, która obejmuje przede wszystkim sektory tradycyjne (o niskiej produktywności). Należy też zwrócić uwagę, że zmiany strukturalne w obszarze wsparcia zachodzą bardzo powoli, a przy zachowaniu obecnego tempa przekształceń ich efektów należy oczekiwać najwcześniej w perspektywie 20 lat. Jednocześnie mimo wyraźnego wzrostu liczby osób w wieku produkcyjnym poprawia się sytuacja na rynku pracy. Stopa bezrobocia wyraźnie spadała (zwłaszcza polskiej części obszaru wsparcia) w okresie 2003-2008, ale przy wciąż występującym zjawisku ukrytego bezrobocia. W ostatnim okresie zjawiska kryzysowe doprowadziły jednak do pewnego pogorszenia sytuacji na rynku pracy obszaru wsparcia, ale wciąż jest za wcześnie, żeby móc w pełni ocenić trwałość zmiany tej tendencji.

Na skutek splotu szeregu czynników obszar wsparcia nie jest atrakcyjnym miejscem do lokowania inwestycji, w tym zagranicznych, a poziom innowacyjności i zaawansowania technologicznego przedsiębiorstw pozostaje niski m.in. z powodu niewielkich nakładów na badania i rozwój. Rozwojowi gospodarczemu nie sprzyja również słabo rozwinięta infrastruktura techniczna, w tym zwłaszcza transportowa (głównie w wymiarze jakościowym), a tempo jej rozwoju należy uznać za niewystarczające. Brak odpowiedniej bazy

noclegowej jest również jedną z przyczyn słabego rozwoju turystyki na tym obszarze. Tempo wzrostu ruchu turystycznego jest niższe, niż przyrost PKB, co wyraźnie pokazuje, że turystyka nie staje się kołem zamachowym regionalnej gospodarki.

Można odnotować natomiast stopniowy wzrost liczby studentów głównie na skutek upowszechniania się studiów wyższych wśród młodzieży kończącej szkoły średnie. Po polskiej stronie granicy wzrost ten został w ostatnim okresie zahamowany przez niż demograficzny. Wciąż znaczącą grupę ludności stanowią osoby z wykształceniem podstawowym, lub niepełnym średnim. Ponadto przy wyraźnym odpływie migracyjnym ludności, który w największym stopniu dotyczy osób młodych (w tym z dyplomem uczelni wyższej), wzrost liczby studentów nie musi bezpośrednio przekładać się na wyraźną poprawę zasobów kapitału ludzkiego.

W Polsce i na Ukrainie następuje również rozwój społeczeństwa obywatelskiego, objawiający się wysoką dynamiką przyrostu liczby organizacji pozarządowych. Na Białorusi działalność stowarzyszeń i organizacji społecznych napotyka ograniczenia. Dostęp do dóbr kultury w obszarze wsparcia nie odbiega znacząco od pozostałych części odpowiednich krajów, ale liczba osób uczestniczących (zarejestrowanych) w życiu kulturalnym spada.

Ponadprzeciętne walory przyrodnicze obszaru wsparcia nie są jeszcze w wystarczającym stopniu chronione: nie zwiększa się wyraźnie poza jednostkowymi przypadkami udział obszarów chronionych, wciąż występują zagrożenia stanu środowiska naturalnego, zarówno ze strony tradycyjnych przemysłów (m.in. wydobywanie i przetwórstwo siarki) jak i nieuregulowanej gospodarki wodno-ściekowej. Udział ścieków nie poddanych oczyszczeniu jest wciąż znacznie wyższy, niż w krajach wysokorozwiniętych, mimo podjęcia – zwłaszcza w Polsce znaczących inwestycji związanych z ochroną zasobów wodnych. Jednocześnie tempo rozwoju infrastruktury komunalnej w ostatnim okresie osłabło, co może spowodować, że na wyraźną poprawę gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza biorąc pod uwagę rozproszoną sieć osadniczą, trzeba będzie poczekać jeszcze wiele lat.

Podsumowując, widoczna jest dość wyraźna stagnacja obszaru wsparcia pod względem społeczno-gospodarczym w badanym okresie niezależnie od rozpatrywanej jego części. Wynika to przede wszystkim z uwarunkowań strukturalnych, a także z peryferyjności regionu, dodatkowo pogłębionej istnieniem zewnętrznej granicy Unii Europejskiej. Nie oznacza to, że nie można zaobserwować pewnych pozytywnych przemian zachodzących w ostatnich latach związanych np. ze stopniowym rozwojem infrastruktury technicznej, wzrostem liczby studentów i unowocześnianiem struktury gospodarczej. Te zmiany są jednak zbyt słabe, żeby doprowadzić do przeorientowania regionu w kierunku zgodnym ze współczesnym modelem rozwoju gospodarczego opartego na wiedzy oraz dostępie, umiejętności przetwarzania i wykorzystania informacji. Jak pokazały przeprowadzone w 2009 roku badania ewaluacyjne interwencja publiczna podjęta w ramach Programu Sąsiedztwa INTERREG IIIA / Tacis CBC Polska-Białoruś-Ukraina 2004-2006 nie miała jednak jak dotąd większego wpływu na obserwowane zmiany, a jej oddziaływanie było widoczne głównie w skali lokalnej.

METODOLOGIA ANALIZY SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ

WSTĘP

Niniejsze opracowanie jest przeprowadzoną przez Adama Płoszaja, Macieja Smętkowskiego oraz Dorotę Celińską aktualizacją wcześniejszych ekspertyz Mikołaja Herbsta oraz Macieja Smętkowskiego. Wprowadzone zmiany polegały przede wszystkim na dodaniu informacji na temat sytuacji społeczno-gospodarczej analizowanego obszaru w kolejnych latach (tj. 2008, oraz 2009 w miarę dostępności danych), a także rozszerzeniu analiz o: sytuację małych i średnich przedsiębiorstw, dostęp do usług medycznych oraz ruch na przejściach granicznych. W niektórych przypadkach możliwe okazało się także uzupełnienie danych wcześniej brakujących lub zastąpienie szacunków oficjalnymi danymi. Wobec tego, że większość obserwowanych trendów rozwojowych w badanym okresie (2003-2008/2009) nie zmieniała się w sposób znaczący, część opisowa uległa jedynie niewielkim, choć w niektórych przypadkach istotnym zmianom, w stosunku do opracowania z roku 2009. W opracowaniu podjęto również próbę określenia wpływu światowego kryzysu gospodarczego na obszar wsparcia programu, który jednak w związku z dostępnością danych statystycznych objął przede wszystkim polską część obszaru wsparcia. Ponadto w raporcie przedstawiono syntetyczną ocenę oddziaływania Programu na sytuację społeczno-gospodarczą w obszarze wsparcia w oparciu o wyniki badania ewaluacyjnego Programu przeprowadzonego w 2009 r.

Należy podkreślić, że struktury społeczno-gospodarcze cechują się zwykle dużym stopniem inercji, co oznacza, że zaobserwowanie istotnych zmian wymaga zwykle długiego, ponad 5-cio letniego okresu obserwacji. Ponadto systemy statystyki publicznej z reguły dostarczają danych z rocznym, a w niektórych przypadkach - Produkt Krajowy Brutto na poziomie regionalnym - nawet dwuletnim opóźnieniem. Wpływa to negatywnie na proces monitoringu zmian strukturalnych po pierwsze z uwagi na brak aktualnych danych w skali makro, a po drugie z uwagi na ryzyko popełnienia błędu związane z niewłaściwą interpretacją zachodzących zmian, w krótkim okresie. W związku z tym dla obszaru wsparcia Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina zdecydowano się na analizę danych w okresie 6-letnim dla lat 2003-2008/2009, co przynajmniej w pewnym stopniu pozwoliło abstrahować od powyższych zastrzeżeń.

Szczególnie trudna jest rzetelna analiza zmian zachodzących w ukraińskiej i białoruskiej części obszaru wsparcia. W tych krajach oficjalne dane są publikowane z około 2-letnim opóźnieniem, a ich dostępność (nawet po oficjalnej publikacji) jest ograniczona. W tej sytuacji wiele informacji użytych w niniejszej analizie pochodzi z szacunków opartych na danych z wcześniejszych lat (Ukraina) oraz

danych dostarczonych przez sekretariat programu TACIS na Białorusi (dla lat 2003-2005), z których część została zweryfikowana i zastąpiona oficjalnymi danymi statystycznymi.

Autorzy tego opracowania poza przedstawieniem tendencji rozwojowych obszaru wsparcia Programu Sąsiedztwa przeprowadzili również analizę porównawczą stanu rozwoju poszczególnych obszarów przygranicznych. Ponadto do opracowania dołączono materiał kartograficzny oraz wykresy służące porównaniom poszczególnych regionów i subregionów wchodzących w skład obszaru wsparcia.

1. ŹRÓDŁA DANYCH I UWAGI METODYCZNE

Systemy statystyki publicznej krajów objętych Programem Sąsiedztwa dość znacznie się różnią, co niewątpliwie utrudnia przygotowanie porównywalnego materiału statystycznego. Trudność sprawia również brak danych, o niektórych zjawiskach na poziomie regionalnym i subregionalnym. Dodatkowo sytuację komplikuje fakt zmiany granic jednostek statystycznych uwzględnionych w badaniu, co dotyczyło przede wszystkim zmian NUTS3 w Polsce (w większości przypadków wymagało to agregacji danych z poziomu NUTS4 tj. powiatów). Nierzadko jedynym sposobem uzyskania informacji było przeprowadzenie szacunków przy wykorzystaniu danych na poziomie krajowym, których dokonywano przy zachowaniu pełnej staranności metodycznej. Szacunki te należy uznać za wiarygodne, choć ewentualna publikacja oficjalnych danych statystycznych powinna być okazją do ich weryfikacji.

Poniżej przedstawiono źródła danych dla poszczególnych krajów wraz ze szczegółowymi uwagami metodycznymi dotyczącymi poszczególnych zagadnień.

1.1 Polska – źródła i metodologia

Źródła danych

Podstawowym źródłem informacji wykorzystanej do opracowania tabel były Roczniki Statystyczne Województw GUS z lat 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009.

Braki uzupełniono danymi pochodzącymi z:

- publikacji: Produkt Krajowy Brutto Rachunki Regionalne 2005 i 2008, GUS: tab. 3.1 i 3.2 (w tym rewizja wcześniejszych danych),
- Banku Danych Regionalnych z lat 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 i 2009
- oficjalnej strony GUS (<http://www.stat.gov.pl>)
- Narodowego Spisu Ludności i Mieszkań 2002, GUS: tab. 8.4 (struktura wykształcenia).

W związku z powyższym jako źródło tabel dla Polski należy przyjąć: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zakres czasowy danych

Dostępne dane GUS obejmują lata 2003-2009. Dane za 2010 r. zgodnie z katalogiem wydawnictw GUS będą dostępne w grudniu 2010 r. Wyjątek stanowią dane o:

- PKB, które będą dostępne w październiku 2011 r. za rok 2009,
- strukturze wykształcenia, które będą dostępne po kolejnym spisie powszechnym.

Braki danych

Braki danych związane były z tym, że w Polsce nie prowadzi się statystyk regionalnych na poziomie NUTS3 dla:

- długości dróg o nawierzchni twardej (tylko drogi gminne i powiatowe),
- długości eksploatowanych linii kolejowych.

W związku z tym dla poziomu NUTS3 dokonano przybliżonych szacunków (patrz szczegółowe uwagi metodologiczne) wykorzystując dane z poziomu NUTS2.

Natomiast statystyki regionalne nie są prowadzone dla:

- liczby zarejestrowanych kościołów i związków wyznaniowych.

W związku z tym przedstawiono inne (dostępne dla wszystkich subregionów obszaru wsparcia) dane świadczące o jakości życia społecznego związane ze skalą zagrożenia przestępczością.

Szczegółowe uwagi metodyczne

1. Ludność

- 1.1. Liczba ludności według stanu na 31 XII.
- 1.2. Saldo migracji stanowi sumę: a) przyrostu naturalnego, b) migracji wewnętrznych na pobyt stały, c) salda migracji zewnętrznych na pobyt stały.
- 1.3. Liczbę ludności w wieku produkcyjnym obliczono stosując iloczyn udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności.
- 1.4. Stopa bezrobocia rejestrowanego.

2. Gospodarka

- 2.1. Wartość PKB w mln EUR otrzymano przy zastosowaniu kursów średnich rocznych PLN do EUR z oficjalnej strony internetowej NBP (<http://www.nbp.pl>). Kursy EUR wynosiły odpowiednio: w 2003 r. 4,3978 PLN, w 2004 r. 4,5340 PLN, w 2005 r. 4,0254 PLN, w 2006 r. 3,8951 PLN, w 2007 r. 3,7829 PLN, w 2008 r. 3,5166 PLN. Uwzględniono rewizję rachunków narodowych przeprowadzoną przez GUS w 2005 r. Ze względu na zmianę podziału terytorialnego NUTS 3 (podregiony) w 2007 roku dane dot. PKB za 2007 i 2008 rok przedstawiono według nowego podziału.
- 2.2. W cenach stałych z roku poprzedzającego.
- 2.3. Jak w punkcie 3.1. Dla 2007 r. przyjęto kurs 1 EUR = 3,6042 PLN; dane dla podmiotów zatrudniających powyżej 9 pracowników; kurs dla roku 2008 jak w p. 3.1.
- 2.4. Dane dla przemysłu podano łącznie z budownictwem.

3. Turystyka

- 3.1. Dane o obiektach całorocznych.

4. Rolnictwo i leśnictwo

- 4.1. Dane o areale rolnym uwzględniają użytki rolne takie jak: grunty orne, łąki, pastwiska oraz sady. Dane o areale rolnym w 2006 r. pochodzą z reprezentacyjnego badania struktury gospodarstw rolnych w czerwcu 2005 r. i nie są porównywalne z wcześniejszymi danymi. Ponadto dla 2008 r. dane pochodzą z szacunków przeprowadzanych na poziomie NUTS2 z uwagi na zmiany w jednostkach statystycznych na poziomie NUTS3.
- 4.2. Jak w punkcie 5.1

5. Transport

- 5.1. W celu ustalenia długości dróg ogółem o nawierzchni twardej (krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne) w NUTS3 dokonano następujących szacunków: a) określono długość dróg ogółem dla województwa (NUTS2), w których wchodzi dany NUTS3 b) długość dróg innych niż powiatowe i gminne (dane dostępne) rozdzielono między poszczególne NUTS3 proporcjonalnie do udziału subregionów w powierzchni województwa.
- 5.2. W celu ustalenia długości linii kolejowych w NUTS3 przyjęto w dużym uproszczeniu, że gęstość linii kolejowych jest równomierna na obszarze województwa, w skład którego wchodzi poszczególne NUTS3.

6. Gospodarka wodna, ochrona środowiska i ochrona przyrody

- 6.1. Dane o liczbie oczyszczalni obejmują: oczyszczalnie mechaniczne, biologiczne oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów.

6.2. Powierzchnia obszarów chronionych obejmuje m.in. parki narodowe, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu.

7. Edukacja

7.1. Liczba uczniów obejmuje wyłącznie uczniów szkół podstawowych bez gimnazjów.

7.2. Liczba uczniów szkół średnich obejmuje: gimnazja, zasadnicze szkoły zawodowe, licea ogólnokształcące oraz średnie szkoły zawodowe.

7.3. Obejmuje uczelnie publiczne i niepubliczne.

7.4. Za wykształcenie podstawowe przyjęto: wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe oraz wykształcenie zasadnicze zawodowe, za wykształcenie średnie przyjęto: średnie zawodowe, średnie ogólnokształcące oraz policealne. Pominięto osoby z wykształceniem nieustalonym. Dane za 2002 r. dla ludności w wieku powyżej 13 lat. W 2007 r. wykorzystano dane z reprezentacyjnego badania CBOS „Warunki życia społeczeństwa polskiego: problemy i strategię”.

8. Kultura

8.1. Liczba instytucji kultury obejmuje: muzea, kina i biblioteki

9. Życie społeczne

9.1. Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych obejmuje: fundacje oraz stowarzyszenia i organizacje społeczne.

9.2. Brak danych.

1.2 Białoruś – źródła i metodologia

Źródła danych

Podstawowym źródłem danych do opracowania danych były Roczniki Statystyczne Białorusi (wydane w Mińsku w 2007, 2008, 2009 i 2010 r.), roczniki Regiony Republiki Białorusi z 2008 i 2010 r. oraz strona internetowa Ministerstwa Statystyki i Analiz Republiki Białorusi (MSiARB) (<http://belstat.gov.by>). Jako źródło danych w okresie 2003-2005 r. oraz części danych, które nie były oficjalnie publikowane, posłużyły przekazane we wcześniejszych latach tabele dostarczone przez Biuro Programu TACIS na Białorusi.

W związku z tym należy przyjąć, że źródłem poniższych tabel jest: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Statystyki i Analiz Republiki Białorusi oraz danych przekazanych przez Biuro Programu TACIS na Białorusi.

Zakres czasowy danych

Dostępne dane MSiARB dla całego kraju obejmują lata 2003-2009. W związku z brakiem niektórych danych na poziomie regionalnym wykorzystano dane szacunkowe obliczone na podstawie zmian ogólnokrajowych odniesionych do danych przekazany przez krajowego koordynatora TACIS na Białorusi w latach 2004-2005.

Braki danych

Pierwsza uwaga dotyczy braku większości danych dla dystryktów obwodu mińskiego. Dane dla większości wskaźników (z wyłączeniem powierzchni i liczby ludności) są niedostępne dla dystryktów objętych Programem Sąsiedztwa wchodzących w skład obwodu mińskiego. W związku z tym (biorąc pod uwagę małe intra- i interregionalne zróżnicowanie Białorusi) w uproszczeniu przyjęto, że wartości poszczególnych wskaźników dla tego obszaru będą proporcjonalne do liczby ludności, a w wybranych przypadkach (np. struktura użytkowania gruntów) do powierzchni całego obwodu.

Po drugie, oficjalnie publikacje statystyczne nie dostarczają danych w ujęciu regionalnym o:

- Produkcie Krajowym Brutto,
- strukturze zatrudnienia,
- użytkowaniu gruntów,
- liczbie obiektów noclegowych i stopnia ich wykorzystania,
- długości i gęstości linii kolejowych,
- infrastrukturze wodno-kanalizacyjnej.

W niektórych przypadkach było możliwe przeprowadzenie szacunków lub też wykorzystanie danych roboczych przekazanych przez koordynatora programu TACIS na Białorusi.

Szczegółowe uwagi metodyczne

1. Ludność.

- 1.1. Liczba ludności według stanu na 1 I (kolejnego roku tj. np. dla 2003 z 1 stycznia 2004).
- 1.2. Saldo migracji stanowi sumę: a) przyrostu naturalnego, b) migracji wewnętrznych na pobyt stały, c) salda migracji zewnętrznych na pobyt stały.
- 1.3. -
- 1.4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w odniesieniu do ludności aktywnej zawodowo.

2. Gospodarka

- 2.1. a) Z uwagi na brak regionalnych statystyk PKB dokonano szacunków na podstawie danych o dochodach nominalnych ludności. W Polsce na poziomie województw korelacja między wartością PKB, a dochodami nominalnymi ludności w regionach wynosi 0,999. W związku z tym wartość PKB Białorusi rozszacowano pomiędzy poszczególne regiony proporcjonalnie do udziału obwodów w dochodach ludności ogółem.
b) Wartość PKB w mln EUR otrzymano przy zastosowaniu kursów średnich rocznych rubla białoruskiego do EUR z oficjalnej strony internetowej Narodowego Banku Białorusi (<http://www.nbrb.by>). Przyjęto kurs średni dla 2006 r. 1 EUR = 2692,07 BYR, dla 2007 r. 1 EUR = 2937,06 BYR, dla 2008 r. 1 EUR = 3134,80 BYR, dla 2009 r. 1 EUR = 3885,38 BYR.
- 2.2. W cenach stałych z roku poprzedzającego na podstawie dochodów ludności (deflatorem był stosunek wzrostu nominalnego i realnego PKB).
- 2.3. Jak w punkcie 3.1.b).
- 2.4. Wykorzystano dane o strukturze zatrudnienia przekazane przez stronę białoruską dla 2003 r. Dane dla lat 2004-2009 oszacowano na podstawie zmian strukturalnych w gospodarce narodowej.

3. Turystyka

- 3.1. Dane o liczbie udzielonych noclegów. Wykorzystano dane przekazane przez koordynatora TACIS na Białorusi dla 2003 r. Dane dla lat 2004-2009 oszacowano na podstawie zmian ogólnokrajowych uwzględniających sanatoria, ośrodki wypoczynkowe i hotele.

4. Rolnictwo i leśnictwo

- 4.1. Oficjalne dane dostępne są w podziale własnościowym, a nie użytkowym. Wykorzystano dane przekazane przez koordynatora TACIS na Białorusi. Dane dla 2006, 2007 i 2008 r. oszacowano na podstawie zmiany ogólnokrajowych.
- 4.2. jak w punkcie 5.1.

5. Transport

- 5.1. Długości dróg ogółem o nawierzchni twardej w 2008 r. oszacowano na podstawie zmiany na poziomie krajowym.
- 5.2. Długość linii kolejowych w 2008 r. oszacowano na podstawie zmiany na poziomie krajowym.

6. Gospodarka wodna, ochrona środowiska i ochrona przyrody

- 6.1. Brak oficjalnych danych o infrastrukturze wodno-kanalizacyjnej dla regionów. Wykorzystano dane przekazane przez koordynatora TACIS na Białorusi. Brak danych za 2006, 2007, 2008 i 2009 r.

6.2. Oficjalne dane o powierzchni obszarów chronionych obejmują: grunty sanitarne, obszary chronione przyrodniczo, obszary rekreacyjne, historyczne i kulturowe, a także parki narodowe. Wykorzystano dane przekazane przez koordynatora TACIS na Białorusi. Brak danych za 2006, 2007, 2008 i 2009 r.

7. Edukacja

7.1. W związku z brakiem sztywnego podziału instytucjonalnego na kształcenie podstawowe i średnie w białoruskim systemie edukacji, oficjalne dane obejmują łącznie szkoły podstawowe i ponadpodstawowe.

7.2. patrz 8.1

7.3. -

7.4. Dane o wykształceniu uwzględniają wyłącznie pracujących. Za wykształcenie średnie przyjęto: średnie zawodowe i średnie ogólnokształcące

8. Kultura

8.1. Liczba instytucji kultury obejmuje: biblioteki, muzea, teatry i kina. Wykorzystano dane przekazane przez koordynatora TACIS na Białorusi dla 2003 r. Dane dla lat 2004-2009 oszacowano na podstawie zmian ogólnokrajowych.

9. Życie społeczne

9.1. Brak oficjalnych danych dla regionów. W 2003 r. w kraju działało 2311 stowarzyszeń. Wykorzystano dane przekazane przez koordynatora TACIS na Białorusi.

9.2. Brak danych dla regionów. Liczba zarejestrowanych kościołów i związków wyznaniowych w kraju wynosiła 27. Wykorzystano dane przekazane przez koordynatora TACIS na Białorusi.

1.3 Ukraina – źródła i metodologia

Źródła danych

Podstawowym źródłem informacji wykorzystanej do opracowania tabel był Rocznik Statystyczny Ukrainy 2005, 2006, 2008 i 2009. Korzystano także z częściowej publikacji pt. „Ukraine in Figures in 2005” oraz z Rocznika statystycznego regionów Ukrainy z 2004, 2005 i 2009 r. Dane dla 2006 r. pochodzą (z wyjątkiem przypadków gdzie podano inne źródło) z publikacji US w Lublinie pt. „Pogranicze polsko-ukraińskie w liczbach w 2006 r.” Niektóre dane znaleziono także na stronach internetowych poszczególnych regionów. Dodatkowo, w poszczególnych tabelach wykorzystano następujące źródła:

- B. Kawałko, A. Miszczuk, (red.) Pogranicze polsko-ukraińskie. Środowisko. Społeczeństwo. Gospodarka. WSZiA w Zamościu, 2005 (tab. 2.1, 2.2, 2.3, 5.1, 6.1, 6.2, 7.1, 7.2),
- Monitoring socjalno-ekonomicznovo rozvytku regioniw Ukrainy za 2004 rik, Ministerstwo Ekonomiki Ukrainy (2.4, 3.1, 3.2, 3.3).
<http://www.voladm.gov.ua/> (dane w tabl. 3.3),
- Roczniki statystyczne regionów: lwowskiego, wołyńskiego, zakarpackiego (3.4, 6.1, 6.2, 10.1),
<http://www.ukrstat.gov.ua> (2.1, 2.2, 8.4).

Zakres czasowy danych

Większość danych jest obecnie dostępna dla lat 2003-2009, toteż taki okres objęła analiza.

Wspomniana wyżej publikacja lubelskiego US pozwoliła uzyskać dane dla regionów Ukrainy sąsiadujących z Polską za 2006 r., jednak ponieważ publikacja nie zawiera danych wcześniejszych (z lat 2003-2005), nie pozwoliła na zweryfikowanie informacji podanych w poprzednich edycjach monitoringu według jednolitej metodologii. Dlatego w obecnej edycji pojawiają się problemy z porównywalnością niektórych danych w ujęciu dynamicznym. Dotyczy to np. informacji o życiu kulturalnym regionów lub infrastrukturze turystycznej.

Braki danych

Oprócz braków wynikających z opóźnień w publikowaniu danych, niektóre informacje w ogóle nie są na Ukrainie publikowane w układzie regionalnym. Dotyczy to w szczególności:

- danych o użytkownikach obiektów kulturalnych,
- danych o liczbie organizacji wyznaniowych,
- danych o liczbie organizacji pozarządowych (nie dla wszystkich regionów),
- danych o liczbie oczyszczalni ścieków.

Dla 2006 r. wystąpiły braki danych dla regionu Zakarpackiego w dziedzinie szkolnictwa wyższego.

Szczegółowe uwagi metodyczne

2. Ludność

2.1. Liczba ludności według stanu na 31 XII.

2.2. Saldo migracji stanowi sumę: a) przyrostu naturalnego, b) migracji wewnętrznych na pobyt stały, c) salda migracji zewnętrznych na pobyt stały.

2.3. Liczbę ludności w wieku produkcyjnym stanowi iloczyn udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności.

2.4. Stopa bezrobocia rejestrowanego, wg metodologii ILO. W przypadku regionów; wołyńskiego i zakarpackiego za lata 2003-2004 są to dane szacunkowe. Natomiast dane z lat 2005-2008 są precyzyjne – pochodzą z Rocznika statystycznego Ukrainy z roku 2008 i 2009.

3. Gospodarka

3.1. Wartość PKB w regionach w 2003 r. otrzymano szacunkowo, wykorzystując strukturę regionalną wartości dodanej. Dane z lat 2004-2008 pochodzą z <http://www.ukrstat.gov.pl>. Dla uzyskania wartości w EUR zastosowano średni kurs Narodowego Banku Ukrainy z danego roku.

3.2. W cenach stałych z roku poprzedzającego.

3.3. W cenach stałych z roku poprzedzającego.

3.4. Dane dla przemysłu podano łącznie z budownictwem.

4. Turystyka

5. Rolnictwo i leśnictwo

5.1. Dane o areale rolnym uwzględniają użytki rolne takie jak: grunty orne, łąki, pastwiska oraz sady.

6. Transport

6.1. Dane obejmują wszystkie drogi publiczne o nawierzchni twardej oraz czynne linie kolejowe.

7. Gospodarka wodna, ochrona środowiska i ochrona przyrody

6.3. Powierzchnia obszarów chronionych obejmuje m.in. parki narodowe, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu.

7. Edukacja

7.1. W związku tym, że na Ukrainie nie występuje precyzyjny 'fizyczny' podział na szkołę podstawową i średnią (często uczniowie uczęszczają do szkół 11-klasowych) podana liczba uczniów obejmuje kształcenie zarówno na poziomie podstawowym, jak średnim.

7.2. W związku z powyższym nie wypełniano tabeli 8.2

7.3. Obejmuje uczelnie publiczne i niepubliczne 3 i 4 stopnia akredytacji.

7.4. Za wykształcenie podstawowe przyjęto: wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe oraz wykształcenie zasadnicze zawodowe i niepełne średnie, za wykształcenie średnie przyjęto: średnie zawodowe i średnie ogólnokształcące. Dane pochodzą ze spisu powszechnego (2001 r.). W późniejszym okresie nie podawano danych o strukturze wykształcenia.

8. Kultura

8.1. Liczba instytucji kultury obejmuje w latach 2003-2005 i 2007-2008 teatry, muzea, kina i biblioteki. Dla 2006 r. tylko teatry muzea i kina.

9. Życie społeczne

9.1. Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych obejmuje: fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne i polityczne.

9.2. Brak danych.

TABELE ŹRÓDŁOWE

II. Ludność

Tab. 2.1 Liczba ludności

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Liczba ludności	% ogółu ludności w kraju	Liczba ludności	% ogółu ludności w kraju	Liczba ludności	% ogółu ludności w kraju	Liczba ludności	% ogółu ludności w kraju	Liczba ludności	% ogółu ludności w kraju	Liczba ludności	% ogółu ludności w kraju	Liczba ludności	% ogółu ludności w kraju
Polska														
NUTS białostocko-suwański	894 186	2,3	891 950	2,3	890 095	2,3	887 766	2,3	885 338	2,3	884 623	2,3	883 614	2,3
NUTS łomżyński	310 931	0,8	310 475	0,8	309 594	0,8	308 335	0,8	307 322	0,8	306 847	0,8	306 117	0,8
NUTS ostrołęcko-siedlecki	754 390	2,0	752 899	2,0	751 163	2,0	749 727	2,0	748 689	2,0	748 481	2,0	747 496	2,0
NUTS białkopodlaski	312 698	0,8	311 600	0,8	310 540	0,8	309 687	0,8	308 517	0,8	307 842	0,8	307 035	0,8
NUTS lubelski	1 215 356	3,2	1 213 129	3,2	1 211 493	3,2	1 209 227	3,2	1 206 744	3,2	1 204 672	3,2	1 203 248	3,2
NUTS chełmsko-zamojski	663 118	1,7	660 427	1,7	657 578	1,7	653 852	1,7	650 952	1,7	649 318	1,7	646 919	1,7
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	1 155 929	3,0	1 156 864	3,0	1 158 156	3,0	1 158 522	3,0	1 159 170	3,0	1 161 472	3,1	1 163 329	3,1
NUTS krośnieńsko-przemyski	941 319	2,5	941 111	2,5	940 107	2,5	939 042	2,5	938 168	2,5	938 023	2,5	938 403	2,5
Ogółem	6 247 927	16,4	6 238 455	16,3	6 228 726	16,3	6 216 158	16,3	6 204 900	16,3	6 201 278	16,3	6 196 161	16,2
Białoruś														
Obwód brzeski	1 462 900	14,9	1 445 000	14,7	1 445 600	14,8	1 439 500	14,8	1 435 100	14,8	1 403 900	14,8	1 401 177	14,8
Obwód miński (rej. zachodnie)	405 700	4,1	399 600	4,1	393 500	4,0	387 900	4,0	383 400	4,0	377 800	4,0	373 497	3,9
Obwód grodzieński	1 146 100	11,6	1 135 100	11,6	1 123 500	11,5	1 114 100	11,5	1 106 600	11,4	1 075 100	11,3	1 072 381	11,3
Ogółem	3 014 700	30,6	2 979 700	30,4	2 962 600	30,4	2 941 500	30,3	2 925 100	30,2	2 856 800	30,1	2 847 055	30,0
Ukraina														
Obwód wołyński	1 046 060	2,2	1 044 800	2,2	1 040 113	2,2	1 035 300	2,2	1 033 708	2,2	1 036 400	2,2	1 036 200	2,3
Obwód lwowski	2 579 941	5,5	2 588 000	5,4	2 576 153	5,5	2 550 043	5,4	2 541 409	5,5	2 559 800	5,5	2 552 900	5,5
Obwód zakarpacki	1 248 284	2,6	1 248 500	2,6	1 245 192	2,7	1 240 993	2,6	1 239 773	2,7	1 242 600	2,7	1 243 400	2,7
Ogółem	4 874 285	10,3	4 881 300	10,2	4 861 458	10,4	4 826 336	10,3	4 814 890	10,4	4 838 800	10,4	4 832 500	10,5

Tab. 2.2 Saldo migracji i urodzeń

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Polska							
NUTS białostocko-suwalski	-1 969	-1 131	-725	-2 215	-2 051	-703	-962
NUTS łomżyński	-868	-3 150	-1 105	-1 457	-1 023	-691	-722
NUTS ostrołęcko-siedlecki	-1 902	-2 182	-1 595	-1 687	-1 562	-501	-1 066
NUTS białkopodlaski	-1 344	-1 131	-1 144	-1 397	-1 437	-847	-945
NUTS lubelski	-1 911	-2 182	-1 729	-2 579	-2 478	-1 737	-1 351
NUTS chełmsko-zamojski	-2 861	-3 150	-1 905	-3 799	-3 364	-2 268	-2 596
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	793	1 228	-752	211	845	1 837	1 951
NUTS krośnieńsko-przemyski	-675	-854	-1 468	-1 483	-941	-149	-133
Ogółem	-10 737	-12 552	-10 423	-14 406	-12 011	-5 059	-5 824
Białoruś*							
Obwód brzeski	-5 500	-5 200	-5 700	-6 100	-4 292	b.d.	-5 323
Obwód miński (rej. zachodnie)	-2 450	-2 800	-3 100	-1 600	-1097	b.d.	-2 966
Obwód grodzieński	-7 900	-8 100	-8 300	-9 400	-7 479	b.d.	-5 494
Ogółem	-15 850	-16 100	-17 100	-17 100	-12 868	b.d.	-13 783
Ukraina							
Obwód wołyński	-5 912	-4 011	-3 916	-2 401	-1 558	-215	b.d.
Obwód lwowski	-12 684	-10 270	-10 505	-8 716	-8 567	-6 850	b.d.
Obwód zakarpacki	-2 766	-2 631	-2 234	-1 621	-1 317	757	b.d.
Ogółem	-21 362	-16 912	-16 655	-12 738	-11 442	-6 308	b.d.

*Dla rejonów zachodnich obwodu mińskiego w 2009 szacunki na podstawie danych dla całego obwodu.

Tab. 2.3 Liczba ludności w wieku produkcyjnym

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	% ogółu ludności w jednostce	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	% ogółu ludności w jednostce	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	% ogółu ludności w jednostce	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	% ogółu ludności w jednostce	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	% ogółu ludności w jednostce	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	% ogółu ludności w jednostce	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	% ogółu ludności w jednostce
Polska														
NUTS białostocko-suwański	543 665	60,8%	547 657	61,4%	551 859	62,0%	555 192	62,5%	557 416	63,0%	559 700	63,3%	561 683	63,6%
NUTS łomżyński	184 071	59,2%	186 285	60,0%	188 233	60,8%	189 461	61,4%	190 335	61,9%	191 679	62,5%	192 413	62,9%
NUTS ostrołęcko-siedlecki	446 599	59,2%	451 739	60,0%	455 205	60,6%	458 293	61,1%	461 175	61,6%	463 857	62,0%	465 872	62,3%
NUTS białkopodlaski	183 866	58,8%	186 025	59,7%	187 566	60,4%	189 036	61,0%	190 103	61,6%	191 096	62,1%	191 677	62,4%
NUTS lubelski	752 305	61,9%	756 992	62,4%	760 818	62,8%	762 270	63,0%	763 310	63,3%	763 926	63,4%	764 028	63,5%
NUTS chełmsko-zamojski	394 555	59,5%	398 237	60,3%	400 465	60,9%	401 601	61,4%	403 061	61,9%	404 469	62,3%	405 456	62,7%
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	707 429	61,2%	716 099	61,9%	723 848	62,5%	729 612	63,0%	735 431	63,4%	741 644	63,9%	746 468	64,2%
NUTS krośnieńsko-przemyski	565 733	60,1%	572 195	60,8%	578 166	61,5%	583 028	62,1%	587 584	62,6%	591 525	63,1%	595 162	63,4%
Ogółem	3 778 223	60,0%	3 815 229	60,0%	3 846 160	61,7%	3 868 493	62,2%	3 888 415	62,7%	3 907 896	63,0%	3 922 759	63,3%
Białoruś*														
Obwód brzeski	866 500	59,2%	868 400	59,7%	869 000	60,1%	868 800	60,4%	867 000	60,4%	867 200	60,5%	835 952	59,7%
Obwód miński (rej. zachodnie)	199 000	59,4%	199 000	60,1%	199 652	60,7%	200 098	61,2%	200 120	61,4%	232 300	61,5%	215 892	57,8%
Obwód grodzieński	672 300	58,7%	672 300	59,2%	671 700	59,8%	670 700	60,2%	668 500	60,4%	668 700	60,6%	641 680	59,8%
Ogółem	1 737 800	59,0%	1 739 700	59,6%	1 740 352	60,1%	1 739 598	60,4%	1 735 620	60,8%	1 768 200	60,7%	2 847 055	59,5%
Ukraina														
Obwód wołyński	605 143	57,8%	607 747	58,2%	610 362	58,7%	611 987	59,1%	612 952	59,3%	628 775	60,7%	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	1 529 600	59,3%	1 535 132	59,3%	1 540 684	59,8%	1 542 924	60,5%	1 542 768	60,7%	1 577 939	61,6%	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	752 306	60,3%	754 421	60,4%	756 542	60,8%	752 306	60,6%	759 092	61,2%	778 059	62,6%	b.d.	b.d.
Ogółem	2 887 049	59,2%	2 897 300	59,4%	2 907 588	59,8%	2 907 217	60,2%	2 914 812	60,5%	2 984 773	61,7%	b.d.	b.d.

*Dane dla roku 2009 pochodzą ze spisu powszechnego. Dla obwodów zachodnich obwodu mińskiego szacunki na podstawie danych dla całego obwodu.

Tab. 2.4 Bezrobocie (%)

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Polska							
NUTS białostocko-suwałski	16,0	15,1	14,6	12,6	9,8	9,3	12,3
NUTS łomżyński	19,3	18,9	17,8	15,4	13,0	11,3	13,6
NUTS ostrołęcko-siedlecki	21,7	21,4	20,4	17,7	14,5	12,2	14,1
NUTS białkopodlaski	19,7	19,1	18,5	17,1	15,3	13,4	15,1
NUTS lubelski	17,5	16,6	15,9	14,1	11,4	10,1	11,8
NUTS chełmsko-zamojski	20,3	19,4	18,3	17,2	15,0	12,5	13,6
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	18,3	17,2	16,5	14,7	12,7	11,2	13,6
NUTS krośnieńsko-przemyski	22,6	21,5	20,7	18,8	16,5	15,5	18,0
Ogółem	19,5	18,6	17,8	16,0	13,6	11,7	13,9
Białoruś							
Obwód brzeski	3,7	3,0	2,0	1,8	1,4	1,2	1,1
Obwód miński (rej. zachodnie)	2,9	2,4	1,8	1,4	1,0	0,9	0,7
Obwód grodzieński	3,0	2,6	1,8	1,6	1,3	1,1	1,1
Ogółem	3,2	2,7	1,8	1,6	1,2	1,1	0,9
Ukraina							
Obwód wołyński	11,8	10,8	9,5	8,9	8,1	8,3	b.d.
Obwód lwowski	10,3	10,0	8,8	8,3	7,7	7,6	b.d.
Obwód zakarpacki	7,0	8,2	7,2	7,0	6,3	6,4	b.d.
Ogółem	9,3	9,7	8,5	8,1	7,4	7,4	b.d.

III. Gospodarka

Tab. 3.1 Wartość produktu krajowego brutto (mln EUR)

Jednostka	2003		2004		2005		2006		Jednostka Wg nowego podziału jednostek NUTS3	2007		2008	
	PKB	Relacja do PKB w kraju (= 100)	PKB	Relacja do PKB w kraju (= 100)	PKB	Relacja do PKB w kraju (= 100)	PKB	Relacja do PKB w kraju (= 100)		PKB	Relacja do PKB w kraju (= 100)	PKB	Relacja do PKB w kraju (= 100)
Polska													
NUTS białostocko-suwański	3 458,5	1,9%	3 726,5	1,8%	4 420,4	1,8%	4 860,0	1,8%	NUTS białostocki	3 553,1	1,1%	4 149,2	1,1%
									NUTS suwański	1 548,5	0,5%	1 750,6	0,5%
NUTS łomżyński	958,5	0,5%	1 068,6	0,5%	1 270,7	0,5%	1 411,3	0,5%	NUTS łomżyński	2 128,5	0,7%	2 382,1	0,7%
NUTS ostrołęcko-siedlecki	2 436,9	1,3%	2 813,0	1,4%	3 490,3	1,4%	3 939,1	1,4%	NUTS ostrołęcko-siedlecki	4 564,5	1,5%	5 256,2	1,5%
NUTS białkopodlaski	917,4	0,5%	989,2	0,5%	1 155,4	0,5%	1 283,9	0,5%	NUTS puławski	2 372,0	0,8%	2 882,9	0,8%
									NUTS biały	1 486,7	0,5%	1 719,0	0,5%
NUTS lubelski	4 637,1	2,5%	4 995,1	2,5%	5 891,6	2,4%	6 442,2	2,4%	NUTS lubelski	4 961,0	1,6%	5 996,7	1,7%
NUTS chełmsko-zamojski	1 937,2	1,0%	2 111,8	1,0%	2 489,4	1,0%	2 761,4	1,0%	NUTS chełmsko-zamojski	3 171,4	1,0%	3 686,0	1,0%
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	4 501,5	2,4%	4 797,8	2,4%	5 690,9	2,3%	6 274,6	2,3%	NUTS rzeszowski	3 642,7	1,2%	4 509,5	1,2%
									NUTS tarnobrzeski	3 646,1	1,2%	4 275,7	1,2%
NUTS krośnieńsko-przemyski	2 857,2	1,5%	3 013,0	1,5%	3 580,0	1,5%	3 967,3	1,5%	NUTS krośnieński	2 410,3	0,8%	2 819,8	0,8%
									NUTS przemyski	1 848,8	0,6%	2 172,3	0,6%
Ogółem	21 704,2	11,7%	23 515,0	11,5%	27 988,8	11,5%	30 939,6	11,4%	Ogółem	35 333,7	11,4%	41 599,8	11,5%
Białoruś													
Obwód brzeski	1 992,4	12,6%	2 324,4	12,6%	3 076,9	12,7%	3 651,6	12,4%		4 329	13,1%	5 378	13,0%
Obwód miński (rej. zachodnie)	405,3	2,6%	535,9	2,9%	693,3	2,9%	827,1	2,8%		1 069	3,2%	1 331	3,2%
Obwód grodzieński	1 715,1	10,9%	2 059,0	11,2%	2 762,1	11,4%	3 217,9	10,9%		3 457	10,4%	4 314	10,4%
Ogółem	4 112,7	26,1%	4 919,4	26,7%	6 532,3	26,9%	7 695,6	26,1%		8 856	26,8%	11 023	26,6%
Ukraina													
Obwód wołyński	608,3	1,4%	755,5	1,4%	1 025,5	1,48%	1 212,5	1,4%		1 455,5	1,4%	1 658,5	1,4%
Obwód lwowski	1 868,2	4,3%	2 116,8	4,0%	2 690,5	3,89%	3 389,0	3,9%		4 044,4	3,9%	4 610,0	3,8%
Obwód zakarpacki	695,1	1,6%	801,4	1,5%	1 048,5	1,52%	1 291,0	1,5%		1 518,5	1,5%	1 713,5	1,4%
Ogółem	3 171,6	7,3%	3 673,68	7,0%	4 764,5	6,90%	5 892,43	6,9%		7 018,4	6,7%	7 982,1	6,5%

Tab. 3.2. Zmiana wartości produktu krajowego brutto (rok poprzedni = 100)

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*
Polska						
NUTS białostocko-suwański	102,2	103,0	102,6	104,4	b.d.	b.d.
NUTS łomżyński	101,1	104,4	102,8	105,5	b.d.	b.d.
NUTS ostrołęcko-siedlecki	101,5	104,2	106,8	107,2	b.d.	b.d.
NUTS białkopodlaski	103,1	100,7	101,1	105,5	b.d.	b.d.
NUTS lubelski	104,3	103,7	102,0	103,8	b.d.	b.d.
NUTS chełmsko-zamojski	103,6	102,7	102,0	105,3	b.d.	b.d.
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	105,7	104,5	102,5	104,7	b.d.	b.d.
NUTS krośnieńsko-przemyski	103,3	102,6	102,8	105,2	b.d.	b.d.
Ogółem	103,5	103,5	102,9	105,0	106,7	105,8
Białoruś						
Obwód brzeski	106,4	110,8	110,0	108,9	112,0	102,8
Obwód miński (rej. zachodnie)	100,5	125,6	107,5	110,2	112,6	103,0
Obwód grodzieński	99,4	114,0	111,4	107,9	111,8	103,3
Ogółem	102,8	113,6	110,3	108,6	112,0	103,0
Ukraina						
Obwód wołyński	102,3	119,0	103,7	103,5	112,1	99,6
Obwód lwowski	112,2	105,2	98,1	108,3	105,8	99,6
Obwód zakarpacki	109,6	106,4	98,5	106,6	108,2	98,6
Ogółem	109,6	109,6	99,5	106,3	107,6	99,4

* w związku ze zmianą podziału NUTS w Polsce nie istniała możliwość przedstawienie dynamiki PKB na poziomie subregionalnym. Natomiast analizę zmian w latach 2007-2008 wg nowego podziału przedstawia Mapa 2 w części 4.

Tab. 3.3 Wartość sprzedana przemysłu

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Wartość sprzedana przemysłu (mln EURO)	Relacja do Wartości w roku poprzednim (= 100)	Wartość sprzedana przemysłu (mln EURO)	Relacja do Wartości w roku poprzednim (= 100)	Wartość sprzedana przemysłu (mln EURO)	Relacja do Wartości w roku poprzednim (= 100)	Wartość sprzedana przemysłu (mln EURO)	Relacja do Wartości w roku poprzednim (= 100)	Wartość sprzedana przemysłu (mln EURO)	Relacja do Wartości w roku poprzednim (= 100)	Wartość sprzedana przemysłu (mln EURO)	Relacja do Wartości w roku poprzednim (= 100)
Polska												
NUTS białostocko-suwalski	1 310,5	99,7	1 417,8	104,9	1 690,9	105,9	1 831,0	104,8	2 373,8	120,0	2 274,3	93,5
NUTS łomżyński	694,6	112,7	847,5	120,1	1 012,9	106,1	1 140,4	108,9	1 527,9	124,0	1 187,4	107,4
NUTS ostrołęcko-siedlecki	1 419,3	104,5	1 489,0	101,2	1 806	107,7	2 100,1	112,5	2 603,1	114,7	2 729,2	102,3
NUTS białkopodlaski	207,8	104,3	236,4	111,0	264,6	99,4	296,8	108,6	379,4	118,3	359,2	92,4
NUTS lubelski	2 048,6	114,7	2 238,9	106,1	2 643,3	104,8	2 833,8	103,7	4 649,5	151,8	2 860,2	82,3
NUTS chełmsko-zamojski	844,3	98,4	921,4	105,9	1 053,3	101,5	1 077,0	98,9	1 322,3	113,6	1 396,3	103,0
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	3 183,1	113,4	3 525,7	107,7	4 036	101,6	4 760,1	114,1	5 734,2	111,5	5 969,1	101,6
NUTS krośnieńsko-przemyski	1 347,3	115,7	1 399,5	100,1	1 578,8	100,2	1 735,8	106,4	1 916,9	102,2	2 058,6	104,8
Ogółem	11 055,3	109,4	12 076,1	106,0	14 085,9	103,6	15 775,1	108,4	20 507,1	120,3	18 834,3	97,8
Białoruś												
Obwód brzeski	785	109,0	844	118,2	928	111,8	1 031	111,5	1 016	107,6	1 075,7	112,9
Obwód miński (rej. zachodnie)	342	108,4	356	114,7	379	112,0	399	105,6	400	109,4	402,1	107,3
Obwód grodzieński	846	106,8	891	110,7	928	111,0	1 028	111,2	1 019	108,2	1 067,4	111,8
Ogółem	1 973	107,1	2 091	115,9	2 235	111,5	2 457	110,4	2 436	108,1	2 544,2	111,5
Ukraina												
Obwód wołyński	345,9	113,0	425,5	123	519,1	122	617,7	119	889,5	144	797,9	90
Obwód lwowski	1 050,0	105,6	1 144,5	109	1 064,4	93	1 149,5	108	1 299,0	113	1 309,4	101
Obwód zakarpcki	278,8	133,3	354,1	127	382,4	108	485,7	127	582,8	120	598,0	103
Ogółem	1 674,6	110,9	1 924,0	115	1 965,8	102	2 252,9	115	2 771,2	123	2 705,3	98

Tab. 3.4 Zatrudnienie według sektorów (%)

Jednostka	2003			2004			2005			2006			2007			2008		
	rolnictwo	przemysł	usługi i inne	rolnictwo	przemysł	usługi i inne	rolnictwo	przemysł	usługi i inne	rolnictwo	przemysł	usługi i inne	rolnictwo	przemysł	usługi i inne	rolnictwo	przemysł	usługi i inne
Polska																		
NUTS białostocko-suwański	37,7	19,5	42,7	37,7	19,4	43,0	37,5	19,0	43,4	37,0	20,0	43,0	35,7	20,5	43,8	35,3	19,7	44,9
NUTS łódzki	56,9	14,6	28,5	56,9	14,1	29,0	56,9	13,8	29,3	56,4	13,8	29,8	54,2	15,9	29,9	52,3	17,9	29,9
NUTS ostrołęcko-siedlecki	51,2	17,2	31,6	51,6	16,5	31,9	51,0	16,8	32,2	49,9	17,9	32,2	48,8	18,6	32,5	47,6	19,0	33,4
NUTS białkopodlaski	50,5	14,5	35,0	50,5	14,3	35,2	50,2	14,5	35,2	49,9	14,8	35,3	49,6	14,2	36,2	49,3	14,2	36,5
NUTS lubelski	38,8	20,4	40,8	38,4	20,1	41,5	38,0	19,7	42,2	37,5	19,8	42,6	37,0	20,2	42,8	36,5	20,3	43,3
NUTS chełmsko-zamojski	55,3	14,2	30,5	55,2	14,0	30,7	54,7	14,5	30,8	54,5	14,6	30,9	53,8	14,7	31,5	53,4	14,4	32,2
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	26,8	31,8	41,4	26,6	31,8	41,6	26,3	31,4	42,3	25,7	32,1	42,2	24,9	32,9	42,2	24,4	31,8	43,9
NUTS krośnieńsko-przemyski	34,0	24,9	41,0	33,9	25,1	41,0	33,5	25,1	41,4	33,1	25,3	41,6	32,5	26,0	41,5	32,3	25,8	41,9
Ogółem	40,7	21,3	38,0	40,6	21,1	38,4	40,2	21,0	38,8	39,6	21,5	38,9	38,7	22,1	39,2	38,1	21,9	40,0
Białoruś*																		
Obwód brzeski	17,0	30,5	52,5	16,6	31,0	52,4	16,1	31,5	52,4	15,1	32,1	52,8	14,2	32,9	53,0	14,1	33,1	52,8
Obwód miński (rej. zachodnie)	18,0	35,5	46,5	17,3	35,5	47,2	17,3	35,4	47,4	17,0	35,1	47,9	16,5	35,5	48,0	15,9	36,0	48,1
Obwód grodzieński	17,8	31,8	50,4	17,1	32,5	50,4	17,1	32,6	50,3	16,5	33,1	50,4	16,2	33,3	50,5	15,8	33,6	50,6
Ogółem	17,5	31,6	51,0	16,9	32,1	51,0	16,6	32,4	51,0	15,9	32,8	51,3	15,2	33,3	51,4	15,1	33,6	51,3
Ukraina																		
Obwód wołyński	36,4	14,1	49,5	31,7	15,4	52,9	27,3	16,6	56,1	28,6	16,0	55,4	27,2	15,9	56,9	25,4	17,5	57,1
Obwód lwowski	21,3	23,2	55,5	20,5	23,2	56,3	19,7	23,2	57,1	17,6	23,0	59,4	16,7	22,7	60,6	16,2	22,1	61,6
Obwód zakarpacki	29,7	19,2	51,0	28,5	19,5	52,0	27,2	19,8	53,0	27,3	18,0	54,7	26,0	17,9	56,2	25,3	17,6	57,1
Ogółem	26,9	20,2	53,0	25,0	20,6	54,5	23,2	21,0	55,8	22,5	20,1	57,4	21,3	19,9	58,8	20,5	20,0	59,5

*Dla lat 2004-2007 szacunki na podstawie danych ogólnokrajowych

Tab. 3.5. Liczba małych i średnich przedsiębiorstw (poniżej 50 zatrudnionych)

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Polska							
NUTS białostocko-suwalski	73 342	74 697	69 539	67 220	66 714	66 944	68 019
NUTS łomżyński	20 323	21 421	20 646	20 918	21 435	20 940	21 398
NUTS ostrołęcko-siedlecki	55 820	55 830	53 007	53 443	52 761	54 096	55 563
NUTS białkopodlaski	18 104	18 861	17 618	17 605	18 014	18 498	18 752
NUTS lubelski	89 148	92 201	89 346	89 719	90 395	90 397	92 249
NUTS chełmsko-zamojski	40 759	42 443	41 193	40 390	40 871	41 327	42 286
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	78 846	81 521	79 903	79 411	80 185	81 304	82 457
NUTS krośnieńsko-przemyski	58 458	59 821	58 297	58 320	59 148	59 416	60 370
Ogółem	434 800	446 795	429 549	427 026	429 523	432 922	441 094
Białoruś*							
Obwód brzeski	2 002	2 383	2 380	2 834	3 186	6 378	7 267
Obwód miński (rej. zachodnie)	890	1 004	1 006	1 181	1 399	2 364	2 763
Obwód grodzieński	1 984	2 125	2 160	2 590	2 854	5 147	5 943
Ogółem	4 876	5 512	5 546	6 605	7 439	13 889	15 973
Ukraina							
Obwód wołyński	4 535	4 720	4 702	5 098	5 190	4 560	b.d.
Obwód lwowski	15 405	16 109	16 304	18 555	19 520	19 199	b.d.
Obwód zakarpacki	6 520	7 507	7 866	7 971	7 836	6 337	b.d.
Ogółem	75 762	81 800	83 470	89 964	91 669	82 260	b.d.

* Dane do 2006 roku nie uwzględniają prywatnych gospodarstw rolnych.

IV. Turystyka

Tab. 4.1 Infrastruktura turystyczna i jej wykorzystanie (szt.)

Jednostka	2003			2004			2005			2006			2007			2008			2009		
	Liczba obiektów noclegowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów	Liczba obiektów noclegowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów	Liczba obiektów noclegowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów	Liczba obiektów noclegowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów	Liczba obiektów noclegowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów	Liczba obiektów noclegowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów	Liczba obiektów noclegowych	Liczba miejsc noclegowych	Liczba korzystających z noclegów
Polska																					
NUTS białostocko-suwalski	154	10 975	316 334	154	10 451	325 122	149	9 894	350 741	176	10 148	358 620	148	10 282	415 811	146	10 028	409 225	141	10 345	392 666
NUTS łomżyński	34	1 922	54 653	34	2 130	51 013	31	1 875	47 530	29	1 593	45 316	21	1 067	48 438	20	978	52 944	27	1 079	45 187
NUTS ostrołęcko-siedlecki	69	4 989	92 353	78	5 323	103 466	68	5 334	100 000	62	4 889	107 182	59	4 740	104 683	59	4 488	105 353	56	3 926	101 073
NUTS białkopodlaski	120	6 200	99 217	127	6 795	90 030	116	5 483	83 957	110	5 397	78 533	104	5 150	88 088	101	5 050	91 717	94	4 963	84 747
NUTS lubelski	113	8 314	311 695	117	8 525	315 806	115	8 115	317 590	115	8 474	343 611	116	8 716	377 319	118	8 844	431 334	120	9 193	436 689
NUTS chełmsko-zamojski	111	6 749	125 374	108	6 554	140 795	100	5 908	142 139	89	5 171	142 328	87	5 131	150 375	79	4 848	154 115	71	4 753	130 809
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	112	5 999	202 090	113	6 250	213 064	120	6 066	226 978	120	6 693	235 640	117	6 081	239 626	134	7 081	275 853	132	7 191	289 928
NUTS krośnieńsko-przemyski	200	12 162	297 064	181	10 966	265 151	192	12 370	319 777	215	13 476	328 747	219	14 571	352 995	221	14 268	343 519	237	15 047	364 980
Ogółem	913	57 310	1 498 780	912	56 994	1 504 447	891	55 045	1 588 712	916	55 841	1 639 977	871	55 738	1 777 335	878	55 585	1 864 060	878	56 497	1 846 079
Białoruś*																					
Obwód brzeski	44	3 414	192 400	46	3 384	199 000	46	3 193	201 200	46	3 298	219 600	49	3 376	225 100	53	3 497	243 200	54	3 604	228 400
Obwód miński (rej. zachodnie)	10	719	27 520	11	724	29 300	11	765	32 560	11	758	39 500	12	781	37 420	11	728	39 180	14	861	40 960
Obwód grodzieński	30	2 584	122 800	30	2 351	122 900	28	2 015	124 000	28	2 018	139 500	35	2 101	144 100	37	2 050	154 600	40	2 181	141 800
Ogółem	84	6 717	342 720	87	6 459	351 200	85	5 973	357 760	85	6 074	398 600	96	6 258	406 620	101	6 275	436 980	108	6 646	411 160
Ukraina																					
Obwód wołyński	28	2 108	91 200	25	1 948	95 700	26	1 961	89 600	27	1 948	90 300	28	2 075	122 400	30	2 137	92 800	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	85	6 685	206 200	82	6 751	219 500	100	8 701	237 300	110	9 438	278 200	128	9 780	303 200	148	11 081	369 900	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	38	3 007	87 100	42	3 147	95 900	38	3 152	99 200	39	3 496	121 000	45	3 801	127 000	61	5 367	130 700	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	151	11 800	384 500	149	11 846	411 100	164	13 814	426 100	176	14 882	489 500	201	15 656	552 600	239	18 585	593 400	b.d.	b.d.	b.d.

*Dla rejonów zachodnich obwodu mińskiego szacunki na podstawie danych dla całego obwodu.

V. Rolnictwo i leśnictwo

Tab. 5.1 Powierzchnia arealów rolnych i leśnych (ha)

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Areal rolny	Lasy	Areal rolny	Lasy	Areal rolny	Lasy	Areal rolny	Lasy	Areal rolny	Lasy	Areal rolny	Lasy	Areal rolny	Lasy
Polska*														
NUTS białostocko-suwalski	832 465	487 400	832 560	488 600	831 294	490 100	742 100	492 868	758 100	493 787	b.d.	494 807	b.d.	496 048
NUTS łomżyński	371 156	111 100	371 707	111 600	371 917	114 500	351 000	115 048	358 500	117 251	b.d.	117 606	b.d.	118 046
NUTS ostrołęcko-siedlecki	805 724	306 700	803 721	306 600	804 392	307 100	709 600	308 022	727 600	308 460	b.d.	308 931	b.d.	311 682
NUTS białkopodlaski	373 437	163 200	374 084	163 200	374 936	164 000	308 300	164 568	331 000	165 051	b.d.	165 070	b.d.	166 878
NUTS lubelski	684 985	197 600	685 899	197 400	687 915	201 000	616 500	199 383	663 000	200 473	b.d.	200 292	b.d.	201 460
NUTS chełmsko-zamojski	640 370	200 800	640 431	200 400	647 510	198 600	540 600	201 682	581 000	202 485	b.d.	203 006	b.d.	205 324
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	437 095	221 200	437 001	221 600	435 128	222 400	328 400	223 294	363 600	224 051	b.d.	225 071	b.d.	226 308
NUTS krośnieńsko-przemyski	499 918	428 500	499 979	429 300	498 407	431 300	369 100	432 917	408 700	433 692	b.d.	435 715	b.d.	437 488
Ogółem	4 645 150	2 116 500	4 645 382	2 118 700	4 651 499	2 129 000	3 965 600	2 137 782	4 191 500	2 145 250	4 197 100	2 150 498	4 206 600	2 163 235
Białoruś**														
Obwód brzeski	1 400 000	1 136 000	1 392 356	1 138 446	1 387 616	1 140 892	1 377 831	1 143 460	1 371 104	1 156 675	1 368 510	1 159 817	b.d.	b.d.
Obwód miński (rej. zachodnie)	502 000	433 000	499 259	433 932	497 559	434 865	494 051	435 843	491 639	440 881	490 709	442 078	b.d.	b.d.
Obwód grodzieński	1 246 000	895 000	1 239 196	896 927	1 234 978	898 854	1 226 270	900 877	1 220 283	911 289	1 217 974	913 764	b.d.	b.d.
Ogółem	3 248 000	2 464 000	3 130 811	2 469 305	3 120 154	2 474 610	3 098 152	2 480 181	3 083 025	2 508 845	3 077 192	2 515 660	b.d.	b.d.
Ukraina														
Obwód wołyński	1 054 800	690 801	1 054 700	697 300	1 054 600	697 300	1 053 555	692 969	1 052 900	693 000	1 084 200	69 700	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	1 270 800	692 000	1 270 200	692 600	1 269 600	689 900	1 268 437	694 257	1 267 649	694 300	1 296 500	694 200	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	459 400	677 714	458 600	694 000	457 800	694 000	454 007	724 370	453 725	724 000	471 700	724 200	b.d.	b.d.
Ogółem	2 785 000	2 060 515	2 783 500	2 083 900	2 782 000	2 081 200	2 776 000	2 111 596	2 774 274	2 111 300	2 852 400	2 113 100	b.d.	b.d.

* Dane o areale rolnym w 2006 r. na podstawie badania struktury gospodarstw rolnych z czerwca 2005 r. i nie są porównywalne z wcześniejszymi danymi. Dane za 2007 – szacunki.

** Dane dla 2003 r. na podstawie różnych źródeł, dla lat 2004-2006 szacunki na podstawie danych ogólnokrajowych.

Tab. 5.2 Struktura użytkowania powierzchni (%)

Jednostka	2003			2004			2005			2006			2007			2008			2009		
	Udział gruntów rolnych i leśnych w ogóle powierzchni w tym:	Arealów rolnych	Lasów	Udział gruntów rolnych i leśnych w ogóle powierzchni w tym:	Arealów rolnych	Lasów	Udział gruntów rolnych i leśnych w ogóle powierzchni w tym:	Arealów rolnych	Lasów	Udział gruntów rolnych i leśnych w ogóle powierzchni w tym:	Arealów rolnych	Lasów	Udział gruntów rolnych i leśnych w ogóle powierzchni w tym:	Arealów rolnych	Lasów	Udział gruntów rolnych i leśnych w ogóle powierzchni w tym:	Arealów rolnych	Lasów	Udział gruntów rolnych i leśnych w ogóle powierzchni w tym:	Arealów rolnych	Lasów
Polska*																					
NUTS białostocko-suwalski	88,8	56,0	32,8	88,8	56,0	32,9	88,9	55,9	33,0	83,1	49,9	33,1	84,2	51,0	33,2	b.d.	b.d.	33,3	b.d.	b.d.	33,4
NUTS łomżyński	90,7	69,8	20,9	90,9	69,9	21,0	91,5	70,0	21,5	87,6	66,0	21,6	89,5	67,4	22,1	b.d.	b.d.	22,1	b.d.	b.d.	22,2
NUTS ostrołęcko-siedlecki	92,0	66,6	25,4	91,8	66,5	25,4	91,9	66,5	25,4	84,2	58,7	25,5	85,7	60,2	25,5	b.d.	b.d.	25,6	b.d.	b.d.	25,8
NUTS białkopodlaski	89,8	62,5	27,3	89,9	62,6	27,3	90,2	62,7	27,4	79,1	51,6	27,5	83,0	55,4	27,6	b.d.	b.d.	27,6	b.d.	b.d.	27,9
NUTS lubelski	89,6	69,6	20,1	89,7	69,7	20,0	90,3	69,9	20,4	82,8	62,6	20,2	87,6	67,3	20,3	b.d.	b.d.	20,3	b.d.	b.d.	20,4
NUTS chełmsko-zamojski	90,5	68,9	21,6	90,5	68,9	21,6	91,1	69,7	21,4	79,9	58,2	21,7	84,3	62,5	21,8	b.d.	b.d.	21,8	b.d.	b.d.	22,1
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	87,6	58,2	29,4	87,7	58,2	29,5	87,5	57,9	29,6	73,4	43,7	29,7	78,2	48,4	29,8	b.d.	b.d.	30,0	b.d.	b.d.	30,1
NUTS krośnieńsko-przemyski	89,9	48,4	41,5	89,9	48,4	41,6	90,0	48,2	41,7	77,6	35,7	41,9	81,5	39,6	42,0	b.d.	b.d.	42,2	b.d.	b.d.	42,3
Ogółem	89,9	61,7	28,1	89,9	61,7	28,2	90,1	61,8	28,3	81,1	52,7	28,4	84,2	55,7	28,5	84,4	55,8	28,6	84,6	55,9	28,7
Białoruś**																					
Obwód brzeski	77,3	42,7	34,6	77,2	42,5	34,7	77,1	42,3	34,8	76,9	42,0	34,9	77,1	41,8	35,3	77,1	41,7	35,4	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód miński (rej. zachodnie)	82,8	44,5	38,3	82,6	44,2	38,4	82,6	44,1	38,5	82,3	43,8	38,6	82,6	43,5	39,0	82,5	43,4	39,1	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód grodzieński	85,2	49,6	35,6	85,0	49,3	35,7	84,9	49,2	35,8	84,7	48,8	35,9	84,9	48,6	36,3	84,9	48,5	36,4	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	82,5	46,9	35,6	80,9	45,2	35,7	80,8	45,1	35,8	80,6	44,8	35,8	80,8	44,6	36,3	80,9	44,5	36,4	b.d.	b.d.	b.d.
Ukraina																					
Obwód wołyński	86,4	52,2	34,2	86,7	52,2	34,5	86,7	52,2	34,5	86,7	52,3	34,4	86,7	52,3	34,4	88,3	53,8	34,5	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	90,0	58,3	31,7	90,0	58,3	31,8	90,0	58,3	31,8	89,9	58,1	31,8	89,9	58,1	31,8	91,2	59,4	31,8	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	88,8	35,9	52,9	90,0	35,8	54,2	90,0	35,8	54,2	90,0	35,6	56,8	90,0	35,6	56,8	93,8	37,0	56,8	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	88,4	50,8	37,6	88,8	50,8	38,0	88,8	50,8	38,0	88,8	50,8	38,0	88,8	50,8	38,0	90,7	52,1	38,6	b.d.	b.d.	b.d.

* Dane o areale rolnym w 2006 r. na podstawie badania struktury gospodarstw rolnych z czerwca 2005 r. i nie są porównywalne z wcześniejszymi danymi.

** Dane dla 2003 r. na podstawie różnych źródeł, dla lat 2004-2007 szacunki na podstawie danych ogólnokrajowych.

VI. Transport

Tab. 6.1 Drogi

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Długość dróg – km	Gęstość dróg (km/100 km kw.)	Długość dróg – km	Gęstość dróg (km/100 km kw.)	Długość dróg – km	Gęstość dróg (km/100 km kw.)	Długość dróg – km	Gęstość dróg (km/100 km kw.)	Długość dróg – km	Gęstość dróg (km/100 km kw.)	Długość dróg – km	Gęstość dróg (km/100 km kw.)
Polska												
NUTS białostocko-suwalski	7 464	50,2	7 558	50,8	7 652	51,5	7 625	51,3	7 787,2	52,4	7 897,6	53,1
NUTS łomżyński	3 215	60,5	3 288	61,8	3 360	63,2	3 406	64,1	3 461,2	65,1	3 486,7	65,6
NUTS ostrołęcko-siedlecki	8 078	66,8	8 407	69,5	8 358	69,1	8 569	70,9	8 723,2	72,2	9 003,5	74,5
NUTS białkopodlaski	3 540	59,2	3 470	58,1	3 507	58,7	3 524	59,0	3 565,6	59,7	3 643,9	61,0
NUTS lubelski	7 698	78,2	7 916	80,4	8 035	81,6	8 104	82,3	8 214,3	83,4	8 415,0	85,4
NUTS chełmsko-zamojski	6 643	71,5	6 546	70,5	6 616	71,2	6 636	71,4	6 730,6	72,4	6 804,1	73,2
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	6 915	92,1	6 847	91,1	7 006	93,3	7 027	93,5	7 122,1	94,8	7 223,7	96,1
NUTS krośnieńsko-przemyski	6 932	67,1	6 965	67,4	7 024	68,0	7 101	68,7	7 192,1	69,6	7 306,6	70,7
Ogółem	50 485	67,1	50 996	67,8	51 559	68,5	51 991	69,1	52 796,3	70,2	53 777,8	71,5
Białoruś												
Obwód brzeski	9 500	29,0	9 600	29,3	10 100	30,8	10 200	31,1	10 300	31,4	10 400	31,4
Obwód miński (rej. zachodnie)	4 698	41,6	4 754	42,1	4 783	42,4	4 811	42,6	4 868	43,1	4 896	43,1
Obwód grodzieński	11 100	44,2	11 300	45,0	11 600	46,2	11 700	46,6	11 800	47,0	11 700	47,0
Ogółem	25 298	36,6	25 654	37,1	26 483	38,3	26 711	38,6	26 968	39,0	26 996	39,0
Ukraina*												
Obwód wołyński	5 700	28,2	5 700	28,4	5 700	28,4	5 700	28,4	5 714	28,5	5 700	28,5
Obwód lwowski	8 142	37,3	8 200	37,4	8 200	37,4	8 200	37,4	8 220	37,5	8 200	37,6
Obwód zakarpcki	3 300	25,8	3 300	25,9	3 300	25,9	3 300	25,9	3 308	26,0	3 300	26,1
Ogółem	17 100	31,2	17 200	31,4	17 200	31,4	17 200	31,4	17 242	31,5	17 200	31,4

* Dla 2006 i 2007 r. szacunki na podstawie danych ogólnokrajowych.

Tab. 6.2 Koleje

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Długość linii kolejowych – km	Gęstość sieci (km/100 km kw.)	Długość linii kolejowych – km	Gęstość sieci (km/100 km kw.)	Długość linii kolejowych – km	Gęstość sieci (km/100 km kw.)	Długość linii kolejowych – km	Gęstość sieci (km/100 km kw.)	Długość linii kolejowych – km	Gęstość sieci (km/100 km kw.)	Długość linii kolejowych – km	Gęstość sieci (km/100 km kw.)
Polska												
NUTS białostocko-suwalski	505,6	3,3	490,7	3,3	505,6	3,4	505,6	3,4	520,5	3,5	565,1	3,8
NUTS łomżyński	180,7	3,3	175,4	3,3	180,7	3,4	180,7	3,4	186,1	3,5	202,1	3,8
NUTS ostrołęcko-siedlecki	580,3	4,8	580,3	4,8	580,3	4,8	580,3	4,8	580,3	4,8	592,4	4,9
NUTS białkopodlaski	251,0	6,8	251,0	6,8	245,1	4,1	245,1	4,1	245,1	4,1	257,1	4,3
NUTS lubelski	413,6	6,8	413,6	6,8	403,7	4,1	403,7	4,1	403,7	4,1	423,4	4,3
NUTS chełmsko-zamojski	390,2	6,8	390,2	6,8	380,9	4,1	380,9	4,1	380,9	4,1	399,5	4,3
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	398,1	5,3	398,1	5,3	390,6	5,2	390,6	5,2	390,6	5,2	420,6	5,6
NUTS krośnieńsko-przemyski	547,6	5,3	547,6	5,3	537,3	5,2	537,3	5,2	537,3	5,2	578,6	5,6
Ogółem	3 267,1	4,3	3 246,9	4,3	3 224,2	4,4	3 224,2	4,4	3 224,2	4,4	3 438,8	4,6
Białoruś												
Obwód brzeski	1065,8	3,3	1065,7	3,3	1065,7	3,3	1065,7	3,3	1061,7	3,2	1 061,7	3,2
Obwód miński (rej. zachodnie)	249,3	2,2	249,3	2,2	249,3	2,2	249,3	2,2	248,3	2,2	248,3	2,2
Obwód grodzieński	652,0	2,6	652,0	2,6	652,0	2,6	648,7	2,6	648,7	2,6	648,7	2,6
Ogółem	1967,1	2,8	1967,0	2,8	1967,0	2,8	1963,7	2,8	1958,7	2,8	1 958,7	2,8
Ukraina												
Obwód wołyński	614,2	3,0	614	3,1	b.d.	b.d.	604	3,0	604	3,0	597	3,0
Obwód lwowski	1 292,2	5,9	1292	5,9	b.d.	b.d.	1 293	5,9	1 293	5,9	1 280	5,9
Obwód zakarpacki	617,3	4,8	610	4,8	b.d.	b.d.	617	4,8	617	4,8	606	4,7
Ogółem	2 523,7	4,6	2516	4,6	b.d.	b.d.	2 514	4,6	2 514	4,6	2 483	4,5

* Dla 2006 i 2007 r. szacunki na podstawie danych ogólnokrajowych.

Tab. 6.3. Ruch graniczny na polskich granicach – przekroczenia granicy przez czynne przejścia graniczne.

Granica	2003	2004	2005	2006	2007	2008*	2009*
Rosyjska	3 134 000	3 554 800	3 873 000	3 732 400	2 896 100	1 901 400	1 263 500
Białoruska	8 833 600	7 953 600	8 791 100	9 773 700	9 349 300	5 278 600	5 901 800
Ukraińska	11 632 400	12 077 400	17 753 800	19 421 400	19 126 800	16 180 400	11 637 500
Litewska	3 213 700	3 775 400	4 530 500	5 279 300	5 342 200	b.d.	b.d.
Słowacka	14 602 900	16 093 500	15 618 800	18 642 000	16 932 200	b.d.	b.d.
Czeska	54 899 100	52 389 400	48 069 400	44 585 800	44 864 400	b.d.	b.d.
Niemiecka	72 441 200	90 675 100	98 589 900	100 792 000	104 507 600	b.d.	b.d.
Polska ogółem	178 818 000	196 010 800	208 459 800	217 041 200	221 637 700	35 533 800	27 393 100

* Zgodnie z decyzją Rady Unii Europejskiej Polska została włączona do obszaru Schengen 21 grudnia 2007 roku. Bezpośrednim skutkiem włączenia Polski do strefy Schengen jest brak informacji statystycznych dotyczących ruchu granicznego na wewnętrznej granicy Polski i Unii Europejskiej.

VII. Gospodarka wodna, ochrona środowiska i ochrona przyrody

7.1 Gospodarka wodna i ochrona środowiska

Jednostka	2003			2004			2005			2006			2007			2008			2009		
	Długość wodociągów (km)	Długość kanalizacji (km)	Liczba oczyszczalni ścieków (szt.)	Długość wodociągów (km)	Długość kanalizacji (km)	Liczba oczyszczalni ścieków (szt.)	Długość wodociągów (km)	Długość kanalizacji (km)	Liczba oczyszczalni ścieków (szt.)	Długość wodociągów (km)	Długość kanalizacji (km)	Liczba oczyszczalni ścieków (szt.)	Długość wodociągów (km)	Długość kanalizacji (km)	Liczba oczyszczalni ścieków (szt.)	Długość wodociągów (km)	Długość kanalizacji (km)	Liczba oczyszczalni ścieków (szt.)	Długość wodociągów (km)	Długość kanalizacji (km)	Liczba oczyszczalni ścieków (szt.)
Polska																					
NUTS białostocko-suwalski	7 406,5	1 465,7	72	7 738,2	1 509,6	77	8 021,9	1 639,2	79	8 221,0	1 758,8	80	8 367	1 825	81	8 454	1 884	83	8 634	1 983	84
NUTS łomżyński	2 698,6	332,7	24	2 882,0	368,8	23	2 984,5	391,1	27	3 154,7	401,8	28	3 206	418	28	3 336	420	29	3 303	427	29
NUTS ostrołęcko-siedlecki	7 012,1	968,8	55	7 579,9	1 065,0	57	7 990,5	1 128,2	60	8 559,6	1 217,5	59	9 182	1 300	60	9 668	1 374	62	9 707	1 465	63
NUTS białkopodlaski	2 949,8	608,7	44	3 161,0	653,0	45	3 274,6	700,7	45	3 417,9	736,8	49	3 526	767	51	3 597	777	53	3 680	777	53
NUTS lubelski	8 599,0	1 501,6	74	8 923,5	907,4	74	9 077,5	1 683,0	74	9 243,2	1 819	78	9 374	1 938	79	9 504	2 002	80	9 632	2 061	86
NUTS chełmsko-zamojski	4 810,9	843,1	99	5 067,1	1 622,7	103	5 132,6	982,7	104	5 279,5	1 096,5	112	5 374	1 136	116	5 510	1 201	119	5 560	1 261	121
NUTS rzeszowsko-tamobrzeski	7 484,9	3 599,8	75	7 619,1	4 111,3	79	7 822,5	4 601,3	85	7 968,5	4 901,2	85	8 066	5 177	86	8 093	5 713	85	8 296	5 945	86
NUTS krośnieńsko-przemyski	4 526,2	3 467,0	109	4 594,0	3 906,3	110	4 670,2	4 185,1	115	4 708,4	4 382,1	122	4 815	4 571	122	4 764	4 764	125	4 844	5 237	136
Ogółem	45 488	12 787	552	47 564	14 144	568	48 974	1 5311	589	50 553	16 314	613	51 909	17 132	623	52 926	18 134	636	53 656	19 156	658
Białoruś																					
Obwód brzeski	4 067,0	2 133,0	86	4 067,0	2 133,0	86	4 067,0	2 133,0	86	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód miński (rej. zachodnie)	1 054,0	553,0	23	1 054,0	553,0	23	1 054,0	553,0	23	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód grodzieński	4 067,0	2 133,0	84	4 067,0	2 133,0	84	4 067,0	2 133,0	84	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	9 188,0	4 819,0	193	9 188,0	4 819,0	193	9 188,0	4 819,0	193	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ukraina																					
Obwód wołyński	461,3	335,4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	467,1	321,8	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	1 864,3	808,9	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	1 802,7	720,6	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	529,6	197,8	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	529,6	197,8	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	2 855,2	1 342,1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	2 799,4	1 240,2	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Tab. 7.2 Ochrona przyrody

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Powierzchnia obszarów chronionych (ha)	% powierzchni	Powierzchnia obszarów chronionych (ha)	% powierzchni	Powierzchnia obszarów chronionych (ha)	% powierzchni	Powierzchnia obszarów chronionych (ha)	% powierzchni	Powierzchnia obszarów chronionych (ha)	% powierzchni	Powierzchnia obszarów chronionych (ha)	% powierzchni	Powierzchnia obszarów chronionych (ha)	% powierzchni
Polska														
NUTS białostocko-suwalski	565 098	38,0	565 098	38,0	565 098	38,0	565 805	38,1	565 902	38,1	565 902	38,1	566 274	38,1
NUTS łomżyński	79 208	14,9	79 208	14,9	79 208	14,9	79 191	14,9	79 191	14,9	79 202	14,9	79 202	14,9
NUTS ostrołęcko-siedlecki	168 051	13,9	169 260	14,0	171 678	14,2	171 392	14,2	171 384	14,2	171 628	14,2	171 724	14,2
NUTS białkopodlaski	92 644	15,5	92 644	15,5	92 644	15,5	92 408	15,5	92 410	15,5	92 413	15,5	92 371	15,5
NUTS lubelski	266 854	27,1	266 854	27,1	266 854	27,1	267 043	27,1	267 044	27,1	267 045	27,1	266 578	27,1
NUTS chełmsko-zamojski	212 741	22,9	212 741	22,9	212 741	22,9	210 971	22,7	210 971	22,7	210 971	22,7	210 853	22,7
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	208 834	27,8	208 834	27,8	211 087	28,1	154 811	20,6	154 811	20,6	155 068	20,6	155 136	20,6
NUTS krośnieńsko-przemyski	637 484	61,7	639 551	61,9	640 584	62,0	639 405	61,9	639 382	61,9	639 261	61,9	639 547	61,9
Ogółem	2 230 914	29,7	2 234 189	29,7	2 239 894	29,8	2 181 025	29,0	2 181 095	29,0	2 181 489	29,0	2 181 685	29,0
Białoruś														
Obwód brzeski	423 100	14,0	423 100	14,0	423 100	14,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód miński (rej. zachodnie)	187 400	5,4	187 400	5,4	187 400	5,4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód grodzieński	236 300	8,0	236 300	8,0	236 300	8,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	846 800	12,0	846 800	12,0	846 800	12,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ukraina														
Obwód wołyński	52 000	2,6	52 000	2,6	52 000	2,6	52 000	2,6	52 000	2,6	91 300	4,5	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	44 800	2,1	44 800	2,1	44 500	2,0	44 500	2,0	44 500	2,0	44 400	2,0	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	133 500	10,5	133 500	10,5	133 500	10,5	133 500	10,5	133 500	10,5	133 500	10,5	b.d.	b.d.
Ogółem	230 300	4,2	230 300	4,2	230 000	4,2	230 000	4,2	230 000	4,2	269 200	4,9	b.d.	b.d.

VIII. Edukacja

Tab. 8.1 Szkoły podstawowe i uczniowie szkół podstawowych*

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów
Polska														
NUTS białostocko-suwański	367	67 953	339	63 910	324	60 275	321	56 709	313	53 616	291	51 279	283	49 464
NUTS łomżyński	168	26 858	163	25 523	160	24 217	159	22 838	154	21 709	151	20 755	150	19 826
NUTS ostrołęcko-siedlecki	494	65 077	468	62 337	461	59 561	457	56 884	449	54 385	425	52 030	423	50 372
NUTS białskopodlaski	194	26 895	191	25 553	185	24 288	182	22 927	180	21 910	176	21 222	171	20 272
NUTS lubelski	552	90 937	537	86 823	535	82 685	528	79 334	516	76 067	509	73 623	505	71 368
NUTS chełmsko-zamojski	436	53 564	420	50 648	408	47 884	401	45 234	388	42 599	371	40 813	356	38 900
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	583	95 438	568	90 300	565	85 620	563	81 795	559	78 340	556	74 789	553	73 263
NUTS krośnieńsko-przemyski	603	79 141	595	75 376	587	71 563	588	68 511	581	65 732	572	63 331	567	60 888
Ogółem	3 397	505 863	3 281	480 470	3 225	456 093	3 199	434 232	3 140	414 358	3 051	397 842	3 008	384 353
Białoruś														
Obwód brzeski	725	216 900	710	208 300	694	200 800	682	193 200	665	188 300	658	180 900	637	170 400
Obwód miński (rej. zachodnie)	182	46 600	174	44 100	168	41 800	162	39 500	157	38 088	150	36 282	147	33 673
Obwód grodzieński	580	165 400	558	157 300	541	149 700	514	141 900	468	136 700	454	129 100	441	119 100
Ogółem	1 487	428 900	1 442	409 700	1 403	392 300	1 358	374 616	1 290	363 088	1 262	346 282	1 225	323 173
Ukraina**														
Obwód wołyński	821	158 000	822	153 000	816	147 000	806	142 000	802	137 000	794	132 300	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	1 492	361 000	1 490	345 000	1 487	328 000	1 482	314 000	1 480	297 000	1 469	284 400	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	722	195 000	716	189 000	716	182 000	712	176 000	714	170 000	711	164 300	b.d.	b.d.
Ogółem	3 035	714 000	3 028	687 000	3 019	657 000	3 000	632 000	2 996	604 000	2 974	581 000	b.d.	b.d.

* Dla Białorusi i Ukrainy łącznie szkoły podstawowe i średnie.

** Dla 2006 r. szacunki oparte na danych krajowych.

Tab. 8.2 Szkoły ponadpodstawowe/średnie i uczniowie szkół ponadpodstawowych i średnich

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Liczba szkół ponadpodstawowych/średnich	Liczba uczniów	Liczba szkół ponadpodstawowych/średnich	Liczba uczniów	Liczba szkół ponadpodstawowych/średnich	Liczba uczniów	Liczba szkół ponadpodstawowych/średnich	Liczba uczniów	Liczba szkół ponadpodstawowych/średnich	Liczba uczniów	Liczba szkół ponadpodstawowych/średnich	Liczba uczniów	Liczba szkół ponadpodstawowych/średnich	Liczba uczniów
Polska														
NUTS białostocko-suwalski	381	85 938	354	84 252	344	81 118	336	77 307	308	73 907	305	70 647	306	67 736
NUTS łomżyński	143	30 861	144	31 034	134	30 122	129	29 067	124	28 313	118	26 801	114	25 995
NUTS ostrołęcko-siedlecki	425	75 875	404	76 592	374	73 653	358	71 601	358	69 284	347	66 740	333	64 224
NUTS białkopodlaski	161	32 487	152	32 275	144	31 126	132	30 009	122	28 616	121	27 410	118	26 264
NUTS lubelski	611	115 238	577	112 160	554	103 581	522	103 828	490	99 406	486	95 491	472	91 879
NUTS chełmsko-zamojski	354	68 774	350	67 525	329	64 878	315	61 838	291	59 056	293	56 517	288	53 708
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	518	120 938	510	119 720	483	116 442	487	111 512	468	107 112	460	101 972	449	98 490
NUTS krośnieńsko-przemyski	531	97 722	522	96 760	509	93 287	491	88 931	455	84 577	451	80 576	441	77 235
Ogółem	3 124	627 833	3 013	620 318	2 871	594 207	2 770	574 093	2 616	550 271	2 581	526 154	2 521	505 531
Białoruś														
Obwód brzeski	Patrz tabela 8.1
Obwód miński (rej. zachodnie)
Obwód grodzieński
Ogółem
Ukraina														
Obwód wołyński	Patrz tabela 8.1
Obwód lwowski
Obwód zakarpacki
Ogółem

Tab. 8.3 Szkoły wyższe/uczelnie i studenci

Jednostka	2003		2004		2005		2006		Jednostka Wg nowego podziału jednostek NUTS3	2007		2008	
	Liczba szkół	Liczba studentów	Liczba szkół	Liczba studentów	Liczba szkół	Liczba studentów	Liczba szkół	Liczba studentów		Liczba szkół	Liczba studentów	Liczba szkół	Liczba studentów
Polska													
NUTS białostocko-suwalski	13	48 134	14	49 968	16	49 240	16	49 416	NUTS białostocki	11	45 877	11	46 231
									NUTS suwalski	3	2 513	3	2 349
NUTS łomżyński	2	2 508	3	2 715	3	3 312	3	3 660	NUTS łomżyński	5	4 303	4	4 373
NUTS ostrołęcko-siedlecki	5	29 734	5	28 285	5	26 451	5	24 410	NUTS ostrołęcko-siedlecki	5	22 673	5	21 394
NUTS białkopodlaski	1	5 247	1	6 206	1	7 975	1	7 864	NUTS puławski	3	2 165	3	1 943
									NUTS białski	1	7 569	1	7 161
NUTS lubelski	14	87 160	15	90 381	14	88 604	14	86 902	NUTS lubelski	10	85 379	10	85 911
NUTS chełmsko-zamojski	3	8 697	4	10 003	5	11 590	5	11 687	NUTS chełmsko-zamojski	5	11 293	5	10 659
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	9	59 273	9	58 514	9	59 595	9	59 420	NUTS rzeszowski	6	52 051	5	55 462
									NUTS tarnobrzeski	3	6 735	3	6 597
NUTS krośnieńsko-przemyski	8	18 180	8	20 075	8	18 799	8	16 572	NUTS krośnieński	3	7 190	3	6 708
									NUTS przemyski	5	7 863	5	6 710
Ogółem	55	258 933	59	266 147	61	265 566	61	259 931	Ogółem	60	255 611	58	255 498
Białoruś													
Obwód brzeski	4	22 700	4	26 300	4	30 400	4	30 600		4	32 300	4	33 500
Obwód miński (rej. zachodnie)	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-
Obwód grodzieński	5	21 300	5	22 400	5	23 300	5	25 400		3	27 500	3	28 600
Ogółem	9	44 000	9	48 700	9	53 700	9	56 000		7	59 800	7	62 100
Ukraina													
Obwód wołyński	4	21 000	4	20 500	4	23 800	4	35 516		4	27 600	4	27 400
Obwód lwowski	24	110 100	26	115 000	28	127 800	28	139 036		27	141 400	26	143 200
Obwód zakarpacki	5	18 500	4	17 300	5	20 100	b.d.	b.d.		6	21 700	7	23 100
Ogółem	33	149 600	34	152 800	37	171 700	b.d.	b.d.		37	190 700	37	193 700

Tab. 8.4 Skolaryzacja – struktura wykształcenia (%)

Jednostka	2003			2004			2005			2006			2007			2008			2009		
	Wykszt I-cenie podsta- wowe	Wykszt I-cenie średnie	Wykszt I-cenie wyższe	Wykszt I-cenie podsta- wowe	Wykszt I-cenie średnie	Wykszt I-cenie wyższe	Wykszt I-cenie podsta- wowe	Wykszt I-cenie średnie	Wykszt I-cenie wyższe	Wykszt I-cenie podsta- wowe	Wykszt I-cenie średnie	Wykszt I-cenie wyższe	Wykszt I-cenie podsta- wowe	Wykszt I-cenie średnie	Wykszt I-cenie wyższe	Wykszt I-cenie podsta- wowe	Wykszt I-cenie średnie	Wykszt I-cenie wyższe	Wykszt I-cenie podsta- wowe	Wykszt I-cenie średnie	Wykszt I-cenie wyższe
Polska*																					
NUTS białostocko- suwalski	60,9	30,6	8,6	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	18,8	60,5	20,7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS łomżyński	66,6	26,5	6,9	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	25,5	60,6	13,9	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS ostrołęcko- siedlecki	68,5	25,3	6,2	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	22,5	61,5	16,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS białskopodlask i	57,4	32,2	10,4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	23,5	63,9	12,6	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS lubelski	63,1	29,8	7,1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	20,4	58,4	21,2	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS chełmsko- zamojski	64,0	29,0	7,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	26,9	55,1	18,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS rzeszowsko- tarnobrzeski	62,8	30,1	7,2	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	17,7	65,6	16,7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS krośnieńsko- przemyski	58,7	32,2	9,1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	22,9	65,6	11,5	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	61,7	30,1	8,3	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	21,4	61,0	17,6	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Białoruś**																					
Obwód brzeski	5,7	75,8	18,5	4,9	75,9	19,2	4,3	76,0	19,7	3,7	76,0	20,2	3,4	75,7	20,9	b.d.	b.d.	b.d.	25,5	59,4	15,1
Obwód miński (rej. zachodnie)	6,2	76,9	16,9	5,6	76,8	17,6	5,4	74,5	20,1	4,6	77,0	18,4	4,2	74,6	21,2	b.d.	b.d.	b.d.	27,1	59,6	13,3
Obwód grodziński	6,8	74,4	18,8	6,2	74,3	19,5	5,0	77,0	18,0	4,8	74,5	20,7	4,3	76,7	19,0	b.d.	b.d.	b.d.	25,9	58,2	15,8
Ogółem	6,2	75,4	18,4	5,5	75,4	19,1	4,7	76,4	18,9	4,3	75,6	20,2	3,4	75,7	20,9	b.d.	b.d.	b.d.	25,9	59	15,1
Ukraina																					
Obwód wołyński	54,8	35,1	10,1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	49,7	36,8	13,4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód zakarpcki	52,8	39,1	8,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	51,6	37,0	11,4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

* Dla Polski dane za 2007 dotyczą osób powyżej 18 lat.

**Dla lat 2003-2007 dane dla pracujących, dla 2009 dane ze spisu powszechnego dla osób powyżej 10 lat.

IX. Kultura i uczestnictwo w kulturze

Tab. 9. Kultura i uczestnictwo w kulturze

Jednostka	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Liczba instytucji kultury	Liczba korzystających z instytucji kultury	Liczba instytucji kultury	Liczba korzystających z instytucji kultury	Liczba instytucji kultury	Liczba korzystających z instytucji kultury	Liczba instytucji kultury	Liczba korzystających z instytucji kultury	Liczba instytucji kultury	Liczba korzystających z instytucji kultury	Liczba instytucji kultury	Liczba korzystających z instytucji kultury
Polska												
NUTS białostocko-suwalski	217	692 602	216	945 246	217	513 871	219	825 853	217	903 760	215	983 439
NUTS łomżyński	87	191 283	86	240 422	84	154 713	79	187 613	80	197 967	79	203 104
NUTS ostrołęcko-siedlecki	263	422 241	259	496 990	253	317 101	247	448 455	243	414 793	242	388 883
NUTS białkopodlaski	119	178 388	117	215 809	115	126 771	115	203 162	113	196 804	114	201 656
NUTS lubelski	365	1 382 679	362	1 525 976	362	1 051 627	364	1 533 152	363	1 670 563	361	1 820 307
NUTS chełmsko-zamojski	214	403 761	208	484 800	202	331 081	198	444 894	199	413 736	195	407 429
NUTS rzeszowsko-tarnobrzegi	402	1 253 700	395	1 571 008	394	809 192	396	1 506 948	393	1 438 590	391	1 456 430
NUTS krośnieńsko-przemyski	377	562 065	377	656 045	379	498 522	377	607 110	378	613 581	372	590 416
Ogółem	2 044	5 086 719	2 020	6 136 296	2 006	3 802 878	1 995	5 757 187	1 986	5 849 794	1 969	6 051 664
Białoruś*												
Obwód brzeski	2 211	2 255 600	2 115	2 283 333	2 062	2 299 420	2 015	2 261 015	1 900	2 305 969	1 814	2 377 722
Obwód miński (rej. zachodnie)	485	500 000	464	506 148	452	509 714	442	501 201	417	511 166	398	527 071
Obwód grodzieński	1 927	2 220 600	1 843	2 247 903	1 797	2 263 740	1 756	2 225 931	1 655	2 270 187	1 580	2 340 826
Ogółem	4 623	4 976 200	4 422	5 037 384	4 311	5 072 874	4 213	4 988 147	3 972	5 087 322	3 792	5 245 619
Ukraina												
Obwód wołyński	667	b.d.	624	b.d.	705	b.d.	701	b.d.	700	403 100	600	b.d.
Obwód lwowski	1 449	b.d.	1 484	b.d.	1 456	b.d.	1 478	b.d.	1 507	2 338 100	1 470	b.d.
Obwód zakarpacki	668	b.d.	641	b.d.	598	b.d.	559	b.d.	508	644 700	577	b.d.
Ogółem	2 784	b.d.	2 749	b.d.	2 759	b.d.	2 738	b.d.	2 715	3 385 900	2 692	b.d.

*Dla lat 2004-2007 szacunki na podstawie danych ogólnokrajowych

X. Życie społeczne

Tab. 10.1 Liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Polska						
NUITS białostocko-suwański	1 750	1 886	1 980	2 061	2 389	b.d.
NUITS łomżyński	608	623	646	661	2 166	b.d.
NUITS ostrołęcko-siedlecki	1 357	1 445	1 514	1 580	1 268	b.d.
NUITS białkopodlaski	590	625	1 346	695	975	b.d.
NUITS lubelski	1 475	2 528	2 705	2 850	1 569	b.d.
NUITS chełmsko-zamojski	1 303	1 381	1 446	1 505	738	b.d.
NUITS rzeszowsko-tarnobrzeski	1 882	2 066	2 240	2 519	3 012	b.d.
NUITS krośnieńsko-przemyski	1 602	1 837	1 991	2 231	2 700	b.d.
Ogółem	10 567	12 391	13 868	14 102	14 817	b.d.
Białoruś						
Obwód brzeski	56	56	56	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód miński (rej. zachodnie)	50	50	50	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód grodzieński	75	75	75	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	181	181	181	b.d.	b.d.	b.d.
Ukraina*						
Obwód wołyński	684	924	1 248	1 686	1 824	b.d.
Obwód lwowski	2 727	2 914	3 114	3 328	3 601	b.d.
Obwód zakarpacki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	3 411	3 838	4 362	5 013	5 424	b.d.

* Dane dla 2006 i 2007 r. stanowią szacunek na podstawie dynamiki z lat poprzednich.

Tab. 10.2 Liczba zarejestrowanych kościołów i związków wyznaniowych

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Polska						
NUTS białostocko-suwałski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS łomżyński	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS ostrołęcko-siedlecki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS białkopodlaski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS lubelski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS chełmsko-zamojski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
NUTS krośnieńsko-przemyski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Białoruś						
Obwód brzeski	55	55	55	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód miński (rej. zachodnie)	68	68	68	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód grodzieński	60	60	60	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	135	135	135	b.d.	b.d.	b.d.
Ukraina						
Obwód wołyński	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód lwowski	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Obwód zakarpacki	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Ogółem	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.

Tab. 10.3 Stwierdzone przestępstwa na 10 tys. ludności

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	Wg nowego podziału jednostek NUTS3	2008
Polska							
NUTS białostocko-suwalski	324	317	279	242	231	NUTS białostocki	217
						NUTS suwalski	230
NUTS łomżyński	251	262	226	202	202	NUTS łomżyński	199
NUTS ostrołęcko-siedlecki	304	303	296	300	328	NUTS ostrołęcko-siedlecki	239
NUTS białkopodlaski	334	307	288	267	244	NUTS puławski	194
						NUTS biański	260
NUTS lubelski	297	310	304	281	256	NUTS lubelski	276
NUTS chełmsko-zamojski	271	255	236	231	196	NUTS chełmsko-zamojski	197
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	271	246	222	207	189	NUTS rzeszowski	175
						NUTS tarnobrzeski	215
NUTS krośnieńsko-przemyski	202	212	193	185	170	NUTS krośnieński	155
						NUTS przemyski	170
Ogółem	279	275	262	240	226	Ogółem	212
Białoruś							
Obwód brzeski	119	127	151	127	138		116
Obwód miński (rej. zachodnie)	156	178	196	210	170		187
Obwód grodzieński	131	131	161	166	152		135
Ogółem	128	134	167	152	147		152
Ukraina*							
Obwód wołyński	85	79	73	64	80		99
Obwód lwowski	77	75	72	63	61		53
Obwód zakarpacki	54	54	54	47	42		40
Ogółem	73	70	67	59	60		60

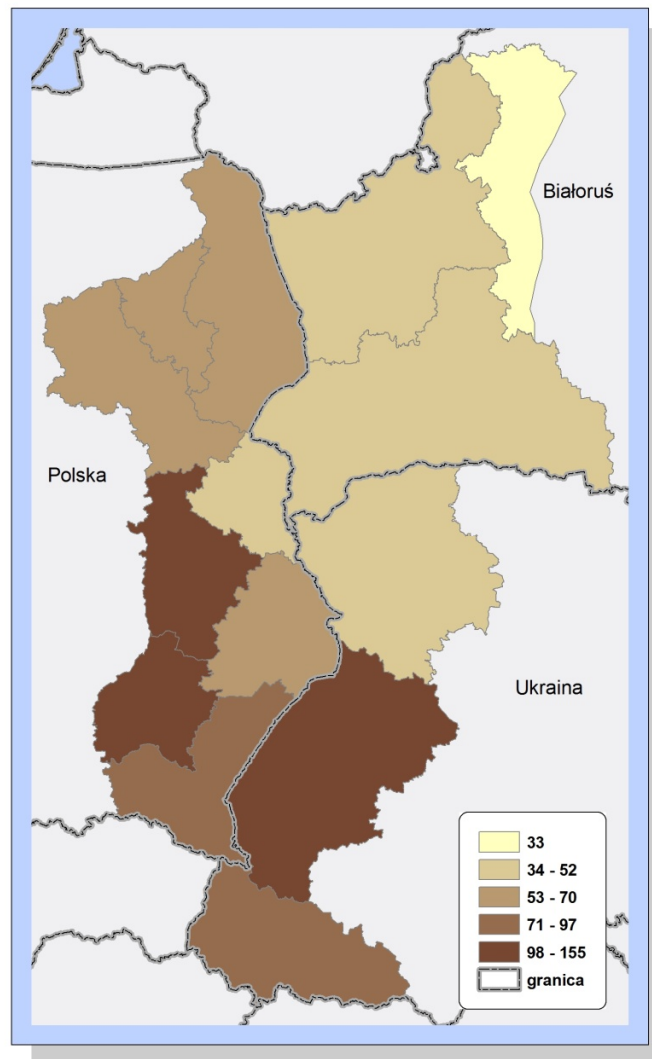
*Dla 2006 i 2007 r. dane szacunkowe na podstawie zmian ogólnokrajowych.

Tab. 10.4 Liczba lekarzy wszystkich specjalności na 10 000 mieszkańców

Jednostka	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Polska							
NUTS białostocko-suwalski	15,6	15,9	14,6	15,1	15,0	14,7	b.d.
NUTS łomżyński	17,2	16,0	15,8	15,2	15,9	16,7	b.d.
NUTS ostrołęcko-siedlecki	17,4	16,5	17,0	15,5	16,7	17,1	b.d.
NUTS białkopodlaski	30,1	25,7	24,8	24,8	26,8	28,9	b.d.
NUTS lubelski	19,8	18,6	19,3	19,3	18,5	19,4	b.d.
NUTS chełmsko-zamojski	17,7	16,1	17,4	17,2	17,0	16,5	b.d.
NUTS rzeszowsko-tarnobrzeski	29,4	25,2	24,5	24,5	25,2	25,3	b.d.
NUTS krośnieńsko-przemyski	17,1	16,7	16,5	15,7	15,1	14,7	b.d.
Ogółem	21,8	19,8	19,7	19,5	20,0	20,5	b.d.
Białoruś							
Obwód brzeski	37,9	38,6	38,8	39,3	40	41,7	42,4
Obwód miński (rej. zachodnie)	32,6	33,1	34,3	34,8	36	36,7	37,8
Obwód grodzieński	49,3	49,7	50,2	51,2	52,2	53,6	55,3
Ogółem	39,1	39,7	40,3	41,0	41,9	43,1	44,3
Ukraina							
Obwód wołyński	38,9	b.d.	39,0	39,1	38,8	37,9	b.d.
Obwód lwowski	55,0	b.d.	56,6	58,3	58,2	56,1	b.d.
Obwód zakarpacki	41,8	b.d.	42,1	42,5	40,8	41,2	b.d.
Ogółem	48,2	b.d.	48,9	50,2	49,5	48,1	b.d.

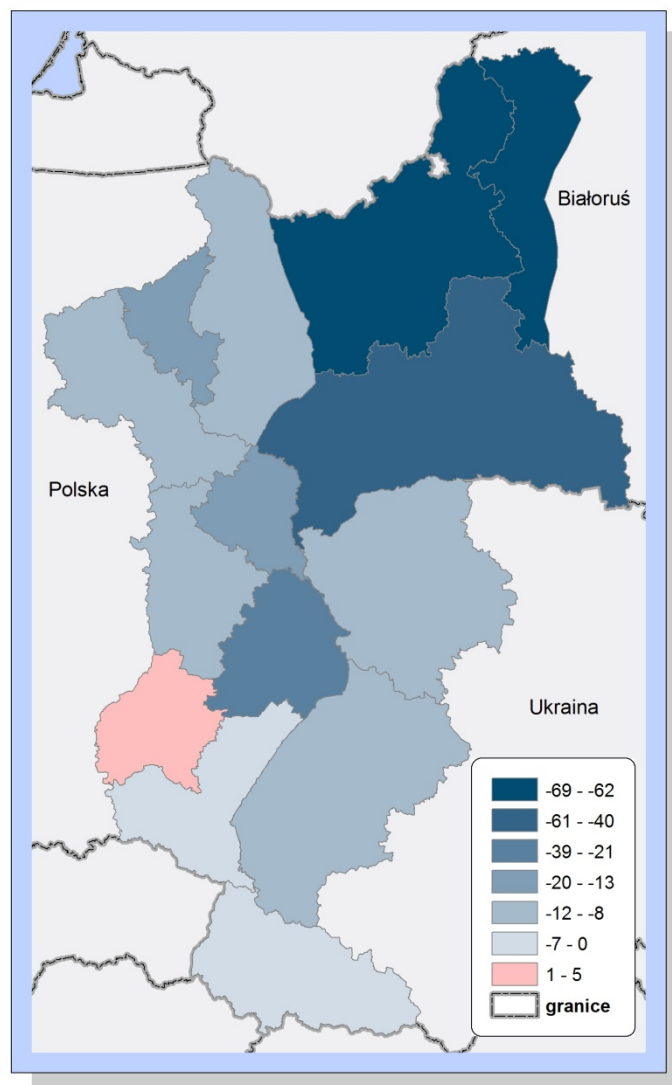
MAPY

Mapa 1. Gęstość zaludnienia w 2008 r. [liczba osób na 1 km²]

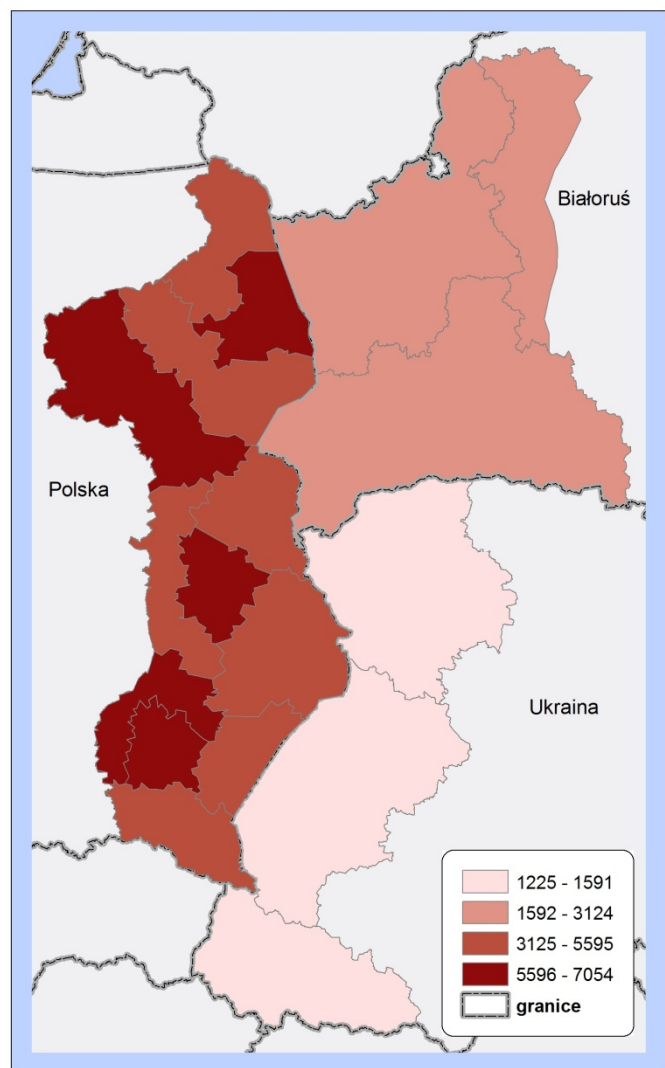
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 2. Zmiana liczby ludności w latach 2003-2008 w promilach

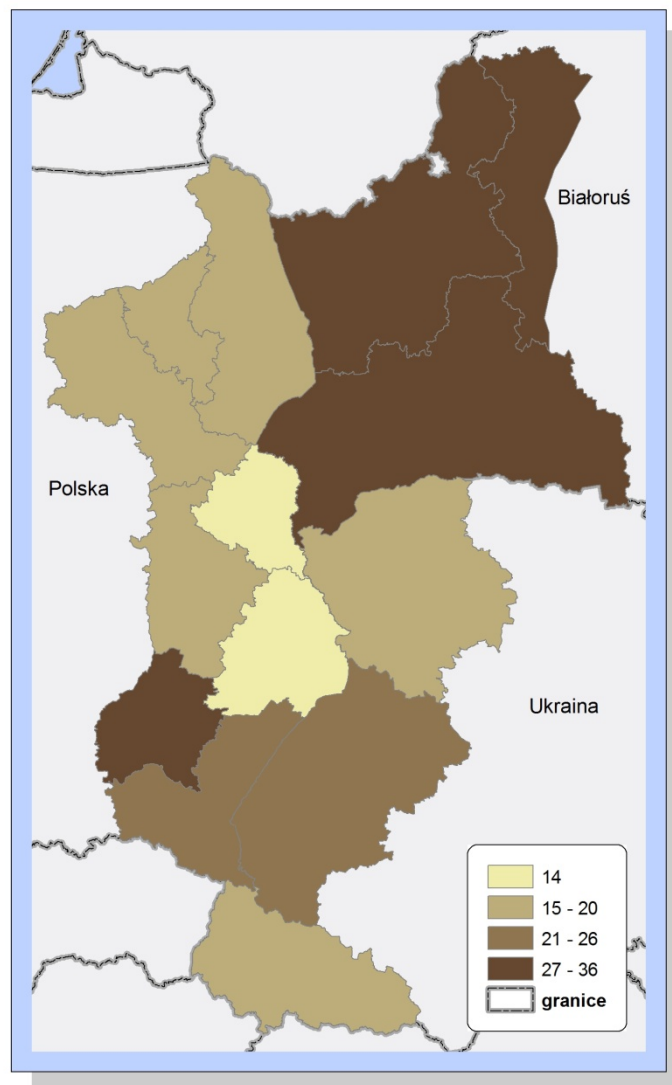
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 3. PKB na mieszkańca w EURO w 2007 r.

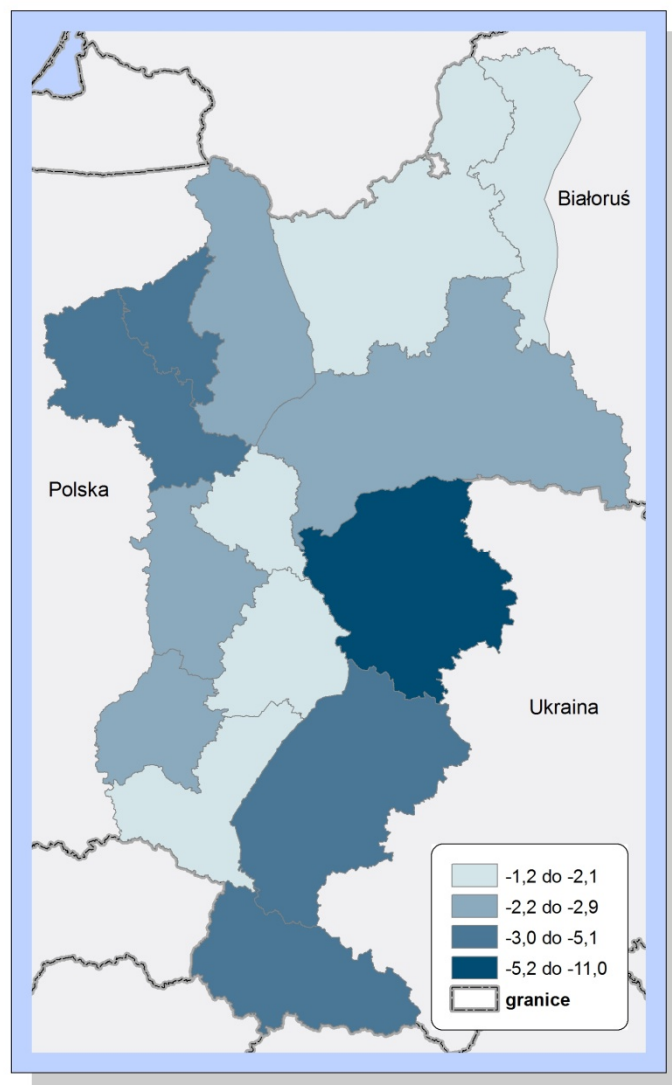
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 4. Odsetek pracujących w przemyśle (%) w 2008 r.

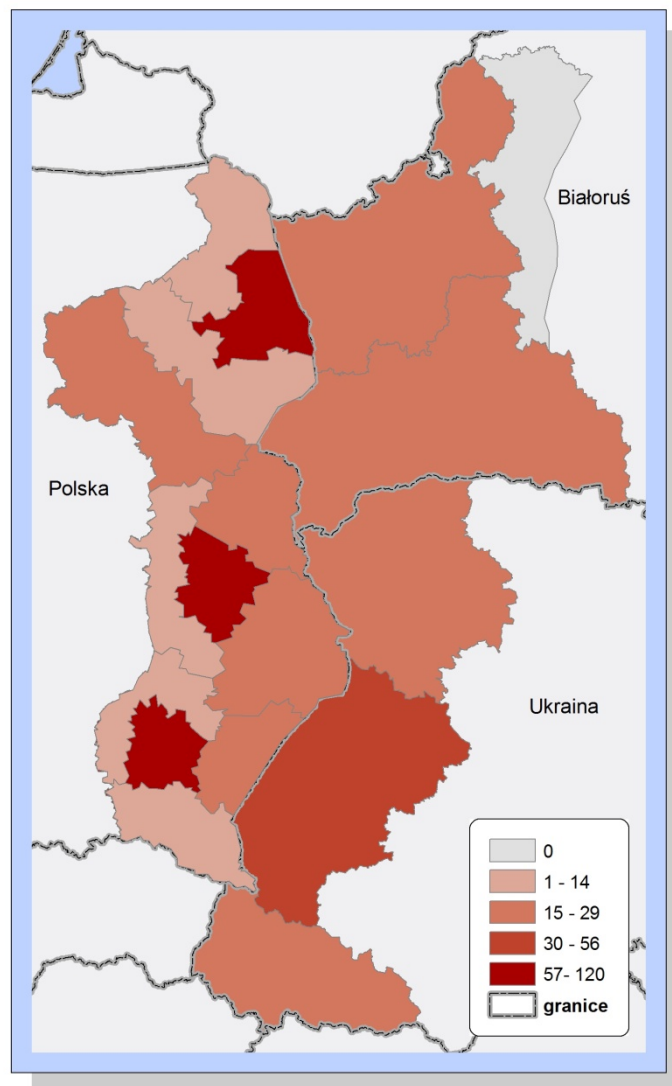
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 5. Zmiana odsetka pracujących w rolnictwie (pkt %) w latach 2003-2008

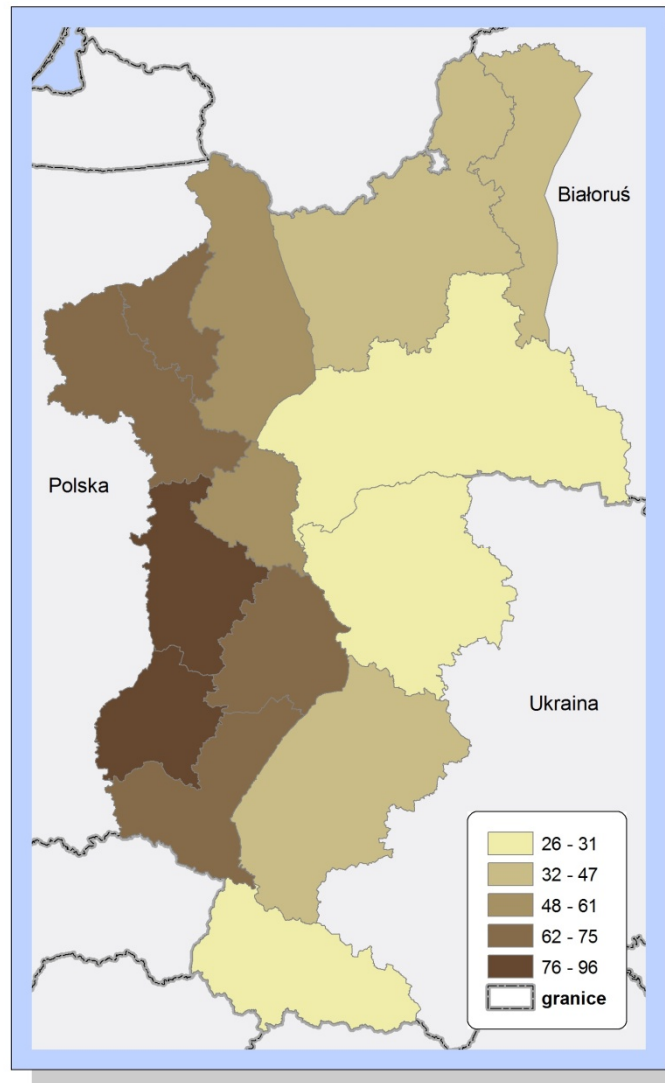
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 6. Liczba studentów na 1000 mieszkańców w 2008 r.

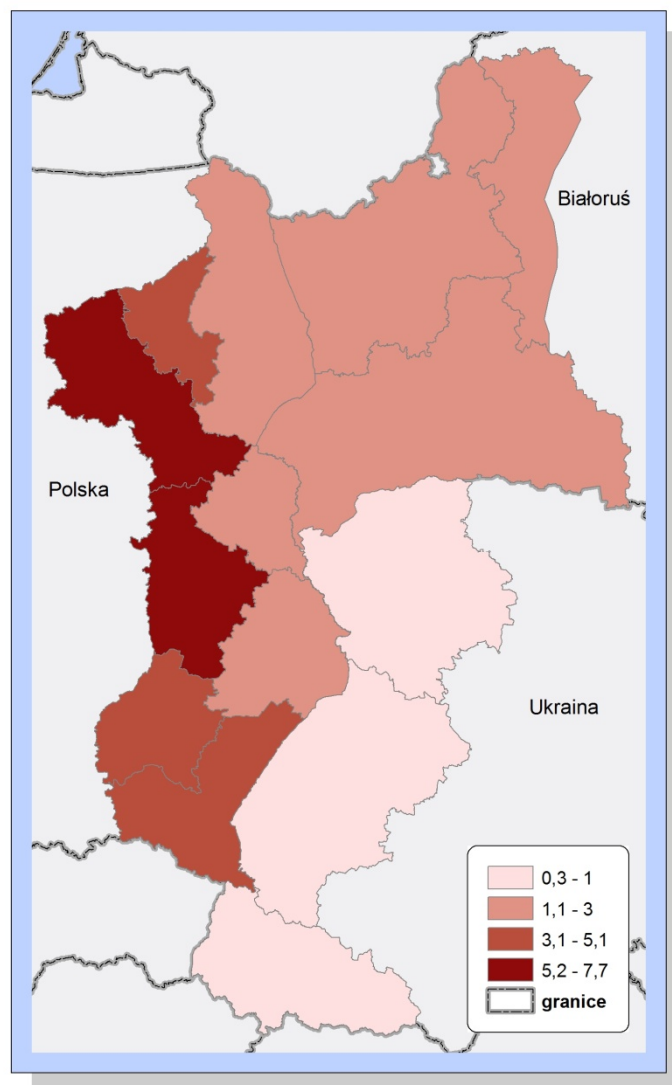
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 7. Gęstość sieci drogowej na 100 km² [km] w 2008 r.

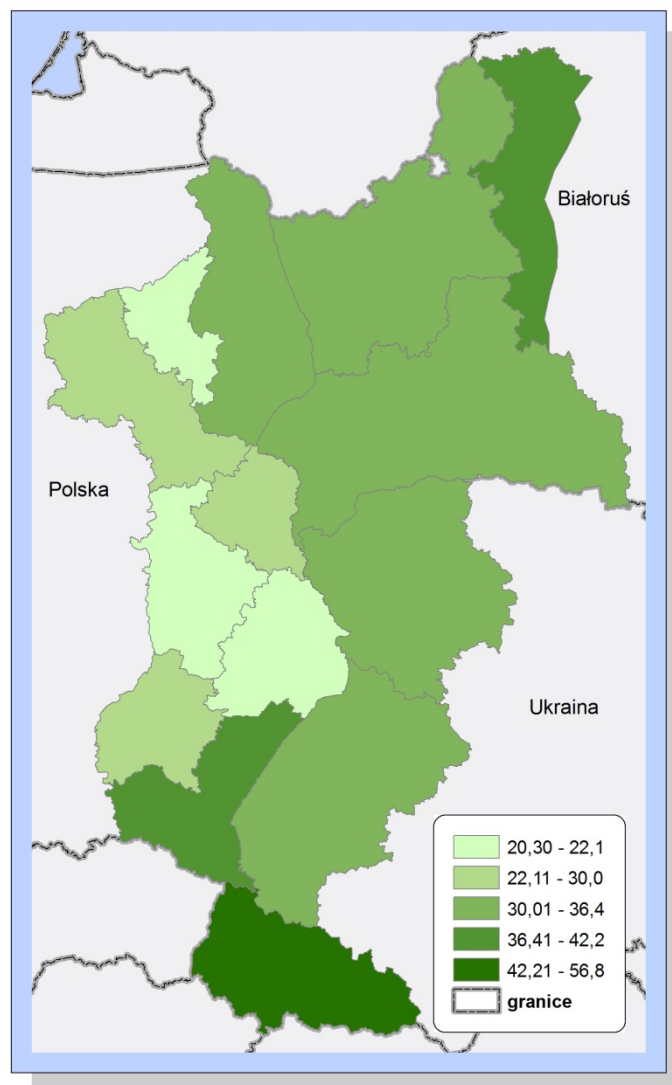
Źródło: opracowanie własne.

Mapa 8. Zmiana gęstości sieci drogowej w latach 2003-2008 [km na 100 km²]

Źródło: opracowanie własne.

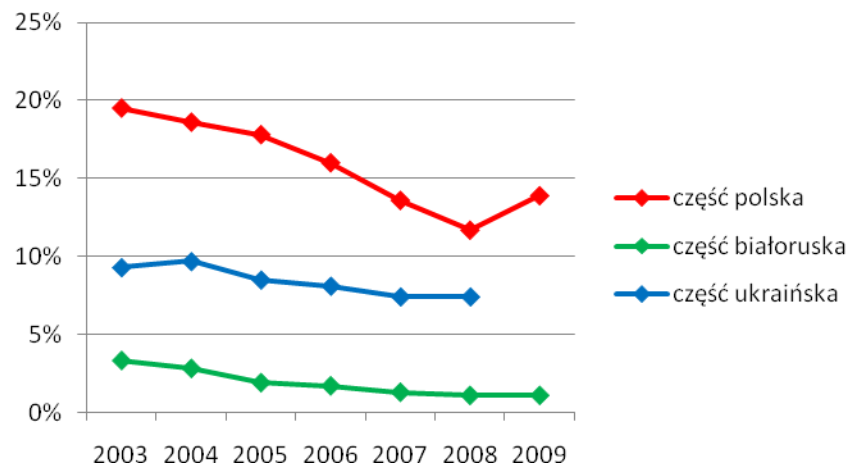
Mapa 9. Lesistość [%] w 2008 r.

Źródło: opracowanie własne.

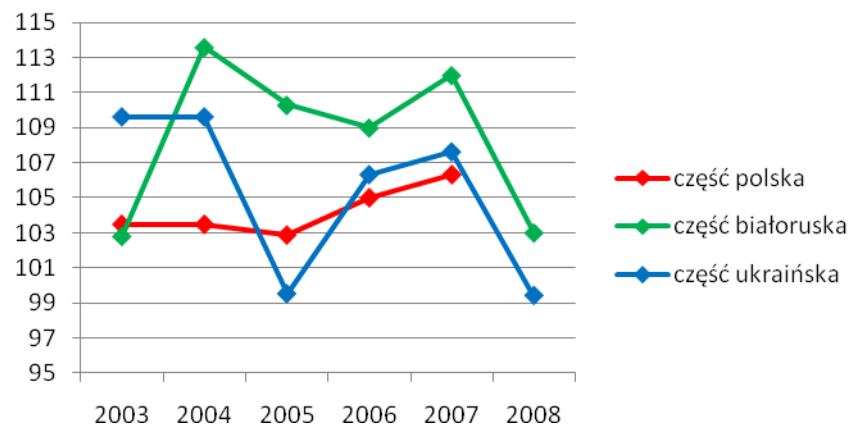
WYKRESY

Ryc. 1. Stopa bezrobocia

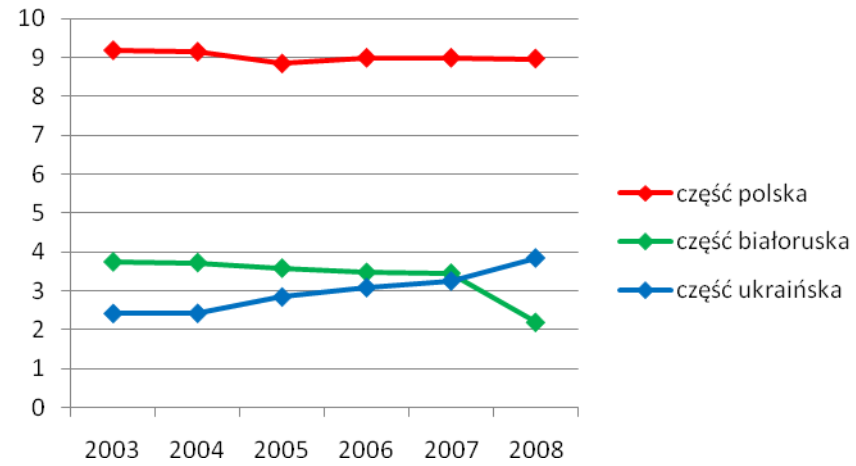
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 2. Dynamika PKB w cenach stałych (rok poprzedni=100)

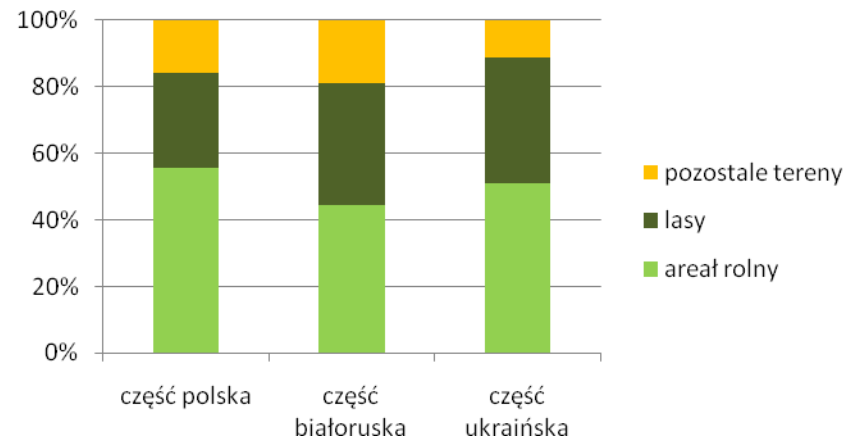
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 3. Liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców

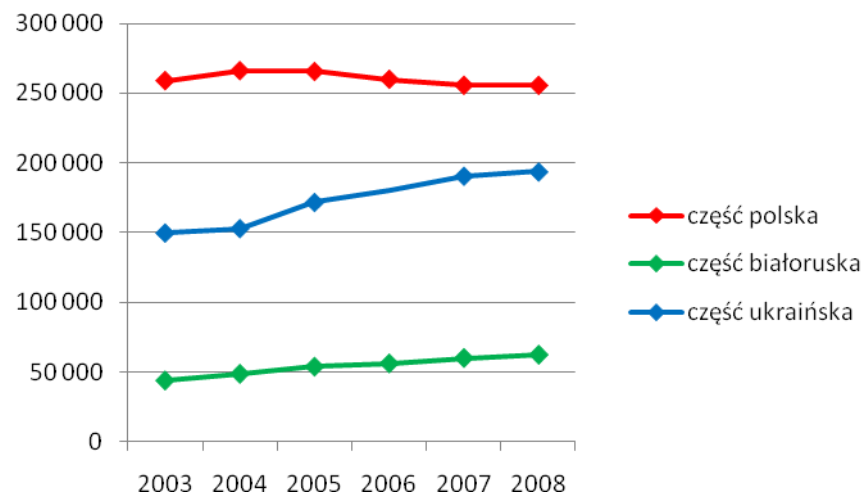
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 4. Struktura użytkowania ziemi w 2007 r.

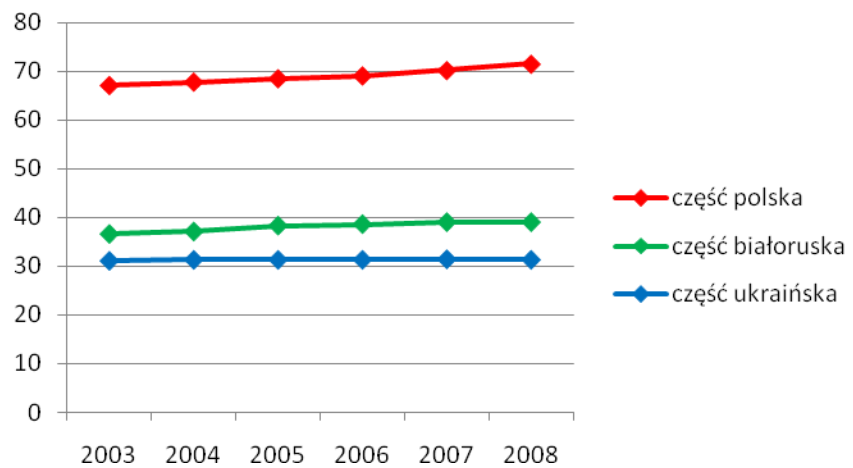
Źródło: opracowanie własne.

Ryc.5. Liczba studentów szkół wyższych*

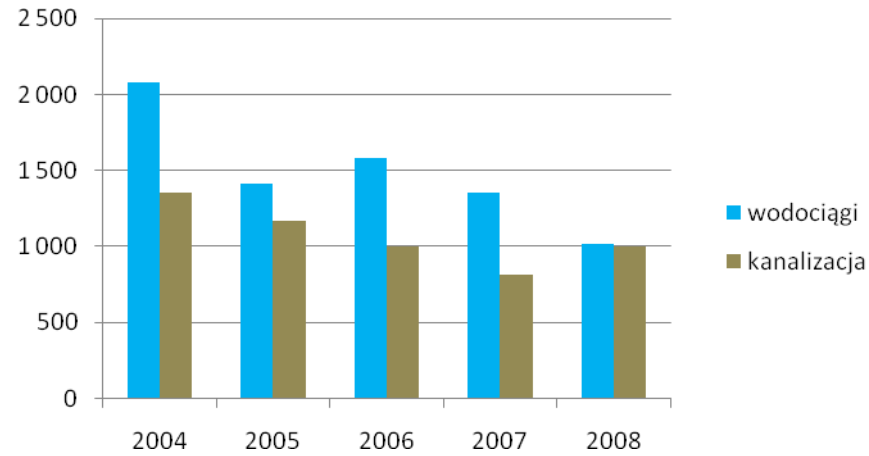
*Brak danych dla części ukraińskiej w 2006 r.
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 6. Gęstość sieci drogowej na 100 km² [km]

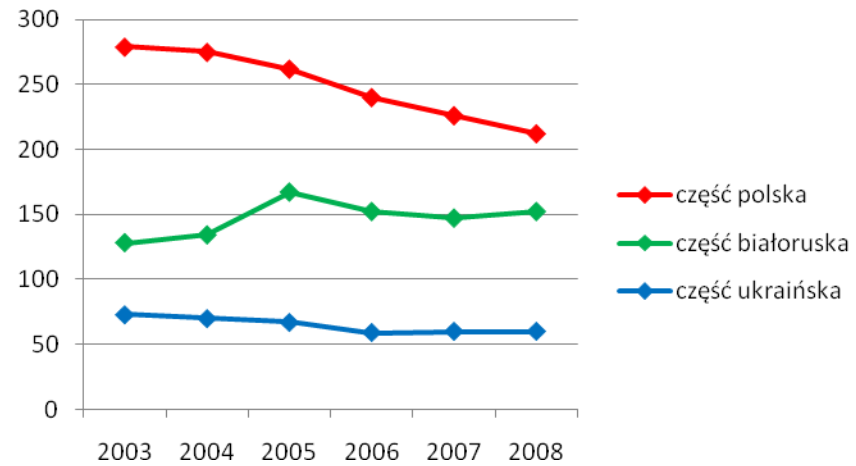
Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 7. Przyrost długości infrastruktury wodno-ściekowej w km*

* Dane tylko dla polskiej części obszaru wsparcia Programu Sąsiedztwa
Źródło: opracowanie własne.

Ryc.8. Liczba stwierdzonych przestępstw na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne

Załącznik 2. Lista projektów zrealizowanych w ramach Programu Sąsiedztwa Polska-Białorus-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006

Sumaryczna tabela projektów zakończonych, projektów niezakończonych, projektów zawieszonych z powodu postępowania administracyjnego lub sądowego w ramach Programu Sąsiedztwa Polska-Białorus-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS (w EUR)

Tytuł programu operacyjnego										
PROGRAMU SĄSIEDZTWA POLSKA-BIAŁORUŚ-UKRAINA INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004-2006										
Numer CCI										
2004 CB 16 0 PC 001										
I.p.	Priorytet	Działanie	Numer projektu	Tytuł projektu	Nazwa Beneficjenta	Wydatki poświadczone wypłacone lub do wypłaty (w EUR)* ¹⁶	Wkład Wspólnoty (w EUR)	Projekty niezakończone	Projekty zawieszono-objęte postępowaniem administracyjnym	Projekty zawieszono-objęte postępowaniem sądowym
Priorytet 1: Zwiększenie konkurencyjności obszaru granicznego poprzez modernizację i rozwój infrastruktury transportowej										
Działanie 1.1: Modernizacja i rozwój istniejącej transgranicznej sieci transportowej w celu poprawy dostępności										
1	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/11	Rozwój terenów przygranicznych poprzez przebudowę drogi powiatowej Adelina –Mircze – Kryłów	Powiatowy Zarząd Dróg w Hrubieszowie	482 964,22	362 223,15	-	-	-

¹⁶ Kwoty uwzględniają oszczędności z tytułu końcowego rozliczenia projektów.

2	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/12	<i>Przebudowa drogi powiatowej Nr 3432L oraz budowa kanalizacji sanitarnej w Hrubieszowie</i>	Powiatowy Zarząd Dróg w Hrubieszowie	780 607,00	585 455,23	-	-	-
3	1	1.1	NEB/PL/PDK/1.1/05/14	<i>Podnoszenie atrakcyjności terenów gospodarczo-inwestycyjnych w mieście przy ulicy Kolejowej w Ustrzykach Dolnych</i>	Gmina Ustrzyki Dolne	353 157,43	264 868,07	-	-	-
4	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/31	<i>Poprawa dostępności obszaru pogranicza poprzez budowę drogi gminnej Nr 000213 od 0+000 od 0+843 km</i>	Urząd Gminy Rokitno	123 464,14	92 573,41	-	-	-
5	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/32	<i>Poprawa dostępności obszaru pogranicza poprzez budowę drogi gminnej Nr 000217 o długości 0,824 km</i>	Urząd Gminy Rokitno	104 295,46	78 169,44	-	-	-
6	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/41	<i>Modernizacja drogi dojazdowej do transgranicznej stacji przeładunkowej LHS w Bortatyczach</i>	Powiat Zamojski	753 370,16	565 027,62	-	-	-
7	1	1.1	NEB/PL/MAZ/1.1/05/45	<i>Poprawa dostępności obszaru pogranicza poprzez modernizację drogi gminnej Nr 3663011 na odcinku 1285 mb we wsi Czepielin gmina Mordy</i>	Miasto i Gmina Mordy	264 085,54	198 064,16	-	-	-
8	1	1.1	NEB/PL/PDL/1.1/05/63	<i>Przebudowa ciągu komunikacyjnego łączącego trzy przejścia graniczne Kuźnica-Nowy Dwór (II etap)</i>	Powiat Sokólski	1 453 738,09	963 980,16	-	-	-
9	1	1.1	NEB/PL/PDL/1.1/05/70	<i>Poprawa transgranicznej dostępności i spójności komunikacyjnej Miasta Ciechanowiec</i>	Gmina Ciechanowiec	989 241,42	741 931,06	-	-	-
10	1	1.1	NEB/PL/MAZ/1.1/05/102	<i>Redukcja peryferyjności obszaru transgranicznego poprzez budowę drogi w Biematach Średnich</i>	Urząd Miasta i Gminy Łosice	94 128,61	70 282,67	-	-	-
11	1	1.1	NEB/PL/PDK/1.1/05/109	<i>Modernizacja drogi powiatowej Nr 16 57R na odcinku Cieszanów - Brusno w celu zwiększenia dostępności terenów przygranicznych</i>	Powiat Lubaczów	1 333 535,64	1 000 151,76	-	-	-

12	1	1.1	NEB/PL/MAZ/1.1/05/145	<i>Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 677, przejście przez m. Telaki od km 82+100 do km 83+401, 22</i>	Zarząd Województwa Mazowieckiego	1 026 384,27	769 788,20	-	-	-
13	1	1.1	NEB/PL/PDK/1.1/05/146	<i>Poprawa dostępności komunikacyjnej terenów przygranicznych poprzez modernizację ul. Bakończyckiej w Przemysłu</i>	Gmina Miejska Przemysł	1 100 472,76	825 354,58	-	-	-
14	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/218	<i>Rozbudowa alternatywnych dojazdów do granicy poprzez remont drogi powiatowej nr 1843L na odcinku Kolonia Kamień - Pławnice</i>	Zarząd Dróg Powiatowych w Chełmie	379 016,73	284 262,54	-	-	-
15	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/247	<i>Poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego pogranicza poprzez przebudowę mostu na rzece Siniocha</i>	Powiatowy Zarząd Dróg w Hrubieszowie	153 061,93	114 719,92	-	-	-
16	1	1.1	NEB/PL/PDK/1.1/05/304	<i>Poprawa dostępności obszaru pogranicza - modernizacja dróg powiatowych nr 2281R Sakowczyk-Zawóz i nr 2282R Sakowczyk-Werlas</i>	Powiat Leski	1 080 720,44	810 540,32	-	-	-
17	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/05/334	<i>Poprawa dostępności obszaru pogranicza poprzez przebudowę drogi gminnej nr 012021L klasy D od km 0+000 do km 1+262 w miejscowości Rzeplin</i>	Gmina Ulhówek	134 565,08	100 923,81	-	-	-
18	1	1.1	NEB/PL/PDK/1.1/05/379	<i>Polepszenie dojazdu do stacji przeładunkowej przy kolejowym przejściu granicznym w Werchracie poprzez modernizację drogi powiatowej Nr 1644R</i>	Powiat Lubaczów	1 485 430,70	1 114 073,02	-	-	-
19	1	1.1	NEB/PL/PDL/1.1/05/435	<i>Podniesienie atrakcyjności i poprawa dostępności obszarów pogranicza poprzez modernizację drogi gminnej Waliły-Stacja - Waliły PGR</i>	Gmina Gródek	347 189,80	260 392,35	-	-	-
20	1	1.1	NEB/PL/PDL/1.1/05/469	<i>Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu przygranicznego - budowa odcinka ul. Ks J. Popiełuszki w</i>	Miasto Białystok	2 877 967,30	1 043 943,79	-	-	-

				<i>Białymstoku</i>						
21	1	1.1	NEB/PL/MAZ/1.1/05/516	<i>Bezpieczna droga- modernizacja transgranicznego systemu ratownictwa techniczno-komunikacyjnego</i>	KW PSP w Warszawie	860 455,13	645 341,34	-	-	-
22	1	1.1	NEB/PL/PDL/1.1/07/60*	<i>Dokumentacja techniczna drogi Biebrzańska Via Turistica</i>	Powiat Moniecki	9 732,37	6 732,85	-	-	-
23	1	1.1	NEB/PL/PDL/1.1/07/68*	<i>Opracowanie dokumentacji technicznej na przebudowę dróg gminnych i powiatowych w Hajnówce</i>	Gmina Miejska Hajnówka	34 093,32	25 569,99	-	-	-
24	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/07/73	<i>Dokumentacja techniczna - przebudowa drogi przygranicznej Hrubieszów - Kryłów - Dołhobyczów - Granica Państwa, etap II</i>	Powiat Hrubieszowski	198 147,33	148 610,50	-	-	-
25	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/07/39	<i>Przygotowanie gminy Wisznice oraz gminy Gierszony do rozbudowy sieci transportowej w ramach poprawy konkurencyjności obszaru granicznego Polski i Białorusi</i>	Gmina Wisznice	90 844,93	68 133,70	-	-	-
26	1	1.1	NEB/PL/PDK/1.1/07/50	<i>Opracowanie dokumentacji technicznej na modernizację transgranicznej sieci drogowej w powiecie jarosławskim</i>	Powiat Jarosławski	59 130,04	44 347,53	-	-	-
27	1	1.1	NEB/PL/LUB/1.1/07/81	<i>„Rozwój terenów przygranicznych – opracowanie dokumentacji na przebudowę drogi Adelina – Mircze – Kryłów, etap II”</i>	Powiat Hrubieszów	55 770,73	41 828,05	-	-	-

28	1	1.1	NEB/PL/PDL/1.1/07/86	<i>Opracowanie dokumentacji na przebudowę ciągu komunikacyjnego Ostrów Południowy – Ostrów Nowy – Górzany – Leszczany – Nietupa – Szaciły – Kruszyniany celem wzmocnienia efektu transgranicznego i aktywizacji obszarów przygranicznych</i>	Powiat Sokółski	61 553,61	46 165,21	-	-	-
Działanie 1.2: Rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego										
29	1	1.2	NEB/PL/PDK/1.2/05/08	<i>Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Żurawicy</i>	Gmina Żurawica	1 163 041,06	871 582,98	-	-	-
30	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/05/24	<i>Rozbudowa przygranicznego systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków w Sidrze</i>	Gmina Sidra	741 398,27	556 048,70	-	-	-
31	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/05/28	<i>Poprawa transgranicznego systemu ochrony środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki odpadami na terenie gminy Szepietowo</i>	Gmina Szepietowo	60 688,41	45 516,31	-	-	-
32	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/05/33	<i>Rozbudowa transgranicznego systemu ochrony środowiska naturalnego oraz zwalczania skutków katastrof i klęsk żywiołowych na terenie województwa lubelskiego oraz obwodu lwowskiego</i>	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie	839 837,56	629 878,17	-	-	-
33	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/05/42	<i>Rozbudowa infrastruktury Krainy Otwartych Okiennic-budowa wodociągu we wsi Soce</i>	Gmina Narew	39 830,26	29 865,34	-	-	-
34	1	1.2	NEB/PL/MAZ/1.2/05/44	<i>Rozwój obszaru przygranicza poprzez budowę infrastruktury wodociągowej w gminach Mordy i Łosice</i>	Miasto i Gmina Mordy	586 093,15	439 569,86	-	-	-
35	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/05/85	<i>Utworzenie Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Siemianówce</i>	Gmina Narewka	378 027,81	257 550,64	-	-	-

36	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/05/90	<i>Bezpieczniej wokół granicy-rozbudowa strażnicy straży pożarnej</i>	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Hajnówce	201 087,49	143 958,65	-	-	-
37	1	1.2	NEB/PL/PDK/1.2/05/150	<i>Transgraniczna ochrona środowiska rzeki San-budowa kanalizacji sanitarnej w Dynowie etap II</i>	Gmina Miejska Dynów	791 118,16	593 259,51	-	-	-
38	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/05/197	<i>Rozbudowa (modernizacja) oczyszczalni ścieków do przepustowości Q=400 m sześć. na dobę w miejscowości Janów Podlaski</i>	Gmina Janów Podlaski	619 753,53	464 815,15	-	-	-
39	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/05/225	<i>Poprawa stanu środowiska na obszarze przygranicznym poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w Sławatyczach.</i>	Gmina Sławatycze	231 344,27	173 508,20	-	-	-
40	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/05/257	<i>Modernizacja oczyszczalni ścieków w Różance i kanału do rzeki Bug</i>	Gmina Włodawa	153 290,39	114 967,79	-	-	-
41	1	1.2	NEB/PL/MAZ/1.2/05/293	<i>Rozbudowa transgranicznego systemu ochrony przeciwpożarowej na terenie Nadleśnictwa Sarnaki</i>	Nadleśnictwo Sarnaki	203 622,66	143 839,09	-	-	-
42	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/05/350	<i>Współpraca podmiotów ratowniczych województwa lubelskiego oraz obwodu lwowskiego w zakresie zmniejszenia ryzyka zanieczyszczenia środowiska naturalnego obszaru transgranicznego oraz zwalczania skutków katastrof i klęsk żywiołowych</i>	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie	947 554,04	710 665,53	-	-	-
43	1	1.2	NEB/PL/PDK/1.2/05/380	<i>Poprawa czystości wód obszaru transgranicznego poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w Lisich Jamach</i>	Gmina Lubaczów	121 939,49	91 454,62	-	-	-
44	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/05/430	<i>Rozbudowa Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Siemiatyczach na potrzeby polsko-białoruskiego systemu zarządzania sytuacjami nadzwyczajnymi</i>	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Siemiatyczach	326 383,86	244 787,90	-	-	-

				wraz z infrastrukturą techniczną usprawniającą zarządzanie środowiskiem w sytuacjach kryzysowych						
45	1	1.2	NEB/PL/MAZ/1.2/05/518	Transgraniczny system ratownictwa chemiczno-ekologicznego- budowa bazy zintegrowanych służb ratowniczych	Komenda Powiatowa PSP w Sokółowie Podlaskim	972 334,10	462 564,09	-	-	-
46	1	1.2	NEB/PL/PDK/1.2/07/11	Kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej i likwidacji zagrożeń środowiska w dorzeczu transgranicznych rzek Lubaczkówki i Sołotwy, Gmina Lubaczów.	Gmina Wiejska Lubaczów	66 377,49	49 783,13	-	-	-
47	1	1.2	NEB/PL/PDK/1.2/07/17	Ochrona Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie poprzez poprawę gospodarki wodno - ściekowej - etap I dokumentacji	Gmina Cisna	108 844,28	81 633,21	-	-	-
48	1	1.2	NEB/PL/PDK/1.2/07/22	Transgraniczna wymiana doświadczeń - opracowanie dokumentacji technicznej kanalizacji i wodociągów w Dynowie	Gmina Wiejska Dynów	72 703,90	54 527,92	-	-	-
49	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/07/40	Przygotowanie gmin Wisznice oraz Gierszony do realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska na obszarze przygranicznym	Gmina Wisznice	116 416,40	87 312,30	-	-	-
50	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/07/55	Kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej w transgranicznym obszarze Gminy Włodawa	Gmina Włodawa	61 165,84	45 874,38	-	-	-
51	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/07/70	Poprawa transgranicznego systemu ochrony środowiska poprzez budowę infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy Czeremcha	Gmina Czeremcha	57 702,76	43 277,07	-	-	-
52	1	1.2	NEB/PL/PDL/1.2/07/100	Wdrożenie metod strategicznego zarządzania zrównoważonym rozwojem pogranicza	Gmina Bielsk Podlaski	87 394,20	65 545,65	-	-	-

53	1	1.2	NEB/PL/MAZ/1.2/07/112	<i>Rozwój gospodarki ściekowej w gminie Zbuczyn jako przykład korzyści z integracji europejskiej</i>	Gmina Zbuczyn	82 576,44	61 932,33	-	-	-
54	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/07/146	<i>Opracowanie kompletnej dokumentacji technicznej na budowę Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Rogoźnie, Gmina Tomaszów Lubelski</i>	Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Tomaszowskiego	107 804,26	80 853,19	-	-	-
55	1	1.2	NEB/PL/LUB/1.2/07/71	<i>Opracowanie projektu rozbudowy kanalizacji sanitarnej w gminie Ruda-Huta</i>	Gmina Ruda-Huta	52 394,65	39 295,99	-	-	-
Działanie 1.3: Rozwój infrastruktury okołobiznesowej i turystyki										
56	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/05/09	<i>Modernizacja Ośrodka Edukacji Ekologicznej w Leśnym kompleksie Promocyjnym - Lasy Janowskie (Nadleśnictwo Janów Lubelski)</i>	Nadleśnictwo Janów Lubelski	477 963,30	358 472,47	-	-	-
57	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/05/83	<i>Uzupełnienie transgranicznego Szlaku Rowerowego Roztocza o trasę rowerową w Lasach Janowskich</i>	Gmina Janów Lubelski	58 394,18	43 795,64	-	-	-
58	1	1.3	NEB/PL/PDK/1.3/05/108	<i>Budowa Przygranicznego Centrum Kultury i Sportu Wędrowiec w Cieszanowie</i>	Gmina Cieszanów	755 190,78	566 317,57	-	-	-
59	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/05/152	<i>Rozbudowa infrastruktury dla potrzeb turystyki aktywnej na pograniczu polsko-białoruskim</i>	Suwalska Izba Rolniczo-Turystyczna	1 449 502,79	1 087 127,09	-	-	-
60	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/05/185	<i>Polsko – Białorusko - Ukraińskie Akademickie Mistrzostwa Studentów</i>	Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie	258 507,08	193 880,32	-	-	-
61	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/05/187	<i>Intensyfikacja polsko-ukraińskiej wymiany młodzieży poprzez rozbudowę infrastruktury sportowej w Krasnymstawie</i>	Miasto Krasnymstaw	118 816,94	89 112,70	-	-	-

62	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/05/204	<i>Zintegrowane oznakowanie turystyczne Lublina</i>	Miasto Lublin	157 218,87	117 914,15	-	-	-
63	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/05/368	<i>Filharmonia Ambasadorem Kultury- wyposażenie sali koncertowej w technikę audiowizualną do transmisji internetowej koncertów</i>	Filharmonia Białostocka	108 112,16	81 084,12	-	-	-
64	1	1.3	NEB/PL/PDK/1.3/05/434	<i>Przemyski Park Sportowo-Rekreacyjny, Stok Narciarski - II etap, Snowpark i letni tor saneczkowy</i>	Gmina Miejska Przemysł	716 906,07	358 453,03	-	-	-
65	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/05/464	<i>Utworzenie Transgranicznego Ośrodka Współpracy Kulturalno-Turystycznej w Krasnymstawie</i>	Stowarzyszenie Integracyjne Magnum Bonum	359 710,16	171 941,46	-	-	-
66	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/05/502	<i>Rozwój turystyki transgranicznej w regionie Puszczy Białowieskiej</i>	Powiat Hajnowski	181 669,46	136 252,10	-	-	-
67	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/05/527	<i>Przebudowa i adaptacja istniejącego budynku na Centrum Edukacyjno-Informacyjne Euroregionu Niemen</i>	Stowarzyszenie Euroregion Niemen	392 277,20	286 807,33	-	-	-
68	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/07/80	<i>Wykonanie dokumentacji projektowej dla planowanych inwestycji Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu</i>	Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu	101 943,80	61 513,31	-	-	-
69	1	1.3	NEB/PL/PDK/1.3/07/83	<i>Opracowanie dokumentacji technicznej dla przyszłego projektu rozwijającego infrastrukturę turystyczną Gminy Lesko</i>	Gmina Lesko	231 997,45	173 998,08	-	-	-
70	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/07/97	<i>Centrum Kultury Kresowej, etap I Opracowanie dokumentacji projektowej remontu zabytkowego zespołu Pojezuickiego w Drohiczynie</i>	Diecezja Drohiczyńska	123 589,22	92 691,91	-	-	-
71	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/07/148	<i>Rozbudowa ścieżek rowerowych w Lublinie łączących transgraniczne szlaki rowerowe</i>	Miasto Lublin	77 822,44	58 366,83	-	-	-

72	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/07/20	<i>Opracowanie dokumentacji na budowę i modernizację obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych na terenie MOSiR w Bielsku Podlaskim</i>	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Bielsku Podlaskim	55 355,83	41 516,87	-	-	-
73	1	1.3	NEB/PL/LUB/1.3/07/85	<i>Wzrost atrakcyjności terenu pogranicza – rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-turystycznej w Hrubieszowie</i>	Gmina Miejska Hrubieszów	63 434,53	47 575,89	-	-	-
74	1	1.3	NEB/PL/PDL/1.3/07/69	<i>Rozbudowa i modernizacja transgranicznej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej w Hajnówce: etap I opracowanie dokumentacji</i>	Gmina Miejska Hajnówka	85 278,21	63 958,65	-	-	-
Priorytet 2: Rozwój kapitału ludzkiego i transgranicznej współpracy instytucjonalnej włącznie z bezpieczeństwem na granicy Unii Europejskiej										
Działanie 2.1 Wzmocnienie instytucjonalnej współpracy oraz podniesienie jakości kapitału ludzkiego										
75	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/34	<i>Rozwój kompetencji w zakresie współpracy transgranicznej w regionie Brześć-Biała Podlaska</i>	Białkopodlaskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego	110 387,75	82 790,81	-	-	-
76	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/05/99	<i>Transkultura -Rok Ukrainy na Podkarpaciu</i>	Gmina Stalowa Woła	201 982,20	151 466,45	-	-	-
77	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/112	<i>Polska, Białoruś, Ukraina- Wspólne Granice, Wspólne Bezpieczeństwo</i>	Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie	71 968,70	53 976,54	-	-	-
78	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/05/169	<i>Studia Podyplomowe-mostem dla współpracy w dziedzinie edukacji i kultury pogranicza</i>	Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku	46 668,41	35 001,30	-	-	-
79	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/05/179	<i>Uruchomienie Międzynarodowej Platformy Handlowej- e-Płaszczyny Polsko-Ukraińskiej Współpracy Gospodarczej</i>	Podkarpacka Izba Gospodarcza w Krośnie	112 229,94	84 161,23	-	-	-
80	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/222	<i>Interregionalne Centrum Badawczo-Edukacyjne w Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie</i>	Instytut Agrofizyki PAN w Lublinie	160 052,41	120 039,31	-	-	-

81	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/05/238	<i>Badania biomechaniczne i opracowanie metod usprawniania aparatu ruchu dzieci z Podlasia i Grodzieńszczyzny</i>	Politechnika Białostocka	82 078,48	61 558,83	-	-	-
82	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/264	<i>Polsko-ukraiński ośrodek rozwoju gospodarczego</i>	Miasto Chełm	111 208,44	83 406,34	-	-	-
83	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/05/268	<i>Polsko-Ukraińskie Centrum Współpracy w zakresie kontroli gazu składowiskowego</i>	Instytut Nafty i Gazu (Kraków)	218 045,61	163 534,22	-	-	-
84	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/289	<i>Transgraniczny cykl imprez sportowych dla dzieci i młodzieży</i>	Klub Sportowy AGROS w Zamościu	87 585,30	65 513,79	-	-	-
85	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/296	<i>Utworzenie Powiatowego Centrum Obsługi Kontaktów Turystycznych w Krasnymstawie</i>	Powiat Krasnostawski	138 125,98	103 594,50	-	-	-
86	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/342	<i>Polsko-Ukraińskie Centrum Szkolenia i Doradztwa dla MŚP we Lwowie</i>	Polska Polsko-Ukraińskie Centrum Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland"	149 415,56	112 060,92	-	-	-
87	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/05/400	<i>Festiwal tańców ludowych formą integracji mieszkańców powiatów: łańcuckiego, leżajskiego i stryjskiego</i>	Powiat Łańcucki	92 979,82	69 734,87	-	-	-
88	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/05/413	<i>Centrum Karier- pomostem do świata pracy</i>	Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku	69 878,97	49 542,90	-	-	-
89	2	2.1	NEB/PL/MAZ/2.1/05/445	<i>Nadbużańskie spotkania folklorystyczne - Międzynarodowe warsztaty kulturowe</i>	Miasto Sokołów Podlaski	48 449,52	36 337,14	-	-	-
90	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/05/492	<i>Współpraca Uniwersytetów wspierająca rozwój regionów - lubelskiego i lwowskiego</i>	Katolicki Uniwersytet Lubelski	670 488,73	502 866,54	-	-	-

91	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/05/498	<i>Dziedzictwo wschodniej muzyki religijnej w kulturze europejskiej</i>	Stowarzyszenie Miłośnicy Muzyki Cerkiewnej	116 065,38	87 049,04	-	-	-
92	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/06/05	<i>Szlakiem architektury ART DÉCO. Stalowa Wola – Lwów</i>	Muzeum Regionalne w Stalowej Woli	156 734,07	117 550,55	-	-	-
93	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/10	<i>Rozwój polsko - ukraińskiej współpracy akademickiej poprzez cykl wykładów europeistycznych w EKPIUU</i>	Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	95 054,13	71 290,60	-	-	-
94	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/14	<i>Utworzenie transgranicznej sieci monitoringu ekosystemy glebowego na terenie Międzynarodowego Biorezerwatu Zachodnie Polesie</i>	Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN	103 697,06	77 772,80	-	-	-
95	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/17	<i>Transgraniczne spotkania gospodarcze</i>	Miasto Chełm	143 864,61	107 898,46	-	-	-
96	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/18	<i>Turystyka na pograniczu</i>	Miasto Chełm	99 388,22	74 541,17	-	-	-
97	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/29	<i>Promocja współpracy transgranicznej w Euroregionie Bug</i>	Stowarzyszenie Samorządów Euroregionu Bug	64 355,22	48 266,40	-	-	-
98	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/32	<i>"O nową jakość stosunków dobrosąsiedzkich: uzupełnienie Polsko - Ukraińskiej Regionalnej Strategii Transgranicznej"</i>	Europejskie Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej "Dom Europy"	72 444,26	54 333,19	-	-	-
99	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/33	<i>"Polsko - Ukraińskie Młodzieżowe Centrum Inicjatyw Kulturalnych w Krasnymstawie"</i>	Młodzieżowy Dom Kultury im. Marii Konopnickiej w Krasnymstawie	198 706,65	149 029,99	-	-	-
100	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/06/35	<i>Poprawa skuteczności leczenia nowotworów krwi - polsko-białoruski cykl konferencyjno-szkoleniowy</i>	Podlaska Fundacja Rozwoju Hematologii	103 677,69	77 758,26	-	-	-

101	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/06/39	<i>Muzyczne Forum Wschodu i Zachodu</i>	Fundacja "Muzyka Cerkiewna" w Hajnówce	92 657,40	69 493,05	-	-	-
102	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/44	<i>„Wektory Kultury - kresowa szkoła marketingu w Janowie Lubelskim“</i>	Gmina Janów Lubelski	84 172,54	63 129,40	-	-	-
103	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/06/45	<i>Ekshalacje gazu ziemnego - polsko-ukraiński problem Przedgórze Karpat</i>	Instytut Nafty i Gazu w Krakowie	196 926,19	147 694,65	-	-	-
104	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/06/46	<i>EUROREGIONALNE CENTRUM EKUMENICZNE – wzmocnienie polsko – ukraińskiej współpracy transgranicznej</i>	Caritas Diecezji Rzeszowskiej, Ośrodek w Myczkowcach	95 193,09	71 394,82	-	-	-
105	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/52	<i>Budowanie partnerstwa na rzecz rozwoju turystyki w regionie Białą Podlaska</i>	Urząd Miasta Białą Podlaska	113 195,94	84 896,95	-	-	-
106	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/53	<i>Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości transgranicznej.</i>	Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie	65 345,22	49 008,92	-	-	-
107	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/54	<i>Tance i zabawy ludowe jak czynnik integracji dzieci i młodzieży pogranicza Polsko – Białorusko - Ukraińskiego</i>	AWF Józefa Piłsudskiego w Warszawie Zamiejscowy Wydział Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej	80 723,66	60 542,74	-	-	-
108	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/06/55	<i>RZESZOWSKO – LWOWSKI MOST WSPÓŁPRACY</i>	Gmina Miasto Rzeszów	190 783,68	143 087,74	-	-	-
109	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/58	<i>Integracja i Współpraca transgraniczna w dziedzinie kultury, turystyki i sportu.</i>	Stowarzyszenie Integracyjne Magnum Bonum	206 356,33	154 767,25	-	-	-
110	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/06/60	<i>Bliżej siebie - hajnowskie spotkania</i>	Hajnowski Dom Kultury	104 123,94	78 092,95	-	-	-

111	2	2.1	NEB/PL/MAZ/2.1/06/62	<i>Wzmocnienie współpracy polsko - ukraińskiej poprzez wspólne działania w zakresie bezpieczeństwa, przedsiębiorczości i kultury</i>	Miasto i Gmina Łosice	90 556,38	67 917,28	-	-	-
112	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/63	<i>"Dwie kultury w trzech odsłonach"</i>	Centrum Kultury - Komunalna Instytucja Kultury w Łęcznej	106 091,65	79 568,73	-	-	-
113	2	2.1	NEB/PL/MAZ/2.1/06/64	<i>Nadbużańskie spotkania folklorystyczne - Międzynarodowe warsztaty dobrego sąsiedztwa</i>	Miasto Sokołów Podlaski	90 322,95	67 742,21	-	-	-
114	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/66	<i>Budowa polsko - białorusko - ukraińskiej polityki wodnej w zlewni Bugu</i>	Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa	54 462,00	38 608,11	-	-	-
115	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/68	<i>Transgraniczne Centrum Wsparcia Rynku Pracy</i>	Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw	354 383,83	265 787,87	-	-	-
116	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/06/70	<i>Polonia- Ukraina Transcarpathia - nowe otwarcie</i>	Stowarzyszenie Euroregion Karpacki Polska	57 944,13	43 458,10	-	-	-
117	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/06/71	<i>Podkarpackie Trójmiasto. Współpraca polsko - ukraińska</i>	Gmina Miasto Jasło	153 268,75	114 951,57	-	-	-
118	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/72	<i>Jarmark Jagielloński - Promocja Wspólnego Dziedzictwa Wschodu i Zachodu</i>	Centrum Kultury w Lublinie	170 153,64	127 615,10	-	-	-
119	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/06/79	<i>Transgraniczne Nadbużańskie Centrum Szkoleniowe dla Służb Zarządzania Kryzysowego</i>	Parafia Wojskowo - Cywilna pod wezwaniem św. Kazimierza w Chełmie	231 688,48	173 766,34	-	-	-
120	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/06/83	<i>Polsko-Ukraiński B2B - Biznes-to-Biznes</i>	Centrum Rozwoju Społeczno - Ekonomicznego w Sielcu - Sędziszów Małopolski	177 449,84	133 087,39	-	-	-
121	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/04	<i>Lublin - Lwów: Miasta Filmowe</i>	Miasto Lublin	168 799,20	126 599,40	-	-	-

122	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/08	<i>Transgraniczne zmagania młodych sportowców</i>	Klub Sportowy AGROS w Zamościu	83 343,08	62 340,64	-	-	-
123	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/23	<i>Szkolenia i adaptacja laboratoriów w Instytucie Agrofizyki dla podniesienia jakości żywności na terenach przygranicznych PL-BY-UA</i>	Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN	77 470,23	58 102,67	-	-	-
124	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/07/53	<i>Współpraca naukowa Wyższej Szkoły Ekonomicznej i Uniwersytetu Grodzieńskiego w obszarze pogranicza polsko-białoruskiego - wyrównywanie szans kobiet na rynku pracy, w kontekście godzenia życia zawodowego i rodzinnego</i>	Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku	73 149,09	54 861,82	-	-	-
125	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/07/57	<i>Inwestuj u nas! - Polsko - Ukraiński Obszar Transgraniczny</i>	Samorząd Województwa Podlaskiego	123 744,35	92 808,26	-	-	-
126	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/77	<i>Transgraniczna platforma Agrogospodarki - 1. innowacje i rozwój zasobów ludzkich</i>	Stowarzyszenie Naukowo - Techniczne Inżynierów i Techników SITR	21 896,71	16 203,56	-	-	-
127	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/90	<i>Festiwal Tradycji Bożonarodzeniowej Pogranicza "Betlejemską Gwiazdą"</i>	Gmina Krosno	84 489,35	63 367,00	-	-	-
128	2	2.1	NEB/PL/MAZ/2.1/07/91	<i>"Pan Twardowski na kogucie" - niematerialne dziedzictwo kulturowe Słowian w procesie edukacji dzieci i młodzieży</i>	Miasto Węgrów	154 001,01	115 500,76	-	-	-
129	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/96	<i>Budowa konsensusu instytucjonalnego na rzecz rozwoju regionalnego w transgranicznej przestrzeni</i>	Lubelskie Stowarzyszenie Kultury Pro Kultura	100 803,81	75 602,86	-	-	-
130	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/101	<i>Wzrost bezpieczeństwa obszaru przygranicznego Polski i Ukrainy poprzez współpracę oraz wzmocnienie umiejętności zawodowych funkcjonariuszy służb zwalczających przestępczość transgraniczną</i>	Komenda Wojewódzka Policji w Rzeszowie	90 037,97	67 528,47	-	-	-

131	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/104	<i>Odkrywamy talenty - porozumienie na rzecz promowania edukacji regionalnej wśród młodzieży</i>	Gmina Błażowa	49 881,41	37 411,06	-	-	-
132	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/108	<i>Fajslawicki Inkubator Inicjatyw Transgranicznych</i>	Gmina Fajslawice	80 036,66	60 027,49	-	-	-
133	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/110	<i>Polsko - Ukraińska Eurostrada sportowa</i>	Gmina Strzyżów	58 552,97	42 748,18	-	-	-
134	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/124	<i>Sport, turystyka, rekreacja - międzynarodowa współpraca ponad granicami</i>	Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Krasnymstawie	168 877,88	126 658,41	-	-	-
135	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/125	<i>Transgraniczne narzędzia promocji polsko - ukraińskiego obszaru przygranicznego</i>	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju i Promocji Podkarpacia "Pro Carpathia"	120 730,09	90 547,57	-	-	-
136	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/126	<i>Tacy inni a tacy podobni współpraca pomiędzy Gminą Boguchwała a miastem Żowkwa - przyjaźń i partnerstwo</i>	Gminny Ośrodek Kultury i Wypoczynku w Boguchwale	53 869,06	40 267,12	-	-	-
137	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/128	<i>DOSTĘPNE MUZEUM. Zintegrowany program dla osób niepełnosprawnych</i>	Muzeum Regionalne w Stalowej Woli	73 091,77	54 818,82	-	-	-
138	2	2.1	NEB/PL/PDL/2.1/07/131	<i>Rozwój transgranicznych funkcji Regionalnego Centrum Kształcenia w zakresie Turystyki Aktywnej w Supraślu. Polsko - Białorusko - Ukraińskie Targi Turystyczne. Wsparcie bazy sportowo-dydaktycznej</i>	Powiat Białostocki	63 074,65	47 305,98	-	-	-
139	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/133	<i>Rozwój transgranicznej współpracy regionu Opola Lubelskiego i Sokala w zakresie turystyki i promocji</i>	Gmina Opole Lubelskie	57 657,68	43 243,24	-	-	-
140	2	2.1	NEB/PL/MAZ/2.1/07/140	<i>Opracowanie wspólnych metod szkolenia sportowego pomiędzy klubami sportowymi miasta Siedlce i Lwowa na bazie sekcji rugby</i>	Miejski Klub Sportowy "Pogoń" Siedlce	104 093,25	78 069,94	-	-	-

141	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/152	<i>Transgraniczny festiwal kultury Słowian Wschodnich</i>	Powiat Łęczyński	64 479,44	48 359,58	-	-	-
142	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/160	<i>IGIM - Internetowa Giełda Inicjatyw Młodzieżowych</i>	Fundacja Szczęśliwe Dzieciństwo	95 127,93	71 345,94	-	-	-
143	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/170	<i>Platforma współpracy polsko - ukraińskiej na rzecz rozwoju gospodarczego i kulturalnego</i>	Powiat Jasielski	114 311,84	85 733,88	-	-	-
144	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/171	<i>Turystyka jako niewykorzystywana szansa rozwoju</i>	Powiat Łańcucki	62 904,60	47 178,45	-	-	-
145	2	2.1	NEB/PL/LUB/2.1/07/31	<i>Wspólna historia jako podstawa w umacnianiu partnerstwa Gminy Puchaczów i Gminy Lubliniec</i>	Gmina Puchaczów	52 843,82	39 632,87	-	-	-
146	2	2.1	NEB/PL/PDK/2.1/07/92	<i>Turystyka sanatoryjno-wypoczynkowa szansą Polańczyka i Schidnicy</i>	Bieszczadzkie Forum Europejskie	48 211,83	36 158,87	-	-	-
Działanie 2.2 Wsparcie inicjatyw społeczności lokalnych (Wsparcie mikroprojektów)										
147	2	2.2	NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/05/189	<i>Wniosek o środki z działania 2.2 (wniosek parasolowy) Realizacja mikroprojektów na pograniczu polsko - białorusko - ukraińskim Euroregion Puszcza Białowieska</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	642 893,99	474 682,53	-	-	-
148	2	2.2	NEB/PL/LUB/2.2/05/190	<i>Wniosek o środki z działania 2.2 (wniosek parasolowy)</i>	Euroregion Bug	1 969 284,56	1 474 769,05	-	-	-
149	2	2.2	NEB/PL/PDK/2.2/05/191	<i>Wniosek o środki z działania 2.2 (wniosek parasolowy) - Realizacja mikroprojektów na pograniczu polsko - ukraińskim w Euroregionie Karpackim Polska</i>	Euroregion Karpacki	1 487 876,45	1 115 907,22	-	-	-
150	2	2.2	NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/05/192	<i>Wniosek o środki z działania 2.2 (wniosek parasolowy)</i>	Euroregion Niemen	1 632 725,59	1 223 349,80	-	-	-

				<i>Fundusz Mikroprojektów Polska - Białoruś - Ukraina w Euroregionie Niemen</i>						
151	2	2.2	NEB/PL/PDK/2.2./06/01	<i>Realizacja mikroprojektów na pograniczu polsko - ukraińskim w Euroregionie Karpackim Polska</i>	Euroregion Karpacki	827 901,79	620 926,30	-	-	-
152	2	2.2	NEB/PL/PDL/MAZ/2.2/06/02	<i>Mikroprojekty na pograniczu polsko - białorusko - ukraińskim - Euroregion Puszcza Białowieska</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	367 298,43	275 473,80	-	-	-
153	2	2.2	NEB/PL/PDL/2.2/06/03	<i>Mikroprojekty Polska - Białoruś -Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	973 587,27	726 228,12	-	-	-
154	2	2.2	NEB/PL/LUB/2.2/06/04	<i>Euroregion Bug</i>	Euroregion Bug	1 060 868,96	787 840,43	-	-	-
Priorytet 3: Pomoc techniczna										
Działanie 3.1 Zarządzanie, wdrożenie oraz kontrola										
155	3	3.1	TA/NEB/PL/JTS/3.1/05/01	<i>Koszty funkcjonowania Wspólnego Sekretariatu Technicznego (2004)</i>	WST	68 528,13	51 396,10	-	-	-
156	3	3.1	TA/NEB/PL/MA/3.1/06/01	<i>koszty wdrażania programu sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC przez Instytucję Zarządzającą</i>	IZ	16 836,77	12 627,58	-	-	-
157	3	3.1	TA/NEB/PL/JST/3.1/06/01	<i>Zarządzanie, wdrożenie oraz kontrola programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	365 021,45	273 766,09	-	-	-
158	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1/05/01	<i>Wdrażanie mikroprojektów przez Euroregion Puszcza Białowieska</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	7 108,35	5 331,26	-	-	-
159	3	3.1	TA/NEB/PL/PDK/3.1/05/03	<i>Zarządzanie funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Karpackim</i>	Euroregion Karpacki	14 422,52	10 816,89	-	-	-

160	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1/05/04	<i>Fundusz Mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	16 570,06	12 427,54	-	-	-
161	3	3.1	TA/NEB/PL/LUB/3.1/05/02	<i>Wdrażanie Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie BUG</i>	Euroregion Bug	19 408,04	14 556,03	-	-	-
162	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1/05/05	<i>Wdrażanie mikroprojektów przez Euroregion Puszcza Białowieska - etap II</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	10 235,06	7 676,28	-	-	-
163	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1/05/08	<i>Fundusz Mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	26 742,93	20 057,20	-	-	-
164	3	3.1	TA/NEB/PL/PDK/3.1/05/07	<i>Zarządzanie funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Karpackim</i>	Euroregion Karpacki	23 027,71	17 270,78	-	-	-
165	3	3.1	TA/NEB/PL/LUB/3.1/05/06	<i>Zarządzanie Funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Bug</i>	Euroregion Bug	28 547,24	21 410,44	-	-	-
166	3	3.1	TA/NEB/PL/MA/3.1/06/02	<i>koszty wdrażania programu sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC przez Instytucję Zarządzającą - organizacja Komitetu Sterującego</i>	IZ	4 554,73	3 416,05	-	-	-
167	3	3.1	TA/NEB/PL/MAZ/3.1/06/06	<i>Zwiększenie efektywności wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC w województwie mazowieckim.</i>	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	474,62	355,96	-	-	-
168	3	3.1	TA/NEB/PL/LUB/3.1/06/05	<i>Koszty wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006 przez Instytucję Pośredniczącą</i>	Lubelski Urząd Wojewódzki	6 129,25	4 596,81	-	-	-
169	3	3.1	TA/NEB/PL/PDK/3.1/06/04	<i>Realizacja zadań Instytucji Pośredniczącej dla Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006</i>	Podkarpacki Urząd Wojewódzki	2 361,30	1 770,97	-	-	-

170	3	3.1	TA/NEB/PL/ PDL/3.1/06/07	<i>Koszty wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC przez Instytucję Pośredniczącą</i>	Podlaski Urząd Wojewódzki	1 879,89	1 409,92	-	-	-
171	3	3.1	TA/NEB/PL/ JTS/3.1/06/02	<i>Zarządzanie, wdrożenie oraz kontrola programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	326 130,06	244 596,87	-	-	-
172	3	3.1	TA/NEB/PL/ MA/3.1/06/03	<i>wsparcie dla Instytucji Zarządzającej w zakresie realizacji zadań związanych z zarządzaniem, monitoringiem i kontrolą wdrażania programu oraz programowaniem na lata 2007-13</i>	IZ	18 974,95	14 231,21	-	-	-
173	3	3.1	TA/NEB/PL/ PDL/3.1/06/01	<i>Wsparcie obsługi Mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	16 729,73	12 547,29	-	-	-
174	3	3.1	TA/NEB/PL/ LUB/3.1/06/02	<i>Zarządzanie Funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Bug</i>	Euroregion Bug	2 282,11	1 711,58	-	-	-
175	3	3.1	TA/NEB/PL/ PDK/3.1/06/03	<i>Zarządzanie Funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Karpackim</i>	Euroregion Karpacki	23 807,98	17 855,99	-	-	-
176	3	3.1	TA/NEB/PL/ JTS/3.1/06/03	<i>Zarządzanie, wdrożenie oraz kontrola programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	336 224,15	252 167,83	-	-	-
177	3	3.1	TA/NEB/PL/ MA/3.1/07/04	<i>Wsparcie dla Instytucji Zarządzającej w zakresie realizacji zadań związanych z zarządzaniem, monitoringiem i kontrolą wdrażania programu oraz programowaniem na lata 2007-13</i>	IZ	21 037,83	15 778,38	-	-	-
178	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1 /06/04	<i>Zarządzanie mikroprojektami przez Euroregion Puszcza Białowieska</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	18 431,46	13 823,60	-	-	-

179	3	3.1	TA/NEB/PL/ PDL/MAZ/3.1/07/03	<i>Wsparcie Mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	76 278,77	57 209,06	-	-	-
180	3	3.1	TA/NEB/PL/ LUB/3.1/06/06	<i>Zarządzanie Funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Bug</i>	Euroregion Bug	79 702,72	59 777,04	-	-	-
181	3	3.1	TA/NEB/PL/ PDK/3.1/07/01	<i>Zarządzanie Funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Karpackim</i>	Euroregion Karpacki	72 700,07	54 525,05	-	-	-
182	3	3.1	TA/NEB/PL/ MAZ/3.1/07/05	<i>Zwiększenie efektywności wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC w województwie mazowieckim.</i>	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	1 075,08	806,31	-	-	-
183	3	3.1	TA/NEB/PL/ LUB/3.1/07/06	<i>Koszty wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006 przez Instytucję Pośredniczącą</i>	Lubelski Urząd Wojewódzki	12 398,95	9 299,21	-	-	-
184	3	3.1	TA/NEB/PL/ PDK/3.1/07/08	<i>Realizacja zadań Instytucji Pośredniczącej dla Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006</i>	Podkarpacki Urząd Wojewódzki	39 169,04	29 376,78	-	-	-
185	3	3.1	TA/NEB/PL/ PDL/3.1/07/07	<i>Koszty wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC przez Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku</i>	Podlaski Urząd Wojewódzki	4 703,11	3 527,33	-	-	-
186	3	3.1	TA/NEB/PL/ JTS/3.1/07/01	<i>Zarządzanie, wdrożenie oraz kontrola programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	189 130,54	141 847,90	-	-	-
187	3	3.1	TA/NEB/PL/ MA/3.1/07/05	<i>Wsparcie dla Instytucji Zarządzającej</i>	IZ	40 720,09	30 540,07	-	-	-
188	3	3.1	TA/NEB/PL/ MAZ/3.1/07/09	<i>Zwiększenie efektywności wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA/Tacis</i>	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	1 822,59	1 366,94	-	-	-

				<i>CBC w województwie mazowieckim.</i>						
189	3	3.1	TA/NEB/PL/ LUB/3.1/07/11	<i>Koszty wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006 przez Instytucję Pośredniczącą: Lubelski Urząd Wojewódzki</i>	Lubelski Urząd Wojewódzki	6 747,57	5 060,68	-	-	-
190	3	3.1	TA/NEB/PL/PDK/3.1/07/10	<i>Realizacja zadań Instytucji Pośredniczącej dla Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006 - w 2008 roku</i>	Podkarpacki Urząd Wojewódzki	74 238,78	55 679,09	-	-	-
191	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/3.1/07/12	<i>Koszty wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC przez Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku</i>	Podlaski Urząd Wojewódzki	26 441,78	19 831,28	-	-	-
192	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1/07/13	<i>Zarządzanie Mikroprojektami przez Euroregion Puszcza Białowieska - etap II</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	9 505,37	7 129,02	-	-	-
193	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.1/07/17	<i>Wsparcie wdrażania Mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	30 923,49	23 192,61	-	-	-
194	3	3.1	TA/NEB/PL/LUB/3.1/07/15	<i>Zarządzanie Funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Bug</i>	Euroregion Bug	35 675,15	26 756,35	-	-	-
195	3	3.1	TA/NEB/PL/PDK/3.1/07/19	<i>Zarządzanie Funduszem Mikroprojektów w Euroregionie Karpackim</i>	Euroregion Karpacki	31 718,11	23 788,58	-	-	-
196	3	3.1	TA/NEB/PL/MA/3.1/09/06	<i>Wsparcie dla Instytucji Zarządzającej</i>	IZ	130 782,99	98 087,25	-	-	-
197	3	3.1	TA/NEB/PL/ MAZ/3.1/09/04	<i>Zwiększenie efektywności wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC w województwie</i>	Mazowiecki Urząd Wojewódzki	2 976,08	2 232,06	-	-	-

				<i>mazowieckim.</i>						
198	3	3.1	TA/NEB/PL/LUB/3.1/09/0 2	<i>Koszty wdrażania Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006 przez Instytucję Pośredniczącą: Lubelski Urząd Wojewódzki</i>	Lubelski Urząd Wojewódzki	20 502,35	15 376,76	-	-	-
199	3	3.1	TA/NEB/PL/PDK/3.1/09/0 3	<i>Realizacja zadań Instytucji Pośredniczącej dla Programu Sąsiedztwa Polska - Białoruś - Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004-2006 - w 2008 roku</i>	Podkarpacki Urząd Wojewódzki	7 109,41	5 332,05	-	-	-
200	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/3.1/09/0 1	<i>Wdrażanie Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC przez Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku</i>	Podlaski Urząd Wojewódzki	659,82	494,84	-	-	-
201	3	3.1	TA/NEB/PL/PDL/3.1/09/0 8	<i>Wdrażanie Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG III A/Tacis CBC</i>	Podlaski Urząd Wojewódzki	5 208,14	3 906,10	-	-	-
202	3	3.1	TA/NEB/PL/JST/3.1/09/0 1	<i>Zarządzanie, wdrożenie oraz kontrola programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	26 421,88	19 816,41	-	-	-
Działanie 3.2 Informacja o programie, promocja i ocena programu										
203	3	3.2	TA/NEB/PL/JTS/3.2/05/0 1	<i>Informacja o programie, promocja i ocena programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	35 942,00	26 956,50	-	-	-
204	3	3.2	TA/NEB/PL/JTS/3.2/06/0 1	<i>Informacja o programie, promocja i ocena programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	205 733,53	154 300,15	-	-	-
205	3	3.2	TA/NEB/PL/ JTS/3.2/06/02	<i>Informacja o programie, promocja i ocena programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	38 626,69	28 970,02	-	-	-

206	3	3.2	TA/NEB/PL/ JTS/3.2/06/03	<i>Informacja o programie, promocja i ocena programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	32 932,57	24 699,43	-	-	-
207	3	3.2	TA/NEB/PL/ PDL/MAZ/3.2/06/05	<i>Promocja i ewaluacja Programu Sąsiedztwa - Euroregion Puszcza Białowieska</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	13 186,15	9 889,61	-	-	-
208	3	3.2	TA/NEB/PL/ PDL/MAZ/3.2/07/04	<i>Promocja Mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	32 899,59	24 674,69	-	-	-
209	3	3.2	TA/NEB/PL/ LUB/3.2/06/07	<i>Promocja Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Bug</i>	Euroregion Bug	35 504,45	26 628,32	-	-	-
210	3	3.2	TA/NEB/PL/ PDK/3.2/07/02	<i>Promocja Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś- Ukraina INTERREG III A / Tacis CBC w Euroregionie Karpackim</i>	Euroregion Karpacki	28 643,10	21 482,34	-	-	-
211	3	3.2	TA/NEB/PL/ JTS/3.2/07/02	<i>Informacja o programie, promocja i ocena programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	15 550,63	11 662,97	-	-	-
212	3	3.2	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.2 /07/14	<i>Mikroprojekty w Euroregionie Puszcza Białowieska</i>	Euroregion Puszcza Białowieska	5 410,36	4 057,76	-	-	-
213	3	3.2	TA/NEB/PL/PDL/MAZ/3.2 /07/18	<i>Promocja Mikroprojektów Polska-Białoruś-Ukraina w Euroregionie Niemen</i>	Euroregion Niemen	14 297,96	10 723,46	-	-	-
214	3	3.2	TA/NEB/PL/ LUB/3.2/07/16	<i>Promocja Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Bug</i>	Euroregion Bug	14 867,29	11 150,47	-	-	-
215	3	3.2	TA/NEB/PL/ PDK/3.2/07/20	<i>Promocja Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś- Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC w Euroregionie Karpackim</i>	Euroregion Karpacki	14 328,19	10 746,13	-	-	-
216	3	3.2	TA/NEB/PL/JST/3.2/09/0 2	<i>Informacja o programie, promocja i ocena programu w ramach WST PL-BY-UA</i>	WST	3 278,63	2 458,97	-	-	-

Załącznik 3. Zestawienie faktycznie poniesionych i poświadczonych przez Instytucję Płatniczą wydatków kwalifikowalnych w Programie Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004 - 2006 (w euro) - stan na 16 lipca 2010 r. (wg ostatniego poświadczenia)

Priorytet/Działanie	Zestawienie faktycznie poniesionych i poświadczonych przez Instytucję Płatniczą wydatków kwalifikowalnych od uruchomienia Programu		
	Publiczne		Wydatki ogółem
	Wspólnotowe	Inne publiczne	
1	2	3	4=2+3
Priorytet 1	21 888 101,65	9 764 034,28	31 652 135,93
Działanie 1.1	11 273 454,43	5 413 669,75	16 687 124,18
Działanie 1.2	6 583 867,70	2 606 857,03	9 190 724,73
Działanie 1.3	4 030 779,52	1 743 507,50	5 774 287,02
Priorytet 2	13 017 654,54	4 378 751,10	17 396 405,64
Działanie 2.1	6 318 477,29	2 115 491,32	8 433 968,61
Działanie 2.2	6 699 177,25	2 263 259,78	8 962 437,03
Priorytet 3	1 964 098,86	654 701,32	2 618 800,18
Działanie 3.1	1 595 698,04	531 901,00	2 127 599,04
Działanie 3.2	368 400,82	122 800,32	491 201,14
OGÓŁEM	36 869 855,05	14 797 486,70	51 667 341,75

Załącznik 4. Zestawienie całkowitych kosztów kwalifikowalnych (zobowiązania) dla lat 2004-2006 i certyfikowanych przez Instytucję Płatniczą (w euro) od uruchomienia Programu Sąsiedztwa Polska-Białoruś-Ukraina INTERREG IIIA/TACIS CBC 2004 - 2006 - stan na 16 lipca 2010 r. (wg ostatniego poświadczenia)

Priorytet/działanie	Koszty kwalifikowalne - zobowiązania lat 2004-2006	Koszty kwalifikowalne certyfikowane przez Instytucję Płatniczą	% kosztów kwalifikowalnych	Inne	Kody kategorii interwencji
1	2	3	4=3/2	5	6
Priorytet 1	28 637 242,00	31 652 135,93	110,53%	0	-
Działanie 1.1	15 133 210,00	16 687 124,18	110,27%	0	183, 311, 312 (3121, 3122, 3123), 316, 317, 318, 321, 322
Działanie 1.2	8 017 034,00	9 190 724,73	114,64%	0	34, 126, 127, 353, 1312
Działanie 1.3	5 486 998,00	5 774 287,02	105,24%	0	1310, 164, 171 ,354
Priorytet 2	18 758 159,00	17 396 405,64	92,74%	0	-
Działanie 2.1	9 379 079,00	8 433 968,61	89,92%	0	163, 164, 167 ,172, 173, 174, 181, 182, 184, 2, 32,3,324
Działanie 2.2	9 379 080,00	8 962 437,03	95,56%	0	163, 164, 167, 172, 173, 174, 181, 182, 184, 2, 32, 3, 324
Priorytet 3	3 029 762,00	2 618 800,18	86,44%	0	-
Działanie 3.1	2 392 563,00	2 127 599,04	88,93%	0	411
Działanie 3.2	637 199,00	491 201,14	77,09%	0	412, 413, 414, 415
OGÓŁEM	50 425 163,00	51 667 341,75	102,46%	0	-

Załącznik 5. Uchwały Komitetu Monitorującego

Lp.	Data	Przedmiot uchwały	Uwagi
1	26 stycznia 2005	Zatwierdzenie: <ul style="list-style-type: none">– regulaminu Komitetu Monitorującego regulaminu Komitetu Sterującego– regulaminu Wspólnego Podkomitetu Sterującego– Uzupełnienia Programu– budżetu Pomocy Technicznej	I posiedzenie Lublin (Polska)
2	4 sierpnia 2005	Zatwierdzenie sprawozdania z realizacji Programu Sąsiedztwa za 2004 r.	procedura obiegowa
3	17 października 2005	Zatwierdzenie: <ul style="list-style-type: none">– rekomendacji dla KS w sprawie wyboru określonych rodzajów projektów, złożonych w II naborze wniosków– zmian w Uzupełnieniu Programu– zmian w budżecie pomocy technicznej– wniosków Euroregionów o pomoc techniczną na rok 2006– akceptacja decyzji KS odnośnie do pomocy technicznej dla Euroregionów na lata 2004-2005	II posiedzenie Lwów (Ukraina)
4	12 stycznia 2006	Przyjęcie wniosku o pomoc techniczną dla IZ na 2005 r.	procedura obiegowa
5	28 marca 2006	Nowelizacja wniosków o pomoc techniczną dla WST za 2004 r.	procedura obiegowa
6	22 maja 2006	Zmiana w Uzupełnieniu Programu w rozdziale 6.6	procedura obiegowa
7	2 czerwca 2006	Zatwierdzenie: <ul style="list-style-type: none">– realokacji środków z działania 1.2 do działania 1.1 i 1.3– zmiany w budżecie pomocy technicznej– zmian we wniosku o pomoc techniczną IZ za 2006 r.– wniosku o pomoc techniczną dla IZ na realizację III posiedzenia KM	procedura obiegowa
8	30 czerwca 2006	Zatwierdzenie: <ul style="list-style-type: none">– raportu rocznego za 2005 r.– wniosków Instytucji Pośredniczących za 2006 r.– zmian w budżecie Pomocy Technicznej Programu– zmian we wnioskach o pomoc techniczną dla euroregionów: Niemen i Puszcza Białowieska za 2005 i 2006 r.– zmiany w Uzupełnieniu Programu w rozdziale 4	III posiedzenie Białystok (Polska)
9	15 września 2006	Zatwierdzenie: <ul style="list-style-type: none">– zmian we wnioskach o pomoc techniczną dla WST za 2005 r.– wniosków o pomoc techniczną IZ i WST na rok 2006	procedura obiegowa

10	19 października 2006	Zatwierdzenie: – wniosku o Pomoc Techniczną Euroregionów: Niemen, Bug i Karpacki Polska na rok 2006 – zaktualizowanego budżetu pomocy technicznej	procedura obiegowa
11	20 grudnia 2006	Zatwierdzenie: – zmian w Uzupełnieniu Programu – realokacji 375 000 EUR z działania 3.1 do Priorytetu 1 – rekomendacji o zakresie tematycznym projektów współfinansowanych z EFRR w IV (III wspólnym) naborze wniosków – zmian we wnioskach o pomoc techniczną dla WST za rok 2005 i 2006 – wniosków o pomoc techniczną dla WST na rok 2007 i IZ na 2006/2007	IV posiedzenie Rzeszów (Polska)
12	23 lutego 2007	Zatwierdzenie: – zaktualizowanego budżetu pomocy technicznej – 8 projektów pomocy technicznej Euroregionów (4 projekty z działania 3.1 oraz 4 z działania 3.2)	procedura obiegowa
13	4 września 2007	Zatwierdzenie projektu pomocy technicznej Instytucji Zarządzającej w ramach działania 3.1	procedura obiegowa
14	16 października 2007	Zatwierdzenie 4 projektów pomocy technicznej z działania 3.1 dla poszczególnych Urzędów Wojewódzkich	procedura obiegowa
15	15 listopada 2007	Zatwierdzenie realokacji środków z działania 1.2 do działania 1.3	procedura obiegowa
16	13 grudnia 2007	Zatwierdzenie: – zmian w Uzupełnieniu Programu: wprowadzenie procedury obiegowej do regulaminów Komitetu Sterującego i Wspólnego Podkomitetu Sterującego – zmian w budżecie pomocy technicznej – wniosków o pomoc techniczną złożonych przez Instytucję Zarządzającą, Wspólny Sekretariat Techniczny, Instytucje Pośredniczące, Euroregiony (11 wniosków z działania 3.1 oraz 6 wniosków z działania 3.2). – przeniesienia części projektów wybranych podczas obrad KS (Lublin 9 październik 2007 r.) na listę rezerwową w związku z nadkontraktacją środków w Programie przekraczającą 103 % na wniosek MRR oraz MF.	V posiedzenie Użgorod (Ukraina)
17	27 czerwca 2008	Zatwierdzenie raportu rocznego z realizacji Programu Sąsiedztwa za rok 2007	procedura obiegowa
18	30 lipca 2008	Zatwierdzenie aktualizacji 4 wniosków o pomoc techniczną na rok 2008, w tym w ramach działania 3.1: 1 wniosku IZ, 1 wniosku Instytucji Pośredniczącej Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego i 1 wniosku Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu	procedura obiegowa

		Bug, a także w ramach działania 3.2: 1 wniosku Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu Bug	
19	16 grudnia 2008	Zatwierdzenie: <ul style="list-style-type: none"> – zmian w Uzupełnieniu Programu dotyczących realokacji środków w budżecie Programu w ramach Priorytetu I: z działania 1.2 do działania 1.1 i działania 1.3 – zmian w budżecie pomocy technicznej – aktualizacji 6 projektów pomocy technicznej w tym 1 projektu IZ w ramach działania 3.1, 1 projektu Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w ramach działania 3.1 oraz 4 projektów WST, w tym 2 w ramach działania 3.1 i 2 w ramach działania 3.2 	VI posiedzenie Lwów (Ukraina)
20	30 grudnia 2008	Zatwierdzenie zgody na wystąpienie IZ do KE z prośbą o przedłużenie okresu kwalifikowalności wydatków z pomocy technicznej programu do końca 2009 r.	nadzwyczajna procedura obiegowa
21	27 maja 2009	Zatwierdzenie 7 wniosków o pomoc techniczną (wniosek Instytucji Zarządzającej z działania 3.1, 4 wnioski Instytucji Pośredniczących z działania 3.1 oraz dwa wnioski WST: jeden z działania 3.1 oraz jeden z 3.2)	procedura obiegowa
22	29 czerwca 2009	Zatwierdzenie raportu rocznego z realizacji Programu Sąsiedztwa za rok 2008	procedura obiegowa
23	6 października 2009	Zatwierdzenie wniosku o pomoc techniczną Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego z działania 3.1	procedura obiegowa
24	18 grudnia 2009	Zatwierdzenie zaktualizowanego wniosku o pomoc techniczną Wspólnej Instytucji Zarządzającej z działania 3.1	procedura obiegowa

Załącznik 6. Lista członków Komitetu Monitorującego

Lp	Imię i nazwisko oraz stanowisko	Instytucja
Strona polska		
Przedstawiciele regionów		
1	Bogdan Kawalko Dyrektor Departamentu Strategii i Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
2	Agnieszka Rypińska Dyrektor Departamentu Strategii i Rozwoju Regionalnego	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
3	Bogdan Rzońca Wice- Marszałek	Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
4	Bogusław Dębski Wice- Marszałek	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Przedstawiciele wojewodów (rotacyjne prawo głosu)		
5	Barbara Kuźniar-Jabczyńska Dyrektor Wydziału Certyfikacji i Funduszy Europejskich	Podkarpacki Urząd Wojewódzki
6	Urszula Marta Czarnecka Dyrektor Wydziału Zarządzania Funduszami Europejskimi	Podlaski Urząd Wojewódzki
7	Ireneusz Niećko Dyrektor Wydziału Certyfikacji i Funduszy Europejskich	Lubelski Urząd Wojewódzki
8	Małgorzata Oleszczuk Dyrektor Wydziału Certyfikacji i Funduszy Europejskich	Mazowiecki Urząd Wojewódzki
Przedstawiciele euroregionów (rotacyjne prawo głosu)		
9	Małgorzata Dudzińska Dyrektor Biura	Euroregion Niemen
10	Włodzimierz Pietrocuk Dyrektor	Euroregion Puszcza Białowieska
11	Galina Grabarczuk Dyrektor	Euroregion Bug
12	Joanna Jeż Dyrektor Biura	Euroregion Karpacki Polska
Przedstawiciele administracji centralnej		
13	Iwona Brol Przewodniczący KM, Dyrektor Departamentu Współpracy Terytorialnej	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
14	Adam Rędziński Departament Instytucji Płatniczej	Instytucja Płatnicza, Ministerstwo Finansów

Strona białoruska		
Przedstawiciele administracji obwodowej		
15	Uhimuk Mikhail Wice-Przewodniczący Brzeskiego Obwodowego Komitetu Wykonawczego	Brzeski Obwodowy Komitet Wykonawczy
16	Shkrebova Liliy Komitet Gospodarki	Grodzieński Obwodowy Komitet Wykonawczy
17	Witalij Silin Przewodniczący Mińskiego Obwodowego Komitetu Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska	Miński Obwodowy Komitet Wykonawczy
Przedstawiciele administracji centralnej		
18	Aleksiejchik Mikhail Uladzimir Serpikau	Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Białoruś
19	Marija Barsuk Dyrektor Departamentu Polityki Pomocy Zagranicznej	Ministerstwo Gospodarki
20	Aleksander Raczewski Szef Wydziału Stosunków Zewnętrznych	Ministerstwo Zasobów Naturalnych i Ochrony Środowiska
Przedstawiciele Euroregionów		
21	Zoja Meckowska - Dyrektor	Euroregion Puszcza Białowiecka
Strona ukraińska		
Przedstawiciele obwodów		
22	Vasyl Baytsym Zastępca Gubernatora Wołyńskiej Obwodowej Administracji Państwowej	Obwód Wołyński
23	Valeriy Pyatak Zastępca Gubernatora Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej	Obwód Lwowski
24	Ernest Nuser Dyrektor Departamentu Zewnętrznych Stosunków Gospodarczych i Współpracy Międzynarodowej Zakarpackiej Obwodowej Administracji Państwowej	Obwód Zakarpacki
Przedstawiciele administracji centralnej		
25	Serhiy Romayuk – Pierwszy zastępca Ministra	Ministerstwo Gospodarki
26	Nataliya Ryabtseva – Dyrektor Departamentu	Ministerstwo Gospodarki, Departament Współpracy z UE
27	Olga Maruszewska Zastępca Dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej	Ministerstwo Ochrony Środowiska Ukrainy